

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ORHAN VELİ KANİK

Çeviri Tiyatrolar

ORHAN VELİ KANİK

Çeviri Tiyatrolar

Orhan Veli Kanık

13 Nisan 1914'te İstanbul'da Beykoz'da doğdu. 1921'de Beşiktaş Akaretler İlkokulu'na yazıldı, daha sonra Galatasaray Lisesi'ne nakledildi. İlkokulun son sınıfını Ankara'da tamamladı. 1932'de Ankara Erkek Lisesi'ni bitirdi. 1933'te İÜ Felsefe Bölümü'ne girdi. Buradaki öğrenimini yarım bırakarak, 1935'te bir süre yardımcı öğretmen olarak çalıştı. Ankara'ya dönerek, 1936'da PTT Umum Müdürlüğü'nde memuriyete başladı. 1942-44 arasında Gelibolu'da yedek subay olarak askerliğini yaptı. Askerlik dönüşü, Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalışmaya başladı. 1945'te başladığı görevinden 1947'de istifa ederek ayrıldı. *Yaprak* dergisini çıkardı (1 Ocak 1949-15 Haziran 1950). İlk yazı ve şiirleri *Sesimiz*, *Gençleryolu* ve *İnkılap* dergilerinde yayımlandı. Daha sonra arkadaşları Melih Cevdet ve Oktay Rifat'la birlikte *Varlık* dergisinde şiirlerini art arda yayımladı. İlerleyen yıllarda adı *İnsan*, *Ses*, *Gençlik*, *Küllük*, *İnkılapçı Gençlik*, *Ülkü*, *İşte*, *Meydan*, *Aile* dergileriyle *Hür*, *Zincirli Hürriyet*, *Ulus*, *Tanin* gazetelerinde görüldü. Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday ile birlikte 1941'de yayımladıkları *Garip*, modern Türk şiirine yön veren kitaplardan biri oldu. 14 Kasım 1950'de İstanbul'da öldü. Aşçıyan Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Eserleri:

Şiir: *Garip* (Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'la birlikte, 1941; kendi şiirleriyle, 1945), *Vazgeçemediğim* (1945), *Destan Gibi* (1946), *Yenisi* (1947), *Karşı* (1949), *Bütün Şiirleri* (1951), *Sevdaya mı Tutuldum?* (Şiir defterleri, Haz. Raşit Çavaş-Güzin Değişmez, 2015). **Hikâye:** *Hoşgör Köftecisi* (2012). **Düzyazılar:** *Nesir Yazıları* (1953). **Derleme ve çeviriler:** *Bir Kapı Ya Açık Durmalı Ya Kapalı* (Oktay Rifat'la birlikte, Alfred de Musset'den, 1943), *Barberine* (Alfred de Musset'den, 1944), *Scapin'in Dolapları* (Molière'den, 1944), *Versailles Tuluatı* (Azra Erhat'la birlikte Molière'den, 1944), *Sicilyalı yahut Resimli Muhabbet* (Molière'den, 1944), *Tartuffe* (Molière'den, 1944), *Üç Hikâye* (Erol Güney'le birlikte, Gogol'den, 1945), *Turcaret* (Alain Rene Lesage'dan, 1946), *Fransız Şiiri Antolojisi* (1947), *La Fontaine'in Masalları* (1948), *Hamlet ve Venedik Taciri* (Şehbal Erdeniz'le birlikte, Shakespeare'den, 1949), *Nasreddin Hoca Hikâyeleri* (1949), *Antigone* (Jean Anouilh'den, 1955), *Saygılı Yosma* (Jean Paul Sartre'dan, 1961), *Batıdan Şiirler* (1963), *El Kapisında* (Turgenyev'den, Haz. M. Sabri Koz, 1994). **Mektup:** *Şevket Rado'ya Mektuplar* (Oktay Rifat ve Melih Cevdet ile, Haz. E. Nedret İşli, 2002), *Yalnız Seni Arıyorum: Nahit Hanım'a Mektuplar* (Haz. Murat Yalçın, 2014).

Kırmızı Kedi Yayınevi: 1343
Tiyatro: 3

Çeviri Tiyatrolar
Orhan Veli Kanık
Hazırlayanlar: Necati Tonga, Tahsin Yıldırım

© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2021

Yayın Yönetmeni: Enis Batur

Editör: Çağlayan Çevik
Son Okuma: İsmail Alper Kumsar
Kapak Tasarımı: Umut Durmuşoğlu
Sayfa Tasarımı: Rüveyda Kul

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Ocak 2021, İstanbul
ISBN: 978-605-298-753-7
Kırmızı Kedi Sertifika No: 40620

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
T: 0212 412 17 77 Sertifika No: 44451

Kırmızı Kedi Yayınevi

kirmizikedi@kirmizikedi.com / www.kirmizikedi.com

facebook.com: kirmizikedi yayinevi / twitter.com: krmzikedikitap

instagram: kirmizikedi yayinevi

Ömer Avni Mah. Emektar Sok. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Orhan Veli Kanık

ÇEVİRİ TİYATROLAR

Hazırlayanlar: Necati Tonga-Tahsin Yıldırım

TİYATRO

İçindekiler

Sunuş

9

Bir Kapı Ya Açık Durmalı Ya Kapalı

15

Tartuffe

39

Scapin'in Dolapları

145

Sicilyalı yahut Resimli Muhabbet

217

Barberine

251

Turcaret

315

SUNUŞ

*Bakma fakirmişim, kimsesizmişim;
–Akşamüstüne doğru, kış vakti–
Benim de sevdalar geçti başımdan.
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış;
Zamanla anlıyor insan dünyayı.*

Orhan Veli Kanık, “Ölüme Yakın” şiirinden

Orhan Veli Kanık (1914-1950), otuz altı yıllık kısa ömründe kaleme aldığı eserlerle edebiyat hayatımıza önemli katkılar sağlamış, modern Türk edebiyatının yapı taşı isimlerinden biridir. Hikâye, makale, deneme, mektup, tiyatro ve çeviri gibi türlerde eserleri bulunmasına rağmen Orhan Veli, her şeyden önce bir şairdir ve edebiyat tarihimizde bu yönüyle ön plana çıkmıştır.

Orhan Veli’nin şiire ve edebiyata ilgisi, lise yıllarında öğreniyken başlar. Ankara’da, o zamanlar “Taş Mektep” adıyla anılan Ankara Erkek Lisesi’nde tanıştığı Oktay Rifat ve Melih Cevdet’le kurduğu güçlü dostluk; ilerleyen yıllarda Türk şiirinde önemli bir

edebi harekete dönüşecek olan *Garip*'e zemin hazırlar. Orhan Veli, lise yıllarında, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le ortak tutkuları olan şiir üzerine kafa yormaya başlar. Oktay Rifat, bir yazısında o günleri şu cümlelerle anlatır:

“Orhan'ı ilk mektebin beşinci sınıfından beri tanırım. Asıl dokuzuncu sınıfta canciğer arkadaş olduk. 21-22 yıllık bir hikâye. İkimiz de şiir delisi idik. Orhan zil çalar çalmaz yanıma gelir, ‘Teneffüsü gâvur etmeyelim Oktay,’ derdi. Şiir sözü edelim, şiir konuşalım demekti bu. Bir yıl sonra İstanbul’dan Melih geldi. O da bizim gibi şiire tutkundu. Üç kafadar, çocukluktan delikanlılığa el ele geçtik. Dünya nimetlerini bir arada tattık. Şiir bizim için yaşamaktan ayrı bir şey değildi. Hayalimizi, duygularımızı, düşüncemizi ortaklaşa kullandık. Bu macerada da el ele yürümek bizi birbirimize büsbütün bağladı.”¹

Hayatı ve sanat anlayışlarını ortaklaştıran üç “garip” arkadaşın dar vakitlerde yaptıkları sıcak ve samimi şiir sohbetleri; ilerleyen yıllarda ürünlerini vermeye başlar ve Garip hareketi ortaya çıkar. Şiir ve sanat ortağı üç arkadaşın *Sesimiz* ve *İnkılap*'tan sonra bir arada göründükleri ilk süreli yayın *Varlık* dergisi olur. *Varlık*, ünü günden güne artan Orhan Veli ve arkadaşlarının şiirlerinin yayımlanacağını okurlarına şu sözlerle duyurur:

“Varlık’ın şiir kadrosu yeni ve kuvvetli genç imzalarla zenginleşmektedir. Aşağıda dört şiirini okuyacağınız Orhan Veli, şimdiye kadar yazılarını hiç neşretmemiş olmasına rağmen uygun bir sanat sahibidir. Gelecek sayılarımız, onun ve arkadaşları Oktay Rifat, Melih Cevdet ve Mehmet Ali Sel’in şiirimize getirdikleri yeni havayı daha iyi belirtecektir.”²

1 Oktay Rifat, *Şiir Konuşması*, YKY, İst., 2009, s. 85.

2 “Dört Şiir”, *Varlık*, 1 Aralık 1936, s.149.

Bu toplu çıkışın ardından Orhan Veli, ilerleyen yıllarda farklı dergi ve gazetelerde eserlerini neşretmeyi sürdürür. Orhan Veli, eserlerinde bazı takma adlar kullanmış, arkadaşı Oktay Rifat'ın ifadesiyle "yırtmaya kıyamadığı şiirlerini" müstear isimlerle yayımlamıştır. "*Mehmet Ali Sel, Yaprak, O. V., O. V. K., K. O., İstanbul-lu, Adil Hanlı, Kaf O.*" şairin tespit edebildiğimiz takma adlarıdır.

Orhan Veli'nin ilk şiirleri; şekli, yapısı, ölçüsü ve içeriği ile geleneğe eklemlenebilecek özellikler taşır. Edebiyat tarihimizin önemli poetik metinlerinden biri olan *Garip* önsözünde şiirde ölçü, kafiye ve sanatlı söyleyişlere karşı olduğunu ifade eden Orhan Veli, her şeyin şiire konu olabileceğini savunmuştur. Sade, basit, nerdeyse konuşma dili ile yazdığı ve "küçük insan"ın yaşayışına, dertlerine, sevinçlerine yer verdiği şiirleri, o dönemde okuru ve yerleşik kabulleri olan eleştirmenleri sarsmıştır.

Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in 1941'de ortaklaşa yayımladıkları *Garip* seçkisi, ülkemizde şiir geleneğini altüst eden bir akıma dönüşerek, bir kırılmanın ve köklü bir değişimin de başlangıcı olmuştur. Şiirlerinde aşk, toplum eleştirisi, yaşama sevinci, İstanbul, küçük insanların hayatı gibi temalara eğilen Orhan Veli, kendisinden sonra gelen Rifat Ilgaz, Suphi Taşhan, Cahit Irgat, Sabahattin Kudret Aksal, Salâh Birsell, Behçet Necatigil, Suat Taşer, Metin Eloğlu, Rüştü Onur, Necati Cumalı gibi pek çok şairi etkilemiştir.

Şair kimliği ile tanınan Orhan Veli, yazdığı az sayıda hikâye ile bu sahada da varlığını ortaya koyar. Ekseriyetle Çehov tarzında kaleme aldığı hikâyeleri, büyük oranda hatıralara ve gözlemlere dayanır. O; şiirlerinde nasıl sıradan insanların dert, tasa, kaygı, sevinç ve heyecanları ile gündelik yaşamlarını anlatmışsa; hikâyelerinde de sağlam bir kurguyla aynı insanlardan söz etmiştir.

Orhan Veli, onlarca şiirinin yanında birçok gazete ve dergide farklı konu ve türlerde düzyazılar yayımlamıştır. Ancak

nesirlerinin büyük çoğunluğu sanata ve sanatın ilgi alanına yönelik olmuştur. Kendi adını kullandığı yazılarında daha çok tahlile dayanan sorun ve tespit içeren bir tavrı benimsemiştir. Çeşitli takma adlarla kaleme aldığı yazılar ise çoğunlukla siyasetle ilgilidir ya da kısa değini yazılarıdır. Orhan Veli'nin nesirleri kitap olarak ilk kez 1953 yılında Varlık Yayınevi'nce *Nesir Yazıları* ismiyle yayımlanmıştır.

Telif eserlerinin yanında başarılı çevirileri de bulunan Orhan Veli, Türkçeye şiir, hikâye, roman ve oyun çevirileri yapmıştır. Varlık Yayınları'ndan çıkan *Fransız Şiirleri Antolojisi*, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'le Yeditepe Yayınları arasından çıkan *Batıdan Şiirler*, Doğan Kardeş Yayınları'ndan çıkan *La Fontaine'in Masalları* ile Maarif Bakanlığı tarafından basılan çeviri tiyatroları kitap olarak basılan belli başlı çevirileridir. Orhan Veli'nin yarım kalan ve şahsi arşivlerde bulunan çevirileri de bulunmaktadır.

Ömrünün son yıllarında, ölümüne kadar çıkardığı *Yaprak dergisi*, onun Garip şairleriyle birlikte biçimlendirdiği son edebi atılımıdır. Türk edebiyatının en özgün ve yenilikçi şairlerinden biri olan Orhan Veli "Ölüme Yakın" başlıklı şiirinde,

*Ölünce kirlerimizden temizlenir
Ölünce biz de iyi adam oluruz
Şöhretmiş, kadınmış, para hırsıymış
Hepsini unuturuz.*

diyerek 14 Kasım 1950'de 36 yaşında unutulmaz eserleri kültürümüze armağan ederek hayata gözlerini yummuştur.

Şairler ve yazarlar, ölümlerinin ardından eserleriyle olduğu kadar kendilerine gösterilen vefayla da yaşarlar. Şüphesiz ki bir edebiyatçının sağlam ve eksiksiz bir külliyatını ortaya koymak ona gösterilecek en önemli vefa örneği olacaktır. İşte bu fikir doğrultusunda ölümünün yetmişinci yılında Orhan Veli'nin

külliyyatı, tarafımızdan hazırlanmıştır ve ciltler halinde dikkatlerinize sunulmaktadır.

Külliyyatın bu cildi, Orhan Veli'nin tiyatro çevirilerinden oluşmaktadır ve şairin dilimize kazandırdığı altı tiyatro eserini içermektedir. Tiyatrolardan üçü Molière'den, ikisi A. de Musset'den, diğeri ise Lesage'dan çevrilmiştir. Bu tiyatrolardan *Bir Kapı Ya Açık Kalmalı Ya Kapalı*, Oktay Rifat'la ortaklaşa yapılmış bir çeviridir; diğer metinler ise Orhan Veli tarafından dilimize kazandırılmıştır. Burada neşredilenlerin dışında Orhan Veli'nin beş çeviri tiyatrosu daha vardır. *Bettine*, *Hamlet* ve *Venedikli Tüccar*, *Saygılı Yosma*, *El Kapısında* ve *Antigone* adlı tiyatro çevirileri, telif hukukundan kaynaklanan sorunlar nedeniyle ne yazık ki bu cilde dahil edilememiştir.

Bu kitapla birlikte Orhan Veli'nin tiyatro çevirileri, ilk defa toplu bir halde yayımlanmaktadır. Çeviri tiyatrolar yayına hazırlanırken mümkün mertebe Orhan Veli'nin diline ve üslubuna müdahale edilmemiş; metinlerdeki dizgi yanlışları giderilmiş, anlamının bilinmesinde zorlanılacağını düşünülen bazı kelimeler ise dipnotlarda tarafımızdan açıklanmıştır.

Bu vesileyle bu kitabın son okumalarını yapan İsmail Alper Kumsar'a, gerek külliyyatın hazırlık safhasında gerekse bu cildin özenli bir baskıyla yayımlanması hususunda her türlü desteği veren editörümüz Çağlayan Çevik'e teşekkür ederiz.

Necati Tonga-Tahsin Yıldırım
Aralık 2020

BİR KAPI YA AÇIK DURMALI YA KAPALI¹

Alfred De Musset

Çevirenler: Oktay Rifat ve Orhan Veli Kanık

1 Birinci basım, Maarif Matbaası, 1943, İstanbul.

Küçük Bir Salon.

KONT, MARKİZ.

*[Markiz¹ ocağın yanında bir kanepeye oturmuş, iş işlemektedir.
Kont girer ve selamlar.]*

KONT: Bu beceriksizlikten ne zaman kurtulacağım, bilmem? Müthiş surette dalgınım. Kabul gününüzü hatırlamayı kendime bir türlü vazife edinemedim. Ne zaman sizi görmek istesem mutlaka bir salıya tesadüf ediyor.

MARKİZ: Bana söyleyecek bir şeyiniz mi var?

KONT: Hayır! Olsa da söylemeye imkân yok zaten. Zira şu anda yalnız bulunmanız bir tesadüf eseri. Bir çeyreğe kalmadan beni buradan kaçmaya mecbur edecek bir sürü samimi dostlarınız olur. Bunu size şimdiden haber vereyim.

MARKİZ: Vakıa² bugün kabul günüm. Fakat bu kabul gününü de ne diye yaptım, bilmiyorum... Moda... Manası da yok değil ya... Annelerimizin kapıları açık dururdu. Gelen giden de çok değildi. Her toplantıda birkaç tanecik sıkıcı insan bulunurdu, ama artık onlara da tahammül edilirdi. Şimdi misafir geldi mi bütün Paris geliyor. Bütün Paris de zamanımızda hakikaten bütün Paris. Şehir ve civarı...

1 *markiz*: bazı Batı devletlerinde kont ile dük arasındaki bir soyluluk unvanına sahip olan Marki'nin eşi.

2 *vakıa*: gerçi.

İnsan, evinde, sokakta gibi. Buna bir çare bulmak lazımdı. İşte herkesin bir günü olması bundan. Az görüşmenin yegâne çaresi bu. “Salı günü kabul ediyorum,” demek, adeta “diğer günler beni rahat bırakınız,” demek oluyor.

KONT: Mademki hafta içinde sizi görmeme izin veriyorsunuz, bugün gelmekle hata ettim o halde.

MARKİZ: Her neyse, şimdilik kismetinize razı olun ve şöyle oturun. Neşeniz varsa konuşursunuz, yoksa ısınırırsınız. Bugün fazla kalabalık olacağını zannetmiyorum. Küçük bir lantern majiğim¹ var; çevrilecek, onu seyredersiniz. Fakat neniz var? Bana öyle geliyor ki siz...

KONT: Evet?..

MARKİZ: Yok, yok! Söylemek istemem.

KONT: Vallahi, size itiraf edeceğim. Buraya girmeden önce biraz öyleydim.

MARKİZ: Evet?.. Şimdi sorma sırası benim nasıldınız?

KONT: Söylersem kızmayacak mısınız?

MARKİZ: Bu akşam bir balom var. Güzel olmak istiyorum. Onun için gündüzden kızmamalıyım.

KONT: Peki o halde... Biraz canım sıkılmıştı. Nem var, bilmiyorum. Moda hastalıklardan biri, sizin resmî kabulleriniz gibi... Öğleden beri patlıyorum. Dört ziyaret yaptım, kimseyi bulamadım. Yemeğe bir yere davetliydim, bilâsebeb² mazeret beyan ettim. Bu akşam tiyatro da yok. Buz gibi bir havada dışarıya çıktım. Kızarmış burunlardan ve morarmış yüzlerden başka hiçbir şey görmedim. Ne yapacağımı bilmiyorum. Öyle bir haldeyim ki içler acısı.

MARKİZ: Benden de alın o kadar. Sıkıntıdan bağırmaklar geliyor içimden. Hiç şüphe yok havaların tesiri.

1 lantern majik: Büyülü fener. Günümüzdeki slayt projektörlerinin ilkel biçimidir. Önünde mercek, içinde ışık kaynağı bulunan bir karanlık kutudan oluşur.

2 bilâsebeb: sebepsiz yere.

KONT: Hakikaten soğuk berbat. Kış bir hastalık. Alıklar; kaldırımını temiz ve gökyüzünü berrak görüyorlar, kuru soğuk kullaklarını donduruyor; gene de buna “güzel bir don” diyorlar. Adeta “güzel bir göğüs nezlesi,” der gibi. Doğrusu ya, böyle güzellikleri Allah ziyade etsin.

MARKİZ: Benimki daha başka... Ben daha da ileri gidiyorum. Benim sıkıntım, ne kadar soğuk olursa olsun, sadece bu dışarki havadan ziyade başkalarının tenneffüs ettiğı havadan geliyor. Belki de ihtiyarlıyoruz. Otuzuma basıyorum ve yaşamak kabiliyetini kaybediyorum.

KONT: Hiçbir zaman böyle bir kabiliyetim olmadı. Beni üzen de onu elde etmeye başlamam. İnsan yaşlandıkça ya deli oluyor yahut da bütün bütün yavanlaşıyor. Bir hâkim gibi ölmekten fena halde korkuyorum.

MARKİZ: Şu çingırdağı çalsanıza, gelip ocağa bir kütük atsinlar. Fikirlerinizden içime ürpermeler geldi.

[Dışardan bir çingırak sesi işitilir.]

KONT: Lüzum kalmadı. Kapı çalınıyor ve hassa alayınız sükün ediyor.

MARKİZ: Bakalım, bayraktar kim? Hem, kalmaya gayret edin.

KONT: Hayır, mutlaka gitmeliyim.

MARKİZ: Nereye gidiyorsunuz?

KONT: Bilmiyorum. [Kalkar, selamlar, kapıyı açar.] Allah’a ısmarladık, Madam, perşembe akşamına.

MARKİZ: Neden perşembe?

KONT: [Ayakta kapının tokmağını tutarak.] O gün tiyatro gününüz değil mi? Locanıza, biraz oturmaya geleceğim.

MARKİZ: İstemem. Çok tatsızsınız. Hem de M. Camus’yü çağırdım.

KONT: M. Camus, şu sayfiye¹ komşunuz mu?

MARKİZ: Evet. Bana büyük bir nezaketle elma ve ot sattı. Gösterdiği nezakete mukabele etmek isterim.

1 sayfiye: yazlık.

KONT: Bunu söyleyen siz misiniz? Dünyanın en müziç¹ mahluku! Onu sattığı şeyle beslemeli. Hem sırası gelmişken söyleyeyim, neler anlatıldığını biliyor musunuz?

MARKİZ: Hayır! Fakat kimse görünmedi. O halde kim çaldı kapıyı?

KONT: [*Pencereden bakar.*] Kimse! Bir küçük kız, galiba. Elinde bir de mukavva kutu var. Kim bilir nedir? Bir çamaşırcı. Şurada, avluda, adamlarınızla konuşuyor.

MARKİZ: "Kim bilir nedir?" Öyle mi? Çok naziksınız. Başlığım olacak. Peki, M. Camus ile benim hakkımda neler söylüyorlar? Şu kapıyı kapasanıza, zehir gibi rüzgâr geliyor.

KONT: [*Kapıyı kapayarak.*] Yeniden evlenmeyi düşündüğünüzden, M. Camus'nün milyoner olduğundan ve sık sık evinize geldiğinden bahsediliyor.

MARKİZ: Yaa! Hepsi bu kadar mı? Bir de bunları çekinmeden yüzüme karşı söylüyorsunuz.

KONT: Söylüyorum, çünkü söylüyorlar.

MARKİZ: Güzel mantık! Sizin hakkınızda elâlemin her söylediğini ben size tekrar ediyor muyum?

KONT: Benim hakkımda mı Madam? Tekrar edilemeyecek ne söylenebilir, rica ederim?

MARKİZ: Pekâlâ görüyorsunuz ki her şey tekrarlanabiliyor. Siz bana yakında Madam Camus olacağımı haber veriyorsunuz ya. Sizin hakkınızda söylenenler de hiç olmazsa bunlar kadar feci, çünkü maatteessüf² hakikate benziyor.

KONT: O da ne? Beni adeta korkutuyorsunuz.

MARKİZ: Bu da aldanmadıklarına bir delil.

KONT: Anlatın rica ederim.

MARKİZ: Anlatamam. Bunlar sizin kendi işleriniz.

KONT: İstirham ederim, Markiz. Bunu sizden bir lütuf olarak istiyorum. Siz bu dünyada kanaatine en çok kıymet verdiğiniz kimsesiniz.

1 müziç: bunaltıcı, sıkıcı.

2 maatteessüf: ne yazık ki.

MARKİZ: Kimselerden biri demek istiyorsunuz.

KONT: Hayır Madam, diyorum ki: "Siz hüsnü takdiri,¹ hassasiyeti..."

MARKİZ: Aman yarabbi! Edebiyat yapacaksınız.

KONT: Yapmayacağım. Eğer kendiniz bir şey görmüyorsanız, bu, herhalde görmüyormuş gibi görünmek istemenizden.

MARKİZ: Neyi görmüyormuş gibi?

KONT: Canım, anlıyorsunuz ya!

MARKİZ: Ben ancak işittiklerimi anlarım. İşitmek içinse de ikiden fazla kulağım yok.

KONT: Her şeyle alay ediyorsunuz. Fakat bir an samimi olalım.

Kabil² miydi; bir seneden beri sizi hemen her gün görüp; sizin gibi bir kadını, zekânızla, alımınızla, güzelliğinizle...

MARKİZ: Aman Allah'ım, bu edebiyattan da beter. Adeta ilanı aşk ediyorsunuz. Bari haber verin; ilanı aşk mı, yoksa bir yılbaşı temennisi falan mı?

KONT: İlanı aşksa ne olacak?

MARKİZ: Şu olacak ki, bu sabah canım ilanı aşk istemiyor. Size baloya gideceğimi söyledim. Gece nasıl olsa bunları işiteceğim. Sıhhatim, günde iki defa böyle şeyler dinlemeye müsait değil.

KONT: Hakikaten beni üzüyorsunuz. Üzülme sırası bir de size gelecek olursa cidden sevineceğim.

MARKİZ: Ben de sevinirim. Yemin ederim, öyle anlar var ki, bir parçacık keder için dünyayı vermeye razıyım. Bakın daha demin saçlarımı yaptırırken bu haldeydim. Hiçbir şey düşünmemek bedbahtlığından, paralanırcasına içimi çekiyordum.

KONT: Alay edin bakalım, alay edin. Gün ola, harman ola.

MARKİZ: Mümkün, hep faniyiz! Ama şimdi makulsem kabahat benim mi? Hem sizi temin ederim, bunun için kendimi zorlamıyorum da.

1 hüsnü takdir: olumlu fikir.

2 kabil: mümkün.

KONT: Size kur yapılmasını istemez misiniz?

MARKİZ: Hayır. Ben vakıa iyi kalpliyim. Fakat bu iş enikonu aptal harcı. Siz ki akliselim¹ sahibisiniz, söyleyin bana, bir kadına kur yapmak denilen şeyin ne manası vardır?

KONT: Şu manası vardır ki bu kadın hoşumuza gidiyor ve bunu kendisine söylemekten haz duyuyoruz.

MARKİZ: Âlâ! Ama bakalım o kadın sizin hoşunuza gitmekten hoşlanıyor mu? Faraza² beni güzel buluyorsunuz ve bunu bana söylemekten zevk duyuyorsunuz. Peki, sonra? Bu ne işe yarar? Benim de sizi sevmem için bir sebep teşkil eder mi? Ben eğer birisinden hoşlanıyorsam, bu, kendim güzel olduğum için değildir zannederim. Kadını öpmek bir erkeğe ne kazandırır yani? Elde bir gözlük, bir kadının önünde dikilmek; onu sergi-deki bir bebek gibi tepeden tırnağa süzmek ve hoşça bir eda ile “Madam, sizi cazip buluyorum,” demek kendini sevdirmenin en güzel tarzı, değil mi? Buna birkaç soğuk cümle, birkaç adım vals ve bir demet de çiçek ilave edin. İşte kur yapmak denilen şey; bırakın Allah aşkına akıllı bir adam bu manasızlıklardan nasıl zevk alabilir. Düşündükçe çileden çıkıyorum.

KONT: Ama bunda kızacak bir şey yok.

MARKİZ: İnan olsun var. Bir kadının bu türlü usullerle teshir³ edileceğini düşünebilmek için onu boş kafalı ve budala farz etmek lazım. Hayatı bir soğukluk tufanı içinde geçirmenin, kulaklarımızı sabahtan akşama kadar sudan laflarla doldurmanın eğlenceli olacağını mı zannediyorsunuz? Bana öyle geliyor ki erkek olsaydım ve güzel bir kadın görseydim “İşte zavallı bir mahluk, methedilmekten çok canı yanmış olmalı,” diyecektim. Ona kıyamazdım acırdım ve eğer kendimi beğendirmeye niyet edersem, ona, zavallı yüzüyle alakası

1 akliselim: sağduyu.

2 faraza: örneğin.

3 teshir: büyüleme, kendine bağlama.

olmayan şeylerden bahsetmenin şerefini bahşedecektim. Halbuki şimdi öyle mi ya? Mütemadiyen “güzelsiniz” sonra gene “güzelsiniz”; daima güzel! E illallah! Size bir şey söyleyeyim mi? Sizler, modaya uyan erkekler, kıyafet değiştirmiş birer şekerlemeciden başka bir şey değilsiniz.

KONT: Öyle olsun Madam. Çok nazıksınız. Nasıl isterseniz öyle kabul edin. [*Çıngırak sesi işitilir.*] Gene kapı çalınıyor. Allah’a ısmarladık, kaçıyorum. [*Kalkar, kapıyı açar.*]

MARKİZ: Biraz dursanıza, size söyleyeceklerim vardı. Ne idi? Ha! Yolunuz tesadüfen Fossin tarafına düşer mi acaba?

KONT: Tesadüfen değil, Madam; size faydalı olabilirsem...

MARKİZ: Gene bir iltifat. Aman beni ne kadar sıkıyorsunuz. Bir yüzüğüm vardı kırdım. Doğrudan doğruya da yollayabılırım. Fakat size izahat verirsem daha iyi olur. [*Yüzüğü parmağından çıkarır.*] Bakın! Şu taşı görüyor musunuz? Burada bir küçük çıkıntı vardı. Görüyorsunuz, değil mi? Evvelce şu kenardan açılıyordu. Bu sabah bilmem nereye çarpmışım; yayı azıcık zorlanmış.

KONT: Sorması ayıp olmasın ama Markiz, bunun içinde saçlar mı vardı?

MARKİZ: Olabilir ya, niçin gülüyorsunuz?

KONT: Yoo, gülmüyorum.

MARKİZ: Hiç sıkılmanız yok mu sizin? Kocamın saçları... Fakat ayak sesi falan da duymuyorum. Kapıyı tekrar kim çaldı o halde?

KONT: [*Pencereden bakar.*] Başka bir küçük kız ve başka bir mukavva kutu. Zannederim bir başlık daha. Ne ise, yalnız unutmayın; bana bir sır tevdiine¹ borçlusunuz.

MARKİZ: Şu kapıyı kapatın canım, beni donduruyorsunuz.

KONT: Gidiyorum. Fakat hakkımda size söylenenleri tekrarlamayı bana vadediyorsunuz, değil mi Markiz?

MARKİZ: Akşama baloya gelin, konuşuruz.

1 tevdi: verme.

KONT: Ooh, tamam! Baloda konuşmak!.. Trombonların¹ refakati² ve limonata bardaklarının gürültüsü arasında. Sohbet için güzel yer doğrusu. Biri ayağınıza basar, öteki dirsek vurur, pis bir uşak cebinize bir bardak sokuşturur. Sorarım size, bu biraz da...

MARKİZ: Gidiyor musunuz, kalıyor musunuz? Tekrar edeyim, sizin yüzünüzden nezle oluyorum. Mademki kimse gelmiyor, neden kaçıyorsunuz?

KONT: [*Kapıyı kapar ve gelip oturur.*] Bütün gayretlerime rağmen kendimi o kadar neşesiz hissediyorum ki sizi rahatsız etmekten korkuyorum. Artık bu gelip gitmelere bir nihayet vermem lazım.

MARKİZ: Temiz bir niyet, ama sebep?

KONT: Bilmem ki, sizi sıkıyorum. Bunu daha demin kendiniz söylüyordunuz. Zaten ben de hissediyorum ve gayet tabii buluyorum. Ah şu karşıkı uğursuz evim. Sokağa çıktığım zaman pencerelerinize bakmaktan kendimi alamıyorum ve ne yapacağımı düşünmeksizin makine gibi buraya giriyorum.

MARKİZ: Yoo... Beni müteessir edersiniz. Bu sabah beni üzdüğünüzden bahsettim ama her zaman için değil. Sizi görmek benim için büyük bir zevktir.

KONT: Sizin için mi? Hiç zannetmiyorum. Ama ne yapacağım biliyor musunuz, İtalya'ya döneceğim.

MARKİZ: Peki, bu işe küçük hanım ne diyecek?

KONT: Hangi küçük hanım, rica ederim?

MARKİZ: Mahut³ küçük hanım, şu himayeniz altındaki küçük hanım. Dansözlerinizin isimlerini de bilemem ya!

KONT: Yaa! Demek size hakkımda bunları anlatmışlar!

MARKİZ: Evet. İnkâr mı ediyorsunuz?

KONT: Tamamen masaldan ibaret.

1 trombon: üflemeli ve bakır nefesli çalgılar grubunda bulunan bir müzik aleti.

2 refakat: eşlik.

3 mahut: bilinen.

MARKİZ: Sizi maalesef tiyatroda, çiçekli bir pembe şapkaıyla beraber ayan beyan görmüşler. Bu çiçek de yalnız operada açan cinstenmiş. Kulislerde dolaşıyorsunuz, komşum; bunu dünya âlem biliyor!

KONT: Tıpkı sizin M. Camus ile olan izdivacınız gibi, değil mi?

MARKİZ: Bahsi tekrar mı açıyorsunuz? Pekâlâ, niçin olmasın? M. Camus fena adam değil. Birkaç milyon da serveti var. Biraz geçkince olmakla beraber tam koca olacak yaşta. Ben dul, o bekâr. Giyinip kuşandı mıydı, adamakıllı yakışıklı da oluyor.

KONT: Gecelik takyesi¹ de kendisine pek yakışır herhalde.

MARKİZ: Susar mısınız, kuzum? Böyle şeylerden nasıl bahsedebiliyorsunuz?

KONT: Canım, yabancıya değil ya; bunları görececek olana bahsediyorum.

MARKİZ: Bu güzel hareketleri size herhalde o küçük hanımlar öğretiyor.

KONT: [*Kalkar, şapkasını alır.*] Bakın, Markiz, artık bu sefer gidiyorum. Yoksa bana saçma sapan şeyler söyleteceksiniz.

MARKİZ: Çok zarıfsınız doğrusu!

KONT: Hayır, ama siz de haddinden fazla insafsızsınız. Sizi sevmekliğimi yasak etmeniz yetişmiyormuş gibi beni bir de başkalarını sevmekle itham ediyorsunuz.

MARKİZ: Zarıflığınız gittikçe artıyor. Bu ne facia tonu böyle! Beni sevmenize mâni olmak mı istedim?

KONT: Lakırdısını etmeme bile mâni olmadınız mı?

MARKİZ: Haydi, olmuyorum. Görelim bakalım hitabet kabiliyetinizi!

KONT: Bunu ciddi şekilde söyleseydiniz.

MARKİZ: Canım bundan size ne? Mademki söylüyorum.

1 takye/takke: ince bir kumaştan yapılmış bir tür başlık.

KONT: Evet, ama böyle gülüp söylerken içimizden biri tehlikelere sürüklenebilir.

MARKİZ: Oh! Oh! Pek mi büyük tehlikelere, efendiciğim?

KONT: Herhalde, Madam. Lakin müsterih olun, tehlike yalnız benim için olabilir.

MARKİZ: İnsanın korkusu olunca kahramanlık taslamamalı. Haydi görelim! Susuyor musunuz? Meydan okudunuz, karşı durdum; durakladınız. Sizi şimdi hiç değilse ayaklarıma kaplanmış bir halde göreceğimi tahmin ediyordum. Rodrigue gibi yahut da M. Camus gibi. O sizin yerinizde olsaydı bu işi çoktan yapardı.

KONT: Zavallı insanlarla alay etmekten çok mu hoşlanıyorsunuz?

MARKİZ: Ya siz? Yüzünüze karşı bu kadar dayatılması pek mi şaşırtıyor sizi?

KONT: Yalnız dikkat edin. Siz cesursanız ben de süvariylim. Askerlikten ayrılalı çok olmadığını arz etmekle de ayrıca şeref duyarım.

MARKİZ: Öyle mi? Güzel! Bir süvari ilanı aşkı herhalde garip bir şey olmalı. Hayatımda böylesini hiç görmedim. İstemez misiniz, oda hizmetçimi çağırayım? Size pek güzel karşı koyabilir zannediyorum. Böylelikle ben de eğlenceli bir oyun seyretmiş olurum. [*Çingirak sesi işitilir.*]

KONT: Gene bu kapı! Artık Allah'a ısmarladık, Markiz. Yalnız ilave edeyim, daha görülecek hesabımız var. [*Kapıyı açar.*]

MARKİZ: Her zamanki gibi akşama, değil mi? Fakat nedir bu gürültü böyle?

KONT: [*Pencereden bakar.*] Hava bozdu da ondan. Adamakıllı yağmur ve dolu yağıyor. Size üçüncü bir başlık getiriyorlar. Korkarım içinde bir de nezle getirmiş olmasınlar.

MARKİZ: Ya bu gürültü, gök gürültüsü mü? Kanunusaninin¹ tam ortasında! E takvimler ne oluyor?

¹ kanunusani: ocak.

KONT: Hayır, sadece bir fırtına. Gelip geçici bir nevi hortum.

MARKİZ: Korkunç! Canım, kapatın şu kapıyı, bu havada çıkmazsınız. Neden oluyor acaba bu?

KONT: Bu bir gazabı ilahi¹, Madam! Camları, şemsiyeleri, hanımların bacaklarını ve şöminelerin bacalarını tedip ediyor².

MARKİZ: Aksi gibi atlarımı da çıkarmışlardı.

KONT: Kafalarına bir şey düşmedikten sonra bir şey yok.

MARKİZ: Alay sırası şimdi de sizin! Ben çok temizimdir, mösyö. Atlarımın kirlenmesini ve çamurlanmasını istemem. Fakat bu ne acayip iş! Biraz evvel dünyanın en güzel havası vardı.

KONT: Bu dolu ile kabul gününüze kimsenin gelmeyeceğini tahmin edebilirsiniz tabii! Günlerinizden bir tane daha eksildi demektir.

MARKİZ: Neden eksildi? Mademki siz geldiniz. Ama şu şapkanızı bir yere koysanıza canım, rahatımı kaçırıyor.

KONT: İltifat mı, Madam? Yalnız dikkat edin. Siz ki iltifattan nefret etmeyi şiar³ edinmişsiniz, sözleriniz hakikat sanılabilir.

MARKİZ: Mademki söylüyorum, doğrudur. Ziyaretlerinizle beni son derece mahzuz⁴ bırakıyorsunuz.

KONT: *[Markiz'in yanına tekrar oturur.]* Öyleyse bırakın, seveyim sizi.

MARKİZ: Memnuniyetle razı olduğumu söylüyorum zaten. Bu beni zerre kadar kızdırmaz.

KONT: O halde ondan bahsetmeme de izin verin.

MARKİZ: Süvarilerin tarzında, öyle değil mi?

KONT: Hayır, Madam, kalbim yoksa bile mutmain olun⁵ ki size hürmet etmek için kâfi derecede hissi selimim⁶ vardır. Fakat

1 gazabı ilahi: Allah'ın gazabı, bela.

2 tedip etmek: terbiye vermek.

3 şiar: âdet.

4 mahzuz: memnun, zevkli.

5 mutmain olmak: inanmak, emin olmak.

6 hissi selim: güzel duygu.

öyle zannediyorum ki insan hürmet ettiği şahsa, onu rencide etmeksizin de, şey edebilir...

MARKİZ: Yağmurun geçmesini bekleyebilir demek istiyorsunuz değil mi? Buraya biraz evvel, niçin olduğunu bilmeden girdiniz. Bunu daha demin kendiniz söylüyordunuz. Canınız sıkılıyordu, ne yapacağınızı bilmiyordunuz. Hatta huysuz bile sayılabilirdiniz. Eğer burada, şu ateşin yanında lalettayin¹ üç kişiye rastgelmiş olsaydınız onlarla şu saatte edebiyattan yahut da şimendiferden bahsedecektiniz. Ondan sonra da çekilip yemeğe gidecektiniz. Bana kur yapmayı birdenbire bir namus borcu telakki edip kendinizi buna mecbur, evet mecbur, addettinizse; o beylik, o tahammül edilmez kuru; o kadar lüzumsuz, o kadar gülünç, o kadar bayatlamış şeyi yapmak mecburiyetini hissettinizse; bu, burada yalnız bulunduğum için. Ama ben size ne yaptım? Buraya ziyaretçi gelsin, ihtimal o zaman nüktedanlaşacaksınız; fakat şu anda yalnız olduğum için eski bir vodvil² nakaratından daha yavan kalıyorsunuz. Mevzunuzu hemencecik ele alıp başlıyorsunuz. Sizi dinleyecek olsam, eminim, derhal aşkınızı sayıp dökeceksiniz. Bu gibi hallerde insanların ne biçim bir manzara arz ettiğini biliyor musunuz? Hani piyesleri ısıklanmış muharrirler vardır; ceplerinde daima oynanamayacak derecede kötü, basılmamış, oynanmaz bir facia müsveddesi bulunur, kendileriyle bir çeyrek yalnız kalsanız çıkarıp insanda boş beyin bırakmazlar; işte onların manzarasını.

KONT: Yani bana benden nefret etmediğinizi söylüyorsunuz, ben de cevaben sizi sevdiğimi söylüyorum. Kanaatinizce hepsi bundan ibaret, öyle mi?

MARKİZ: Sizin beni sevmeniz bir masal.

1 lalettayin: gelişigüzel, rastgele.

2 vodvil: çok hareketli ve eğlenceli bir konusu olan, şarkılara da yer verilen hafif güldürü.

KONT: Yeter artık. Biraz da beni dinleyin. Samimiyetimden şüpheli ettiğiniz anda...

MARKİZ: Hayır, hayır, hayır... Allah Allah, bana ne söyleyebileceğinizi bilmez miyim sanıyorsunuz? Tahsiliniz hakkında pek lehinizde olmak üzere fikrim var. İyi, ama kendiniz iyi yetişmişsiniz diye, beni de cim karnında bir nokta¹ mı farz edeceksiniz. Bakın, okuryazar bir adam tanıyordum. Bu adamcağız oldukça iyi telif edilmiş elli tane mektup satın almıştı. Aşk mektubu tabii... Bu elli mektup, içinde bütün vaziyetler evvelden düşünülmüş bir roman şeklinde sıralanmıştı. İçlerinde ilanı aşklar, hiddetler, ümitler, aşkın dostluğa döndüğü zamanki ikiyüzlülükler, kavgalar, ümitsizlikler, kıskançlık anları, neşesizlikler, hatta bugünkü gibi yağmurlu zamanlar için yazılmış olanları vardı. Bu mektupları okudum. Müellif, mukaddemesi bir yazıda bunları bizzat tecrübe ettiğini ve 33'üncü mektuptan daha ötesine mukavemet etmiş² bir tek kadına rastgelmediğini iddia ediyordu. Halbuki ben bütün koleksiyona mukavemet ettim. Şimdi söyleyin bakalım bana, benim edebî bir kültürüm var mı, yok mu? Ve siz bana yeni bir şey öğretmiş olmakla iftihar edebilir misiniz?

KONT: Çok katılaştırmışsınız, Markiz!

MARKİZ: Hakaret mi ediyorsunuz? Tercih ederim. Hiç olmazsa deminki dilleriniz kadar soğuk değil.

KONT: Evet, hakikaten katılaştırmışsınız.

MARKİZ: Sahi öyle mi zannediyorsunuz? Hiç değilim halbuki.

KONT: Hem de nasıl! 14 çocuk annesi ihtiyar bir İngiliz kadını gibi.

MARKİZ: Şapkamın üstünde sallanan tüy gibi? Demek ki siz, hepinizi ezbere bilmeyi derin bir ilim zannediyorsunuz ha? Sizleri öğrenmek için öyle uzun uzadıya tetkike lüzum yok. Kendi halinize bırakmak kâfi. Düşünsenize, hesabı meydanda,

1 cim karnında bir nokta: hiçbir şey bilmeyen, cahil.

2 mukavemet etmek: direnmek, karşı koymak.

zavallı kulaklarımıza acıyarak ve hemencecik “canım, cicim” edebiyatına düşmeyecek kadar mert insanlar son derecede az. Öte yanda siz, hepiniz, bu hazin anlarda yalanlar söyleyerek hoşla gitmeye çalışırken iskambil papazları gibi birbirinize benziyorsunuz. Çok şükür ki Tanrı’nın adaleti emrinize fazla zengin bir lügat vermemiş. Hep aynı havayı çalyorsunuz. Aynı cümleler, aynı kelimeler, aynı ısmarlama hareketler, aynı tatlı bakışlar ve haddizatında¹ iyi olabilecekken bu menhus² dakikada birdenbire aynı şekilde “naçizane muzaffer” bir ifade takınveren çehrelerin aynı müziç³ oyunu. Görünce ya güleceğimiz tutar yahut da sadece canımız sıkılır da öyle yakamızı kurtarırsınız. Eğer bir kızım olsaydı da onu bu türlü tehlikelerden korumak isteseydim, herhalde kendisini bu beylerin neşidelelerini⁴ dinlemekten menetmeye kalkmazdım. Yalnız derdim ki: “Bunların sadece bir tanesini dinleme, hepsini dinle. Sahifeye işaret koyup kitabı kapama. Kitabı açık bırak. Bırak bu efendiler sana basit tuhaflıklarını döksünler. Ama kazara! Bir tanesi mesela hoşuna giderse kendini çekme! Yalnız bekle. Onun tamamen aynı bir ikincisi gelecek ve seni ikisinden de tiksindircektir. Yaşın on beş, değil mi? Bu daha otuza kadar böyle gider, yavrum.” İşte benim tecrübem ve benim ilmim. Gene bana katılmış mı diyorsunuz?

KONT: Korkunç şekilde! Eğer bu söyledikleriniz doğruysa...

Zira bunlar o kadar suni şeyler ki şüphe de edilebilir yani.

MARKİZ: İster inanın ister inanmayın; bana ne.

KONT: Bu daha güzel! Bu yaşta aşkı istihkar ediyorsunuz⁵ ha?

Seven bir erkeğin sözleri sizde kötü bir roman tesiri yapıyor; onun bakışları, hareketleri, hisleri size bir komedyaya gibi geliyor

1 haddizatında: aslında.

2 menhus: uğursuz.

3 müziç: bunaltıcı, tedirgin edici.

4 neşide: bir toplulukta okunmaya değer şiir.

5 istihkar etmek: aşağılamak, hor görmek.

demek. Kendinizde her şey doğru, başkalarında her şey yalan öyle mi? Peki, ama Markiz, başınıza neler geldi sizin? Bu büyük düsturları nerden öğrendiniz?

MARKİZ: Siz giderken ben geliyordum, komşum.

KONT: Sütüneniz yanınızda geliyordu, herhalde. Şu kadınlar dünyada her şeyi bildiklerini zannederler ya. Hiçbir şey bilmezler halbuki! Mesela size soruyorum: Ne tecrübeniz olabilir sizin? Sizininki de tıpkı şu seyyahın tecrübesi gibi. Seyyah bir hana iniyor, kırmızı saçlı bir tek kadın görüyor, defterine “Bu memleketin kadınları kırmızı saçlıdır,” diye yazıyor.

MARKİZ: Sizden ateşe bir kütük koymanızı rica etmiştim.

KONT: [*Kütüğü kor.*] Ağırbaşlı olmayı anlarım. Hayır demek, kulaklarını tıkamak, aşktan nefret etmek mümkün. Fakat onu inkâr, gülünç. Siz birine “Şimdi bana ne söyleyeceğinizi biliyorum,” deyip zavallının cesaretini kırarsınız da onun size şu tarzda bir cevap vermeye hakkı olmaz mı? “Evet, Madam, bilebilirsiniz. Ben de bir âşığın söyleyeceği sözü bilirim ama sizinle konuşurken unutuyorum. Dünyada söylenmemiş hiçbir şey yoktur. Ama ben de size şunu sorarım: Bu neyi ispat eder?”

MARKİZ: Hele şükür! Hiç olmazsa iyi konuşuyorsunuz. Pek az farkla, bir kitap gibi.

KONT: Evet, öyle konuşuyorum. Fakat inanın bana, eğer hakikaten görünmek istediğiniz gibiyse acırım size doğrusu.

MARKİZ: Nasıl isterseniz, hiç sıkılmayın.

KONT: Bunda sizi rencide edecek bir şey yok. Sizin bize hücum etmeye hakkınız oluyor da bizim kendimizi müdafaaya hakkımız olmuyor mu? Bizi ıslıklanmış müelliflere benzetirken ne gibi bir imada bulunmak istiyorsunuz? Eğer aşk bir komedi ise...

MARKİZ: Ateş sönecek. Kütük biçimsiz konmuş.

KONT: [*Ateşi düzelterek.*] Eğer aşk bir komedi ise dünya kadar eski olan bu komedi ister ıslıklansın ister ıslıklanmasın gene de insanların bulduğu şeylerin en az fena olanıdır. Rollerin oynana oynana aşındığını da kabul ederim. Fakat bu piyes beş para etmez bir matah¹ olsaydı onu bütün dünya ezbere bilmezdi. Esasen ona eski demekle hata ediyorum. Ebedî olmak eski olmak demek midir?

MARKİZ: Mösyö, işte bu şiir oldu.

KONT: Hayır, Madam, fakat sizin canınızı sıkan bu soğukluklar, bu saçmalar, bu iltifatlar, bu ilan aşklar, bütün boş laflar çok güzel eski şeylerdir. İsterseniz, önceden bilinen şeylerdir deyiniz. Hatta usandırıcı ve bazen da gülünç şeylerdir deyiniz. Fakat bütün bunlar daima genç olan başka bir şeyle beraberdir.

MARKİZ: Karıştırıyorsunuz. Daima eski olan şey nedir, daima genç olan şey nedir?

KONT: Aşk.

MARKİZ: İşte buna da belagat² derler.

KONT: Hayır, Madam, şunu demek istiyorum ki aşkta ölmez bir gençlik vardır. Eski olan onu ifade etmek tarzlarıdır ve bu tarzlar ebediyen de eski kalacaktır. İçinizden nasıl çıktığını bilmediğiniz eskimiş şekiller, tekrarlar, roman parçaları, bütün bu kalabalık, bütün bu gürültü patırtı; ihtiyar mabeyinciler,³ ihtiyar diplomatlar ve ihtiyar nazırlardan müteşekkil bir alaydır. Bu, adeta, kralın yanına girmeden evvelki salonda yapılan gezeleliğe benzer. Hepsi geçer, lakin bu kral kalır, aşk öldü, yaşasın aşk.

MARKİZ: Aşk mı?

1 matah: insan, mal, eşya vb. için küçümseme yollu bir söz.

2 belagat: iyi konuşma yeteneği.

3 mabeyinci: padişahın/imparatorun dışarıyla olan ilişkilerine bakan, onun buyruklarını ilgililere bildiren, kimi kişilerin dileklerini de padişaha/imparatora ileten görevli.

KONT: Aşk. Hatta elimizden, onu tahayyül etmekten¹ başka hiçbir şey gelmediği zamanlarda bile...

MARKİZ: Şuradaki ekranı versenize bana.

KONT: Şunu?

MARKİZ: Hayır, taftadan² olanı. Ateşiniz şimdi de gözlerimi kör ediyor.

KONT: [*Ekranı Markiz'e verir.*] Sevdiğini sadece tahayyül. Bu bile hoş bir şey değil mi?

MARKİZ: Canım, dedim ya, işte hep aynı şey diye.

KONT: Daima da yeni bir şey, ama şarkıdaki gibi. Daha duyulmadık ne olsun istiyorsunuz? Galiba İbranice sevmelerini istiyorsunuz sizi. Saatinizin üstündeki şu Venüs de daima aynı şey. Bundan dolayı daha mı az güzel, rica ederim? Eğer siz büyükannenize benziyorsanız bundan dolayı daha mı az güzelsiniz?

MARKİZ: İyi, bu da nakaratı işte! Güzel nakarat. Şu yanınızdaki yastığı versenize.

KONT: [*Yastığı elinde tutarak.*] Bu Venüs; güzel olmak, sevilmek ve hayranlık uyandırmak için yaratıldı. Bundan hiç de canı sıkılmıyor. Milo'da³ bulunan güzel vücudun canlı bir modeli var mıydı, bilmiyorum. Fakat eğer böyle yaman bir kız yaşıyorsa, hiç şüphesiz, lüzumundan fazla âşığı olmuştur. O da tıpkı akrabasından Astatarte,⁴ Aspasya⁵ ve Manon Lesko⁶ gibi; kendisini sevmelerine müsaade etmiştir.

MARKİZ: Bu da mitoloji.

1 tahayyül etmek: hayal etmek.

2 tafta: bir tür sert ipekli kumaş.

3 Milo: Yunanistan'ın Güney Ege Bölgesi'nde bulunan bir ada.

4 Astatarte: Babil mitolojisinde bereket ve verimlilik tanrıçası.

5 Aspasya: Atinalı devlet adamı Perikles'le olan ilişkisiyle ünlenmiş olan Miletli bir kadındır.

6 Konusu Fransız yazar Abbé Prévost tarafından yazılan *Manon Lescaut* romanından alınmış, Giacomo Puccini tarafından bestelenmiş dört perdelik bir operadır.

KONT: [*Hep yastığı tutarak.*] Hayır, Madam. Fakat bu yeni moda kayıtsızlık, bu alaycı ve küçümseyici katı kalplilik, bu her şeye omuz silken, feleğin çemberinden geçmiş insan halinin genç bir kadında bulunması beni ne kadar rahatsız ediyor, anlatamam. Siz, bu gibi şeylere kendisinde rastgeldiğim ilk kadın da değilsiniz. Bu, salonlarda dolaşan bir hastalık. Arkaya dönülecek, şu anda yaptığınız gibi esnenecek ve “aşkın lafını iştirmek istemiyorum,” denecek. Peki, o halde ne diye dantelalar içindesiniz? Şu püskülün başınızda ne işi var?

MARKİZ: Bu yastığın elinizde ne işi var? Onu sizden ayağımın altına koymak için istemiştim.

KONT: Pekâlâ! Koyuyorum işte! Kendimi de beraber. Artık; isterseniz de istemeseniz de size sokaklar kadar eski ve kaz kadar aptal bir ilanı aşk yapacağım. Çünkü pek kızgınım size. [*Yastığı Markiz'in önünde yere koyar, kendisi de diz çöker.*]

MARKİZ: Lütfen oradan kalkmak nezaketinde bulunur musunuz?

KONT: Hayır. Evvela beni dinlemeniz lazım.

MARKİZ: Kalkmaya niyetiniz yok mu?

KONT: Demin sizin söylediğiniz gibi; hayır, hayır.

MARKİZ: O halde, sizi selamlamakla kesbi şeref eylerim¹. [*Ayağa kalkar.*]

KONT: [*Hep diz çökmüş vaziyette.*] Markiz, Allah aşkına bu kadar insafsız olmayın. Beni deli ediyorsunuz, ümitsizliğe düşürüyorsunuz.

MARKİZ: Kafe Dö Pari'ye giderseniz, bir şeyciğiniz kalmaz.

KONT: [*Aynı vaziyette.*] Hayır. Sizi şerefimle temin ederim ki ruhumun enginlerinden konuşuyorum. Buraya hiçbir maksadım olmadan girdiğimi istediğiniz kadar itiraf ederim. Şu kapıyı üç defa, gitmek üzere açmış olmamdan anlayın; bütün düşündüğüm, geçerken sizi şöyle bir görmekten ibaretti. Konuştuğumuz şeyler, alaylarımız, hatta soğuk

1 kesbi şeref eylemek: şeref duymak.

davranmanız belki beni lüzumundan fazla ileri götürdü. Fakat sizi bugünden beri değil, ilk gördüğüm günden beri seviyorum. Size tapıyorum. Bu anlattıklarım da mübalağa yoktur. Evet, bir seneden beri size perestiş ediyorum¹. Bir tek düşündüğüm...

MARKİZ: Allah'a ısmarladık. [*Markiz çıkar ve kapıyı açık bırakır.*]

KONT: [*Yalnız, bir müddet daha diz çökmüş vaziyette kalır, sonra kal-kar.*] Bu kapı da hakikaten dondurucu bir şey. [*Çıkmak üzere iken Markiz'i görür.*] Markiz, siz benimle alay ediyorsunuz.

MARKİZ: [*Yarı açık kapıya dayanmış olarak.*] Ay, siz ayakta mısınız?

KONT: Evet. Artık, sizi bir daha görmemek üzere gidiyorum.

MARKİZ: Bu akşam baloya gelin. Vaadim olsun, sizinle bir vals oynayacağım.

KONT: Asla! Sizi bir daha görmeyeceğim, artık bütün ümitlerim kırıldı, her şey bitti.

MARKİZ: Neniz var?

KONT: Perişanım. Sizi bir çocuk gibi seviyorum. Dünyada en mukaddes şeyim üzerine yemin ederim ki...

MARKİZ: Allah'a ısmarladık. [*Çıkmak ister.*]

KONT: Ben çıkıyorum, Madam. Yalvarırım kalınız. Ah ne kadar ıstırap çekeceğimi hissediyorum.

MARKİZ: [*Ciddi bir tonla.*] Fakat mösyö, ne istiyorsunuz benden?

KONT: Madam! Benim istediğim... Dilediğim...

MARKİZ: Ne? Artık beni sabırsızlandırıyorsunuz. Sizin metresi-niz olacağımı ve pembe şapkalarınızın mirasına konacağımı mı zannediyorsunuz? Şu kadar söyleyeyim ki böyle bir fikir bana sadece nahoş görünmekle kalmaz, beni isyan ettirir.

KONT: Sizi mi, Markiz? Aman yarabbi. Buna imkân var mı? Ben bütün hayatımı ayaklarınızın altına koymak isterdim. Size ismimi, servetimi hatta şerefimi teslim etmeye razıydım. Sizi –velev ki bir an için olsun sırf beni üzme için

¹ perestiş etmek: tapmak, çok sevmek.

bahsettiğiniz– o mahluklarla bir arada görmek, ha? Sizi değil onlarla, dünyada hiçbir kadınla mukayese etmem. Sahi bunu tasavvur edebildiniz mi? Beni bu kadar izansız¹ mı zannediyorsunuz? Dalgınlığım ve mantıksızlığım size olan hürmetimden şüphe ettirecek kadar ileri mi vardı? Siz ki biraz evvel beni görmekle bazı zevkler duyduğunuzdan, bana karşı bazı dostluk hisleri beslemeniz ihtimalinden bahsetmiştiniz. Öyle değil mi, Markiz? Nasıl olur da nazarınızda bu kadar imtiyazı olan bir insanın; o güzel, o kıymetli müsamahanıza layık gördüğünüz bir insanın sizin kadrinizi bilmeyeceğini tasavvur edersiniz? Kör müyüm, yoksa deli mi? Siz benim metresim, ha? Metresim değil fakat karım.

MARKİZ: Ooo! Çok güzel! Eğer bunu bana gelir gelmez söylemiş olsaydınız kavga etmezdik. Demek ki benimle evlenmek istiyorsunuz.

KONT: Ne diyorsunuz! İstemek de laf mı? Ölüyorum. Size bunu söylemeye bir defa bile cesaret edemedim. Fakat bir seneden beri başka bir düşüncem yoktu. En küçük bir ümit mukabilinde canımı vermeye hazırdım.

MARKİZ: Telaş etmeyin. Siz bir kere benden daha zenginsiniz.

KONT: Zannetmem. Hem bundan size ne? Yalvarırım size, bu gibi şeylerden bahsetmeyelim. Şu anda tebessümünüz beni ümit ve korku ile titretiyor. Bir tek kelime söyleyin! Bütün hayatım sizin elinizde.

MARKİZ: Size iki atasözü söyleyeceğim. Birincisi: “Dünyada uyuşmak kadar iyi şey yoktur.” Binaenaleyh bu meseleyi konuşacağız.

KONT: Size söylemeye cesaret ettiğim şey, demek sizi kızdırmıyor.

MARKİZ: Hayır. İkinci atasözü de şu: “Bir kapı ya açık durmalı ya kapalı.” Halbuki şu kapı üç çeyrektir, sayenizde ne kapalı ne de açık. Oda da tam manasıyla buz gibi. Mademki öyle.

1 izan: anlama yeteneği.

Bana kolunuzu verin o halde. Beraberce anneme, akşam yemeğine gidelim. Ondan sonra da siz Fossin'e gidersiniz.

KONT: Fossin'e mi Madam, ne yapmak için?

MARKİZ: Yüzüğüm.

KONT: Ha, sahi! Unuttum gitti. Peki, ne olacaktı yüzüğünüz, Markiz?

MARKİZ: Bana Markiz mi diyorsunuz? Neyse... Yüzüğün taş konacak yerinde bir Markiz tacı var. Mühür olarak da kullanılabilir için... Ne dersiniz, Kont? Belki tacın kısımlarından birkaçını çıkarmak lazım gelecek. Gidip de şapkamı giyeyim bari.

KONT: İçim içime sığmıyor. Size ne diyeceğimi...

MARKİZ: Canım, şu uğursuz kapıyı kapasanıza; oda oturulmaz hale gelecek.

TARTUFFE¹

Molière

Çeviren: Orhan Veli Kanık

1 Birinci basım, Maarif Matbaası 1944, Ankara.

ÖNSÖZ¹

Molière'in hayatını üçe ayırırlar: Birinci devre, gençlik devresi. Paris'te geçer (1622-1645). Fikri terbiyesi bakımından en mühim mesele budur. İlk klasik tahsilini Clermont Koleji'nde (bugünkü Lycee Louis-le Grand), Cizvit papazlarının yanında yapan genç Poquelin² sonradan Gassendi'den³ felsefe dersleri alır. Bu iki zıt tesir, bir taraftan Cizvit papazlarının mistik terbiyesi, öbür taraftan Gassendi'nin maddeci, epikürcü⁴ filozofisi Molière'in kafasında birtakım muvazenesizlikler⁵, birtakım şüpheler uyandırır. Bunlar bir adamın hayatından bahsederken söylenen beylik sözlerden değildir. Onu bir nevi imansızlığa götürecek olan o şüpheyi Fransız edebiyatı tarihiyle uğraşanlar, *Tartuffe* piyesinin Molière'in ruhundaki ilk tohumları sayıyorlar. Bu devrenin Molière'in yetişmesinde hissesi olan öteki tesirlerini –belki de bunlar daha esaslarıdır– *Tartuffe* bahsiyle alakalı görmediğim için geçiyorum.

1 René Vaubourdolle, Pierre Clarac ve Madam Dussane'in notlarından faydalanarak tertibedilmiştir. (Orhan Veli'nin notu.)

Orhan Veli'nin yazdığı bu önsöz, kısaltarak *Türk Tiyatrosu* dergisinde de (Mayıs 1953) neşredilmiştir.

2 Jean-Baptiste Poquelin (1622-1673), Molière'in gerçek adıdır.

3 Pierre Gassendi (1592-1655): Fransız düşünür, matematikçi ve Katolik rahip.

4 Epikuros (Epikür) (341-270): Helenistik felsefenin en önemli düşünürlerinden birisidir. Epikür bir ahlak felsefesi geliştirmiştir ve felsefesinin ana düşüncesi mutluluktur.

5 muvazene: denge, uyum.

İkinci devrede Molière'in hayatı taşrada geçer (1645-1658). Bunu sönük bir devre sayıyorlar. Kralın huzurunda bir temsil verip, ondan heyeti ile beraber, Petit-Bourbon Salonu'nda yerleşme müsaadesini alır. Çabuk göze giren kumpanyasına az zaman sonra Troupe de Monsieur¹ ismini verirler. Ama Molière'in ilk büyük muvaffakiyeti 1659 senesinde *Gülünç Kibarlar* komedyasını oynamak suretiyle kazandığı muvaffakiyetidir. Burada sanatkâr hakiki şahsiyetini, hakiki yolunu bulmuş, dehasının ilk alametlerini burada göstermiştir.

Bunu takip eden senelerdeki birkaç muvaffakiyeti ona da Racine² le² Corneille³ gibi, birçok düşman kazandırır. Bununla beraber kralın himayesine mazhar olmuştur. Kral onu 1661'de sarayda kurulan tiyatronun başına geçirir, 1622'de Madeleine'in kızı Armande Bejart'la evlendirir, çocuğunu manevi evlatlığa kabul eder, emrine bir daire ayırır, Versailles'da Chambord'da, Saint-Germain'de verilecek temsillerin idaresi işini ona bırakır. Molière sanatının en yüksek merhalesine bu senelerde yükselmiştir. Bu sıralarda yazdığı *Tartuffe* (1664), komedinin hiçbir zaman erişemediği bir mükemmeliyet derecesindedir. Buna rağmen büyük gürültülere sebep olur. Onu dine hücum etmekle suçlandırırlar. Kral, Molière hakkındaki bütün iyi düşüncelerine rağmen, bu piyesin temsilinin yasak edilmesine karşı duramaz. Yasak beş sene sürer. Mücadele ile geçen bu beş sene içinde Molière beş mükemmel eser daha yaratır: *Don Juan* (1665), *Adamcıl* (1666), *Zoraki Hekim* (1666), *Amphitryon* (1668), *Cimri* (1668).

Büyük müsaadeden sonra Molière sadece eğlenceli piyesler, farslar⁴, pastoraller, baleler yazar. Ömrünün sonuna doğru

1 Monsieur, yani kralın küçük kardeşi. (Orhan Veli'nin notu.)

2 Jean Racine (1639-1699): Fransız trajedi yazarı ve şair. Klasik Fransız trajedisinin gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

3 Pierre Corneille (1606-1684): Fransız tiyatrocu, yazar. Trajedileriyle tanınır. 17. yüzyılda Molière ve Racine ile birlikte Fransız tiyatrosunun önemli temsilcilerinden biridir.

4 fars: hafif konulu, yer yer şarkılı, basit ve kaba komedi unsurlarının yer aldığı güldürücü temsil.

meydana getirdiği iki büyük eser, *Bilgiç Kadınlar* (1672) ile *Hastalık Hastası* (1673) müstesna, bütün komedileri bu müsaadenin verdiği sevinçle meydana getirilmiş hafif eserlerdir.

Tartuffe Mücadelesi:

Tartuffe’ün ayrı bir eser kadar güzel olan mukaddemesinde Molière şöyle der:

“İşte hakkında çok dedikodu edilmiş bir komedi. Uzun zaman takibata uğradı. Bu eserde oynattığım şahsiyetler pekâlâ gösterdiler ki kendileri Fransa’nın en kuvvetli insanlarıdır. Şimdiye kadar bütün musallat olduklarımdan ziyade. Markiler¹ olsun, Precieuse’lerle² boynuzlular olsun, tefe konmaya az çok tahammül ettiler; herkesle beraber, onlar da işin alayındaymış gibi göründüler, ama yobazlar, asla. İlkin bir korktular, nasıl olurmuş da cesaret edip onlarla alay edermişim, pek akılları almadı, bunca namuslu insanın mensup olduğu bir yolu nasıl kepaze edermişim. Öyle bir cinayetmiş ki yaptığım, dünyada affedemezlermiş. Hepsi bir olup ayaklandılar.

Piyesi dostlarımin reylerine arz ettim. Ötekinin berikinin tenkitlerini topladım. Yapabildiğim bütün tashihler, kralla kraliçenin hükümleri, piyesime huzurlarıyla şeref veren sayın prenslerin, muhterem nazırların takdirleri, eserimi faydalı bulan birçokları kâmil adamın şahadeti, hiçbiri, hiçbiri kâr etmedi.”

Gerek bu mukaddeme gerekse krala takdim edilen üç arize,³ karşılaşılan güçlüğü derecesi ile Molière’in bu eserin temsiline

1 Marki: Fransa’da aristokrat bir kesimi ifade eden rütbedir.

2 Precieuse: Préciosité adı verilen Fransız edebi tarzı, 17. yüzyılda, marquise de Rambouillet’in Catherine de Vivonne salonunu sık sık aydınlatan entelektüel, esprili ve eğitilmiş kadınlardan oluşan canlı konuşmalardan ve eğlenceli kelime oyunlarından ortaya çıkmıştır.

3 arize (ariza): yüksek makama sunulan dilekçe, yazı.

müsaade alınca kadar çektiği sıkıntıların büyüklüğü hakkında epey fikir verir.

İlk üç perde birinci defa olarak, 12 Mayıs 1664'te, Versailles'da, XIV. Louis'nin Matmazel de La Valliere şerefine verdiği büyük müsamerede oynanmıştı. O kadar göze battı, birtakım insanları o kadar kuşkulandırdı ki kral eserin halka gösterilmesini yasak etmek zorunda kaldı. Bu hadise üzerine Molière'in düşmanları ayaklandılar. Saint-Barthelemy rahibi Pierre Roulle, XIV. Louis için bir methiye neşretti. Orada kraldan "*On dördüncü Louis, krallar kralı*" diye bahsediyor, Molière'e de şiddetle saldırıyordu. Onu "*insan kılığına girmiş şeytan*" diye anlattıktan sonra diri diri yakılmasını istiyordu. İşte o zaman Molière krala bir arize gönderdi. Aynı üç perde, ikinci defa olarak, 25 Eylül 1664'te Villers-Cotteret'de saray erkânına tekrar edildi. Netice yine menfi¹ idi... Molière, bu sefer, sağda solda, kendisini koruyacak başka adamlar aradı. *Cardinal Chigi*'nin müsaadesiyle 29 İkinciteşrin² 1664 ve 8 İkinciteşrin 1665 tarihlerinde eseri tamam, yani beş perde olarak, Paris civarındaki Raincy şatosunda, hamisi Prince de Conde'nin huzurunda oynadı.

Nihayet, XIV. Louis'nin Flandre'da³ bulunduğu bir sırada, 5 Ağustos 1667'de, *Palais-Royal* salonlarında piyesini halka göstermeye cesaret etti. Yalnız bu sefer, bazı tedbirler almış, bazı kaçamaklı yollara sapmıştı. Bir kere eserin ismini değiştirmiş *Impos-teur* yapmıştı. Ayrıca kahramanın da adı değişmiş; *Tartuffe*, *Panulpbe* olmuştu.⁴ Kılık kıyafet de bir hayli başka idi. Bununla beraber hiçbir kâr etmedi. *Imposteur*'ün temsili, hemen ertesi gün, Parlamento birinci reisi M. Guillaume de Lamoignon⁵ tarafından

1 menfi: olumsuz.

2 ikinciteşrin: kasım.

3 Flandre: Günümüzdeki Hollanda'nın Zelanda eyaletinin güney kesimi.

4 *Imposteur* adıyla oynanan bu ikinci şeklin metni bugün mevcut değildir. Bu metin hakkında sadece Molière'in aynı sene ağustosunun sonunda neşrettiği *Lettre sur Imposteur* adlı risale sayesinde malumat alıyoruz. (Orhan Veli'nin notu.)

5 Guillaume de Lamoignon (1617-1677): Fransa'da meclis başkanı olarak görev yapmış devlet adamı.

bir daha yasak edildi. Onun üzerine Molière aktörlerinden iki kişiyi, ellerine ikinci bir arize verip, Flandre'da Lille şehrinde bulunan kralın huzuruna gönderdi (8 Ağustos 1667). Bu arizde M. de Lamoignon'a çatıyor, kralı da, arzusunu isaf¹ etmediği takdirde artık bu işlere veda edeceğini söyleyerek tehdit ediyordu. 11 Ağustos'ta Paris archevêque'i² Péréfixe³ beyanname neşretti. Bu beyannameye göre *Tartuffe*'ü ister kalabalıkta ister tenhada, okuyan da dinleyen de aforoz edilecekti. Péréfixe, kralı da tazyik ediyordu⁴. Bu vaziyet dahilinde kral hiçbir şey yapmaya cesaret edemedi. Yalnız Lamoignon tarafından muameleye konan evrakı durdurdu. Molière'in bütün cesareti kırılmıştı. Tiyatrosu 6 Ağustos'tan 26 Eylül'e kadar kapalı kaldı. Bir bakıma hiçbir şey yapmamış olmasına rağmen, kral, işin sarpa sarmasına mâni olmuştu, istenilen müsaadeyi vermek için münasip bir zaman bekliyordu. Bu zaman, nihayet, 5 Şubat 1669'da geldi. 5 Şubat 1669, *Tartuffe*'ün temsiline kati olarak müsaade ettikleri tarihtir. Halk bugünü sabırsızlıkla beklemişti. Temsil çok muvaffakiyetli oldu. Molière, Orgon rolünü oynuyordu. Elmire rolünde Molière'in karısı Armande Béjart, Tartuffe rolünde De Croisy, Cléante rolünde de La Thorilière vardı.

Tartuffe'ün 1669 Mart'ında basılan ilk nüshası bu son şeklidir. Bugün bütün dünyanın tanıdığı *Tartuffe* de budur. 1667 nüshasıyla bu nüsha arasında bazı farklar olduğu tahmin ediliyorsa da bu farkların esasa değil, teferruata ait farklar olduğu sanılıyor. Mamafih Molière'in, eserini, her seferinde biraz daha mülayim bir hale getirdiğini kabul etmemek hata olur. Asıl *Tartuffe* ilk üç, nihayet dört perdeden ibaret olanıdır. Son kısımlar temsil müsaadesini almak gayretiyle ilave edilmiş methiyelerden ibarettir.

1 isaf etmek: isteği yerine getirmek.

2 archevêque: başpiskopos.

3 Péréfixe (1606-1671): Paul Philippe Hardouin de Beaumont de Péréfixe, Fransız tarihçi ve din adamı.

4 tazyik etmek: baskı altına almak.

Tartuffe'ün, zamanında bu kadar gürültüye sebebiyet veren bir piyes olmasının sebebi, Molière'in ondan evvelki komedilerindeki alayları, hicivleri yüzünden başına bela kesilen düşmanlarıdır. Bu düşmanlar kralın mütemadi lütuflarına, mütemadi şefaatlerine mazhar olan Molière'e pek el uzatamıyorlardı. Böyle bir piyesi fırsat bildiler. Menfaatleri din dalaverelerine bağlı birtakım insanı, Molière aleyhine ayaklandırdılar. "Din tehlikede," diyorlardı. Allah'ın büyüklüğünü ve kilisenin şerefini muhafazaya memur "Compagnie du Saint-Sacrement" adlı gizli cemiyet *Tartuffe*'ten bir tek satır bile okumamış binlerce insanı *Tartuffe* aleyhtarı yaptı. İşin kötüsü, bunların içinde Bossuet gibi Bourdaloue gibi akli başında sanılan adamlar da vardı. Bourdaloue, *Sermon sur l'hypocrisie-Riyakârlık Üstüne Vaiz* adlı eserinde Molière'i insanları hak yolundan ayırmak cürmüyle suçlandırıyordu; diyordu ki: "Moliere, dinsizliği değil, onu bahane ederek dini kötülüyor." Oysaki Molière, büsbütün tersine, insanların kötü niyetlerinin en temiz hisleri bile nasıl berbat ettiğini göstermek istemişti. Zaten Molière'in kastı şu bu insana değildi. Şahsiyetlerde tecelli eden âdetlere, daha doğrusu kusurlara idi. Bunu onun evvelki eserlerinden de anlıyoruz. Mesela *Kadınlar Mektebinin Tenkidi*'nde kahramanlarını şöyle konuşturuyor:

"Uranie: Ben kendi hesabıma, bu piyese söylenen şeylerin hiçbirini üstüme alınmıyorum. Bu hicviyeler insanlığın kötü taraflarına ait. Şahıs mevzubahis değil. Ne diye bu kadar umumi olan bir hücumu kendi üstümüze alıyoruz. Böyle bir dersten, sadece, istifade etmeye bakmalıyız, kendimizden bahsedildiğini sanmaya ne lüzum var? Tiyatroda sahneye, çeşit çeşit, gülünç şahsiyetler konur; bunları kızmadan seyretmeli. Tiyatro demek, insanlığın aynası demektir, içinde ille de kendimi bulacağım diye çırpınmanın manası var mı? Ortaya atılan bir kusura kızmak, o kusurun kendinde olduğunu kabul etmek demektir.

(...)

Uranie: Ben hiç de bu kanaatte değilim. Şüphesiz, trajedi, iyi yazılmışsa, güzel bir şeydir; ama komedinin de güzellikleri var. Birinin ötekinden daha kolay olduğunu zannetmiyorum.

Dorante: Elbette, efendim; hatta güçlük bahsinde komediye daha fazla yer verirsiniz aldatamazsınız. Çünkü nihayet, cakalı cakalı tavırlar takınıp, kadere, talihe, tanrılara manzum nidalar, isyanlar savurmak, sahnede, can sıkmadan insanların kusurlarını göstermekten çok daha kolay geliyor bana. Kahramanları anlatırken istediğinizi yaparsınız; hayali resim gibi, bunda da benzerlik aranmaz. Muhayyelinizin dizginlerini rasgele bırakırsınız; o sizi alır, götürür. Çok defa, hakikat yerine hayal âlemine gidersiniz. Halbuki yaşayan insanları anlatırken hakikatten ayrılabilir misiniz? Yapacağınız resmin aslına benzemesini isterler, eserinizde zamanımızın insanlarını bulamadılar mı muvaffak olamadığınıza hükmederler. Ciddi dediğiniz piyeslerde birkaç makul şeyi biraz iyice yazdılar mı, mesele kalmaz; ama ötekilerde bir de eğlendirmek mecburiyeti vardır. Akli başında insanları güldürmek de öyle her babayiğidin harcı değildir.”

Molière, *Tartuffe* münasebetiyle uğradığı hücumlara daha evvel *Versailles Tulûatı*’nda da cevap vermiş:

“Brécourt: (...) geçen gün Molière’in kendi ağzından duy-dum, şikâyet ediyordu. Başkaları da sizin gibi, üzerlerine alınmışlar. Çizdiği şahsiyetlerle muayyen¹ kimseleri kastettiğini sanmalarından korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmuyor. Maksadı, hiç kimseye sataşmadan, türlü âdetleri anlatmakmış; oynadığı şahıslar hep uydurma şahıslarmış, onları, sadece se-yircileri güldürmek için, istediği gibi kılıktan kılığa sokarmış.

1 muayyen: belirli.

Bu şahıslarla birini kastettiğini sanacaklar diye ödü kopuyor. Komedi yazmaktan vazgeçerse sırf bu yüzden vazgeçeceğini söyledi. Yine söylediğine göre, bu benzerliği düşmanları icat ediyorlarmış. Maksatları da onu, aklından bile geçirmediği birtakım insanlar yanında kötü vaziyete sokmak. Yani fesatlık. Aslını ararsan hakkı da var. Ne diye, rica ederim, bütün hareketleriyle bütün sözlerini bazı kimselere izafe eder, herkesin duyacağı bir tarzda ‘Hah! İşte bununla falancayı kastediyor,’ deyip adamcağızın başına iş açmaya kalkarlar? Bunlar öyle şeyler ki, kolayca, seksen kişiye teşmil edilir¹. Komedinin gayelerinden biri, umumiyetle insanlardaki kusurları, bilhassa asrımız insanlarındaki kusurları ortaya koymak olduğuna göre, dünyanın hiçbir tarafında rastlanamayacak insanı Molière nereden bulsun da çıkarsın? Dünyada kusur sahibi bir alay insan var. O kusurları göstermek, mutlaka birini kastetmek demek midir? Eğer öyle ise hiç komedi yazmasın daha iyi.”

Tartuffe Nereden Çıktı:

Yalancı sofuluk, edebiyatın olsun, ahlakın olsun eski bir temasıdır. Birçok ahlakçılar ona “ezeli dava” derler. Ortaçağın göz açtırmayan baskısı altında bile birçok inkılapçılar çıkmış, bu sahte dindarlarla mücadele etmişler. Bu arada Rutebeuf’ün² *de Pharisien*’ini, Guillaume de Lorris’in³ *le Papelardie*’sini, bir de Jean de Meung’ün⁴ *le Faux-Semblant*’ını hatırlıyoruz. Zaman ilerledikçe bu şahsiyetler Molière’in *Tartuffe*’üne daha benzemeye başlıyorlar. Hatta Molière’in, bunlardan esaslı surette mülhem olduğu sanılıyor.

1 teşmil etmek: bir şeyi içine almak.

2 Rutebeuf (1245-1285): Fransız şair ve besteci.

3 Guillaume de Lorris (1200-1240): Fransız bilim adamı, şair.

4 Jean de Meun, Jehan de Meung, Jean de Meung, Jean Chopinel veya Jean Clopinel (1240-1305): Fransız şair.

Bu eserlerin başında Mathurin Régnier'nin¹ *Macette* adlı hicviyesini saymak icabeder. *Macette* hem eserin hem de kahramanın adıdır. *Macette* bir dişi Tartuffe'tür. Edebiyat tarihindeki mürailer² içinde, ehemmiyet bakımından, *Tartuffe* kadar değilse bile, ona yakın bir yer işgal eder. Molière'in Régnier'den mülhem olduğunu söyleyen edebiyat tarihçileri bu tipler arasındaki yakınlıkları, satır satır tetkik ederek ortaya koyuyorlar³.

Molière üzerinde müessir⁴ olduğu söylenen eserlerden biri de *Lyon Berberi Cretenet* hakkında yazılmış hicviyedir (1653). Ayrıca Scarrou, *Hypocrites* adlı bir hikâyesinde (1655), Montufar isimli kahramanı, *Tartuffe*'e enikonu benzeyen bir eser yazmıştır⁵.

Tartuffe'e kaynak vazifesi gören birkaç eser daha sayılıyor. Bunlardan biri Sorel'in⁶ *Polyandre* diğeri de Vital d'Andiguier'nin *Amours d'Aristandre et de Cléonice* adlı romanlarıdır. Bu eserlerde şahsiyet benzerliğinden başka adamakıllı bir mevzu yakınlığına bile rastlanmıştır.⁷

İtalyan Rönesans şairlerinden Pietro Aretino'nun (1492-1557) *L'hipocrito* ismini taşıyan komedyasında da (1542) şöyle bir mısra görüyoruz: "Come che io sia abate, io sono uomo come gli altri."⁸

Bu eserle *Tartuffe* arasındaki benzerliğe çok güzel işaret eden Comédie-Française Sociétaire Madame Dussane'i⁹ bize yukarıki mısranın Molière'deki yerini gösteriyor (*Tartuffe*, Perde III, Sahne III).

1 Mathurin Régnier (1573-1613): Hicviyeleriyle tanınmış Fransa şairi. (Orhan Veli'nin notu.)

2 mürai: ikiyeüzlü.

3 Francis Baual, *Molière Et Les Dévots: Baual (Emile Nonrry)*. (Orhan Veli'nin notu.)

4 müessir: tesirli.

5 Léon Deffoux, *L'Hypocrisie de Tartuffe (Mercure de France, 1. X, 1923)* ve Francis Baual, *Tartuffe et ses avatars (Emile Nonrry, 1925)*. (Orhan Veli'nin notu.)

6 Charles Sorel (1602-1674): Fransız yazar.

7 M. Magendie, *Une source inconnue de Tartuffe, (Revue des Deux Mondes, Juin 1929)*. (Orhan Veli'nin notu.)

8 "Papazsam ne çıkar, herkes gibi insanım da." (Orhan Veli'nin notu.)

9 Béatrix Dussane (1888-1969): Fransız aktris, yazar.

Molière'e *Tartuffe*'ü yazdıran kitaplar, yukarıda sayılanlar gibi, tesiri sadece müspet olan eserler değildir. Bir kısmı da onu, damarına basmak suretiyle tahrik etmişlerdir. Pascal'ın¹ *Provinciales*'indeki hükümleriyle ebedileşen İspanyol cizvit ve casuiste'î² Antonio Escobar (1589-1669) *Theologiae* adlı bir eser neşretmişti. Bu eserinde *Tartuffe*'ün beşinci perdesinin beşinci sahnesinde tatbik sahasına konulan sessiz sedasız işlenen günahtan bahsediyordu. Bu hikmeti kitapta ilk keşfeden Pascal oldu³. Derhal hücumla geçti. Hücumları müthiş gürültüler uyandırdı. Escobar'ın kitabı tekrar tekrar basıldı, adı dillere destan oldu. O kadar ki *escobar* kelimesi dile bu cins adamlara verilen genel bir isimmiş gibi geçti. *Tartuffe*, hakikaten bir *escobar*'dı. Seneler sonra bile Sainte-Beuve,⁴ *Tartuffe* için, "sahneye çıkarılmış Escobar" dedi.⁵

İkinci bir Escobar da Pere Pierre le Moyne (1602-1672) adındaki Cizvit papazı idi. *La Dévotion Aisée* diye bir kitap çıkarmış, Molière'i ve Molière gibi düşünenleri bir hayli alevlendirmişti. Edebiyat tarihçileri *Tartuffe*'ün yazılmasında bu adamın da epeyce müessir olduğunu söylüyorlar.

Eserin esas fikrinin, mevzusunun, şahsiyetlerinin nelerden mühlhem olunarak vücuda getirildiğinden başka bir de kahramanlarının isimlerinin nereden çıktığı meselesi var. Antoine Fussy adında bir papaz 1609'da çıkmış bir hicviyesinde düşmanı Nicolas Vivian'a "Sen bir *Tartuffe*'den, bir *happelourde*'den⁶ başka bir şey değilsin," diyordu. Demek ki *Tartuffe* kelimesi, Molière'den epey evvel, kötülenmesi gereken insanlar için kullanılmıştı. Üstelik

1 Blaise Pascal (1623-1662): Fransız matematikçi, fizikçi ve düşünür.

2 casuists: ilahiyatçı.

3 *Pascal, la IXe Provinciale*. (Orhan Veli'nin notu.)

4 Charles Augustin Sainte-Beuve (1804-1869): Fransız yazar. Romantizmin temsilcisidir ve edebi eleştirileriyle tanınmıştır.

5 Sainte-Beuve, *Port-Royal, tome III*. (Orhan Veli'nin notu.)

6 *happelourde*: taklit mücevher, sahte, yalancı. (Orhan Veli'nin notu.)

happelourde kelimesi dolayısıyla da bir sahtelik; bir yalancılık, bir mürailik manası taşıyordu.¹

Molière halkın diline girmiş olmakla beraber pek de fazla yayılmamış olan bu kelimeyi kahramanına isim olarak seçerken galiba başka noktaları da düşündü. Yahut düşünmeden bazı tesirler altında kaldı. İhtimal Scarrow da kahramanına Montufar adını takarken aynı tesir altında kalmıştı².

Pernelle adı Sorel'in *Polyandre*'ında zaten vardı. H. Lyonnet³ bu isim üzerinde fikrini söylerken nazarı dikkatinizi, bir de çarçaron kadın tiplerinin ekseriya erkekler tarafından oynanması bahsine çekiyor.⁴

Loyal adı, kitapta da izah edildiği gibi, "loyal-deloyal" münasebeti üzerine konmuş bir addır.

Dorine'le Flipote, karşılıklı olarak, Theodorine ve Philippine isimlerini değiştirmek suretiyle yapılmıştır. Bu yapma isimler Molière'in ekseri şahıslarında vardır. *Adamcıl*'daki iki uşak, Du-bois ile Basque, sahici isim taşırlar.

Öteki şahsiyetler, esere klasik komedyada alışık olduğumuz isimlerle girmişlerdir: Elmire, Damis, Orgon, Valére, Cleante.

Tartuffe Sahnede:

Tartuffe, meşhur müsaadeden sonra, sarayda ve ekâbirin⁵ huzurunda, üst üste yirmi sekiz defa oynandı. Müellifinin sağlığındaki temsil adedi yetmiş yedidir. Molière'e en çok para

1 M. Rebillion'un René Vaubourdolle tarafından neşredilmiş notundan. (Orhan Veli'nin notu.)

2 Burada eski Fransızcada "truffer" diye kullanılan, bugünkü Fransızcada ise "tromper" şeklini almış olan "aldatmak" kelimesine, daha doğrusu *Tartuffe* ismiyle bu kelime arasındaki benzerliğe dikkat etmeyi de unutmamalıdır. (Orhan Veli'nin notu.)

3 Henry Lyonnet (1852-1933): Yazar.

4 H. Lyonnet, *Les Premières de Molière*. (Orhan Veli'nin notu.)

5 ekâbir: devletin önde gelen kimseleri.

kazandıran piyeslerinden biri de budur. 1680'den¹ 1932'ye kadar yalnız Comédie-Française sahnesinde 2256 defa oynanmıştır. Bütün dünyada en çok temsil edilmiş piyeslerin ön safında gelir. İsimlerini tarihe sadece *Tartuffe* oynayarak geçirmiş sanat-kârlar vardır.

İlk temsilde oynayanlar şunlardır:

Madam Pernelle rolünde: Béjart

Orgon rolünde: Molière

Elmire rolünde: Mlle Molière

Damis rolünde: Hubert

Mariane rolünde: Mlle de Brie

Valère rolünde: Lagrange

Cléante rolünde: La Thorilite

Tartuffe rolünde: Du Croisy

Dorine rolünde: Mlle Béjart

M. Loyal rolünde: De Brie.

Molière eserin gülünç şahsiyeti olan Orgon'u oynamıştı. Halbuki sonradan, büyük aktörler daha ziyade Tartuffe rolüne itibar ettiler.

Tartuffe mübdilerinin başında Ange (1733-1783) gelir. *Tartuffe*'ü oynamadan evvel Comédie-Française'te yirmi sene uşak rolü oynadı. Harikulade buluşları vardı. Bu rolü, uzun boylu, zayıf yüzlü, temiz kıyafetli bir adam halinde oynuyordu. Aktör Fleury, *Hatırat*'ında "Hiç kimse, sahnede, Ange kadar mürai olmamıştır," diyor.

İkinci bir *Tartuffe* mübdii de Silvain (1851-1930) idi. Aynı zamanda kuvvetli bir Racine ve Corneille yaratıcısı olan Silvain, *Kadınlar Mektebi* ile *Bilgiç Kadınlar*'da da çok güzel oynuyordu.

1 Comédie-Française'in kuruluş tarihi. (Orhan Veli'nin notu.)

Lucien Guitry (1860-1925), zamanının en meşhur aktörlerindendi. Tartuffe'ü çok kendine has bir tarzda oynamıştır.

Son Tartuffe yaratıcısı Léon Bernard'dır.¹ Bu rolü çok anlayarak oynayan bir sanatkârdır. Bir zamanlar Silvain'ın talebesiydi.

Elmire rolünü en iyi oynayan sanatkârların başında da Louise Contat (1760-1813) gelir. Louise Contat ihtilal senelerinin en büyük kadın komedi sanatkârı idi. İlk muvaffakiyeti *Figaro'nun Düğünü*'nde oldu (1784). En ziyade parladığı roller *Adamcıl*'daki Célimène'le *Tartuffe*'deki Elmire oldu. Sanatın sırlarını, talebesi Mile Mars'a öğretmişti.

Mile Mars (1779-1847) Comédie-Française'in yarım asır boyunca yıldızı oldu. Molière, on sekizinci yüzyılda zamanın kıyafetleriyle oynuyordu. 1820 senelerine doğru Mars ve arkadaşları Molière'i ilk defa klasik kıyafetle oynamaya başladılar. Onlardan sonra birçok sahnelerde (mesela Odéon'da) ayrı dekorlarla *Tartuffe* temsilleri görüldü. Klasik tiyatronun kaideleri mucibince² eserin, başından sonuna kadar aynı yerde geçmesi lazımdır. Bu "mekân vahdeti" kaidesini, Molière bazen de kendiliğinden bozmuştur. (*Don Juan, Zoraki Hekim*).

Madam Pernelle'i oynayanlardan da mühim olarak Madam Desmonsseaux'yü (1790-1857) zikredeceğiz. Madam Desmonsseaux, Comédie-Française sanatkârlarından. Bilhassa bu rolüyle meşhur olmuştu.

Kendinden biraz evvel Comédie-Française Sociétaire'i diye bahsettiğini Madam Desmonsseaux senelerce Dorine'i oynamış çok anlayışlı bir sahne sanatkârıdır.

Perde Perde *Tartuffe*:

(Mühim sahneler tire içinde gösterilmiştir.) Birinci perde – Orgon, zengin bir zavallıdır. Bir zamanlar akli başında bir adammış.

1 Léon-Constant-Jean Bernard (1877-1935): Fransız aktör.

2 mucip: gerek.

Ama sonra kilisede birine rastlamış. Başında ne akıl kalmış ne fikir; vermiş sakalı o adamın eline. Adam, yani Tartuffe, kendi ri-vayetine göre, memleketinde bir kişizade imiş. Fakat dünya malı-na rağbet etmemesi yüzünden bütün servetini kaybetmiş. Orgon buna acımış, evine almış, evinin de bütün umuru idaresini¹ ona bırakmış. Perde açıldığı zaman Orgon'un hırçın annesi, gelini El-miré'e, oğlunun ilk karısından olan çocukları Damis ile Mariane'a hep dünya zevkinde olduklarından, dine rağbet etmediklerinden bahisle çatar. Aynı zamanda öğreniriz ki Mariane, Valère isminde bir delikanlıyı sevmektedir ve onunla nişanlıdır. Ama Tartuffe'ün Orgon'a müessir olup bu işi bozacağından şüphe edilmektedir. İki günden beri sayfiyede bulunan Orgon, o sırada evine döner. Tek merak ettiği şey Tartuffe'ün sıhhatidir. Kayınbiraderi Clean-te, onu, boş yere, bu alakalarından geçinmeye ve hakiki dindarlı-ğın onun zannettiğinden çok başka türlü olduğuna inandırmaya çalışır. O arada da Orgon'un, kızını, Valère'e değil de başkasına vermek niyetinde olduğunu anlar! (I, IV, V.)

Perde II – Orgon, kızına fikrini açar. Onu Tartuffe'le evlen-dirmeyi kurmuştur. Mariane'la Valère bir bozuşma sahnesinden sonra işlerini yoluna koymasına için Elmire'e başvurmaya karar verirler. (II, III, IV.)

Perde III – Yapılacak iş bir karara bağlanır. Tartuffe'ün, ken-disine zaafı olduğunu hisseden Elmire, bundan istifade ederek, onu bu izdivaçtan vazgeçmeye teşvik edecektir. Oysaki Tartuffe ona kendi aşkından bahseder. Bir kenara saklanıp olanı biteni bir bir dinleyen Damis bütün dinlediklerini babasına anlatır. Babası inanmaz. Tartuffe aşağıdan alır. Bu hale bütün bütün sinirlenen Orgon, oğlunu reddedip bütün servetini Tartuffe'e bağışlar. (II, III, VI.).

Perde IV – Damis'nin kapı dışarı edilmesine fena halde üzü-len ev halkı Orgon'u, Tartuffe'ün haksız olduğuna inandırmaya

1 umuru idare (idarei umur): işlerin görülmesi.

çalışırlar. O inanmaz. Nihayet Elmire'in gayretiyle Orgon'u, Tartuffe'ün karısına olan meylini gözleriyle görsün diye bir masanın altına sokarlar. Tartuffe çağrılır. Elmire müsamahakâr davranır. Kocas, Tartuffe'ün bütün küstahlıklarını kulaklarıyla işitir. Fakat iş işten geçmiştir, Tartuffe evin efendisinin kendisi olduğunu söyler. Bir vatan haini tarafından Orgon'a teslim edilmiş bir çekmeceyi Orgon da vaktiyle Tartuffe'e emanet etmiştir. En ziyade zihnini bulandıran bu noktadır. (III, V, VII.)

Perde V – Orgon, Cleante'a, çekmece hikâyesini anlatırken bir mübaşir gelir. Tartuffe tarafından geldiğini söyleyerek ertesi sabaha kadar evi terk etmeleri lazım geldiğini tebliğ eder. O sırada Valére gelir, Tartuffe'ün çekmeceyi krala teslim ettiğini, Orgon hakkında bir tevkif müzekkeresi¹ kestirdiğini bildirir. Orgon kaçmak üzere iken Tartuffe tevkif için bir memurla beraber bastırır. Aile telaş içinde iken işin içyüzü öğrenilir. Kral, Tartuffe'ü öteden beri takip eden bir sabıkalı olduğunu anlamış, Orgon yerine Tartuffe'ün tevkif edilmesini emretmiştir. Fenalık ettiği insanın gözü önünde Tartuffe'ü tevkif ederler. Ailesi krala teşekkür etmeye, ondan sonra da Valére'le Mariane'ı evlendirip düğün dernek etmeye karar verirler. (III, IV, VI).

Tartuffe Tercümeleri:

Tartuffe'ü Türkçeye ilk tercüme eden Ahmet Vefik Paşa'dır.² 1864-1871 seneleri arasında tercüme ettiği sanılıyor. Paşa o sıralarda Bursa valisi idi. Orada bir tiyatro kurmuş, Molière'in birçok eserlerini oynatmıştı. Bu eserlerin çoğu, kitap halinde basıldı. *Tartuffe* tercümesi de bunlar arasında çıktı. İlk baskısı Bursa Matbaası'nda yapılan bu kitabın neşir tarihi pek bilinmiyor. Bununla beraber

¹ tevkif müzekkeresi: tutuklama kararı.

² Ahmet Vefik Paşa (1823-1891): Devlet Adamı, çevirmen ve oyun yazarı.

1881 ilkanunundan¹ sonra meydana getirdiği tahmin ediliyor. Ziya Paşa senesi üzerinde toplanıyor.²

İkinci tercüme Ziya Paşa'nındır. Onunki de aşağı yukarı aynı tarihlere rastlar. Adı *Riyanın Encamı*'dır. 1881'de, yani Ziya Paşa'nın ölümünden bir sene sonra basılmıştır (Vakit Matbaası-İstanbul).³

Her iki tercüme de manzum gibidir. Biraz mevzun⁴ biraz da kafiye. Ziya Paşa'nın nazım bakımından daha zayıfçadır. Zaten, Ziya Paşa'nın, bu işi ciddi bir iş sayıp üstüne düştüğünü zannetmek pek doğru olmaz. Çünkü Vefik Paşa'nın tercümesinden evvel neşredildiği halde, ondan daha sonra meydana getirdiği tahmin ediliyor. Ziya Paşa Adana valisi iken Vefik Paşa'nın tercümesini almış, bazı yerlerini değiştirmiş, Adana'daki tiyatrosunda da oynatmış. Maksadı oynanabilecek bir eser elde etmekmiş, yoksa Türk kültürüne kusursuz bir tercüme kazandırmak değil.

Gerek Vefik Paşa'nın gerek Ziya Paşa'nın tercümelerinde birçok yerler atlanmış, bazı yerler de yanlış tercüme edilmiştir. Bununla beraber şimdiye kadar Türkiye'de yapılmış *Tartuffe* tercümeleri içinde en iyisi yine Vefik Paşa'nınki sayılır.⁵

1928 senesinde Seniha Rauf Hanım'la⁶ aktör M. Kemal tarafından *Mürai* adıyla Türkçeye çevrilip Darülbeydi sanatkarları tarafından oynanan eser de *Tartuffe*'den alınmıştır. Bu eserin vakası 8'inci asır sonlarında bir Osmanlı evinde geçer. *Mürai* ilk

1 ilkanun: aralık.

2 Vefik Paşa'nın tercümesi daha sonra, 1933'te, Mustafa Nihat Özön tarafından Molière'in diğer tercümeleriyle birlikte bastırılmıştır. (Orhan Veli'nin notu.)

3 Sayın Bay İhsan Sungu, *Riyanın Encamı*'nın basılış tarihinin Ziya Paşa'nın ölümünden sonra, fakat Vefik Paşa'nın eserinin basılışından evvel olduğunu söylüyorlar. *Ahmet Vefik ve Ziya Paşaların Tartuffe Tercümeleri, Tercüme Mecmuası*, Sayı 4. (Orhan Veli'nin notu.)

4 mevzun: ölçülü yazılmış şiir.

5 İhsan Sungu, *Ahmet Vefik ve Ziya Paşaların Tartuffe Tercümeleri, Tercüme Mecmuası*, sayı 4, 6. (Orhan Veli'nin notu.) [Önsözde bu dipnotun nereye konulduğu yazılmamıştır. Dipnot ilgili yere tarafımızdan eklenmiştir.]

6 Seniha Sami Morali (1886-1982): Çevirmen, müzeci.

defa 10 İkincikanun¹ 1928 günü akşamı, İstanbul'da Beyoğlu'nda oynanmıştır.²

Tartuffe'ün Türkiye'deki son tercümesi de Doçent Cevdet Perin idaresinde, İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi Semineri tarafından yapılmıştır.³

Not: Bu eseri tercüme ederken bazı güçlüklerle karşılaştım. Bu güçlüklerden biri, bizim hayatımızda mevcut olmayan unvan veya mefhumlara karşılık aramak oldu. *Huissier à verge, exempt, haire, discipline* gibi. Bunları mübaşir, memur, kıl gömlek, çile kırbacı diye tercüme ettim. Güçlüklerden biri de Molière tarafından icat edilmiş kelimelere karşılık bulmakta gözükte. Molière'in başka piyeslerinde de zaman zaman rastlanan bu uydurma kelimelere bazen karşılık bulunabiliyor, fakat ben, bu piyeste *tartuffe* kelimesine karşı hiçbir şey bulamadım. Benden evvel yapılmış tercümelere baktım. Onların kullandıkları kelimeyi de beğenmedim. Tabii kullanmadım da. Bundan başka, eskimiş yahut manası değişmiş bazı müphem tabirleri de Türkçeye biraz tereddütle çevirdim, bunda da bazen kendi zevkimi, daha doğrusu, Türkçenin güzel, eserin akıcı olması şartını hâkim tuttum. Mesela beşinci perdenin başındaki "Où voulez-vous courir?" sözünü "*Ne yapmak niyetindesiniz şimdi?*" diye tercüme ederken tek endişem bu idi. Bazı müfessirlerin⁴ buradaki "courir" kelimesini "koşmak"

1 ikincikanun: ocak.

2 Bu münasebetle 27 Ağustos 1928'de Paris'te *Comedia* gazetesinde intişar eden Charles Violette imzalı Türkiye mektubunda M. George Lafenestre'e izafeten Molière'in Türkiye'de (Fransız sefaretinde) 18'inci asırda da oynandığı bildiriyor. (Refik Ahmet, *Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu*, Cilt II). Bu temsiller arasında *Tartuffe*'ün de oynanmış olması ihtimali vardır. (Orhan Veli'nin notu.)

3 [Molière, Jean-Baptiste Poquelin; Yay. Haz. Cevdet Perin, *Tartuffe*, Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi talebeleri tarafından tercüme seminerinde dilimize çevrilmiştir.] Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1944. (Orhan Veli'nin notu.)

4 müfessir: anlaşılması güç bir metni açıklayan, yorumcu.

manasına aldıklarını görmüştüm. Mesela Madam Dussane bu sahneyi izah ederken “Orgon yukarıya, Tartuffe dairesine çıkar, çekmeceyi bulamayınca tekrar aşağıya iner, şaşkın bir halde sağa sola koşmaya başlar,” diyor. Bu izaha göre bu sözü koşmakla alakalı bir tarzda, mesela “Hayrola, bu ne telaş böyle?” falan tarzında da tercüme etmek kabildi. Ben ötekini tercih ettim. Sayın okuyucularım hangisini münasip görürlerse onu kullansınlar.

Terreddüde düştüğüm bir yer de meşhur sahnedeki (Perde III, Sahne III): “*serrez ma haine avec ma discipline*” sözü oldu. “Serrez” kelimesini bazıları “sıkıştırmak” diye tercüme etmişler, ben “yerlerine koymak” şeklinde anladım.

Orhan Veli Kanık

ŞAHISLAR

MADAM PERNELLE: Orgon'un annesi.

ORGON: Elmire'in kocası.

ELMIRE: Orgon'un karısı.

DAMIS: Orgon'un oğlu.

MARIANE: Orgon'un kızı, Valère'in sevgilisi.

VALÈRE: Mariane'ın âşığı.

CLEANTE: Orgon'un kayını.

TARTUFFE: Yalancı sofu.

DORINE: Mariane'ın oda hizmetçisi.

M. LOYAL: Mübaşir.

FLIPOTE: Madam Pernelle'in hizmetçisi.

Bir memur.

Vaka, Paris'te Orgon'un evinde geçer.

I. PERDE

I. SAHNE

Hizmetçisi *FLIPOTE*'la beraber *MADAM PERNELLE*,
ELMIRE, *MARIANE*, *DORINE*, *DAMIS*, *CLEANTE*.

MADAM PERNELLE: Haydi, Flipote, haydi, şunlardan bir an evvel kurtulalım.

ELMIRE: Öyle hızlı yürüyorsunuz ki peşinizden yetişemiyoruz.

MADAM PERNELLE: Yeter, kızım, yeter; gelmeyin artık. Boşuna yoruluyorsunuz. Teşrifata¹ hacet yok.

ELMIRE: Vazifemizi yapıyoruz, ama anneciğim, niçin bu kadar çabuk ayrılıyorsunuz?

MADAM PERNELLE: Evin bu halini gözlerimle görmeye dayanamıyorum artık. Kimsenin hatırımı saydığı yok. Aranızdan çok fena ayrılıyorum. Ne dedimse tersi yapılmış. Kadir, kıymet bilinmiyor. Herkes bildiğini okuyor. Evin içi havradan farksız.

DORINE: Yalnız...

¹ teşrifat: ilişkilerde kurallara göre davranma.

MADAM PERNELLE: Siz, iki gözüm, alt tarafı bir hizmetçi parçasısınız. Çeneniz biraz fazla düşük. Üstelik de hiç haddinizi bilmiyorsunuz. Her şeye burnunuzu sokuyorsunuz.

DAMIS: Ama...

MADAM PERNELLE: Siz de düpedüz aptalın birisiniz oğlum; bunu size, ben, büyükanneniz söylüyorum; oğluma, o babanız olacak adama da yüz kere söyledim; ben bu oğlanın gidişatını beğenmiyorum, ondan sana hayır gelmez dedim.

MARIANE: Zannederim ki...

MADAM PERNELLE: Aman, siz de onun kardeşi değil misiniz? Sanki hiçbir şeyle alakanız yok, o kadar sureti haktan görünüyorsunuz ki! Boşuna dememişler, asıl böylesinden korkmalı diye. Saman altından su yürütmeye kalkıyorsunuz. Bu sinsi halinizden nefret ediyorum.

ELMIRE: Ama anneciğim...

MADAM PERNELLE: Kızım, darılmayın gücenmeyin, ama sizin gidişiniz de gidiş değil. Oysaki siz onlara örnek olmalıydınız. Rahmetli anaları nasıl kadın kadıncıktı! Sizin gibi har vurup, harman savurmazdı. Doğrusu bu haliniz, böyle sultanlar gibi giyinip kuşanmanız bana pek dokunuyor. Meramı sadece kocasına şirin görünmek olan bir kadının bu kadar süslenip püslenmeye ne ihtiyacı olur, a kızım?

CLEANTE: Hepsi güzel ama, efendim...

MADAM PERNELLE: Size gelince, evladım, sizi sayarım da severim de beğenirim de; gelgelelim, oğlumun yerinde olsaydım, kocası olmak sıfatıyla, bu eve adınızı bile attırmazdım. Birtakım hikmetler savurur durursunuz, akıllı olan bu laflara kulak asmaz. Biraz acı söylüyorum; ama ne yapalım, benim huyum bu, sözümü sakınmam.

DAMIS: Ne mutlu sizin Mösyö Tartuffe'e ki...

MADAM PERNELLE: Bak, o akıllı uslu bir adamdır, onun sözlerini dinlemek lazım. Sizin gibi kaçığın biri böyle bir adama dil uzatmaya kalktı mı dayanamam.

DAMIS: Ne? Gelecek ukala yobazın biri, evin içinde yalnız onun dediği dedik, biz de hepsine eyvallah edeceğiz öyle mi? Efendinin gönlü olmadıkça eğlenemeyeceğiz?

DORINE: Onun laflarını, savurduğu hikmetleri dinlemek lazım gelse hiçbir şey yapmamak icabedecek. Ona göre her işlediğimiz suç. Kel kâhyanın karışmadığı şey yok ki.

MADAM PERNELLE: Müstahak¹ olurlar da öyle karışır. Maksudı sizi hak yoluna getirmek... Oğlum yanlış etti; ne yapıp yapıp o adamı size sevdirecekti.

DAMIS: Hayır, anneciğim, babam gelse dinlemem, işin doğrusu da bu, zorla güzellik olur mu? O mütemadiyen² tekrarladığı yapmacıkları fena halde sinirime dokunuyor; işin sonunu kötü görüyorum. Korkarım günün birinde başım bu düztabanla³ derde girecek.

DORINE: Böyle rezalet olur mu? Ne idüğü belirsiz bir adam, gelsin evimize de geçsin, başköşelere kurulsun. Herifin, geldiği vakit, ayağına giyecek pabucu yoktu. Bütün üstündekini sat-san üç kuruş etmezdi. O günleri ne çabuk unuttu? Ne çabuk unuttu da böyle herkesle zıt gidiyor, herkese efendilik taslamaya kalkıyor.

MADAM PERNELLE: Nerdeeee! Keşke öyle olsaydı! Keşke her işte onun emri tutulsaydı da işler bir parça yoluna girseydi.

DORINE: Siz onu hayalinizde şişire şişire bir evliya yapmış, çıkmışsınız. Halbuki inanın bana, her işi riya.

MADAM PERNELLE: Amanın, dili de ekmekçi küreği gibi.

1 müstahak: bir şeye hak kazanmış, bir şeyi hak etmiş (kimse).

2 mütemadiyen: hiç ara vermeksizin, sürekli bir biçimde.

3 düztaban (mecazen): uğursuz.

DORINE: Ben, sözüne güvenilir bir adamdan duymadıkça ne ona inanırım, ne de o uşığı olacak Laurent'a.

MADAM PERNELLE: Uşağını bilmem; ama efendisine, boyumca kefilim. Hiçbiriniz ondan hazzetmiyorsunuz. Hep adamcağızın fenalığını istiyorsunuz. Elbette! Foyalarınızı yüzünüze vurması işinize gelmiyor da ondan. Günahlarınıza göz yumuyor çünkü. Yumamıyor; buna gönlü razı değil, içinde Allah korkusu var.

DORINE: Peki, niçin öyleyse, daha çoğu son zamanlarda, eve gelip gidenleri çekemez oldu? Boyuna gürültü çıkarır, kafamızı şişirir? Namusuyla gelen misafirin Allah'a ne zararı var? Laf aramızda ya, ben size bir şey söyleyeyim mi? Valla-hi, öyle zannediyorum, Madamı kıskanıyor.

MADAM PERNELLE: Sus, ağzından çıkanı kulağın işitsin. Bu ziyaretleri hoş görmeyen yalnız o değil. Düşüp kalktığınız bu insanların gürültüleri, kapının önünden bir türlü eksilmeyen arabalar, ortalığı velveleye veren bir sürü uşak; bütün bunlar konu komşu arasında ne fena dedikodulara yol açıyor, biliyor musunuz? Aslında hiçbir şey olmadığına ben de inanmak istedim; istedim ama ne fayda; dilin kemiği yok ki! Kötülük de burada.

CLEANTE: Ne yapalım, efendim, herkesin ağzı torba değil ki herkesin öyle, şunun bunun gevezeliği yüzünden en iyi dostları terk etmek lazım gelseydi, bu dünyada halimiz nereye varırdı? Bir de diyelim ki terk ettik, acaba ağızlarını kapatabilecek miydik? Dedikodunun önüne geçilmez ki! En iyisi bunların hiçbirine kulak asmamak. Biz namusumuzla yaşayalım da elâlem ne derse desin.

DORINE: Hakkımızda böyle atıp tutanlar, sakın şu komşumuz Daphne ile o aşağılık kocası olmasın. Çünkü kendi işledikleriyle herkese gülünç olanlar elâleme dil uzatmakta da hep başta gelirler. Ufacık bir alakaya delalet edecek¹ küçücük bir

1 delalet etmek: delil olmak.

şey sezseleler onu ele almakta gecikmezler. Mal bulmuş Mağribi¹ gibi sevine sevine etrafa yayarlar. Herkesi inandırmak için de istedikleri gibi telleyip pullarlar. Kendi yüz karalarını başkalarına sıvar, böylece temize çıkmak isterler. Dalavereleriyle başkalarının hareketleri arasında bazı benzerlikler bulup halkın dilinden kurtulmaya çalışırlar. Kendi kabahatlerinin bir kısmını başkalarının üstüne atar, böylece omuzlarına yüklenen töhmeti hafifletmek isterler.

MADAM PERNELLE: Bunların hepsi lakırdı, Orante'a da bir diyeceğiniz yok ya. Buraya gelip giden cemaatten o da şikâyetçi.

DORINE: İşte bu güzel, iyi örnek doğrusu. Hakikaten sofulukta hiç kimse onunla boy ölçüşemez. Ama bu hal, yaşının icabı. Bundan sonra da hovardalıkta gezecek değil a! Bir zamanlar, az çok canlar yakacak halde iken, elinden geleni ardına koymazdı. Ama günün birinde baktı ki gözünde fer² kalmamış, herkes ondan elini eteğini çeker olmuş, ne yapsın, ister istemez o da onlardan vazgeçti. Alım³ elden gidince işi namusluluğa döküp göz boyamak istedi. Bütün zamane yosmalarının yaptığı gibi. Aftosları⁴ tarafından pabuçlarının dama atıldığını görmek zavallılara pek hazin geliyor. Kapılarını çalan kimsenin kalmaması yüreklerine işliyor. İşte o zaman tövbekâr olmaktan başka çıkar yol bulamıyorlar. Müthiş bir nobranlıkla⁵ her işte kâhyalık ediyorlar; hiçbir şeyi hoş görmüyorlar. Bağıra çağıra hayatı kötülüyorlar. İnsanları düşündüklerinden değil ha! Hasetliklerinden. Neden onlar genç de biz ihtiyarız, neden onların yaptıklarını yapamıyoruz, neden onların zevklerinden tadamıyoruz diye.

1 mal bulmuş Mağribî: çok büyük bir fırsat elde etmiş ve bundan yararlanmaktan mutlu olan kimse.

2 fer: parlaklık, aydınlık.

3 alım: çekicilik, cazibe.

4 aftos (Rum.): argoda gönül eğlendiren kimse.

5 nobran: gönül kırıcı, kaba.

MADAM PERNELLE: İşte, gelin hanım, tam hoşunuza gidecek cinsten bir sürü martaval. Sizin evinize geldi mi herkes susmak mecburiyetinde. Çünkü hanımefendi, sabahtan açıyor ağzını, akşama kadar kimseciklere meydan bırakmıyor. Artık sıra bende, işte söylüyorum, oh! Oğlum iyi etti de o mübarek zatı evine aldı; şimdiye kadar bundan daha isabetli bir iş yapmamıştı. Onu buraya Allah gönderdi; sizi tuttuğunuz yanlış yoldan çevirsin diye. Ruhlarınızın selameti namına, onu dinlemeye mecbursunuz. Müstahak olmayana kötü laf söylemez. O misafirlikler, o balolar, o sohbetler hep şeytan icadı. Buralarda bir defa dinden bahsedildiği duyulmuş mudur? Hep fasa fiso şeyler, şarkılar, ipe sapa gelmez bir sürü lakırdı. Bundan, aşağı yukarı herkes zarar görür. Çünkü önlerine geleni çekiştirirler. Kâmil adamların böyle meclislerdeki şamatalardan kafası şişer. Bir ayak üstünde bin tane dedikodu uyduruyorlar. Geçen gün, fazıl bir zat da söyledi ya, tıpkı Babil Kulesi diye. Her kafadan bir ses çıkıyor. O zatı bunu söylemeye sevk eden sebep de... İşte, efendi alaya başladı. Haydi, siz gidin, o deli dolu ahbaplarınızı bulun da sizi eğlendirsinler. Benim sizinle uğraşacak... Haydi kızım, hoşça kalın, başka bir diyeğim yok. Ama bilin ki bu eve olan muhabbetim yarı yarıya azaldı. Bir daha da buraya ayak basarsam iki olsun. (*Flipote'a bir tokat vurur.*) Sen de dalga geçme. Açmış ağzını, alık alık bakıp duruyor. Allah kahretsin. Kulaklarından tutarsam gösteririm sana, musibet. Haydi yürü.

II. SAHNE

CLEANTE, DORINE

CLEANTE: Hiç de oraya gitmek istemiyorum. Yine sataşacak diye ödüm kopuyor. Bu cadı karı...

DORINE: Ooo! Orası muhakkak; ama ne yazık, kendisi hakkında böyle bir dil kullandığınızdan haberi yok. Duysa kim bilir size neler eder, "Ben cadı karı denecek yaşta mıyım?" diye nasıl kıyametler koparır.

CLEANTE: İncir çekirdeği dolduramaz bir şey için nasıl bize ateşler püskürdü! Tartuffe diye nasıl deli oluyor!

DORINE: Bu yaptıkları, oğlununkilerin yanında hiçbir şey değil. Ya bir de onu görseniz! "Beterin de beteri varmış," dersiniz. İkazlarımız kendisini biraz yola getirir gibi olmuştu. Efendisinin hizmetinde şecaatler¹ falan gösterdi. Ama arkasından da bu Tartuffe'e tutuldu mu, tutulmadı mı; bir alıktır oldu çıktı. Ona hep kardeşlik diye hitabeder. Öyle seviyor ki gözüne ne ana görünüyor, ne oğul, ne kız, ne de karı, içini yalnız ona döker. İşlerini yalnız ondan danışır. Artık onu okşar, öper! Öyle sanırım ki insan sevgilisine bile daha fazla muhabbet gösteremez. Sofraya oturdular mı, başköşeye ille o geçecek. Herif altı kişinin yiyeceğini siler süpürür, seninki keyifli keyifli onu seyrederek. Yemeğin en iyi yerleri ona ikram edilir. Bir geçirecek olsa bizim efendi hemen "rahat ola" der. Hasılı bu yüzden deli divane. Varı yoğu bu adam. Onu evliya yerine koymuş. Ne yapsa keramet. Her fırsatta dilinde onun adı. En basit işleri gözüne mucize görünüyor. Her sözü ayrı bir hikmet. Öteki de işin farkında, efendinin zayıf tarafını biliyor ya, tabii bundan faydalanacak; türlü kılığa girip gözünü boyamaya çalışıyor.

1 şecaat: yüreklilik, yiğitlik.

Hoppala, cuppala, durmadan çekiyor parayı. Hiçbirimizi adam yerine koyduğu yok. O yanındaki azametli¹ uşak bile bize ders vermeye kalkıyor. Fincan gibi gözlerini yüzümüze dike dike nasihatler ediyor. Şirretliğinden ne başımıza kurdele takabiliyoruz ne de yüzümüze allık sürüp benler yapabiliyoruz. Alçak, geçen gün, “Fleur des Saints” adlı kitabın yaprakları arasında bir mendil bulmuş; şeytanlara mahsus süsleri mukaddes şeylere karıştırıyormuşuz, bu ne cinayet, bu ne denaet² deyip canım mendili paramparça etti.

1 azametli: büyük, ulu.

2 denaet: alçaklık.

III. SAHNE

ELMIRE, MARIANE, DAMIS, CLEANTE, DORINE

ELMIRE: Aman, iyi ettiniz de gelmediniz; kapının önünde bizi bir çeneye tuttu, bir çeneye tuttu! Ne ise, şimdi kocamı gördüm, hazır o beni görmemişken çıkayım yukarıya da haberim yokmuş gibi karşılayayım.

CLEANTE: Benim fazla oyalanacak vaktim yok. Burada bekleyip bir merhaba derim, geçer gider.

DAMIS: Ona kız kardeşimin nikâhına dair bir şeyler çıtlatsanız. Bana öyle geliyor ki Tartuffe bu işi karıştırıyor, babamın da fikrini o çelmiş olacak. Benim bu işin üstüne nasıl düştüğümü bilmiyor değilsiniz. Kız kardeşimle Valére'in birbirleri için nasıl yanıp tutuştuklarını, benim de bu kıymetli dostun kız kardeşine ne derece muhabbetim olduğunu pekâlâ bilirsiniz. İcabederse...

DORINE: Geliyor.

IV. SAHNE

ORGON, CLEANTE, DORINE.

ORGON: Merhaba, kardeşim.

CLEANTE: Ben de çıkıyordum. Dönüşünüze pek memnun oldum, daha kırların da mevsimi gelmemiştir.

ORGON: Dorine... Biraz müsaade edin de birader; eve dair birkaç şey sorayım. E, iki günden beri işler nasıl, yolunda gidiyor mu? Anlatın bakalım olup bitenleri. Keyifler nasıl?

DORINE: Evvelsi gün Madama bir ateş geldi, akşamlara kadar sürdü; bir de baş ağrısı ki görülmemiştir.

ORGON: Ya Tartuffe?

DORINE: Tartuffe? O fevkalade. Eti canı yerinde, terütaze¹, yavaşından kan damlıyor.

ORGON: Zavallı!

DORINE: Akşam hanımın hiç iştahı yoktu. Ağzına bir lokma şey koymadı. Baş da öyle fena ağrıyordu ki!

ORGON: Ya Tartuffe?

DORINE: O yedi. Hanımın karşısına geçti, bir başına, iki tane keklikle yarım bir koyun budunu temizleyiverdi.

ORGON: Zavallı!

DORINE: Hanım sabahlara kadar gözünü kırpmadı. Ateşi fazlaydı, uyutmadı. Biz de onu bekleyeceğiz diye başı ucunda sabahı ettik.

ORGON: Ya Tartuffe?

DORINE: Ona tatlı bir uyku bastırmıştı. Yemeği yer yemez doğru odasına gitti. Hemen sıcacık döşegine yattı. Ertesi sabaha kadar da mışıl mışıl uyudu.

ORGON: Zavallı!

1 terütaze: genç, diri.

DORINE: Uğraşa, didine, nihayet hanımın gönlünü ettik. Kan aldırmaya razı oldu. Aldırır aldırılmaz da ferahladı.

ORGON: Ya Tartuffe?

DORINE: O da bu acıya dayanabilmek için bütün cesaretini topladı, ben içeyim de hanıma şifa olsun deyip, sabah sabah dört bardak şaraba yuvarladı.

ORGON: Zavallı!

DORINE: Ne ise, şimdilik ikisi de iyi. Bari ben hanıma gideyim de iyileştiğinden dolayı memnun olduğunuzu haber vereyim.

V. SAHNE

ORGON, CLEANTE

CLEANTE: Birader bu kız, sizi adam yerine koymuyor. Darılmayın, gücenmeyin, ama doğrusu hakkı da var. Bu sizinki gibisi görülmemiş şey. Bu adama öyle kanınız kaynamış ki gözünüze dünyalar görünmez olmuş. Herif sayenizde sürünmekten kurtulmuş, yine de siz ona...

ORGON: Durun hele, kayınbirader, siz onun nasıl adam olduğunu bilmiyorsunuz.

CLEANTE: Pekâlâ, öyle olsun, bilmiyorum. Ama nihayet onun nasıl bir adam olabileceğini anlamak için...

ORGON: Ah, birader, onu bir tanısaydınız ne kadar hoşnut kalacaktınız. Memnuniyetiniz ne kadar sonsuz olacaktı. Bu öyle bir adam ki, öyle bir adam... Ah, öyle bir adam ki... Adam yani, onun sözünü tutan, sonsuz bir huzura kavuşur, hiçbir şeye aldırış etmez. Evet, onunla konuştukça dünyayı başka türlü görüyorum. Bana hiçbir şeye esir olmamanın yolunu o öğretti. Ruhumu bütün bağlardan o kurtardı. Şu anda, kardeşimin, çocuklarımın, anamın, karımın, cümlesinin öldüklerini görsem zerre kadar gam yemem.

CLEANT: Kardeşim, insanlık dediğin de böyle olur.

ORGON: Ah! Ona nasıl rastladım, bir görseydiniz, muhakkak siz de benim kadar severdiniz. Her gün kiliseye gelir, önüm sıra, diz çökerdi. Öyle can u gönülden dua ederdi ki, bütün bakışlar ona çevrilirdi. İçini çeker, kendinden geçer, durmadan eğilip yerleri öperdi. Dışarı çıkacağım zaman benden evvel davranır, kapıda bana okunmuş su verirdi. Her şeyde tıpkı onun gibi hareket eden uşağından kimin nesi olduğunu, ne kadar zaruret içinde bulunduğunu öğrenince ufak tefek bazı yardımlarda

bulunayım dedim. Verdiğim paraları utanarak alır, bir kısmını da daima geri vermek isterdi. “Bu kadarı bana çok, yarısı bile çok, ben sizin merhametinize layık değilim” derdi. Ben geri almak istemeyince de parayı, gözümün önünde, fakir fukaraya dağıtırdı. Tanrı nihayet onu bizim eve gönderdi, işte o gün bugündür, evimize bet bereket girdi. Her şeye mukayyet olur, karıma bile. Onun ırzını, benim namusumu korur. Kim karıma yan baksa, gelir, hemen bana haber verir. Onu benden çok kıskanır. Dindarlığının ne dereceye vardığını dünyada tahmin edemezsiniz. Yaptığı en küçük şeyi günah sayar. Çoğu zaman bir hiç yüzünden içi içini yer. O kadar ki, geçen gün, dua ederken bir yerini pire ısırmuş, o da can havliyle pireyi öldürüvermiş, nasıl hayıflandı bilmezsiniz.

CLEANTE: Vallahi, birader, siz galiba aklınızı kaçırmışsınız. Bunları söyleyip benimle alay mı ediyorsunuz? Bütün bu zırvalardan ne çıkıyor yani?

ORGON: Kardeşim bu sözlerinizde bir imansızlık kokusu var. İçiniz bozuk. Size evvelce de seksen defa söyledim ya. Bu yüzden günün birinde başınıza bir iş gelecek.

CLEANTE: İşte, sizin gibilerin baş lakırdısı bu. İstiyorsunuz ki herkes kendiniz gibi kör olsun. Açık fikirli olmak, sizin nazarıınızda, Allah’a karşı isyan. Bir insan bir sürü ıvır zıvıra inanmadı mı, yandı; kâfir yapar çıkarsınız. Haydi haydi, bu saçmalarınızla ben kılımı bile kıpırdatmam. Benim sözüm ne ise özüm de odur. Allah da şahidim. Bu gösterişlerinizle kimseyi avlayamazsınız. Kimisi yalancı pehlivandır, kimisi de yalancı sofı. Nasıl alnı ak, yüzü pak, gerçekten kahramanlar hiçbir vakit ortalığı velveleye verenler değillerse, peşlerinden gitmemiz gereken sahici dindarlar da işi ağız burun hokkabazlığına dökenler değillerdir. Nedir yani? Hakiki züht¹ ile mürailik²

1 züht: dünya hayatına önem vermeyip kendini ibadete adama.

2 mürai: iki yüzlü, riyakâr.

arasında hiçbir fark gözetmeyecek misiniz? Her ikisi için de aynı dili kullanmak olur mu? Yüze de maskeye de aynı itibarı göstermek, samimiyetle yapmacığı bir tutmak, hakikatle gösterişi birbirine karıştırmak, insanın gölgesine de şahsına verilen kıymeti vermek; kalp para ile sahibisi arasında fark görmemek? Şu insanların çoğu garip mahluklar vesselam. Hiçbir zaman hakiki çehreleriyle görünmezler. Mantiğı dar bulurlar. Hangi mizaçta olurlarsa olsunlar, daima hudutlarını aşarlar. Eh asil şeyi, ifrata kaçır, berbat ederler. Ne ise, kısa keselim, enişteciğim.

ORGON: Evet, siz, muhakkak, eli öpülecek bir âlimsiniz. Bütün dünyanın bilgisi sizde. Yeryüzünün tek hâkimi, tek aydını sizsiniz. Bir kehanet sahibi, adeta asrımızın bir Caton'usunuz. Sizin indinizde bütün insanlar budala.

CLEANTE: Hayır, birader, ben ne eli öpülecek bir âlimim ne de dünyanın bütün bilgisi bende. Yalnız, bildiğim bir şey varsa, o da sahte ile sahibiyi birbirinden ayırt edebilmek. Bence dünyada nasıl hakiki zahitlerden¹ daha çok takdire layık bir insan tasavvur edilemezse nasıl hakiki bir imanın ilahi vecdinden² daha asil, daha güzel hiçbir şey bulunamazsa uydurma bir zahit edası takınıp elâlemin gözüne boyamaya çalışan insanlardan daha bayağısı da düşünülemez. Ah, o laf ebeleri! Ah, o mürailler! Bunlardan daha aşağılığını tasavvur edemiyorum. En aziz, en mukaddes şeylerimizi, o Allah korkusunu hiçe sayan sahte görünüşleriyle nasıl oyuncak haline getirir, nasıl fütursuzca³ istismar ederler, içleri menfaat hırsıyla yanar. Sofuluk ellerinde bir zenaat, bir esnafılık vasıtası. O sahte tavırlarına, o uydurma heyecanlarına karşılık, itibar isterler, mevki

1 zahit: dinin yasak ettiği şeylerden sakınan ve din buyruklarını olduğu gibi yerine getiren kimse.

2 vecd: coşkunluk.

3 fütursuzca: aldırmayarak.

beklerler. Zahirde¹, misli görülmemiş bir ibadet; halbuki niyet, Allah yoluyla dünyaya rağbet. Yana yakla dualar eder, ver Allah'ım ver, her gün daha fazlasını isterler; sonra geçip elâlemin karşısına târik-i dünyalık² tavsiye ederler. Kusurlarını hamiyetleriyle pek güzel telif ederler. Fırsat düşünüdürler. Kincidirler, imansızdırlar, yapmacıklıdırlar. Birine külah giydirmek isteseler hodbinliklerini³ utanmadan din perdesi arkasına gizlerler. Allah bir de hışımlarına uğramaktan muhafaza buyursun, bütün hürmet ettiğimiz şeyleri karşımıza silah olarak çıkarırlar. Hak namına hepimizi diri diri kesseler hoş görür, kızmakta hakları vardı deriz. Bu çeşit sahtekârlara az mı rastlıyoruz? Bereket, hakiki dindarlar hallerinden bellidir de görür görmez kolayca ayırt edebiliriz. Asrımızda, çok şükür, böyle nice nice güzel örnekler var. İşte Aristón, işte Périandre, işe Oronte, Alcidamas, Polydoré, Clitandre. Bunlara zahit, sofı dendi mi değer. Hiçbiri öyle, ötekiler gibi, ahlak şaklabanı değil. Hiçbirinde o tahammül edilmez azameti görmezsin. İtikatları daima insanidir, daima akla yakındır. Hiçbir vakit işlerimize burunlarını sokmazlar. Üstelik başkalarının karışmasını ukalalık sayarlar. Gevezeliği ötekilerine bırakıp bize yalnız hareketleriyle örnek olurlar. Kötülüğe iyilikle mukabele ederler. Hileleri, hud'aları⁴ yoktur. Herkesin iyiliğini isterler. Kimsenin, günah işledi diye tepesine binmeye kalkmazlar. Düşmanlıkları doğrudan doğruya günahın kendisinedir. Allah'ın gözüne gireceğiz diye hiç yoktan gece gündüz ibadetler edip Allah'ın emrettiğinden fazlasını yapmaya kalkışmazlar. İşte benim aradığım insan. Şimdi anladınız mı, nasıl olmalıymış? İşte böylesinden örnek almalı. Sizin bu zat, hakçası, onlardan değil. Onun dindarlığını büyük bir hüsnüniyetle göklere

1 zahir: dış görünüş.

2 târik-i dünya: dünya hayatını terk etme.

3 hodbin: bencil.

4 hud'a: hile, aldatma.

çıkartıyordunuz, ama öyle sanıyorum ki bu işte yanıyorsunuz; o, birtakım yalancı hareketlerle, sizin gözünüzü boyuyor.

ORGON: Sevgili kayınbiraderim efendim, bitirdiniz mi sözünüzü?

CLEANTE: Evet.

ORGON: Çok şükür, müsaadenizle.

[Gitmek ister.]

CLEANTE: Yalnız, bir kelime daha, kardeşçiğim. Bu bahsi burada keselim. Valère'i damat edeceğinize dair kendisine söz vermiştiniz, biliyorsunuz, değil mi?

ORGON: Evet.

CLEANTE: Üstelik böyle hayırlı bir iş için gün bile kesmiştiniz.

ORGON: Doğru.

CLEANTE: Düğünü niçin geciktiriyorsunuz öyleyse?

ORGON: Kim bilir?

CLEANTE: Yoksa başka bir niyetiniz mi var?

ORGON: Belki.

CLEANTE: Sözünüzden cayıyor musunuz yoksa?

ORGON: Öyle bir şey söylemedim.

CLEANTE: Caymak için de hiçbir sebep yok zaten.

ORGON: Belli olmaz.

CLEANTE: Vereceğiniz cevap, üst tarafı bir kelimelik şey. Bunun için bu kadar düşünüp taşınmaya ne hacet? Valère beni size bilhassa bu işi görüşmek için gönderdi.

ORGON: Güzel, Allah razı olsun.

CLEANTE: Peki, ne diyeceğim şimdi ona?

ORGON: Ne isterseniz deyin.

CLEANTE: İyi ama sizin niyetiniz ne ise bunu da bilmek lazım; nedir, söylesenize.

ORGON: Takdir ne ise o olur.

CLEANTE: Doğru dürüst konuşalım Valère'e bir söz vermişsiniz. Sözünüzü tutuyor musunuz, tutmuyor musunuz?

ORGON: Allah’a ısmarladık.

CLEANTE: Valére’e yazık olacak diye korkuyorum. O kadar seviyor ki. Bari gideyim de bütün olup biteni kendisine anlatayım.

II. PERDE

I. SAHNE

ORGON, MARIANE

ORGON: Mariane.

MARIANE: Buyurun, babacığım.

ORGON: Yaklaş azıcık, sana gizli bir diyeceğim var.

[*Küçük bir odanın kapısından içeri bakar.*]

MARIANE: Ne aradınız?

ORGON: Kimse olmasın diye baktım. Konuştuklarımızı dinlemesinler. Çünkü bu odadan insanı dinleyebilirler. Ama neyse yalnızmışız. Mariane, ben seni hep uysal tabiatlı bir kız diye bilirim. Kendini bana her zaman sevdirmişsindir.

MARIANE: Eksik olmayın, babacığım.

ORGON: Evet, kızım, benim bu sevgime layık olmak istersen sen de beni memnun etmekten başka hiçbir şey düşünmemelisin.

MARIANE: Elbette, babacığım.

ORGON: Mükemmel, söyle o halde şimdi, şu bizim misafir Tartuffe hakkında ne düşünüyorsun?

MARIANE: Kim, ben mi?

ORGON: Evet, sen. Yalnız, düşün taşın da öyle cevap ver.

MARIANE: Vallahi, ne desem? Ne istiyorsanız öyle söyleyeyim.

ORGON: Güzel! Söyle bakalım öyleyse, kızım, onun bütün şahsiyetinde büyük bir liyakat parıltısı olduğunu, kendisinden senin de pek hoşlandığını, seni ona vermek istersem bundan pek ziyade memnun olacağını söyleyiver bakayım, kızım. Ha?

MARIANE: [*Hayretle irkilir.*] Ha?

ORGON: Nasıl?

MARIANE: Efendim?

ORGON: Ne?

MARIANE: Yoksa yanlış mı anladım?

ORGON: Ne gibi?

MARIANE: Ne, ne; ne diyeceğim babacığım, kimden hoşlanacakmışım da beni ona verirsiniz ziyadesiyle memnun olacağımı söyleyecekmişim?

ORGON: Tartuffe'den canım.

MARIANE: Vallahi, böyle bir şey katiyen düşünmedim babacığım. Niçin beni yalan söylemeye mecbur ediyorsunuz?

ORGON: Ama ben, olsun istiyorum. Öyle karar verdim. Benim istemem senin için de kâfi sebep değil mi?

MARIANE: Nasıl babacığım, demek sizin istediğiniz?

ORGON: Evet, seninle evlendirerek Tartuffe'ü kendi aileme sokmak istiyorum. Senin kocan olacak, öyle münasip gördüm, Nasıl ki senin arzuların...

II. SAHNE

DORINE, ORGON, MARIANE

ORGON: Ne arıyorsun orada? Pek mi, merak oldu, gelmiş öyle utanmadan bizi dinliyorsun?

DORINE: Böyle bir dedikodu birtakım haklı şüphelere mi dayanıyor, yoksa rastgele mi çıkmış, doğrusu bilmiyorum. Ama bana bu evlenmeden bahsettiler. Bense tamamıyla saçma buldum.

ORGON: Neden? O kadar inanılmayacak bir şey mi ki bu?

DORINE: O kadar inanılmayacak bir şey ki, size bile efendim, size bile inanamıyorum.

ORGON: Ben inandırmasını da bilirim.

DORINE: Siz artık onu benim külahıma anlatın.

ORGON: Zamanı gelince görürsün.

DORINE: Laf!

ORGON: Kızım, ben şaka falan söylemiyorum.

DORINE: Haydi, siz babanıza bakmayın, efendim. O, işin alayında.

ORGON: Ben size ne dedim...

DORINE: Efendim, ne yapsanız nafile, dünyada inandıramazsınız.

ORGON: Şimdi kafamı kızdıracaksın...

DORINE: Peki, peki, dediğiniz olsun; ama böyle olması, sizin için daha kötü. Vallahi olur şey değil! Gören de sizi akıllı başında bir adam zanneder. Şu koskoca sakalınıza bakın. Deli mi oldunuz da?..

ORGON: Dinle beni. Sen de başımıza kâhya kesildin, bu halin hiç hoşuma gitmiyor. Ayağını denk al evladım.

DORINE: Rica ederim, efendim birbirimize kızmadan konuşalım. Böyle oyunlar tertipleyip elâlemle alay mı etmek

istiyorsunuz? Kızınız hiç de bu yobazın dengi değil. Zaten herifin işi başından aşkın. Sonra, böyle bir izdivaçtan elinize ne geçecek? Bunca malınız, mülkünüz var. İşiniz mi kalmadı, durup dururken, zibidinin birini kendinize damat edineceksiniz?

ORGON: Sus. Aklını başına al, eğer o zatın malı mülkü yoksa asıl bunun için kendisine hürmet etmek lazım ya. Sen onun fakirliğine ne bakıyorsun? Fakir ama gönlü temiz. Öyle fakirlik dostlar başına. Varını yoğunu, nihayet, fenaya¹ rağbet etmeyip ahret kaygusuna düşmüş olması yüzünden kaybetmiş. Ama benim yardımımıla pekâlâ bu sıkıntıdan kurtulup eski varlıklı haline dönebilir. O kadar mal mülkle de bir insanın bir memlekette mükemmelen hatırı sayılır. Canım, zaten bir kişizadeymiş.

DORINE: Evet, ama rivayet kendinden; bu kadar kendini beğenmişlik de efendiciğim, dindarlığa sığmaz. Bir insan ki, ömrünü ibadetle geçirir, fani dünya lezzetine itibar etmez, aslıyla nesliyle bu kadar öğünmemelidir. Bir zahidin yakışığı alçak gönüllülüktür yoksa böyle, onun gibi, benlik hırsı değil. Bu kadar azamet² de ne oluyor? Ama galiba sözlerim size dokunuyor. Ne ise, soyunu sopunu bir tarafa bırakalım da kendinden bahsedelim. Böyle bir kızı onun gibi bir adama, bir parçacık olsun yüreğiniz sızlamadan, verebilecek misiniz sahi? Her şeyin bir edebi, erkânı vardır, böyle bir evlenmenin sonu nereye varır acaba, bunları bir düşünmeniz icap etmez mi? Bir kızı evlendirirken onun zevklerine karşı geldiniz mi şunu da aklınıza koyun: namusu tehlikededir. Kadın kısmının ırzıyla, namusuyla yaşaması, her şeyden evvel kocasına bakar. Her tarafta boy-nuzlarını dallanmış, budaklanmış gördüğünüz o kocalar karılarının bu hale gelmesine kendileri sebep olmuşlardır. Uzun

1 fena: fani, geçici şeyler.

2 azamet: kibir, büyülenme.

lafın kıyası, bir cins kocalar vardır ki onlara kolay kolay sadık kalınmaz. Bir baba kızını nefret ettiği bir adamla evlendirir, kızı da bu yüzden birtakım günahlar işleyecek olursa bu günahların hesabını yarın ahrette babasından sorarlar. Böyle bir niyetin başınıza neler getireceğini siz düşünün artık.

ORGON: Her iş bitti de ne yapıp ne edeceğimi bundan soracağım.

DORINE: Sorsanız iyi edersiniz.

ORGON: Bu dırdırlarla oyalanmayalım, kızım, ben sana kimin münasip olacağını bilirim. Üstelik babanım da. Gerçi senin için Valére'e söz vermişim. Ama öteki beriki kumara meyli olduğunu söylüyor. Ben de Allah'a karşı imanının biraz zayıf olmasından şüpheleniyorum. Kilisenin semtine uğradığını görmedim.

DORINE: O da ille sizin gittiğiniz saatte mi gitsin istiyorsunuz? Bütün o gösteriş için gidenler gibi?

ORGON: Sizin fikrinizi soran olmadı. Evet. Halbuki öteki öyle mi? Allah'a bağlılıktan yana dünyada bir tane. Öyle bir hazine ki eşi menendi yok. Böyle bir izdivaçla ne muradın varsa hepsine ereceksin; bu evlenme senin için bir zevk, bir refah membaı¹ olacak. Baş başa, sevişe koklaşa, güller gibi, kumrular gibi yaşayacaksınız. Aranızda hiçbir tatsızlık olmayacak. Ona ne istesen yaptıracaksın.

DORINE: Mariane mı? Mariane onu suya götürür de susuz getirir. Size bir de senet vereyim isterseniz.

ORGON: Allah Allah, bunlar da ne biçim lakırdılar?

DORINE: Eee, ne yaparsınız? Olacağına bakın; herif müştak². Kızınız istediği kadar namus-ı mücessem³ olsun, adamcağızın alınyazısı değişmez, efendim.

ORGON: Boyuna sözümü kesme, çeneni tut biraz. Her işe burnunu sokmasan olmaz sanki.

1 membaı: kaynak.

2 müştak: hasret çeken, gönülden isteyen.

3 namus-ı mücessem: cisimleşmiş bir namus örneği.

DORINE: Ben sizin iyiliğiniz için söylüyorum efendim.

[*Orgon, tam kızına bir şey söylemek üzere döndüğü sırada Dorine onun sözünü keser.*]

ORGON: Ziyade olsun, karışmasan daha makbule geçecek.

DORINE: Hiç sizi sevmesek.

ORGON: İstemiyorum, sevme.

DORINE: Vallahi efendim, siz ne derseniz deyin, ben sevmek istiyorum.

ORGON: Allah Allah!

DORINE: Sizin şerefınızı her şeyden üstün tutarım. Gelecek öteki beriki, bıyık altından gülmeye başlayacaklar. İşte buna dayanamıyorum.

ORGON: Sen çeneni tutmayacak mısın?

DORINE: Böyle bir evlenmeyi hoş görmenize gönlüm razı olmuyor.

ORGON: Susar mısın, susturayım mı, hınzır fesat?

DORINE: Ya, demek ki hem zahitlik hem de hiddet öyle ya?

ORGON: Öyle, bu saçmalardan fena halde kafam kızmaya başladı. Sana son defa söylüyorum; sus.

DORINE: Peki, ağzımı bile açmıyorum. Ama aklımdan olsun geçiririm ya.

ORGON: Aklımdan geçir. Tek çenen dursun. Yoksa... İşte o kadar. [*Kızına dönerek.*] Her ciheti iyice düşündüm, taşındım.

DORINE: Söylemezsem şimdi patlayacağım.

[*Orgon başını çevirir çevirmez Dorine susar.*]

ORGON: Tartuffe pek o kadar yakışıklı bir adam değildir. Ama...

DORINE: Yakışıklı bir maymundur.

ORGON: Öbür meziyetlerinden hiçbirine ısınmasan, yine de...

DORINE: Ne yağlı kuyruk, ne yağlı kuyruk! [*Orgon geriye döner, kollarını kavuşturup Dorine'e bakar.*] Ah, bir onun yerinde olsaydım da beni zorla evlendirmeye kalksalar, alimallah bilirdim yapacağımı. Kadın kısmı istedi mi kendine edilenlerin acısını nasıl çıkarır, düğün biter bitmez gösterirdim.

ORGON: Demek ki sözlerime kulak asan olmayacak!

DORINE: Ne diye üstünüze alınıyorsunuz? Ben size söylemiyorum ki!

ORGON: Bana söylemiyorsun da ne halt ediyorsun?

DORINE: Kendi kendime konuşuyorum.

ORGON: Ya! Elimin tersiyle bir tane aşkedeceğim, anlayacak dünyanın kaç bucak olduğunu. [*Elini tokat atmaya hazır bir vaziyete getirir; ara sıra dik dik Dorine'e bakar, Dorine konuşmadan durur.*] Kızım, benim fikrimi senin de kabul etmen lazım... Evvela inanmalısın ki... Sana münasip gördüğüm bir koca... [*Dorine'e.*] Hadisene, ne diye kendi kendine konuşmuyorsun?

DORINE: Konuşacak şeyim yok ki.

ORGON: Bir kelime, canım.

DORINE: Canım istemiyor.

ORGON: Ha şöyle, yola gel. Söyleseydin görürdün gününü.

DORINE: Budala mıyım?

ORGON: Hasılı, kızım, itaat lazım. Ben kimi beğenmişsem itirazsız kabul edeceksin.

DORINE: [*Kaçarak*] Ben olsam böyle kocaya dünyada varmam.

ORGON: [*Dorine'e bir tokat atmak ister, Dorine çekilince eli boş gider.*] Bu ne Allah'ın belası şey, kızım; bununla, günaha girmeden, geçinmek kabil değil. Musibetin yüzünden ne söyleyeceğimi şaşırdım, öyle küstahça laf ediyor ki kan beynime çıkıyor. Biraz hava alayım da kendime geleyim bari.

III. SAHNE

MARIANE, DORINE

DORINE: Yahu, diliniz mi tutuldu? Siz mi konuşacaksınız, ben mi konuşacağım? Size olmayacak şeyler teklif etsinler, yine de put gibi, hiç ses çıkarmadan durun.

MARIANE: Bir baba ki yalnız kendi dediği dedik, ne yapayım?

DORINE: Ne mi yapasınız? Böyle bir belayı önlemek için ne lazımsa onu yapacaksınız tabii.

MARIANE: Peki, neymiş o?

DORINE: Diyeceksiniz ki, gönül ferman tanımaz, öyle ya kendiniz için mi evleniyorsunuz, babanız için mi? Ona bunu söyleyeceksiniz. Mademki evlenen sizsiniz, kocayı beğenmek de size düşer ona değil. Eğer Tartuffe'çüğü gözüne bu kadar şirin görünüyorsa ne duruyor, kendi varsın bari.

MARIANE: Doğrusu, üstümde bu kadar nüfuzu olan bir babaya da gözüme yedirip bir şeycik söyleyemem.

DORINE: Ama bir düşünelim, Valére'in sizin için yapmadığı kalmadı. Şimdi doğrusunu söyleyin, onu seviyor musunuz, sevmiyor musunuz?

MARIANE: Vallahi, çok insafsızsın Dorine! Ne türlü sevdiğimi bilirsin, bunu sormak sana yakışır mı? Sana yüz kere içimi dökmedim mi? Onu nasıl deli gibi sevdiğimi bilmiyor musun?

DORINE: Öyle söylüyorsunuz, ama bakalım, doğru mu söylüyorsunuz, ne bileyim? Bakalım sahiden mi seviyorsunuz?

MARIANE: Haksızlık ediyorsun Dorine, ben şimdiye kadar, duygularımı az mı açığa vurdum?

DORINE: Pekâlâ, demek ki seviyorsunuz?

MARIANE: Ah, hem de nasıl!

DORINE: Görünüşe bakılırsa, o da sizi seviyor.

MARIANE: İnaniyorum.

DORINE: Yani, her ikiniz de birbirinizle bir an evvel evlenmek için yanıp yanıp tutuşuyorsunuz, değil mi?

MARIANE: Elbette.

DORINE: Peki, ya öteki mesele, onun için ne düşünüyorsunuz?

MARIANE: Zorlayacak olurlarsa kendimi öldürmekten başka çare yok diye düşünüyorum.

DORINE: Vallahi iyi çare, bakın bu hiç aklıma gelmemiştir. Bu dertten kurtulmak için ölmekten başka yapacak şeyiniz yok. Mükemmel bir çare doğrusu. Muhakkak, harika deva. Hani yok mu, böyle konuştuğunuzu duydukça zıvanadan çıkıyorum.

MARIANE: Aman yarabbi! Bu ne şiddet, Dorine! Hiç de insanların derdine ortak olmuyorsun.

DORINE: Hakkınızı müdafaa edecek yerde yumuşayıveriyorsunuz. Sonra da gelmiş bana birtakım boş laflar söylüyorsunuz. Böylesinin derdine ne diye ortak olayım?

MARIANE: Ne yapayım? Elimde değil.

DORINE: İyi, ama sevda işinde de biraz cesaretli olmak lazım.

MARIANE: Peki, Valére'i sevmekle cesaretli olduğumu göstermedim mi? Babamı razı edip beni almak da artık ona düşmez mi?

DORINE: Hele şu söylediğiniz lafa bakın. Babanız şayet nuhusetin¹ biriyse, bir defa da bu Tartuffe'e tutulduysa, sizi evlendirmek için verdiği sözden caydıysa kabahat sizin zavallı Valére'de midir?

MARIANE: İyi ama ne yapayım? Açıktan açığa ayak direyip "Ben gönlümü Valére'e kaptırdım, Tartuffe'ü istemem" mi diyeyim? Valére gözüme ne kadar hoş görünürse görünsün,

¹ nuhuset: uğursuz.

onun için nasıl bütün iffetimi ayaklar altına alır, nasıl bir babaya karşı dururum? Elâlemin diline mi düşeyim istiyorsun?

DORINE: Hayır hayır, ben hiçbir şey istemiyorum. Ama anlıyorum ki siz Mösyö Tartuffe'e varmak istiyorsunuz? Düşünüyorum da sizi bu evlenmeden vazgeçirmeye çalışmakla ne kadar hata edecektim, anlıyorum. Arzularınıza karşı gelmeye ne hakkım var? Aslına bakarsanız pekâlâ da bir kısmet. Mösyö Tartuffe. Oh, aman ne güzel! Sahi söylüyorum, Mösyö Tartuffe, şöyle bir düşünülecek olursa, hiç de yabana atılacak bir adam değil. Onun gibi bir adamın karıcığı olmak az saadet sayılmaz. Şanına dünya âlem hayran; inanmazsanız kendisine sorun, bakın memleketinde nasıl kişizadeymiş; pekâlâ yüzü gözü de yerinde, pembe pembe kulaklar, elma gibi yanaklar. Böyle bir koca ile beraber yaşamaya da doğrusu doyum olmaz.

MARIANE: Aman Allah'ım!

DORINE: Bu kadar güzel bir adamın karısı olduğunuz gün kim bilir ne kadar sevineceksiniz.

MARIANE: Ah, Allah aşkına, bırak bu lakırdıları. Bana yardım et, beni bu Tartuffe belasından kurtar. Ne dersen yapmaya hazırım.

DORINE: Hayır, hayır, bir genç kız her şeyden evvel babasının sözünü tutmalıdır kızını koca yerine bir maymuna verse razı olmalıdır. Kısmetiniz güzel. Ne diye şikâyet ediyorsunuz? Yarın öbür gün arabalara binip onun memleketine gideceksiniz. Bir sürü hısım akrabanız olacak. Onlarla güzel güzel sohbetler edeceksiniz. İlkini sizi memleketin eşrafiyla görüştüreceklere. Onlar size "Hoş geldin"e gelecek, siz de onlara teşekkürle gideceksiniz. Muhtarın hanımıydı, hâkimin karısıydı, hepsi altınıza o canım açılır kapanır iskemlelerden koyup iltifat edecekler. Karnaval zamanları, iki tane zurnadan ibaret çalgıyı dinleyip kendinizi baloda sanacaksınız. Kimi zaman da

panayır maymunlarını, kuklaları seyredeceksiniz. Ama olur ki kocanız...

MARIANE: Ah! Sen beni öldüreceksin. Bunları bırak da bir çare bulmaya bak.

DORINE: Kulunuzu mazur görün efendim.

MARIANE: Aman, Dorine, kurbanın olayım.

DORINE: Hayır, akıllanmanız için bu işin olması lazım.

MARIANE: Kuzum!

DORINE: Hayır.

MARIANE: Peki, derdimi açıkça söylersem...

DORINE: Nafile, nafile. Sizin layığınız Tartuffe, evlenin bakın, tadına doyamayacaksınız.

MARIANE: Bilirsin, derdimi daima sana açarım. Ne olur, benim hatırım için de...

DORINE: Hayır! Vallahi de billahi de Tartuffe hatun olacaksınız.¹

MARIANE: Ya! Pekâlâ! Mademki kaderim seni ilgilendirmiyor, artık beni üzüntülerimle baş başa bırak öyleyse. Ben kendi derdimle kendim kavrulur, bu acıları kökünden temizleyecek ilacı kendim bulurum. [*Gitmek ister.*]

DORINE: Haydi haydi, gelin. Öfkem geçti. Yine de yüreğim dayanmaz.

MARIANE: Bana bu gadirliği reva görececek olurlarsa, işte şuraya yazıyorum, Dorine, halas olmam² ölürüm.

DORINE: Hiç tasa etmeyin. Elbette bir yolu bulunup önüne geçer. Hah, işte Valére, sevgiliniz.

1 Molière burada *tartuffier* (tartuflenmek, tartüfleşmek) gibi bir kelime kullanmış. Fakat bu kelimeyi Türkçeye bu tarzda tercüme etmek imkânı olmadığı için, güzel olmamasına rağmen, yukarıdaki şekli tercih ettim. O. V. (Orhan Veli'nin notu.)

2 halas olmak: kurtulmak.

IV. SAHNE

VALÈRE, MARIANE, DORINE

VALÈRE: Bir şey duydum, efendim, hiç ummuyordum; güzel doğrusu.

MARIANE: Ne duydunuz?

VALÈRE: Tartuffe'le evleniyormuşsunuz.

MARIANE: Evet, babam aklına böyle bir şey koymuş.

VALÈRE: Efendim, babanız...

MARIANE: Fikrinden caymış. Bunu da bana daha demin söyledi.

VALÈRE: Sahi mi?

MARIANE: Sahi ya. İlle de evleneceksiniz diyor.

VALÈRE: Peki, sizin niyetiniz nedir, efendim?

MARIANE: Bilmem ki.

VALÈRE: Güzel cevap doğrusu. Demek bilmiyorsunuz, öyle mi?

MARIANE: Bilmiyorum.

VALÈRE: Bilmiyor musunuz?

MARIANE: Siz bir akıl öğretsenize bana.

VALÈRE: Ne aklı öğreteyim, evlenin bari.

MARIANE: Evleneyim mi?

VALÈRE: Öyle ya.

MARIANE: Sahi mi söylüyorsunuz?

VALÈRE: Elbette! Size anlı şanlı bir koca bulmuş. Sözünü dinlemek lazım.

MARIANE: Peki, öyle ise, ben de sözünüzü dinleyeceğim.

VALÈRE: Evet, içiniz bile sızlamadan, değil, mi?

MARIANE: Tabii, söylerken sizin içiniz sızladı mı?

VALÈRE: Ben onu, siz memnun olasınız diye söyledim.

MARIANE: İyi ya işte, ben de tavsiyenizi, siz memnun olasınız diye tutacağım.

DORINE: [*Sahmenin dip tarafına çekilerek.*] Bakalım iş nereye varacak.

VALÈRE: Demek sizin de sevginiz buymuş? Demek beni aldatı-yormuşsunuz ki...

MARIANE: Rica ederim, artık bundan hiç bahsetmeyelim. Bana koca olarak teklif ettikleri adamı kabul etmemi açıkça söyle-diniz. İşte ben de açıkça söylüyorum: Kabul edeceğim, ma-demki bana bu nasihati iyiliğim için verdiniz.

VALÈRE: Şimdi de kabahati benim üzerime atmayın. Siz kara-rınızı evvelden vermiştiniz. Sözünüzden dönüyormuşsunuz, dönersiniz ya; bunu haklı göstermek için, böyle sudan baha-nelere ne lüzum var?

MARIANE: Evet, öyledir, doğru söylüyorsunuz.

VALÈRE: Elbette, o kadar iyi biliyorum ki, kalbinizde benim için bir defacık olsun, gerçekten bir muhabbet duymadınız.

MARIANE: Ne desem boş. Böyle düşünmekte serbestsiniz.

VALÈRE: Evet, evet, serbestim; ama durun, değil mi ki siz beni böyle ayaklar altına aldınız, size aynı oyunu ben sizden evvel oynayacağım. Kimi alacağımı da biliyorum.

MARIANE: Hiç şüphe etmem. Nice gönülleri baştan çıkaracak kadar değeriniz...

VALÈRE: Değeri falan bırakalım bir tarafa. Ondan yana fıkara olduğum muhakkak. Şu bana ettiğinizden belli. Ama başka bir kadından iyilik göreceğimi de ummuyor değilim. Sizden boşalan yeri hiç çekinmeden dolduracaklar var.

MARIANE: Elbette! Böyle bir değişiklikte yasını tutacak değil-siniz ya.

VALÈRE: Bunun için elimden geleni yapacağım. İnanabilirsiniz. Çünkü bir defa gönülden çıkarıldık mı halkın gözünde iki pa-ralık olduk demektir. Ne yapıp yapıp biz de onu unutmalıyız. Ama bütün bütün unutamıyormuşuz; hiç olmazsa unutmuş gibi görünürüz ya. Öyle bir zaaf ki affedilmesi imkânsız. Bizi terk edeni sevmek!

MARIANE: Bu duyguların asaletine, kibarlığına da diyecek yok doğrusu.

VALÈRE: Tabii, herkes böyle düşünür. Nedir yani? Kıyamete kadar âteş-i aşkınızla yanıp kül mü olacağım? Siz beni beğenmeyecek, göz göre göre, elâlemin kollarında ömür süreceksiniz, ama ben, o reddettiğiniz kalbi kimseye veremeyeceğim, öyle mi?

MARIANE: Yoo, kim demiş vermeyin diye. Bence bu iş şimdiye kadar olmalıydı bile.

VALÈRE: Olmalı mıydı?

MARIANE: Öyle ya.

VALÈRE: Bu kadar hakaret yeter, efendim; ben de şimdiden tezi yok, dediğiniz gibi yapacağım [*Gidip gidip döner.*]

MARIANE: Mükemmel!

VALÈRE: Yalnız şunu unutmayın ki, beni bu işe mecbur eden sizsiniz...

MARIANE: Unutmam.

VALÈRE: Sizin hareketinize karşılık yapıyorum bunu.

MARIANE: Benim hareketime karşılık olsun.

VALÈRE: Yetişir; dediğiniz olacak.

MARIANE: Aman ne iyi!

VALÈRE: Bir daha beni görüp göreceğiniz budur.

MARIANE: İnşallah [*Yürür, tam kapıya yaklaşırken geri döner.*]

VALÈRE: Hı?

MARIANE: Ne?

VALÈRE: Beni çağırmadınız mı?

MARIANE: Ben mi? Rüya mı görüyorsunuz?

VALÈRE: Öyle mi? Pekâlâ, ben de yoluma gidiyorum o halde. Allah'a ısmarladık, efendim.

MARIANE: Yolunuz açık olsun.

DORINE: E vallahi, siz çıldırmışsınız. Bakayım sonu nereye varacak dedim, sesimi çıkarmadım. Hey! Baksanıza Senyör

Valère [*Valère'i kolundan tutup durdurmak ister, Valère'ye mukavemet ediyormuş gibi yapar.*]

VALÈRE: Ne var? Ne istiyorsun Dorine?

DORINE: Gelin buraya.

VALÈRE: Hayır, hayır, hiddetimi yenemiyorum, bırak da gidip Mariane'ın arzusunu yerine getireyim.

DORINE: Durun.

VALÈRE: Hayır, bırak; bu iş bitti artık.

DORINE: Aman yarabbi!

MARIANE: Beni görmeye tahammülü yok, burada bulunuşum onu rahatsız ediyor. İyisi mi, ben gideyim de o kalsın bari.

DORINE: [*Valère'i bırakıp Mariane'a koşar.*] Haydiii, şimdi de öteki. Nereye gidiyorsunuz?

MARIANE: Bırak.

DORINE: Döneceksiniz.

MARIANE: Hayır, hayır, Dorine; boşuna uğraşıyorsun beni alıkoymak için.

VALÈRE: Anlıyorum. Benim burada bulunuşumdan muazzep oluyor¹. En iyisi çekileyim, gideyim de onu da bu azaptan kurtarayım.

DORINE: [*Mariane'ı bırakıp Valère'e koşar.*] Yine mi! Hay Allah müstehakınızı versin. Hayır, geleceksiniz diyorum. Bırakın bu cilveleri de ikiniz birden gelin şuraya. [*İkisini de teker teker, ellerinden tutup çeker.*]

VALÈRE: Peki, meramın nedir?

MARIANE: Ne yapmak istiyorsun?

DORINE: İkinizi bir araya getirip başınızı bu dertten kurtarmak istiyorum. Siz deli misiniz? Böyle kavgalar, gürültüler ediyorsunuz?

VALÈRE: Bana neler söyledi, duymadın mı?

DORINE: [*Mariane'a.*] Siz de aklınızı mı kaybettiniz, ne diye bu kadar hiddetleniyorsunuz?

¹ muazzep olmak: azap duymak, rahatsız olmak.

MARIANE: Görmedin mi, bana neler etti?

DORINE: İkinizinki de saçma. [*Valère'e.*] İşte ben şahidim, bu kızın size varmaktan başka hiçbir derdi yoktur. [*Mariane'a.*] Valère'in de sizden başka bir sevdiği varsa, sizin kocanız olmaktan başka bir şey arzu ediyorsa Allah beni kahretsin.

MARIANE: Peki, o halde niçin bana öyle bir tavsiyede bulunuyor?

VALÈRE: Niçin öyle bir tavsiyede bulunmamı istiyor?

DORINE: Siz ikiniz de çıldırmışsınız. Verin bakayım şu ellerinizi. [*Valère'e.*] Haydisenize.

VALÈRE: [*Elini Dorine'e vererek.*] Elimi vermişim ne fayda?

DORINE: [*Mariane'a.*] Haydi siz de.

MARIANE: [*Aynı şekilde elini uzatarak.*] Bunlardan ne çıkar sanki?

DORINE: Allah Allah! Çabuk olun biraz. Yürüyün. Merak etmeyin birbirinizi zannettiğinizden fazla seviyorsunuz. [*Mariane'la Valère bir müddet birbirlerine bakmadan el ele dururlar.*]

VALÈRE: [*Mariane'a doğru döner.*] Bari bu işler istemeye istemeye olmasın. İnsana hiç kin duymadan bakın biraz. [*Mariaue gözlerini Valère'e çevirir, hafifçe gülümser.*]

DORINE: Ben size doğrusunu söyleyeyim mi, âşık kısmı deli gibi bir şey oluyor.

VALÈRE: Bakın, şimdi sizden şikâyetçi olsam hakkım yok mu? Allah için saklamayın, ama hainlik değil mi bu yaptığınız, bana böyle şeyler söylemekten zevk mi duyuyorsunuz?

MARIANE: Ya siz, az mı hainsiniz?

VALÈRE: Şimdilik bırakalım bu münakaşayı, sonra konuşuruz. Bu münasebetsiz evlenmeyi önlemek için ne yapmak lazım, onu düşünelim.

MARIANE: [*Dorine'e.*] Sen söyle bakalım, bu iş için ne gibi tedbirler almak lazım?

DORINE: Her çareye başvuracağız. Babanız bunlara pek kulak asmayacak, ne desek boş, ama siz yine, babanızın hareketi ne

kadar saçma olursa olsun, kuzu gibi, onun isteklerine boyun eğmiş görüneceksiniz. Görüneceksiniz ki başımız dara geldi mi işi savsaklayıp bu evlenmeyi geri bırakabilelim. Her derdin devası zaman kazanarak bulunur. Kimi gün birdenbire hastalanıverecek, düğün gününü uzatacaksınız. Kimi gün bazı uğursuzluklar icat edeceksiniz. Mesela, aksilik bu ya, sokakta bir cenazeye rastlamış olacaksınız. Kimi gün bir ayna kırılacak, kimi gün rüyanızda bulanık su göreceksiniz. Elimizdeki en iyi koz şu ki, ağzınızla “evet” demedikçe sizi evlendirmez, başkasına veremezler. Yalnız, iyi, daha iyi becerebilmemiz için, bana öyle geliyor, sizin böyle baş başa verip konuştuğunuzu görmemeliler. [*Valère’e*] Siz şimdi gidin, hemen, ahbablarınızı bulun, size verilen sözün yerine getirilmesi için yardımlarını temin edin. Biz de gidip ağabeyisini bir kışkırtalım, üvey annesini de kendimizden tarafa alalım. Haydi, şimdilik Allah’a ısmarladık.

VALÈRE: [*Mariane’a*.] Biz yine elimizden geleni yaparız, ama doğrusu ya asıl ümidim sizde.

MARIANE: [*Valère’e*.] Babamın kararı ne olacak bilemem, ama ben, Valère’den başka kimsenin olmayacağım.

VALÈRE: Beni ne kadar sevindiriyorsunuz! Ne yaparlarsa yap-sınlar...

DORINE: İlahi. Şu âşık maşuk milleti de çene çalmaktan yorulmaz. Haydi, diyorum size.

VALÈRE: [*Bir adım atar, geri döner*.] Hasılı...

DORINE: Amma da çene! Haydi bakalım, siz şuradan; siz de buradan. [*İkisini de ite kaka çıkarır*.]

III. PERDE

I. SAHNE

DAMIS, DORINE

DAMIS: Başıma taş yağsın, dünya âlem yüzüme tükürsün, eğer ben de şimdiden sonra kimseyi dinlersem, aklıma eseni yapmazsam.

DORINE: Aman efendim, bu kadar hiddetlenmeyin; babanız onulaf olsun diye söyledi. Her akla gelen şey yapılmaz ya. Düşünmek başka şey, yapmak başka. İkisinin arasında dağlar var.

DAMIS: Yok, yok ben bu edepsiz herifin dalaverelerine engel olmalıyım. Çok değil, iki çift sözüm var ona.

DORINE: Hele biraz bekleyin bakalım. Üvey anneniz onun da hakkından gelir, babanızın da. Bırakın münasibi neyse o yapsın. Tartuffe üzerinde epey nüfuzu vardır. İsteddiği gibi sözünü dinletir. Tartuffe de onun sözünden çıkmaz, bir dediğini iki etmez. Hatta onda biraz gönlü bile olabilir. Ah, hani öyle bir şey olsa, enfes olurdu, üvey anneniz sırf sizin için Tartuffe'le görüşmek istiyor; sizi telaşa veren bu evlenme meselesi hakkında onun fikrini şöyle bir yoklayacak; arzularını öğrenecek, eğer bu işten bir menfaat bekliyorsa, sonunun hiç de

iyi olmayacağını kendisine söyleyecek. Tartuffe'ü ben de aradım, uşağı ibadetle meşgul olduğunu söyledi, fakat neredeyse aşağı ineceğini de ilave etti. Rica ederim, siz artık gidin, ben onu yalnız bekleyeyim.

DAMIS: Bu görüşmede ben de bulunabilirim.

DORINE: Olmaz olmaz; baş başa kalmalılar, kimse bulunmamalı.

DAMIS: Ben bir şey söylemeyeceğim.

DORINE: Olur mu? Sizin hemen hiddetlenivereceğinizi hepimiz biliriz. Bu haliniz de işleri bozmak için birebir. Haydi, siz gidin.

DAMIS: Hayır, öfkelenmem, görmek istiyorum onları.

DORINE: Amma da münasebetsizsiniz, geliyor, haydi çekilin şuradan. [*Damis, sahnenin dip tarafında bulunan odaya girer, saklanır.*]

II. SAHNE

TARTUFFE, DORINE

TARTUFFE: [*Dorine'i görünce.*] Laurent, şu benim kıl gömleğimle çile kırbacımı al, götür, yerlerine koy, Allah'a dua etmeyi de unutma. Unutma ki sen kulunu dalalet¹ sürüklenmekten korusun. Ben gidiyorum. Arayan olursa "mahpuslara sadaka dağıtmaya gitti," de.

DORINE: Aman, ne yapmacıklar! Ne gösterişler!

TARTUFFE: Bir şey mi dediniz?

DORINE: Diyordum ki.

TARTUFFE: [*Cebinden bir mendil çıkarır.*] Aman Allah'ım, rica ederim, konuşmaya başlamadan önce şu mendili alın.

DORINE: Ne olacak?

TARTUFFE: Gözüm görmesin, şu göğsünüzü kapatın. Böyle şeyler nefsi ifsat eder²; akla günahkâr düşünceler getirir.

DORINE: Ooo... Maşallah, şeytana uymaya ne kadar da hazırmışsınız. Demek insan teni içinizi gıcıklıyor. Bu ne heyecan, anlamıyorum. Ben, kendi hesabıma, bu kadar çabuk heyecanlanmam. Hatta sizi tepeden tırnağa çıplak görsem hiçbir şey duymam.

TARTUFFE: Biraz daha edepli konuşsanız iyi edersiniz. Yoksa şimdi çekilir, giderim.

DORINE: Yok, yok, merak etmeyin ben gideceğim; siz rahatınıza bakın. Yalnız gitmeden önce bir sözüm var; Madam sizinle görüşmek istiyor. Şimdi kendisi de buraya gelecek.

TARTUFFE: Yaaa, öyle mi? Başüstüne.

DORINE: [*Kendi kendine.*] Nasıl da yumuşuyor, vallahi düşündüğüm doğru galiba.

1 dalalet: doğru yoldan çıkma, sapkınlık.

2 ifsat etmek: düzeni bozmak, karışıklık çıkarmak.

TARTUFFE: Hemen gelecek mi?

DORINE: İşte onun ayak sesleri her halde. Evet, evet, ta kendisi.

Ben sizi yalnız bırakayım.

III. SAHNE

ELMIRE, TARTUFFE

TARTUFFE: Allah ruhunuza da vücudunuza da sağılıklar versin, ömrünüze bereket. Ben âciz kulunun arzusu budur. Ben âciz kulu ki kalbi yalnız onun aşkıyla çarpar.

ELMIRE: Dualarınıza teşekkürler ederim. Şöyle oturalım da rahat rahat konuşalım. [*Oturur.*]

TARTUFFE: [*Oturur.*] Rahatsızlığınız nasıl? İyileştiniz mi?

ELMIRE: Hamdolsun. Ateşim çabuk geçti, çok sürmedi.

TARTUFFE: Allah dualarımı kabul etmekle bana layık olmadığım bir lütufta bulundu. Hakikaten, bütün dualarımda bir an yoktur ki sizin sıhhatinizi unutmuş olayım.

ELMIRE: Benim için fazla üzölmüşsünüz.

TARTUFFE: İndimde¹ sıhhatiniz her şeyin üstündedir. Keşke sizin yerinize ben hasta olsam.

ELMIRE: Doğrusu, bu hareketinizle alicenaplığı² son haddine vardırıyorsunuz. Bu iyiliklerinizi nasıl ödeyeceğim, bilemiyorum.

TARTUFFE: Siz benim yapabildiklerimden çok daha fazlasına layıksınız.

ELMIRE: Sizinle bir iş hakkında gizli konuşmak istiyorum. Burası münasip işte, hazır kimse de yok.

TARTUFFE: Ah efendim, sizinle baş başa kalmak benim için ne sadet. Bu fırsatı bana bahşetmesi için Cenabıhakk'a gece gündüz ne dualar ettim ama bugüne kadar dileğimi yerine getirmedi.

ELMIRE: Sizinle bir mesele hakkında konuşmak istiyorum, kalbinizi bana açınız, her şeyi, olduğu gibi söyleyiniz. [*Damis konuşulanları dinlemek için görünmeden kapıyı aralar.*]

1 ind: yan, kat.

2 alicenaplık: yüksek ruhluluk, cömertlik.

TARTUFFE: Size içimi olduğu gibi açmak benim de tek arzum.

Buraya sizin güzelliğiniz yüzünden dadananlar için çıkardığım gürültüleri sakın öfkeme, kinime vermeyin. Bütün yaptıklarımın sebebi öyle yürekten bir bağlılık; öyle temiz bir duygu.

ELMIRE: Muhakkak, ben de öyle zannediyorum. Bütün endişeniz herhalde benim selametim içindir.

TARTUFFE: [*Elmire'in parmaklarının ucunu tutar.*] Evet, efendim, elbette; ruhumda sizin için öyle coşkun bir...

ELMIRE: Öf, çok fazla sıkıyorsunuz.

TARTUFFE: Muhabbetimin fazlalığından. Yoksa canınızı yakmak ister miyim? Kendi elimi kırarım da... [*Tartuffe elini Elmire'in dizine kor.*]

ELMIRE: Ne yapıyorsunuz?

TARTUFFE: Elbisenize bakıyorum, ne yumuşak kumaş!

ELMIRE: Ay, Allah aşkınıza bırakın, fena huylanırım. [*Elmire, iskemlesini çeker. Tartuffe kendininkini yaklaştırır.*]

TARTUFFE: [*Elmire'in boynundaki ipekli yakayı elleyerek.*] Aman yarabbim. İşte şurası fevkalade. Zamanede de işçilik ne kadar ilerledi. Bu derece yüksek bir işçilik görülmemiştir.

ELMIRE: Öyle. Ama biraz da kendi işimizden konuşalım. Galiba kocam, sözünden caymak niyetindeymiş; kızını da size veriyormuş, söyleyin bakalım bana, doğru mu?

TARTUFFE: Bana da fazla bir şey söylemedi; ama efendim, doğrusunu söylemek lazımsa, benim beklediğim saadet bu değil. Benim arzuladığım saadet büsbütün başka bir yerde.

ELMIRE: Dünya işlerine rağbet etmiyorsunuz da ondan.

TARTUFFE: Evet, ama benim de kalbim var. Kalp bu, taş değil ya.

ELMIRE: Bense sizin bütün arzularınızın Cenabıhakk'a müteveccih¹ olduğunu sanıyordum. Bana, bu fani dünyaya sizi bağlayacak hiçbir şey yokmuş gibi geliyordu.

1 müteveccih: yönelmiş.

TARTUFFE: Bizi ilahi güzelliklere bağlayan aşk, fani güzelliklere duyduğumuz hissi yok edemez ki. Allah'ın yarattığı güzel eserler bizi kendine kolayca bende edebilir.¹ Herhalde ilahi varlığın güzelliği sizin gibilerde tecelli edebiliyor. En nadir güzelliklerini size bahsetmiş. İşte hepsi yüzünüzde. Sizi görünce gözü kamaşmayacak, kalbi heyecanlanmayacak tek kişi yok. İnsan sizi, güzelliğinizi, mükemmelliğinizi görür de Allah'ın büyüklüğüne nasıl hayran olmaz. Kendi güzelliğini aksettirdiği çehrelerin en güzeli karşısında, içimde, önüne geçilmez, coşkun bir aşk duyuyorum, önceleri bu sevgi bana şeytanın bir oyunu gibi gelmişti. Korktum; sizi, beni dalalete düşürecek ruhu habis² sandım. Uzaklaşmaya karar verdim. Nihayet şunu anladım ki bu harikulade güzelliğe karşı duyduğum his iffetle birleşirse, insanı günaha sürüklenmekten kurtarır. Böylece mücadeleden vazgeçtim. Size kalbimi vermenin büyük bir cüret olduğunu biliyorum. Fakat arzumun gerçekleşmesi ben hakirin, ben zavallının naçiz gayretlerine değil, sizin lütfunuza bağlı. Ümidim, rahatım, huzurum, hep sizin elinizde. Bana hayır da sizden gelir, şer de. Dilerseniz mesut olurum, dilerseniz bedbaht.

ELMIRE: Aşktan ne de güzel bahsediyorsunuz. Hiç diyecek yok, ama doğrusu şaşmamak da elden gelmiyor. Ama öyle zannediyorum ki, sizin, arzularınıza biraz gem vurmanız lazımdı. Bozuk bir niyet üzerinde bir parçacık olsun düşünmeliydiniz. Sizin gibi, dünyaya ün salmış bir din adamının...

TARTUFFE: Din adamıyım, ama insanım da. Sizin ilahi güzelliğiniz karşısında ihtiyar elden ister istemez gidiyor³; insan düşünemez oluyor. Bu tarzda konuşmam size garip gelir, biliyorum, fakat ne yapayım efendim, ben de nihayet, melek

1 bende etmek: kul, köle yapmak.

2 ruhu habis: kötü ruhlu.

3 ihtiyarı elden gitmek: kendine hakim olamamak.

değilim ya. Bunları bir günah sayıyorsanız kabahat bende değil, sizde, sizin güzelliğinizde. İnsan ölçülerini aşan güzelliğinizi o muhteşem parlaklığıyla gördüğüm an esiriniz oldum. O ilahi bakışlarındaki sihir ruhumun kapılarını zorla açtı. Oruçlar, dualar, niyazlar, hiçbirisi kâr etmedi. Bütün adaklarımın, bütün niyazlarımın gayesi, döndü dolaştı, güzelliğiniz oldu. Bakışlarımla, âhuzârımla¹ bunu size binlerce defa anlattım. Şimdi de sözle anlatmaya çalışıyorum. Size layık olmayan kölenizin çektiklerine bir bakın da azıcık olsun insaf edin. Ne olur, beni biraz avutun. Merhametiniz hiçliğime kadar inmeye tenezzül ederse, ey ilahi kadın, size eşî görülmemiş bir imanla ebediyen bağlanırım. Korkmayın, benim yüzümden şerefınız tehlikeye düşmez. Vefasızlığından da endişeye lüzum yok. Kadınların deli divane oldukları o züppe âşıkların bütün yaptıkları kuru gürültü, bütün söyledikleri safsatadır. Durmadan muvaffakiyetlerini anlatır, böbürlenirler. Kadınlardan bir parçacık gülyüz görmesinler. Her tarafa yayarlar. Dillerini de tutmayı bilmezler. Zevzeklikleriyle kendilerine itimat eden sevgililerini elâleme kepaze ederler. Ama bizler onlardan değiliz. Aşk ateşi bizi içimizden yakar. Biz zahidiz, kendi adımızı, kendi şerefimizi korumaya mecburuz. Böylece sevdiğimizin şerefini de korumuş oluruz. Bizim aşkımızı kabul eden kadın rezaletsiz aşka, korkusuz zevklere nail olur.

ELMIRE: Söylediklerinizin hepsini dinledim. Nutkunuz her şeyi açıkça anlattı; peki, ya aklıma eser de bu aşk hikâyesini kocama söyleyiverirsem? Bu yüzden dostluğunu kaybederim diye düşünmüyor musunuz hiç?

TARTUFFE: Bilirim, iyi kalplisinizdir. Bu küstahlığımı elbette hoş görürsünüz. Hor gördüğünüz bir aşkın coşkunu tezahürlerini, insanoğlunun zaafına verir, bağışlarsınız. Bir parça

¹ âhuzâr: inleme, ağlama.

insaf. Güzelliğini görmemek için kör olmak lazım. İnsan nihayet insandır.

ELMIRE: Benim yerimde başka biri olsaydı, belki başka türlü, belki daha sert hareket ederdi. Kocama bunlardan bahsetmeyeceğim. Ama buna karşılık sizden bir şey istiyorum: Marie'la Valère'in evlenmeleri için uğraşacaksınız. Samimi olacaksınız, dalavere düşünmeyeceksiniz. Size başkasının kismetini peşkeş çekmek isteyen bir babanın babalık nüfuzundan faydalanmaya kalkışmayacaksınız. Bu gibi sevdalardan vazgeçeceksiniz. Sonra bir de...

IV. SAHNE

DAMIS, ELMIRE, TARTUFFE

DAMIS: [*Gizlendiği odadan çıkar.*] Hayır, efendim, hayır; bunu herkes duymalı, işte şuracıkta, şu saklandığım yerde hepsini bir bir dinledim. Beni buraya Allah sanki bu sinsi herifin ettiklerini göreyim de bir güzel hakkından geleyim diye göndermiş. Küstahlık nasıl olurmuş, riyakârlık nasıl olurmuş göstereceğim. Bir hıncımı alayım da görsün o. Utanmadan da aşktan bahsediyor. Mendebura bak. Bütün dalaverelerini, teker teker anlatacağım.

ELMIRE: Hayır, Damis aklını başına toplasın da benim söylediklerimi yerine getirsin, yeter. Bırak da affıma layık olmaya çalışsın. Sakın beni fikrimden caydırmaya kalkışma; bir kere vadettim. Gürültü patırtı çıkarmak âdetim değil; bir kadın böyle budalalıklara sadece güler, kocasını bu gibi saçma sapan işler için rahatsız etmez.

DAMIS: Böyle hareket ederken elbet bir şeyler düşünüyorsunuz. Ama benim de kendime göre hesaplarım var. Bu herifi sahiden mi korumak istiyorsunuz? Yemediği halt kalmadı. Onu kurtarmaya çalışmak beni hiçe saymak demektir. Artık bu rezaletlere bir nihayet vermeli. O küstahça gururuyla evimizde az mı saltanat sürdü, azmi gürültülere sebep oldu? Bütün kızgınlıklarında haklıydım, ama hepsi boşa gitti, her seferinde o haklı çıktı. Babam da vermiş sakalı bu sahtekârın eline, hem benim saadetime mâni oluyor hem de Valére'in, babamı bu düzenbaz herifin melanetlerinden kurtarmak lazım. Bana Allah yardım etti. Bu fırsatı verdiği için Tanrı'ya şükrediyorum. Böyle bir fırsat kaçırılmaz. Bundan istifade etmezsek bu fırsatı Tartuffe'ün eline verir, böylece başımıza açacağı yeni işleri de hak etmiş oluruz.

ELMIRE: Damis...

DAMIS: Yok, yok, rica ederim, bırakın nasıl istersem öyle yapayım, şu anda içim içime sığmıyor. Bütün gayretleriniz boşuna, beni öç alma zevkinden dünyada geçiremezsiniz. Meseleyi uzatmadan hemencecik halletmek istiyorum. Aradığım fırsatı işte ayağıma Allah getirdi.

V. SAHNE

ORGON, DAMIS, TARTUFFE, ELMIRE

DAMIS: Babacığım, aman ne iyi ettiniz de geldiniz. İşte size insanı hayretten hayrete düşürecek, çiçeği burnunda bir haber. İyilikleriniz nihayet karşılığını gördü: Mösyö Tartuffe, gösterdiğiniz himayeye çok güzel bir mukabelede bulundu. Size olan sadakatini ispat etti. Düpedüz namusunuzla oynuyor. Kendileri Madama ilanı aşk ediyorlardı, onu bu küstahça suçun üstünde yakaladım. Madam sessizdir, ağzı sıkıdır; bu sırrı da saklamak istedi. Doğrusu, ben bu derece hayasızlığa tahammül edemem, bunu saklamak size hakaret olurdu.

ELMIRE: Doğru, böyle saçma sözler için bir kocanın rahatı kaçırılmamalı. Biz kendimizi müdafaa etmesini bildikten sonra namusumuza kimse leke süremez. Ben böyle düşünürüm. Biraz olsun sözümü dinleseydiniz, Damis, herhalde babanıza bir şey söylemezsiniz.

VI. SAHNE

ORGON, DAMIS, TARTUFFE

ORGON: Aman Allah'ım, neler duyuyorum? Olacak şey mi bu?

TARTUFFE: Doğru, doğru kardeşim, ben fena bir adamım, kabahatliyim, vicdansız, adi bir günahkârım, dünyanın en alçak adamıyım, hayatım baştan başa leke ile doludur; ömrüm, çirkef, cürüm yığınidir. Görüyorum ki, Allah beni cezalandırmak için böyle bir vesile buldu. Beni ne kadar ağır bir cürümle lekelemek isterlerse istesinler, ben, kendimi müdafaa etmek gibi bir nahvete¹ kapılmayacağım. Ne derlerse inanınız; öfkeleniniz. Beni köpekler gibi evinizden kovunuz. Ne yapsanız azdır, o hakaretlerin daha fazlasına müstahak olmuşumdur.

ORGON: [Oğluna.] Ah, alçak, olmayacak dolaplar çevirip bu mübarek adamı lekelemek istiyorsun, öyle mi?

DAMIS: Ne, yoksa bu mürâi herifin sahte tevazuuna kanıp benim sözlerime...

ORGON: Sus, geberesi!

TARTUFFE: Yok, yok, bırakın istediğini söylesin. Onu boşuna azarlıyorsunuz. Anlattıklarına inanın, daha iyi olur; bütün bunlardan sonra beni neden hâlâ müdafaa ediyorsunuz? Ne kadar fenalık edebileceğimi hiç düşündünüz mü? Kardeşim, yoksa benim görünüşüme mi aldanıyorsunuz? Halime tavırma bakıp beni iyi bir adam sanıyorsunuz. Hayır, görünüşe aldanıyorsunuz. Ne yazık ki, ben zannettikleri gibi değilim. Elâlem beni bir matah sanıyor. Ama doğrusu şu ki, hiçbir şey değilim. [Damis'ye.] Evet, evladım söyleyiniz; bana hain, rezil, serseri, hırsız, katil deyiniz; beni bunlardan daha beter

¹ nahvet: kibirlenme, gurur.

kötüleyiniz, aksini iddia etmiyorum. Hepsine layığım; bunlar hayatımda işlediğim günahların seyyiesidir¹. Hepsine, yerlerde diz üstü sürünerek katlanacağım.

ORGON: [*Tartuffe'e*.] Yetişir artık. [*Oğluna*.] Alçak, hâlâ insafa gelmiyor musun?

DAMIS: Olur şey değil, demek bu sözlere bakıp...

ORGON: [*Oğluna*] Sus, rezil! [*Tartuffe'e*] Kardeşim, etmeyin, kalkın Allah aşkınıza. [*Oğluna*] Alçak!

DAMIS: Ama bu...

ORGON: Sus...

DAMIS: Ne diye susacakmışım? Vallahi deli olacağım, yalan mı söylüyorum size?

ORGON: Hele bir daha söyle, kemiklerini kırarım.

TARTUFFE: Kardeşim, Allah aşkına hiddetlenmeyiniz. Ben en büyük cezalara katlanmaya razıyım. Tek benim yüzümden, siz ona bir fiske bile vurmayın.

ORGON: [*Oğluna*] Nankör!

TARTUFFE: Ona ilişmeyiniz. Bunu benden esirgememeniz için eğer önünüzde diz çöküp... [*Diz çöker.*]

ORGON: [*Tartuffe gibi o da diz çöker. Tartuffe'ü kucaklar.*] Aman Allah'ım. Yapmayın Allah aşkınıza. [*Oğluna*.] Alçak, gör bak, ne mübarek adam!

DAMIS: Demek...

ORGON: Yeter...

DAMIS: Neden? Ya benim...

ORGON: Yeter dedik sana. Pekâlâ biliyorum senin ona neden dil uzattığını. Hepinizin ona hıncı var. Karım, çocuklarım, uşaklarım, topunuz birlik olmuşsunuz, zavallı adamcağıza yüklenip duruyorsunuz. Bu dindar adamı evimden uzaklaştırmak için, utanmadan, her türlü çareye başvuruyorsunuz, ama siz onu buradan uzaklaştırmak için ne kadar çalışırsanız çalışın;

¹ seyyie: karşılık.

bakın ben de burada oturtmak için neler yapacağım. Kızımı hemen onunla evlendireceğim. Burnunuzu kırayım da görün.

DAMIS: Acaba, Mariane'ı bu işe zorla mı razı edeceksiniz?

ORGON: Evet, alçak. Hem de bu akşamdan tezi yok. Kudurasınız diye. Hepinize meydan okuyorum. Sözümü nasıl dinletirim, hepinize göstereceğim. Bugüne bugün evin efendisi benim. Haydi bakayım, sözlerini geri al, ayaklarına kapan, af dile.

DAMIS: Ne, ne dediniz? Ben mi? Bı küstahtan, bütün yalanlarıyla...

ORGON: Hâlâ mı inat ediyorsun? Bir de utanmadan küfür ha, küfür ha, serseri. Bir sopa, çabuk bir sopa. [*Tartuffe'e.*] Tutmanın beni. [*Oğluna.*] Cehennem ol, şimdi buradan çık, git; bir daha da bu eve sakın ayak basayım deme.

DAMIS: Hay hay! Hemen gideceğim; ama.

ORGON: Haydi, çabuk, yıkıl şuradan; benden miras falan da bekleme, senin gibi evladım yok artık.

VII. SAHNE

ORGON, TARTUFFE

ORGON: Böyle bir mübarek zata hakaret!

TARTUFFE: Allah'ım. Ben affettim, sen de affet. [*Orgon'a.*] Ah, kardeşim, beni senin yanında lekelemek istiyorlar; buna ne kadar üzüldüğümü bir bilerseniz.

ORGON: Vah vah, ne yazık.

TARTUFFE: Sade bu nankörlüğü düşünmek bile benim için öyle müthiş bir işkence ki... Dehşetler, üzüntüler içindeyim, söz söyleyemiyorum, ölecek gibi oluyorum.

ORGON: [*Oğlunu kovduğu kapıya doğru ağlayarak koşar.*] Yezit,¹ seni şuracıkta gebertmediğime yanyorum. [*Tartuffe'e.*] Canım kardeşim, sakın olun, üzülmeyin.

TARTUFFE: Yeter, yeter. Bu üzücü hadiselerle artık bir nihayet verelim. Bu evdeki gürültülerin sebebi benim, kardeşçığım; en iyisi benim bu evden gitmem.

ORGON: Olur mu böyle şey, rica ederim?

TARTUFFE: Bu evde herkes benden nefret ediyor, sizi benim doğruluğumdan şüpheye düşürmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

ORGON: Efendim, ne çıkar? Görüyorsunuz, kulak bile astığım yok.

TARTUFFE: Onlar boş durmayacaklar, şimdilik kulak asmıyorsunuz, ama günün birinde dinleyeceğiniz tutar.

ORGON: Hayır, kardeşim, katiyen.

TARTUFFE: Ah, kardeşim, kadın kısmı kocasının fikrini kolay çeler.

¹ Yezit, Emevilerin ikinci halifesidir. Hazreti Hüseyin ve çevresine Kerbela'da zulmettiğinden dolayı kötülüğü, yalanı, düzenbazlığı temsil eden isim olarak kullanılır.

ORGON: Hayır, hayır.

TARTUFFE: Buradan hemen gideyim, müsaade edin. Gideyim de bir diyecekleri kalmasın.

ORGON: İmkânsız; yüreğime iner vallahi.

TARTUFFE: Eh, ne yapalım, artık her cefaya katlanacağız demek. Bari müsaade etseydiniz de...

ORGON: Yoo.

TARTUFFE: Peki, peki; bu bahsi kapatalım. Böyle işlerde nasıl hareket edileceğini ben pekâlâ bilirim. Namus meselesi nazik bir meseledir. Mademki dostunuzum, dedikoduların ve sizi lekeleyecek her türlü şeyin önüne geçmeye mecburum. Karınızdan uzaklaşacağım. Bir daha beni onunla görmeyeceksiniz...

ORGON: Yok, yok, onlara inat, hep karımla beraber olmalısınız; onlar kudurdukça ben keyifleneceğim. Sizi her an beraber görsünler, öyle istiyorum. Dahası var, hepsine inat, mirasımı yalnız size bırakacağım. Yolu yordamıyla, usulü erkânıyla, bütün malımı mülkümü hemen size bağışlayacağım. Kendime damat edeceğim candan bir dost indimde karımdan da evladımdan da soyumdan da sopumdan da ileridir. Dediklerimi kabul etmeyecek misiniz?

TARTUFFE: Ne yapalım, Allah ne takdir etmişse o olur.

ORGON: Zavallı! Haydi, çabucacık gidelim, muameleyi hemen yaptıralım, onlar da kıskançlıklarından çatlasınlar.

IV. PERDE

I. SAHNE

CLEANTE, TARTUFFE

CLEANTE: Evet, herkesin dilinde bu, inanabilirsiniz. Üstelik bu dedikoduya sebep olan hadise hiç de şanınıza yakışır bir hadise değil. Bereket, efendim, sizi tam zamanında buldum. Fikrim, işin doğrusu, bundan ibaret. Teklif edilen şeyi esasen o kadar uzun boylu düşünmüyorum. Kısa keselim, işi kötü tarafından ele alıyorum. Diyelim ki Damis bu işte doğru hareket etmedi. Siz de haksız yere töhmet altında kaldınız. Ama bir Hıristiyan'a yakışanı bu gibi hareketleri bağışlayıp, içindeki kini yatıştırmak değil midir? Bir evladın, babasının evinden, kapı dışarı edildiğini görür de nasıl razı olursunuz? Üstelik siz sebep olmuşsunuz. Tekrar ediyorum, açık söylüyorum, büyük olsun, küçük olsun, böyle bir hadiseyi ayıplamayacak kimse yoktur. Beni dinlerseniz hiç sesinizi çıkarmayacak, işi öyle sonuna kadar kurcalamaya kalkışmayacaksınız. Allah'ınızı severseniz bu öfkeden vazgeçin, babayla oğlu barıştırmaya bakın.

TARTUFFE: İş benimle bitse, vallahi, çok isterdim. Oğluna karşı hiçbir kırgınlığım yok. Affettim gitti. Artık zerre kadar ayıplamıyorum. İşini bir düzene koyabilmek için elimden geldiği kadar yardım etmek isterim. Ben isterim ama Cenabıhak razı gelmez. Buraya tekrar ayak basacak olursa, benim çıkıp gitmem lazım. O misli görülmemiş hareketinden sonra yine yüz yüze gelip konuşmamız artık rezalet olur. Allah bilir elâlem ne zanneder. Bunu sırf benim düzenbazlığıma verirler. Her tarafta, suçumu bildiğim için, beni itham edene karşı alicenap bir tavır takındığımdan bahsederler. Korkmuşum da ağzını kapatabilmek için, el altından böyle bir dalavere uydurmuşum derler.

CLEANTE: Şimdi de birtakım yaldızlı bahanelerle gözümüzü boyamaya çalışıyorsunuz. Bu gösterdiğiniz sebepler, efendim, pek uydurma şeyler. Cenabıhakk'ın razı gelip gelmeyeceği sizden mi sorulur ki? Allah'ın günahkâr bir kulu cezalandırmak için bize ne ihtiyacı var. Nenize lazım, bırakın, öcünü kendi alsın. Size düşen, hakaretleri affetmekten ibaret; emri ilahi böyle; Allah'ın emirlerini yerine getirirken, kulların hükümlerine katıyen kulak asmayacaksınız. Başkaları ne diyecek diye düşünüp şerefli bir işten vaz mı geçeceğiz? Hayır, hayır. Allah'ın dediğinden şaşmayalım. Ruhlarımızı başka hiçbir endişe ile bulandırmayalım.

TARTUFFE: Dedim ya işte, içim affediyor, ben Allah'ın emrini yerine getiriyorum. Ama bugünkü rezaletten, bugünkü denaetten sonra onunla bir arada yaşamamı Cenabı Mevla emreylemez elbet.

CLEANTE: Peki, efendim, babasının zayıf bir anından istifadeyi fırsat bilip hakkınız olmayan bir serveti kabullenmeye kalkmanız da Cenabı Mevla'nın emri mi acaba?

TARTUFFE: Beni tanıyanlar bu işte hiçbir menfaatim olmayacağıını bilirler. Dünya malının, nazarımda, kıymeti yoktur.

Onun yalancı parıltısı benim gözümü kamaştırmaz. Efendinin bana bağışlamak istediği bu serveti kabule razı oluyorsam, bu ister inanın ister inanmayın, sadece malının namert eline düşmesinden korktuğum içindir. Tutar bu malı birine verir, o da kalkar dünyanın en sefil işleri yolunda harcamaya. Benim niyetlendiğim işlerden hiçbirine sarf etmez. Halbuki ben onu yalnız hak yoluna, yalnız insanoğlunun iyiliğine harcayacağım.

CLEANTE: Efendim, çok ince düşünüyor, yüreğinizi boşuna üzüyorsunuz. Bu türlü düşünceler olur ki asıl mirasçılardan birinin itirazına yol açar. Ne diye nazik teninizi sıkıntıya sokarsınız? Bırakın, malının derdine mal sahibi düşsün. Şunu da unutmayın ki bir malın çarçur edilmesi sizin o mala el uzatmış olmakla itham edilmenizden bin kat iyidir. Size böyle bir şey teklif edilmiş olabilir. Ama bu teklife siz, hem de hiç çekinmeden, nasıl razı olursunuz, düşündükçe hayretler içinde kalıyorum. Yoksa hakiki dindarlığın bu türlü kaideleleri mi var? Meşru bir mirasçıyı böylece malından etmek âdet midir yoksa? Eğer Damis ile bir arada yaşamanız sahiden imkânsızsa ne diye evin oğlunu kovdurursunuz? Kendiniz çıkıp gitseniz daha iyi olmaz mı? İnanın bana, efendim, size yakışanı da...

TARTUFFE: Saat üç buçuk, efendim, ibadet vakti. Odama çıkmalıyım. Af buyurun, sizden hemen ayrılmam lazım.

CLEANTE: Ya!

II. SAHNE

ELMIRE, MARIANE, DORINE, CLEANTE

CLEANTE: Zavallı kızcağız için, ne olursunuz, siz de bizimle beraber gayret ediniz efendim, çünkü etmezseniz ölecek dertten. Bu akşam için babasının verdiği karar aklına geldikçe deliye dönüyor. Nerdeyse gelir; ne olur, el birliği edelim de ya zorla ya kurnazlıkla, hepimizin içine dert olan bu kararı bozmaya çalışalım.

III. SAHNE

ORGON, ELMIRE, MARIANE, CLEANTE, DORINE

ORGON: Ha şöyle. Sizi bir arada gördüğüme pek memnun oldum. [*Mariane'a.*] Şu elimdeki kâğıt senin yüzünü güldürecek; tabii bunun ne demek olduğunu anlıyorsun.

MARIANE: [*Diz çökerek.*] Babacığım, neler çektiğimi Allah biliyor. Onun rızası için olsun, sevdiklerinizin başı için olsun, bir parça da ne olursunuz, babalık hakkınızı kullanmaktan vazgeçin. Beni kendinize arzum hilafına itaate zorlamayın. Hayatımı size borçluyum. Ama bunu burnumdan getirmeyin. Ne yapalım, tabiatın kanunu. Beni Allah'a bile küfredecek hale getirmeyin. Mecbur etmeyin. Kendisini sevmek cesaretini gösterdiğim insanla evlenmeme mâni olur, içimdeki tatlı hülyanın tahakkukuna karşı koyarsanız, her şeye rağmen iyiliğinize güvenip dizlerinize kapanır ve yalvarırım: beni istemediğim bir adama varmak azabından kurtarın. Üstümdeki babalık nüfuzunuzu kullanıp dünyayı bana zehir etmeyin.

ORGON: [*Yavaş yavaş yumuşadığını hissederek.*] Haydi, gönlüm dayan, sakın boş bulunup yumuşayayım deme.

MARIANE: Onu ne kadar severseniz sevin, gözüm yok. Sevin, bütün malınızı verin, yetmezse üstüne benimkini de ilave edin, hepsine razıyım. Hepsinden vazgeçiyorum. Ama ne olursunuz, bana dokunmayın. İsterseniz gideyim bir manastıra kapanayım, şu kara günlerimi orada geçirip, ömrümü orada tüketeyim.

ORGON: Hah, tamam! Yakışmış manastıra! Babası aşüftelikle-rine göz yummuyor diye dindar oldu çıktı. Haydi kalk. Bir adamı istemez, istemezsin, ama sevaptır. Onunla evlenip

nefsini öldürmeye bakacaksın. Anladın mı? Haydi, daha fazla kafamı kızdırma.

DORINE: Ama efendim...

ORGON: Sen sus, her şeye karışma; git kendi akranınla konuş.

Bir daha ağzını açayım dersen vallahi fena yaparım...

CLEANTE: Eğer müsaade ederseniz size bir iki nasihat...

ORGON: Kardeşim, nasihatleriniz fevkalade yerindedir. Bilirim, düşünmüş taşınmış, ondan sonra söylemişsinizdir. Bunlara ziyadesiyle kıymet veririm. Ama siz de müsaade ederseniz bu nasihatleri tutmayayım.

ELMIRE: [*Kocasına.*] Gördüklerime ne diyeceğim bilemiyorum. Basiretinizin bu derece bağlanmış olmasına şaşırıp şaşırıp kalıyorum. Bu adama nasıl tutulmuş, nasıl bağlanmışsınız ki daha bugün olan hadiseyi yüzümüze karşı inkâr ediyorsunuz.

ORGON: Öyle şey olmaz. Ben dolma yutmam. O oğlum olacak edepsiz nasıl müsamaha ettiğinizi biliyorum. Zavallı adamcağıza oynamak istediği oyunu meydana vurmaktan nasıl korktunuz! Yutar mıyım hiç? Ne kadar aşağıdan alıyordunuz! Dedikleriniz doğru olsaydı öyle mi yapardınız? Mazallah, kıyametleri koparırdınız.

ELMIRE: Alelade bir ilanı aşk hadisesini mesele yapıp hemen-
cecik parlamak mı lazım? Hemencecik fitili alıp ateş mi püskürtmek icabeder? Başka türlü cevap verilemez mi? Ben, doğrusu, böyle şeylere sadece gülerim. Gürültü çıkarmaktan katiyen hazzetmem. Sükûnetle hareket edip olgunluğumuzu ispat etmeliyiz. Hiç de o, ırzını dişiyle, tırnağıyla müdafaaya kalkan, gürültücü namus erbabından değilim. Birtakımları, fol yok yumurta yokken, kıyametleri koparır, karşılarındaki insanın yüzünü gözünü tırmalamaya kalkarlar. Allah beni o türlü namuslulara benzemekten korusun. Namus dediğin, gürültüsüz patırtısız olmalı; öylesini isterim ben. Bana göre,

en iyisi, soğuk bir tavır takınırsın; böylelikle de her türlü yılsıklığı önlersin.

ORGON: Peki, peki, ben yapacağımı biliyorum, fikrimden dünyada dönmem.

ELMIRE: Çok garip. Bu halinize pes dedim doğrusu. Ama ya bu söylenenlerin hakikat olduğunu size gözlerinizle seyrettirecek olursam; ne buyurursunuz?

ORGON: Gözlerimle mi?

ELMIRE: Evet.

ORGON: Laf!

ELMIRE: Laf mı? Ya bir yolunu bulup size apaçık gösterirsem?

ORGON: Laf dedik a.

ELMIRE: Olur adam değil. İnsan bir cevap verir hiç olmazsa. Size inanın diye yalvarmıyorum. Ama farzı muhal, bir kenardan teker teker dinletip seyrettirdim, bu mübarek zat hakkında o zaman ne dersiniz acaba?

ORGON: Ne mi derim? Derim ki... Hiçbir şey demem, ne diyeceğim, böyle bir şey olmaz ki.

ELMIRE: Artık bu kadarı fazla. İnsanı yalancı yerine koyuyorsunuz. Madem öyle, razı olun; gönlünüzü eğlendirirsiniz. Uzağa gitmeye de hacet yok; şuracıkta, bütün bu anlatılan şeylere şahit olacaksınız.

ORGON: Pekâlâ. İşte ağzınızla tutuldunuz. Görelim bakalım, iddianızı nasıl ispat edeceksiniz.

ELMIRE: Çağırın bana şu adamı.

DORINE: Yalnız, dikkat edin, pek kurnazdır; olur ki kolay kolay tongaya bastıramazsınız.

ELMIRE: Yok, yok. Merak etmeyin; insan sevdi mi kolay baştan çıkar. O kör olası nefis var mı yok mu; kendi kuyusunu, insanın kendine kazdırır. Çağırın, gelsin aşağıya. [*Mariane'a Cleante'a.*] Haydi, siz görünmeyin.

IV. SAHNE

ELMIRE, ORGON

ELMIRE: Masayı şöyle çekelim de altına girin.

ORGON: Nasıl?

ELMIRE: Kendinizi iyice gizlemelisiniz. Bu bir kere şart.

ORGON: Peki, ama ne diye masanın altına?

ELMIRE: Aman yarabbi! Bırakın bana. Elbet benim de bir düşündüğüm var. Sonra anlarsınız. Girin şuraya. Yalnız dikkat edin, boş bulunup da kendimi göstereyim yahut gürültü falan edeyim demeyin.

ORGON: Doğrusu bu benimki de olur uysallık değil! Ama bu işin içinden alnınızın akıyla bakalım nasıl çıkacaksınız.

ELMIRE: Yakında bir diyeceğiniz kalmaz zannediyorum. [*Masanın altındaki kocasına.*] Yalnız, ben nazik bir meseleye temas edeceğim. Sakın pirelenmeyin ha. Ne icabederse söyleyebilmeliyim. Tek iddiamın doğruluğunu kestiresiniz. Mademki bir defa bu işe girdik, boynumuza borç oldu demektir. Allem edeceğim, kallem edeceğim, güler yüz tatlı dille, herifin alt çenesinden girip üst çenesinden çıkacağım. Maksat, kâh arzusunu okşayarak, kâh tecavüzkâr hareketlerine zemin hazırlayarak, yüzünden şu riya örtüsünü kaldırmak. O sefil arzularına razı oluyormuş gibi görüneceğim, ama bu, sırf sizin için yahut da herifi kepaze etmek için. Söylediklerimizin doğruluğuna aklınız yattığı anda, oyunuma nihayet veririm. Yalnız, icabedince siz haber verin. Baktınız ki iş fazla ileriye gidiyor, herifin hızını kesip, karınızı korumak size düşer, öyle ya, namus sizin; nasıl isterseniz öyle yaparsınız. Bir de... Hah, işte geliyorlar. Dikkat edin, sakın görünmeyin.

TARTUFFE, ELMIRE, ORGON.

TARTUFFE: Beni çağırılmışsınız, görüşmek istiyormuşsunuz.

ELMIRE: Evet, size gizlice söylenecek bazı sözlerim var. Yalnız, evvela şu kapıyı çekin. Bir de sağa sola bakıverin, kimse olmasın. Başımıza yine deminki gibi bir iş açmayalım. Öylesine baskın da görülmemiş şey; ne idi o? Damis'nin size karşı takındığı tavırdan da sizin namınıza son derece korktum. Gördünüz ya, hıznızı yatıştırıp niyetinden vazgeçirinceye kadar nasıl akla karayı seçtim. Öyle de şaşırdım ki ne türlü tevil edeceğimi¹ bilemedim. Ne ise, bereket versin, iş kendiliğinden yoluna girdi. Şimdilik tamamıyla emniyetteyiz, itibarınız sayesinde gürültü yatıştı. Kocam sizden zerre kadar şüphe etmiyor. Üstelik birtakım kötü zanları bertaraf etmek için da-ima bir arada bulunmamızı istiyor. Bu itibarla, şuracıkta hiç çekinmeden, sizinle beraber olabilir, derdimi size rahat rahat açabilirim. Alakanız karşısında çabucak yumuşayıverdiğime hükmedeceksiniz ama...

TARTUFFE: İşinize akıl erdirmek de bir mesele, Madam, demin nasıl konuşuyordunuz, şimdi nasıl!

ELMIRE: Ay! Razi olmadım diye gücendiniz mi yoksa bana? Kadın kalbinden ne kadar da habersizsiniz. Bu kadarcık bir mukavemetin ne demek olduğunu hiç mi anlamıyorsunuz? İçimizdeki iffet kaygısı, böyle anlarda, hislerimizle durmadan pençeleşir. Sonunda muhabbet üste bile çıksa, gene de içimizi açığa vurmaktan utanırız. Gerçi insan ilkin çekinir, ama gönlünün kaydığı da az çok halinden belli olur. Arzularımızı, namus belası yüzünden, bir türlü ağzımıza alamayız. Fakat bu

¹ tevil etmek: yorumlamak.

imkânlarda bütün vaatleri açıkça okumak kabildir. Bu benimki, şüphesiz açık bir itiraf. Bir kadının iffetine yakışmaması lazım. Lakin ne yapayım, mademki bir defa baklayı ağzımdan çıkardım. Hiç sizi sevmeseydim, Damis'ye karşı gelir miydim öyle? Söyleyin Allah rızası için, kalbinizin itiraflarını, başından sonuna kadar, tatlı tatlı dinler miydim? Gördünüz, nasıldım; eğer söylediklerinizden hoşlanmasaydım öyle mi olurdu? Niçin sizi, o evlenmeyi ileri sürdükleri zaman vazgeçirmeye çalıştım? Bu, size karşı bir alakam olduğunu göstermez mi? Muhabbetinizi bir başkasıyla paylaşmaktan rahatsız oluşum bu muhabbeti tek başıma isteyişimden değil de nedir?

TARTUFFE: Ah, efendim, insanın bu sözleri, meftun olduğu bir ağızdan işitmesi, muhakkak ki, saadetlerin en büyüğü. O sözlerden gelen hazzın, damarlarımda şimdiye kadar tatmadığım bir lezzetle dolaştığını duyuyorum. Tek gayem, kendimi size beğendirmenin saadetine ermek. Kalbim bütün arzularınıza, bütün emirlerinize amade. O kalp ki sevincin bu derecesine inanamaz, sizden bu şüpheyi gidermenizi diler. Doğrusu ya bu sözlerin, beni hazırlanmakta olan o izdivaçtan caydırmak maksadıyla uydurulmuş, namuskârane bir hile olmasından korkuyorum. Hasılı, uzatmayalım; böyle bir muhabbete bir türlü inanamayacağım. Can atarak beklediğim lütfunuzun ufacık bir alametini görmeliyim ki inanabileyim; gösterdiğiniz alakaya içim tam manasıyla kail olsun¹.

ELMIRE: [*Kocasına işaret vermek maksadıyla öksürür.*] Ne yapıyorsunuz? Bu kadar hızlı gitmekten maksadınız nedir? İçimdeki muhabbeti bir anda tüketmek mi? Bunca itirafta bulundum, yetmiyor mu? Gönlünüzü hoş etmek için en sonra yapacağım fedakârlığı şimdiden mi yapayım istiyorsunuz?

TARTUFFE: Az layık olduğumuz şeyden ümidimiz de az olur. Arzuları sözle tatmin güçtür. Güzel bir talihten kolay şüphe

1 kail olmak: inanmak.

edilir. İnanmadan evvel elde etmek lazımdır. Bana gelince, biliyorum; lütuflarınıza o kadar az layığım ki, bu cesaretimden bir şey çıkabileceğine inanamıyorum. İçimin ateşini söndürün, gözümle göreyim, yoksa hiçbir şeye kanmaya-
cağım.

ELMIRE: Aman yarabbi, aşkınız ne kadar müstebit! Aklımı nasıl tarumar ediyor! Kalplere nasıl hâkim oluyor, istediğini ne şiddetle istiyor! Ne biçim iş bu? Size karşı durmanın hiç mi imkânı yok; bir nefes alacak kadar olsun, vakit bırakmaz mısınız insana? Bu kadar da şiddet yakışık alır mı ya? İsteddiğiniz şeyleri hemencecik mi versinler? İnsanın zaafından bu türlü istifadeye kalkışmak doğru mu?

TARTUFFE: İyi, ama bir defa itiraflarımı hoş görmüşsünüz, katî hareketlerimi niçin men edersiniz? Etmeyin ki, işin doğruluğuna inanabileyim.

ELMIRE: Ama bu istediğiniz şeylere de nasıl razı olunur? Allah'a karşı saygısızlık olmaz mı, o hiç dilinizden düşürmediğiniz Allah'a!

TARTUFFE: Arzularımın yerine getirilmesine mâni sadece Allah'sa korkmayın, o engeli ortadan kaldırmak benim için işten bile değil. Böyle bir sebep, gönlünüzün himmetine mâni olmamalı.

ELMIRE: Ama Allah korkusuyla gözümüzü öyle yıldırılmışlar ki!

TARTUFFE: Merak etmeyin, efendim, sizi bu gülünç korkulardan kurtaracağım; ben lüzumsuz merakları yok etmenin yolunu bilirim. Allah kimi zevkleri, gerçi, men eder; ama onunla, birtakım anlaşmalara varmak da bütün bütün imkânsız değildir. Vicdan bağlarını ihtiyaca göre gevşetmenin bir ilmi vardır. Günahı, kalbimizi bozmadan işler, böylece sevaba çeviririz. Bütün bu sırları, efendim, size öğreteceğim. Siz, yalnız beni dinleyin. Gönlümü hemen hoş etmeye bakın; zerre kadar da

I müstebit: baskıcı, zorlayıcı.

korkmayın. Sizi temin ederim, vebali benim boynuma. [*Elmire öksürür.*] Fena öksürüyorsunuz, Madam.

ELMIRE: Evet, keyifsizim.

TARTUFFE: Bir parçacık şu meyan balından buyurmaz mısınız?

ELMIRE: Devamlı bir nezle herhalde; onun için, dünyanın ilacı olsa boş, biliyorum.

TARTUFFE: Vah, vah! Fena bir şey.

ELMIRE: Fena da laf mı!

TARTUFFE: Neyse, sizin bu endişeniz kolay giderilir, inanabilir-siniz ki buradan dışarı hiçbir şey çıkmayacak. Kötülük, zaten, yayılmasında. Allah'ın gücüne giden, rezalet çıkmasıdır. Ses-siz sedasız işlenen günah, günah sayılmaz.

ELMIRE: [*Bir daha öksürdükten sonra.*] Anlaşıldı, teslim olmak la-zım. Arzunuzu yerine getirmekten başka çare kalmadı, gön-lünüzü başka türlü hoş etmenin imkânı yok! Gerçi bu hallere düşmek iyi bir şey değil, ama ne yapayım, istemeye istemeye razı oluyorum. Mademki razı olmam için bu kadar zorluyor-lar, mademki ne söylesem inandıramıyorum, mademki daha inandırıcı şeyler istiyorlar; çare yok, razı olup bu insanları memnun etmeli. Böyle bir rızada günah varsa, artık onu, beni buna zorlayanlar düşünsün; kabahat herhalde bende değil.

TARTUFFE: Kabul, bütün kabahat bende; zaten...

ELMIRE: Şu kapıyı biraz açın da, bir bakıverin rica ederim; ko-cam sofada olmasın?

TARTUFFE: Onun için de bu kadar dikkate ne hacet? Laf ara-mızda, kocanız boynuna yular takılıp gezdirilecek bir adam. Benimle görüşmenizden iftihar eder. Hem, onu öyle bir hale getirdim ki gözüyle görse inanmaz.

ELMIRE: Zarar yok, siz yine, rica ederim, bir çıkın da etrafı dik-katlice bir gözden geçirin.

VI. SAHNE

ELMIRE, ORGON.

ORGON: [*Masanın altından çıkarak.*] Pes! Doğrusu, çok alçak herifmiş. Olur şey değil! Serseme döndüm.

ELMIRE: Ne? Çıktınız mı? Siz adamı öldürürsünüz. Girin, girin çabuk; daha sırası değil. Sonuna kadar görün de yüreğinize emniyet gelsin. Böyle ufacık tefecik şeylerle inanıvermeyin.

ORGON: Yok, yok, böyle bir zebani cehennemde bile çıkmamıştır.

ELMIRE: Allah, Allah! Ne kadar da çabuk inanıyorsunuz? Bırakın da içinize bir iyice kanaat gelsin. Acele etmeyin, olur ki sonra yanıldığınızı zannedersiniz. [*Kocasını arkasına saklar.*]

VII. SAHNE

TARTUFFE, ELMIRE, ORGON

TARTUFFE: İşler yolunda, efendim, talihim yaver, bütün daireyi gözden geçirdim. Kimsecikler yok; ruhum sevincinden...
[Kollarını açıp Elmire'yi kucaklamak ister.]

ORGON: [Tartuffe'ü önleyerek] Yavaş! Nefsinize fazla kapılmışsınız, gözlerinizi duman bürümüş, bu kadar heyecanlı olmayın. Ah, ah! Melek sandığımız adama bakın. Bize de mi lolo? Baştan çıkmaya ne kadar da hazırmışsınız. Hem kızımı almak hem de karıma göz koymak, ha? Böyle bir şeyin doğruluğuna uzun zaman ihtimal vermedim; hep gün gelecek, bunu söyleyenler ağızlarını değiştirecekler diye bekledim. Ama bu kadar delil kâfi. İnanıyorum, fazlasını da istemiyorum.

ELMIRE: [Tartuffe'e.] Bunları kendi isteğimle yapmadım. Başkaları beni zorladı.

TARTUFFE: Ne? Aklınız alır mı ki?

ORGON: Haydi, haydi, şamata istemez, rica ederim. Pıllıyı pırtıyı toplayıp, sessiz sedasız, şuradan arabamızı çekmeye bakalım.

TARTUFFE: Benim niyetim.

ORGON: Avukatlığın mevsimi geçti. Derhal, derhal evi terk etmek lazım.

TARTUFFE: Evi terk etmek size düşer; karşıma geçmiş de efendilik mi taslıyorsunuz? Ev benim evim. İspatı elimde. Bağırıp çağırmaya kalkmayın; boşuna çünkü. Boşuna olduğunu da size göstereceğim. Ne diye böyle dolambaçlı yollara sapıyorsunuz? Gürültü çıkaracak yer mi arıyorsunuz? Öyle bana sövmekle, saymakla, muradınıza nail olamazsınız yani. Bana dalavere çevirmek isteyenin alnını karşılarım ben. Alimallah,

işini ayağına dolaştırır, bütün ettiklerini burnundan getiririm.
Allah'a karşı gelmek nasıl olurmuş, göstereyim de anlasınlar.
Beni buradan çıkarmak isteyenleri, vallahi, söylediklerine
söyleyeceklerine pişman etmesini öyle bir bilirim ki!

VIII. SAHNE

ELMIRE, ORGON.

ELMIRE: Bu ne biçim ağız? Ne demek istiyor?

ORGON: Vallahi benim aklım başımdan gitti, gülecek halim de hiç yok.

ELMIRE: Ne?

ORGON: Hatamı şimdi anlıyorum. Malımı ona bağışlamış olmam meselesi zihnimi allak bullak ediyor.

ELMIRE: Malınızı mı?

ORGON: Evet; her şey oldu, bitti. Üstelik dahası da var. Düşündükçe içime fenalıklar basıyor.

ELMIRE: O da nedir?

ORGON: Hepsini öğreneceksiniz. Yalnız her şeyden evvel, yukarıda bir çekmece olacak, bakalım yerinde mi?

V. PERDE

I. SAHNE

ORGON, CLEANTE.

CLEANTE: Ne yapmak niyetindesiniz şimdi?

ORGON: Ah, ne bileyim?

CLEANTE: Bana kalırsa bu işin altından nasıl kalkılır; her şeyden evvel şöyle bir toplanıp bunu konuşalım.

ORGON: Şu çekmece meselesi pek zihnimi bulandırıyor. Hep-sinden fazla canımı sıkan o.

CLEANTE: Gizli kapaklı bir iş mi var yoksa bu çekmecedeyi?

ORGON: Zavallı dostum Argos'un emaneti. Kaçarken kimseye göstermeden bana bırakmıştı. Telaşla fazla bir şey söyleyemedi, ama birtakım evrak varmış içinde, canı, malı, hepsi ona bağlıymış.

CLEANTE: Ne diye bunları yabancı ellere kaptırırsınız öyleyse?

ORGON: Bir vicdan meselesi yüzünden gittim de işi bizim namussuza açtım. "Ver çekmeceyi ben saklıyayım bari," dedi. Günün birinde sorguya falan çekilecek olursam elimde bir kaçamak noktası bulunsun diye. Çekmecenin

bende olmadığına rahat rahat yemin edebilecektim. Tuttum, inandım.

CLEANTE: Halinizi kötü görüyorum. Malın mülkün onun üzerine çevrilmesi olsun, bu çekmece meselesi olsun, doğrusu ya, pek düşüncesizlik. Sonu çapanoğlu çıkabilir¹. Herifin elinde bu fırsatlar var mı, yok mu, hiç üstüne varmaya gelmez. Altan almak en münasibi.

ORGON: Olur şey değil. Koyu bir sofuluk perdesi altında bu kadar ikiyüzlülük, bu kadar kötü bir ruh! Sen tut da fıkara diye böylesine acı. Evine al... Bir defa olan oldu, ama bir daha mı? Tövbeler tövbesi. Hacısı da yerinde dursun, hocası da görüp görecekları rahmet budur benden. Bela kesileceğim başlarına.

CLEANTE: Hele bir durun bakalım; hemen küplere binmeyin. Soğukkanlılık nedir bilmezsiniz. Bir parçacık da doğru düşünmeye gayret etsenize. Saman alevi gibi parlayıveriyorsunuz. Hatanızı anladınız işte. Demek ki bu herif uydurma bir softadan başka bir şey değilmiş. Ama hatamı düzeltereğim diye de daha büyük bir hataya düşmenin manası var mı ya? Hakiki salihleri² böyle bir rezil hainle bir tutmak doğru mu? Bu, küstahın, kallesin biri; birtakım evliyaca tavırlar takınıp gözünüzü boyamış, sizi kafese koymuşsa başkalarının ne günahı var? Herkes Tartuffe değil ya. Zamanımızda sahici dindar hiç mi kalmadı? Bu saçma düşünceleri dinsizlere bırakın. Hakiki din ehlini gösterişçilerinden ayırmasını bileceksiniz. Bir daha boş bulunup da bir adam hakkında paldır küldür müspet hüküm vermeyin; mutedil³ olmaya çalışın. Riyayı övmekten, elinizden geldiği kadar sakının; ama gerçek sofuluğa da dil uzatmaya kalkmayın. Yok, ifrata düşmeniz mukadderse, o başka, yalancı bir sofuya kanmak yine ehvenidir.

1 çapanoğlu çıkmak: kötü ve belalı bir durumla karşılaşmak.

2 salih: dindar, günah işlemekten sakınan kimse.

3 mutedil: ılımlı.

II. SAHNE

DAMIS, DORINE, CLEANTE, ORGON

DAMIS: Ne? Sahi mi baba, bu alçağın sizi tehdit ettiği doğru mu? İyiliklerinizi ne çabuk unutmuş. Hay kör olası hay! Bu iyilikleri pis musibet, şimdi size karşı silah olarak kullanıyor ha?

ORGON: Evet, evladım, işte bu yüzden içim yanıyor.

DAMIS: Bırakın bana, ben gelirim onun hakkından. O kabardıkça sen ondan baskın çıkacaksın; hiç yılmaya gelmez. Sizi, vakit kaybetmeden, bu işin içinden sıyırmak benim boynuma borç. Meseleyi kökünden halletmek istiyor musunuz; bırakın, temizliyeyim keratayı.

CLEANTE: Damis, cahillik ediyorsun. Biraz sakın ol rica ederim; böyle köpürmeye lüzum yok. Hangi zamandayız? Kanun var, zorbalıkla iş yürür mü?

III. SAHNE

MADAM PERNELLE, MARIANE, ELMIRE, DAMIS,
ORGON, DORINE, CLEANTE

ORGON: Sormayın, gözlerimle gördüm. İyilik et, kötülük bul. Herife acıdım da sürünüyor diye, evime aldım; emrine odalar ayırdım, kardeşim yerine koyup, tanrının günü, halini hatırlarını sordum, yapmadığım iyilik kalmadı, kızımı verdim, malımı verdim; sen bütün bu iyilikleri unut da alçak, rezil, karımı ayartmaya kalk. O da yetmiyormuş gibi, beni tehdide başladı. İyilik olsun diye malımı mülkümü bağışlamış, nasılsa boş bulunup eline bir silah vermişim; o silahı bana çevirip mahvıma yürümek istiyor. Beni, vaktiyle kendisini içinden çekip kurtardığım o sefil hale düşürecek.

DORINE: Zavallı!

MADAM PERNELLE: Yavrucuğum, bu kadar kötü bir iş yapabileceğini dünyada aklım kesmiyor.

ORGON: Ne?

MADAM PERNELLE: İyi adamları çekemezler.

ORGON: Aman anne, ne demek istiyorsun Allah aşkına?

MADAM PERNELLE: Şunu demek istiyorum evladım: sizin evdekilerin hali bir acayip. Hepsi adama gazez olmuşlar.

ORGON: Yani bunları gazezden yapıyoruz, öyle mi?

MADAM PERNELLE: Unutmuşsun yavrum, sen küçüktün, hiç dilimden düşürmezdim. "Doğrulara daima düşman olurlar; hasetler ölür, hasetlik kalır," derdim.

ORGON: İyi ama bu sözlerin bu mesele ile ne alakası var?

MADAM PERNELLE: Kim bilir adamcağızın aleyhinde neler uydurdular?

ORGON: Yahu, gözlerimle gördüm diyorum.

MADAM PERNELLE: İnanma, bu çirkef insanların içi o kadar fesattır ki aklın almaz.

ORGON: Anne, sen beni deli edeceksin. Herifin kepazeliğini, şuracıkta, gözlerimle gördüm diyorum sana, anlamıyor musun?

MADAM PERNELLE: Halkın dilinden zehir dökülür, bundan kurtuluş yoktur.

ORGON: Hep bildiğini okuyor. Canım, gördüm diyorum, gördüm; nah, işte şu gözlerimle gördüm. Daha nasıl söyleyeyim? Kulağınızın dibinde davul çalıp tellal mı çağırıyorum?

MADAM PERNELLE: Aman yarabbi, insan kısmı da zevahire¹ bakıp aldanıyor; ayol her görülene inanmamak lazım.

ORGON: Vallahi deli olacağım.

MADAM PERNELLE: İnsan mizacı şüpheye pek meyyaldir. İyiyi, çok zaman, kötüye yorar.

ORGON: Canım, herif göz göre karıma sarılıyor; bunun artık yorması morması kalmış mı?

MADAM PERNELLE: Bir insanı töhmet altına düşürebilmek için haklı sebepler olmalı. Biraz daha bekleyip iyice kanaat getirmeliydin.

ORGON: Allah, Allah! Kanaat mi getirmeliydim? Yani, valide hanım, ben sonuna kadar bekleyecektim, herif de... Tövbe, tövbe, estağfurullah.

MADAM PERNELLE: Uzatmayalım, bence o, yalnız Hakk'a âşıktır. Bu anlatılanları benim aklım almaz.

ORGON: Bırak Allah'ını seversen, o kadar kızıyorum ki; anam olmasaydınız bilirdim söyleyeceğimi.

DORINE: Efendim, dünya böyledir işte. Vaktiyle siz inanmıyordunuz, şimdi de size inanmıyorlar.

CLEANTE: Vaktimizi çene ile geçirecek yerde bir çare bulmaya baksak ya. Edepsiz neler söyledi; duydunuz, uyumanın sırası mı?

¹ zevahir: dış görünüş.

DAMIS: Allah, Allah! Küstahlığın bu derecesi!

ELMIRE: Vallahi, ben işi bu raddeye vardıracağını hiç sanmıyordum. O kadar aşikâr bir nankörlük ki.

CLEANTE: Sakın boş bulunayım demeyin. Çünkü bu Tartuffe'ün, kendisini sizin karşınızda haklı çıkarmak için başvurmayacağı çare yoktur. Onu bırak, insan bir mahkemeye düştü mü, yandı zaten; sürünür, durur. Yine söylüyorum, mademki elinde böyle bir silah var, işi bu safhaya dökmesine meydan vermeyecektiniz.

ORGON: Doğru, ama ne yaparsın? Namussuzun haline dayanılacak gibi değil ki öfkemi bir türlü yenemedim.

CLEANTE: Aranızı bulup işi bir tatlıya bağlamak kabil olsa.

ELMIRE: Elinde böyle silahlar olduğunu bilseydim, bunlara sebebiyet vermezdim. Zaten benim...

ORGON: Bu adam da ne istiyor? Sor bakalım. Tam da misafir kabul edecek haldeyim ya.

IV. SAHNE

M. LOYAL, MADAM PERNELLE, ORGON, DAMIS,
CLEANTE, DORINE, MARIANE

M. LOYAL: Günaydın, hemşire hanımefendiyle görüşmek istiyorum, lütfen haber verir misiniz?

DORINE: Yanında başkaları var. Şu ara misafir kabul edeceğini pek ummuyorum.

M. LOYAL: Taciz etmeye gelmedim. Getirdiğim haberin kendisini üzmeyeceğini sanırım. Memnun olacağı bir iş için geldim.

DORINE: İsminiz?

M. LOYAL: Siz ona sadece Mösyö Tartuffe'ün yanından geldiğini söyleyin. Kendi hayrı için geliyorum ben.

DORINE: Mösyö Tartuffe'ün yanından geliyormuş; nazik bir adam, sizinle bir iş hakkında, görüşecekmiş, hoşunuza gidecek bir iş olduğunu söyledi.

CLEANTE: Görmelisiniz, kimmiş bakalım, ne istiyor?

ORGON: Kim bilir, belki de aramızı bulmaya geldi; nasıl davransam acaba?

CLEANTE: Sakın kızayım falan demeyin. Bir uyuşma teklif edecek olursa dinleyin.

M. LOYAL: Merhaba, efendim, Allah ömürler versin, afiyettesiniz inşallah?

ORGON: [*Kendi kendine.*] İyi! Tatlı tarafından başladı; herhalde hayra alamet.

M. LOYAL: Haneniz halkına öteden beri saygım vardır. Efendi babanızın bendesiydim.

ORGON: Af buyurun, efendim, pek mahcubum. Tanıyamadım, isminizi lütfeder misiniz?

M. LOYAL: İsmim, Loyal; Normandiyalıyım. Geçim dünyası, mübaşirim. Hamdolsun, kırk yıldır, vazifemi alnımın akıyla yaptım. Şimdi de, efendim, müsaadenizle, size bir kararı bildirmeye geldim.

ORGON: Ya? Demek ki bana...

M. LOYAL: Efendim, sinirlenmeyiniz. Bu, sadece bir tebliğ; evi boşaltmanız emrediliyor, ailece, eşyalarınızı alıp dışarı çıkacak, evi başkalarına teslim edeceksiniz. Mühlet de yok.

ORGON: Ben mi? Ben mi çıkacakmışım?

M. LOYAL: Evet, efendim, Lütfen. Ev, biliyorsunuz, şu anda itirazsız Mösyö Tartuffe'e ait. Malınızın mülkünüzün bundan böyle sahibi odur. İşte, şu mukavele mucibince, öyle bir mukavele ki tamamıyla nizami; kimsenin de bir şey demeye hakkı yok.

DAMIS: Olur edepsizlik değil, aşkolsun!

M. LOYAL: Sizinle bir alışverişim yok beyim; beyefendiyle görüşüyorum. O, laf anlar, merak etmeyin hem makuldür, hem uysal. Kanunu, nizamı pek iyi bilir, öyle, adalete karşı gelmeye kalkmaz.

ORGON: Ama...

M. LOYAL: Evet, efendim, eminim. Eminim ki milyon olsa ortadaki para, kanuna karşı gelmek istemezsiniz. Efendiden adamsınız, aldığım emri yerine getirmeme müsaade edersiniz.

DORINE: Senin bir temiz sopa yediğin var mı, bay mübaşir.

M. LOYAL: Efendim, bir şey söyleyin de oğlunuz ya sussun yahut bizi yalnız bıraksın. Yoksa aleyhinizde zabıt tutmaya mecbur kalacağım.

DORINE: Bu Bay Loyal'de bir hilekâr hali var.

M. LOYAL: Bütün iyi insanlara hürmet ederim. Bu işi de üstüme, size bir hayır işlemek için, sizi memnun bırakmak için aldım. Benim yerime başka biri gelseydi, size karşı böyle bir saygısı olmadığı için, herhalde benden daha insafsız hareket ederdi.

ORGON: İnsanı, evinden çıkarmaya zorlamaktan daha kötü ne olabilir ki?

M. LOYAL: Size mühlet veriyorum işte; hükmün tatbikini yarına bırakıyoruz. Daha ne yapayım? Yalnız bu gece, adamlarımdan on kişi alıp buraya getireceğim. Gürültüsüz patırtısız evi bekleyeceğiz. Bir de çok rica ediyorum; anahtarlar, yatmadan evvel bana teslim edilsin; usul böyle. Rahatınızın bozulmamasına dikkat ederim. Hiçbir münasebetsizlik olmaz. Ama sabah oldu mu, erkenden, bütün eşyayı boşaltmaya hazır olun. İçerde çöp bile kalmamalı. Adamlarım size yardım ederler, eşyayı dışarı çıkarmakta daha çok hizmetleri dokunsun diye de güçlü kuvvetlilerini seçerim, işte benden bu kadar. Daha fazla da kolaylık gösterilmez sanırım. Bu insaniyetime karşılık, sizden de ricam, efendim, kerem edin de vazifemin icaplarını yerine getirmeme kimse engel olmasın.

ORGON: Elimde avucumda ne kaldıysa, ekler ekleştirir, yüz tane altını şıkır şıkır sayarım, hem de seve seve; tek şu eşneğin suratına, şöyle yaradana sığınıp, bir tane indireyim.

CLEANTE: Vazgeçin, bir çuval inciri berbat etmeyelim.

DAMIS: Hale bak yahu. Vallahi kendimi güç tutuyorum, şimdi elimden bir kaza çıkacak.

DORINE: Hani, Bay Loyal, şu güzelim sırtınıza da birkaç sopa ne yerinde olacak ama.

M. LOYAL: İleri geri söylenip durmayın, sonra ben adamı pişman ederim, kızım; yani kadınıym diye yakayı kurtarırım sanmayın.

CLEANTE: Kısa keselim paşacığım, anlaşıldı. Siz verin şu kâğıdı bize, tamam. Haydi, yolunuz açık olsun.

M. LOYAL: Hoşça kalın, Allah cümlenizi afiyette daim etsin.

ORGON: Allah senin de belanı versin, seni gönderenin de.

V. SAHNE

*ORGON, CLEANTE, MARIANE, ELMIRE,
MADAM PERNELLE, DORINE, DAMIS*

ORGON: Eee, gördünüz mü nasılmış, valide hanım, haklı mıymışım? Buna bakarak üst tarafını siz kıyas edin artık. Edepsizliklerine nihayet aklınız yattı mı?

MADAM PERNELLE: Şaştım, şaştım da kaldım; vallahi nutkum tutuldu.

DORINE: Şikâyetle haksızsınız, haksız çullanıyorsunuz adama. Bütün bunlar onun hak yolunda çalıştığına alamet. İnsan kardeşlerinin selametinden başka düşüncesi yok. Malın mülkün çok kere insanı ifsat ettiğini biliyor. Meramı, necata erişmenize mâni olacak şeyleri elinizden almak, sırf hayır işlemek için.

ORGON: Sen sus! Boyuna hatırlatmalı mı sana?

CLEANTE: Gidip bu işi danışacak birini bulalım.

ELMIRE: Gidin de şu nankörün yüzüzlüğünü açığa vurun. Bu yaptığı alçaklık, senedin hükmünü suya düşürür. Ne kadar şerefsiz bir insan olduğu meydana çıkınca davayı biraz zor kazanır.

VI. SAHNE

VALÈRE, ORGON, CLEANTE, ELMIRE, MARIANE, *vesaire*

VALÈRE: Size kötü bir haber getirdiğim için müteessirim efendim; ama buna, tehlikenin başınızda dolaştığını gördüğüm için mecbur oldum. Size olan alakamı pek iyi bilen aziz bir dostum, hatırım için, devlet sırrıdır falan demedi, bana bir haber gönderdi. Bu habere göre hemen kaçmanız lazımmış; yoksa haliniz harap. Bunca zamandır sizi elinde oynatan o düzenbaz, bir saat kadar oluyor, gitmiş, kralın huzurunda sizi itham etmiş; kendisine bir de çekmece vermiş. Bir vatan hainine ait bir çekmece. Bu kadar haince bir sırrı saklamak bir vatandaşa yakışır mı, demiş. Üstünüze atılan cürmü, pek o kadar inceden inceye bilmiyorum. Ama hakkınızda bir tevkif müzekkeresi kesilmiş. Tevkifinize gelecek adamın yanına da Tartuffe'ü vereceklermiş.

CLEANTE: Herif zorlu.

ORGON: Vallahi, bu adam, çok eşşoğlu eşek şey.

VALÈRE: Hiç oyalanmaya gelmez. Ufacık bir gecikme başınıza iş açabilir. Arabam kapıda hazır. Bin tane de altın aldım yanıma; vakit kaybedecek zaman değil, bela büyük. Kurtulmak için kaçmaktan başka çare yok. Sizi emin bir yere götürmeyi üzerime alıyorum. Sonuna kadar da yanınızdan ayrılmayacağım.

ORGON: Ah, size ne kadar minnettarım. Allah büyüktür, bir gün gelir, inşallah bu unutulmaz iyiliğinizi öderim. Haydi, Tanrı'ya emanet olun. Ne yapıp yapıp...

CLEANTE: Çabuk olun, kardeşim, ne yapmak lazımsa biz düşünürüz.

VII. SAHNE

*Bir memur, TARTUFFE, VALÈRE, ORGON, ELMIRE,
MARIANE vesaire*

TARTUFFE: Yavaş, dostum, yavaş. Bu ne acele böyle? Kaçacak delik arıyorsunuz, ama yağma yok. Kralın emriyle mevkuf-sunuz.

ORGON: Alçak! Demek ki sonunda buydu bana yapacağın? Mahvettin beni. Bir bu eksikti.

TARTUFFE: Hakaretleriniz bana dokunmuyor. Allah yolunda her şeye katlanmasını öğrendim.

CLEANTE: Doğrusu, pişkinliğine diyecek yok.

DAMIS: Alçağa bak, nasıl da utanmadan Allah'ın adını istismar ediyor.

TARTUFFE: Siz istediğiniz kadar kızın, nafile. Kılıcı bile kıpır-datamazsınız. Ben vazifemi bilirim.

MARIANE: Başardığınız iş, gerçekten, çok şerefli. Pek namuslu bir vazife görüyorsunuz doğrusu.

TARTUFFE: Beni buraya gönderen öyle bir makam ki onun vereceği vazife olsa olsa şerefli bir vazife olabilir.

ORGON: Nankör herif, seni sefaletten kurtardım, ne çabuk unuttun.

TARTUFFE: Evet, sizden gördüğüm iyilikleri biliyorum. Ama her şeyden evvel krala hizmet etmek mecburiyetindeyim. Bu mukaddes vazifenin azameti, içimdeki bütün minnettarlık hislerini unutturuyor. Bu uğurda feda etmeyeceğim şey yoktur ne dost, ne kadın, ne akraba; hatta ne de kendim.

ELMIRE: Düzenbaz!

DORINE: Bütün mukaddesatı zırh gibi kuşanmasını ne kadar da iyi biliyor.

CLEANTE: Peki, içinizdeki vazife hissi madem bu kadar kuvvetliydi, niçin daha evvel harekete gemediniz? Niçin sizi karısına sataşırken yakaladığı zamana kadar beklediniz? Şerefini kurtarmak için sizi kovunca mı aklınız başınıza geldi? O vakit mi hatırladınız onu ihbar etmeyi? Size bütün malını, mülkünü verdi; hani bunu vazgeesiniz diye söylemiyorum, ama bugün mücrim sayacağımız bir adamın malını almaya nasıl razı oldunuz?

TARTUFFE: [*Memura*] Rica ederim, efendim, bu yaygaralarına bir nihayet verin. Aldığınız emri yerine getirin.

MEMUR: Evet, geç bile kaldım, iyi hatırlattınız. Emir yerine mi gelsin diyorsunuz, pekâlâ, önüme düşün de buyurun hapishaneye öyleyse...

TARTUFFE: Kim? Ben mi?

MEMUR: Evet, siz.

TARTUFFE: Ne münasebet? Ne hapishanesi?

MEMUR: Size izahat vermeye mecbur değilim. [*Orgon'a.*] Artık müsterih olabilirsiniz, efendim, başımızda sahtekârlığa düşman bir hükümdarımız var. Bir hükümdar ki bütün kalpleri okumasını bilir. Düzenbazlar ne kadar kurnaz olurlarsa olsunlar onu aldatamazlar. İyiyi kötüden ayırmasını pek iyi bilen yüksek vicdanı her şeyin hakikatini görür. İtidalden hiçbir zaman ayrılmaz, hiçbir zaman ifrata düşmez. İyi insanları şanlara, şereflere gark eder. Fazilete verdiği değer de körü körüne değildir. Doğruları sevmesi, onu, eğrilere düşman olmaktan alıkomaz. Bu adamda onu aldatacak kabiliyet nerede? Buna gelinceye kadar elinden ne kurnazlar geçmiş. Herifi görür görmez, nasıl çirkef olduğunu hemencecik anladı. Sizi ele vereyim derken, kendisini ortaya koydu. Adalet kendini gösterdi: sahte bir isim altında bir sabıkalı meydana çıktı. Bu adamın hayatında öyle şenaatler var ki yazılsa ciltler doldurur. Hasılı kralımız bu adamın size gösterdiği alçaklığı,

nankörlüğü nefretle karşıladı; bıraktı ki alçaklıklarına bir de bu eklensin. Beni yanına katmaktan maksadı da hayasızlığını nereye vardıracağını görmektir; bütün bu ettiklerinin cezasını gözünüzün önünde verdirip gönlünüzü hoş etmek istedi. İstedi ki ona verdiğiniz bütün vesikaları sizinle beraber elinden alayım. Malınızı mülkünüzü elinizden alan bu hibe muamelesini, krallık nüfuzuna dayanarak, hükümsüz sayıyor. Bir ahababınızı evinizde saklamakla işlediğiniz hatayı da affediyor. Kralın bu lütfu, vaktiyle kendisine gösterdiğiniz bir sadakatin karşılığıdır. Böylece ispat ediyor ki, hiç ummadığınız zamanda bile, iyi bir hareketin mükâfatını vermesini bilir, var oldukça hiçbir değer kaybolmaz, kötülüğü unutsa bile iyiliği unutmaz.

DORINE: Çok şükür yarabbim.

MADAM PERNELLE: Aman, hele bir nefes alayım.

MARIANE: Umulur muydu?

ORGON: [*Tartuffe'e.*] Ha? Gördün mü? Alçak herif...

CLEANTE: Aman, birader, vazgeçin, bu size yakışmaz; işte o layığını buldu. Çekeceği azap ona yeter, bir de siz yüklenmeyin; bilakis temenni edin de böyle bir günde ruhu dalaletten kurtulsun, kusurunu anlayıp hayatını düzeltsin, böylece büyük kiralımızın merhametini kazansın, siz de gidin önünde dize gelip gösterdiği büyüklüğe teşekkür edin.

ORGON: Evet, iyi söyledin; gidelim, sevinçle ayaklarına kapanalım, bizden esirgemediği lütuflarına teşekkür edelim. İlk vazifemiz bu; ondan sonra bir işimiz daha kalıyor, o da sevgimize layık bir insanı murada erdirmek. Haydi, gidelim, bu mert, bu temiz yürekli Valére'i sevgilisine kavuşturup düğün dernek edelim.

SCAPIN'İN DOLAPLARI¹

Molière

Çeviren: Orhan Veli Kanık

¹ Birinci basım, Maarif Matbaası, Ankara, 1944.

ŞAHISLAR

ARGANTE: Octave ile Zerbinette'in babası.

GÉRONTE: Léandre ile Hyacinte'in babası.

OCTAVE: Argante'in oğlu, Hyacinte'in âşığı.

LEANDRE: Géronte'un oğlu ve Zerbinette'in âşığı.

ZERBINETTE: Leandre'in sevgilisi, Çingene zannedilir, sonradan Argante'in kızı olduğu anlaşılır.

SCAPIN: Leandre'in uşağı, dolapları çeviren.

SYLVESTRE: Octave'in uşağı.

NERINE: Hyacinte'in sütninesi.

CARLE: Kolcu.

İki haberci.

Vaka, Napoli'de geçer.

I. PERDE

I. SAHNE

OCTAVE, SYLVESTRE.

OCTAVE: Böyle haberler âşîğın yüreğine indirir yahu! Nedir bu başıma gelen? Demek, Sylvestre, limanda babamın döneceğini duydun ha?

SYLVESTRE: Evet.

OCTAVE: Hem de bu sabah geliyormuş, öyle mi?

SYLVESTRE: Bu sabah.

OCTAVE: Beni evlendirmeye mi geliyormuş?

SYLVESTRE: Evet.

OCTAVE: Seigneur Géronte'un kızıyla.

SYLVESTRE: Seigneur Géronte'un kızıyla.

OCTAVE: Kızcağız da Taranto'dan buraya bilhassa bu iş için getirilmiş, ha?

SYLVESTRE: Evet.

OCTAVE: Peki, sen bu haberleri amcamdan mı duydun?

SYLVESTRE: Amcanızdan.

OCTAVE: Babam amcama bunları mektupla mı bildirmiş?

SYLVESTRE: Mektupla bildirmiş.

OCTAVE: Demek ki amca bizim bütün işlere vâkıf.

SYLVESTRE: Bütün işlere vâkıf.

OCTAVE: Canım söylesene, senin de ağzından lakırdıyı dirhemle almalı.

SYLVESTRE: Daha ne söyleyeyim? Hiçbir şeyi unutmadınız ki. Hepsini olduğu gibi söylediniz.

OCTAVE: Bir akıl öğret bari. Bu kötü şartlar içinde ne yapmalıyım, söylesene?

SYLVESTRE: Vallahi ben de sizin kadar şaşırılmış vaziyetteyim. Biri çıksa da bana da bir akıl öğretse diye bakıyorum.

OCTAVE: Bu uğursuz dönüş öldürdü beni.

SYLVESTRE: Sanki beni öldürmedi.

OCTAVE: Babam işleri öğrendiği vakit kim bilir başımda ne fırtınalar, ne kıyametler koparacaktır.

SYLVESTRE: O kıyametler hiçbir şey değil. Yakayı o kadarla kurtarabilirsek bin şükür. Kendi nefsim, delişmenlikleriniz asıl bana pahalıya oturacak gibi geliyor. Sırtıma inecek değnek yağmurunun, daha şimdiden, bulutlarını uzaklarda görür gibi oluyorum.

OCTAVE: Aman yarabbi, bu beladan nasıl kurtulsam acaba?

SYLVESTRE: Bunu vaktiyle düşünecektiniz, bu hale düşmeden önce.

OCTAVE: Ah, sen de beni bu mevsimsiz nasihatlerinle öldürüyorsun.

SYLVESTRE: Ya siz? O deli dolu işlerinizle beni ölmüşten beter ediyorsunuz ya.

OCTAVE: Ne yapsam? Ne karar versem? Hangi çareye başvursam?

II. SAHNE

OCTAVE, SYLVESTRE, SCAPIN

SCAPIN: Nedir, Seigneur Octave, neniz var? Bu ne perişanlık?

Sizi pek telaşlı görüyorum.

OCTAVE: Ah, Scapinciğim, halim harap, ümitsizlik içindeyim.

Muhakkak ki ben insanların en talihsiziyim.

SCAPIN: Ne gibi?

OCTAVE: Başıma gelenlerden haberin yok, değil mi?

SCAPIN: Yoo.

OCTAVE: Babam, Seigneur G ron te'la beraber buraya geliyor.

Niyetleri de beni evlendirmek.

SCAPIN: E, pekâlâ, bunda o kadar ahl n p vahlanacak ne var?

OCTAVE: Yoo,  yle değil, sen için içyüzünü bilmiyorsun.

SCAPIN: Bilmiyorum. Ama söylerseniz öğrenirim. Sonra ben, gençlerin i leriyle ilgilenmekten, onların dertlerini avutmaktan hoşlanan adamım.

OCTAVE: Ah Scapin, eğer bu dertten beni çekip çıkaracak çareyi, derdime deva olacak icadı bir bulabilseydin, iyiliğini ölünceye kadar unutmazdım.

SCAPIN: Vallahi, doğrusunu söylemek lazımsa, benim altından kalkamayacağım i  azdır. Yeter ki, o i te meramım olsun. Bu gibi ince zihin meselelerini, bütün bu nazik meseleleri çevirip kıvırmaya yarayan, Allah tarafından verilmiş bir zek vetim olduğu muhakkak. Cahil ahali buna düzenbazlık diyor.  v nmek gibi olmasın, ama bu kibar zanaatta  anı,   hreti benimkinden fazla olanı, benim kadar maharetle dolap çevireni hemen hemen görülmemiştir. Gelgelelim bugün hünere de rağbet kalmadı. Zaten geçenlerde başıma bir i  geldi. O vakitten beri hiçbir şeye burnumu sokmamaya yemin ettim.

OCTAVE: Nasıl, ne gibi iş, Scapin?

SCAPIN: Bir maceradan ötürü adliye ile aram açıldı.

OCTAVE: Adliye ile!

SCAPIN: Evet, aramızda ufak bir ihtilaf çıktı da.

OCTAVE: Adliye ile senin aranda?

SCAPIN: Evet. Bana kötü bir muamelede bulundular. Zamane-
nin nankörlüğü fena halde gücüme gitti. Artık hiçbir şeye ka-
rışmamaya karar verdim. Neyse; siz gene caymayın, anlatın
başınıza geleni.

OCTAVE: Biliyorsun işte Scapin, iki ay kadar var; Senyör Géron-
te'la babam, bir alışveriş işi için, beraberce gemiye binmişler,
seyahate çıkmışlardı.

SCAPIN: Biliyorum.

OCTAVE: Leandre'la beni de burada bırakmışlardı. Beni Sylvest-
re'e emanet etmişlerdi, Leandre'ı da sana.

SCAPIN: Evet. Ben payıma düşen vazifeyi elimden geldiği kadar
yaptım.

OCTAVE: Bir müddet sonra Leandre bir Çingene kızına rastladı
ve ona âşık oldu.

SCAPIN: Onu da biliyorum.

OCTAVE: Fazla sıkı fıkı olduğumuz için derdini derhal bana açtı.
Bir gün de götürüp kızı gösterdi. Pek onun dediği kadar gü-
zel bulmadım, ama doğrusunu söylemek lazımsa, güzel kız.
Artık Tanrı'nın günü bana ondan başka hiçbir şey anlatmaz
oldu. Sabah akşam, şişire şişire, güzelliğini zarıflığını methe-
der, zekâsını över, sohbetinin tatlılığı hakkında deliler gibi
söylenir dururdu. Kızın sözlerini en ufak teferruatına varın-
caya kadar nakleder, bunları bana dünyanın en veciz sözle-
riymiş gibi kabul ettirmek için adeta paralanırdı. Anlattıkları
karşısında kâfi derecede heyecan duymuyorum diye bazen
benimle kavga ediyor, gönül hallerine bigâne olduğum için
de durmadan çıkışıyordu.

SCAPIN: En sonunda ne olacak, bir türlü anlayamıyorum.

OCTAVE: Bir gün, beraberce, kızın evine gidiyorduk; kenar sokaklardan birindeki küçük bir evde birtakım ağlayıp sızlamalar duyduk. Nedir diye sorduk. Bir kadın, içini çekerek, çok acı şeyler dedi. İnsan, yüreği taş olsa, dayanamazmış; görürsek pek mahzun olurmuşuz.

SCAPIN: Bakalım ne oluyor sonunda?

OCTAVE: Merak bu ya, ne olduğunu gidip görmek için Leandre'ı da zorladım. Bir salona girdik. Baktık can çekişen ihtiyar bir kadın. Yanı başında üzüntü içinde iş gören bir hizmetçi ile iki gözü iki çeşme bir genç kız; eşi görülmemiş bir dünya güzeli.

SCAPIN: Eyyy!

OCTAVE: Orada, onun yerinde bir başkası olsaydı, korkunç de-recede çirkin olurdu. Üstünde, alelade bezden yapılmış bir gece gömleğinden, bir de daracık bir eteklikten başka hiçbir şey yoktu. Baş tuvaleti olarak da yukarıya doğru kaldırılmış sarı bir başlık. Ara yerden saçları perişan bir halde omzuna dökülmüş. Buna rağmen binbir alım içinde ılık ılık yanıyor. Görsen, ne zarafet, ne güzellik!

SCAPIN: İşte şimdi bir şeyler sezmeye başlıyorum.

OCTAVE: Eğer onu bu halde, sen görseydin Scapin, hayran olurdun.

SCAPIN: Muhakkak, görmeden bile son derece sevimli olduğunu görür gibi oluyorum.

OCTAVE: Hani bir çehreyi tarumar eden sevimsiz gözyaşları vardır. Bunun gözyaşları katiyen öylesi değil. Ağlayışında insana dokunan bir letafet vardı; ıstırabı dünyadaki ıstırapların en güzeliydi.

SCAPIN: Hepsini, tamamen görüyorum.

OCTAVE: Can çekişen o ihtiyar kadının, sevgili anneciğinin vücudu üstüne kapanıyor; hüngür hüngür ağlıyordu. Bu kadar iyi tabiatlı bir kız karşısında içi sızlamayacak insan yoktur.

SCAPIN: Doğru, dokunaklı hal. Görüyorum ki bu iyi tabiatlı kız, size kendisini hemencecik sevdірivermiş.

OCTAVE: Ah Scapin, ona, bir barbar olsaydı, yine vurulurdu.

SCAPIN: Elbette! Elinde mi vurulmamak?

OCTAVE: O güzel, kederli kızın ıstırabını yatıştırmak gayretiyle söylediğim birkaç sözden sonra ordan çıktık. Leandre'a kız hakkındaki intibasını sordum. Soğuk bir tarzda güzelce bulunduğunu söyledi. Halindeki bu soğukluk bana fena halde dokundu. Kızın güzelliğinin ruhumdaki tesirlerinden kendisine hiç bahsetmemeye karar verdim.

SYLVESTRE: Yalnız, bu nutku biraz kısa kesmezseniz sabahı edeceğiz. Bırakın bana, iki kelime ile sonunu getireyim. O andan itibaren gönlünü bir ateştir aldı. Kara bahtlı sevgilisini avutmaya gidemediği günler nasıl yaşayacağını bilemez oldu. Ardı arkası kesilmeyen ziyaretleri, annesinin ölümüyle kızın mürebbiyeliğini üzerine almış olan hizmetçi kadın tarafından yasak edildi. Aldı bizim efendiyi bir düşünce. Yalvar yakar; nafile. Kendisine dediler ki, kız her ne kadar malsız mülksüzse de namuslu ailedendir. Kendisiyle doğru dürüst evlenilmezse peşine düşölmesine razı olmazlar. İşte o zaman, iş sarpa sardı. Kendi kendine düşündü, taşındı; ölçtü, biçti, nihayet kararını verdi: Üç günden beri de bu kızla evli.

SCAPIN: Anlaşıldı.

SYLVESTRE: Şimdi bunun üstüne bir de, iki aydan evvel dönmemesi gereken babasının bugünkü ani dönüşünü, amacının bizim izdivacın bütün hikâyesini bilmesini ve efendiyi Senyör Geronte'un Taranto'da aldığı ikinci kadından olan kızıyla evlendirmek niyetinde olmalarını ilave et.

OCTAVE: Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de o sevimli kızın, içinde bulunduğu yoksulluğunu, benim de kendisine yardım edebilmek için elimde hiçbir şey bulunmadığını düşün.

SCAPIN: Hepsi bu mu? Bakıyorum, ikiniz de, incir çekirdeği doldurmaz bir iş yüzünden şaşkına dönmüşsünüz. Bunun nesine bu kadar telaş. Sende bir damlacık utanma yok mu? Bu kadar basit bir iş yüzünden elin ayağına dolaşıyor? Tuh! Şu koskoca kalıbınla, kafanda, işlerinizi yoluna koyacak birkaç zarif dalavere, namusluca birkaç küçük dolap icat edemiyorsun ha? Hay ahmak hay! Vallahi yok mu, o morukları bana verseler ikisini de parmağımın ucunda oynatırım. Zaten o çeşit çeşit marifetlerimle ün saldıgım zaman da şimdikinden büyük değildim.

SYLVESTRE: Şimdi işin doğrusu, Allah sana verdiği kabiliyetleri bana vermemiş, benim öyle senin gibi, adliye ile bozuşacak kadar bilgiçliğim yok.

OCTAVE: Ah, işte sevgili Hyacinte'im.

III. SAHNE

OCTAVE, SYLVESTRE, SCAPIN, HYACINTE

HYACINTE: Ah Octave, Sylvestre Nérine'e söylemiş. Babanız geliyormuş. Sizi de evlendirmek istiyormuş, doğru mu?

OCTAVE: Evet, güzel Hyacinte, bu haberler beni de beynimden vurulmuşa döndürdü. Ama ne o? Ağlıyorsunuz. Neden? Yoksa vefasızlığımdan mı şüphe ediyorsunuz? Söyleyin, size olan sevgimden emin değil misiniz?

HYACINTE: Hayır, Octave, beni sevdiğinizden eminim; ama bo-yuna sevebilir misiniz, bundan emin değilim.

OCTAVE: Sizi bir defa seven, bütün ömrünce sevecektir.

HYACINTE: Derler ki, Octave; sizler bizim kadar devamlı sevmemişsiniz. Erkek kısmının gösterdiği harareti, çabuk parlayıp çabuk sönen ateşe benzetirler.

OCTAVE: Ah, benim sevgili Hyacinte'im; öyleyse benim kalbim öbür insanlarınki gibi yaratılmamış. Ben öyle duyuyorum ki, sizi ölünceye kadar seveceğim.

HYACINTE: Söylediklerinizi hissetmiş olmanıza inanmak istiyorum; sözlerinizin samimiyetinden bir parçacık bile şüphe etmiyorum; bununla beraber kalbinizde benim için besleyeceğiniz iyi hislerle mücadele edecek bir kuvvetten de korkmuyor değilim. Sizi bir başkasıyla evlendirmek isteyen bir babanın emrindesiniz. Eğer başıma bu felaket gelecek olursa dayanamam, mutlaka ölürüm.

OCTAVE: Hayır, güzel Hyacinte, beni size verdiğim sözden vazgeçirecek bir baba daha dünyaya gelmedi, icabında yurdumu terk edeceğim, fakat sizi terk etmeyeceğim. Bana vermek istedikleri kızı daha görmedim. Fakat kendisinden o kadar nefret ettim ki, hiç de katı yürekli bir adam olmadığım halde, denizlerde

boğulmasını bile dileyebilirim. Sevgili Hyacinte'im, yalvarırım, artık ağlamayın; zira gözyaşlarınız beni öldürüyor. Baktıkça yüreğim parçalanıyor.

HYACINTE: Mademki öyle istiyorsunuz, gözyaşlarımı tutacağım ve sabırla Allah'tan gelecek yardımı bekleyeceğim.

OCTAVE: Allah bize yardım edecektir.

HYACINTE: Eğer siz bana sadık kalırsanız, ister istemez.

OCTAVE: Elbette kalacağım.

HYACINTE: O halde ben de mesut olacağım.

SCAPIN: Pek o kadar ahmak değil vallahi, enikonu da güzel.

OCTAVE: İşte bir adam ki, bütün dertlerimize deva olabilir.

SCAPIN: Büyük yemin ettim, artık hiçbir şeye karışmayacağım diye. Gelgelelim ikiniz birden, ziyadesiyle yalvaracak olursanız, belki...

OCTAVE: Yardımına nail olmak, bizim ziyadesiyle yalvarmamıza bakıyorsa, ben, bütün kalbimle yalvarıyorum.

SCAPIN: Ya siz, siz hiçbir şey söylemeyecek misiniz?

HYACINTE: Onun gibi ben de istirham ediyorum. Dünyada en çok sevdiğiniz şeyin başı için.

SCAPIN: Eee.. Biraz yumuşak kalpli olmak lazım. Bir parça insanîyet. Haydi bakalım, göreğim işinizi.

OCTAVE: İnan ki...

SCAPIN: Allah, Allah! [*Hyacinte'e.*] Siz gidin, rahatınıza bakın.

[*Octave'a.*] Siz de, babanızı metanetle karşılamaya hazır olun.

OCTAVE: Vallahi, ne diye saklayayım, bu geliş daha şimdiden ödümü patlatıyor. Sonra öyle sıkılganım ki, bu sıkılganlığı dünyada yenemeyeceğim.

SCAPIN: İyi ama ilkin yine şöyle bir metin görünmeli. Hani zayıf tarafınızı ele geçirip de sizi çocuk gibi kullanmaya kalkışmasın. Haydi, başlayın bakayım kendinize bir çekidüzen vermeye. Azıcık cesaret. Size neler söyleyebilir, bir düşünün, hepsine acar acar cevaplar hazırlayın.

OCTAVE: Eh, elimden geleni yapmaya gayret edeceğim.

SCAPIN: Şimdi, alışmanız için biraz deneyelim, rolünüzü bir tekrarlayalım bakalım, iyi yapacak mısınız. Haydi, yüz gayet azimli, kafa yukarda, bakışlar emin.

OCTAVE: Şöyle mi?

SCAPIN: Biraz daha.

OCTAVE: Böyle?

SCAPIN: İyi. Şimdi farz edin ki, ben babanızım, geliyorum; bana yılmadan cevap vereceksiniz. Aynen ona veriyormuş gibi. "Nasıl! Haylaz, çapkın, rezil, benim gibi bir babanın hayırsız evladı, bütün o marifetlerinden sonra hâlâ gözüme görünmeye cesaret ediyorsun ha, yokluğumu fırsat bilip de oynadığın o edepsizce oyundan sonra? Bu muymuş emeklerimin semeresi? Utanmaz? Bu muymuş emeklerimin semeresi? Bana olan saygın? Bana beslediğin hürmet? Söylesene. Babanın reyini almadan, iblis, kendi başına işler görür, gizliden gizliye evlenmeye kalkarsın ha! Cevap ver, çapkın, cevap ver. Bakalım ne haberler bulacaksın." Hoppala... Yahu diliniz mi tutuldu?

OCTAVE: Sandım ki, babamı dinliyorum.

SCAPIN: İyi ya işte! İşte onun için lazım ya alıklaşmamak.

OCTAVE: Peki, ben icabına bakarım. Hiç yılmadan cevaplar vereceğim.

SCAPIN: Söz mü ama?

OCTAVE: Söz.

SCAPIN: Hah, işte babanız geliyor.

OCTAVE: Aman Allah'ım. Ben kaçıyorum.

SCAPIN: Hişt! Octave, durun, Octave! Kaçtı, gitti yahu! Ne pısrık adam! Biz bekleyelim bari ihtiyarı.

SYLVESTRE: Ben ne diyeceğim kendisine?

SCAPIN: Lakırdıyı sen bana bırak. Sen yalnız ben ne yaparsam onu yapacaksın.

IV. SAHNE

SYLVESTRE, SCAPIN, ARGANTE

ARGANTE: [*Kendini yalnız sanarak*] Dünyada hiç böyle iş görmüş müdür?

SCAPIN: Meseleyi öğrenmiş, hadise zihnine fena takılmış olacak ki, yalnızken bile bağıra çağıra ondan bahsediyor.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Olur cesaret değil!

SCAPIN: Biraz bekleyelim bakalım.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Bu güzel evlenme hakkında bana ne gibi bir masal okuyacaklarını doğrusu merak ediyorum.

SCAPIN: Biz orasını düşündük.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Acaba benden saklayıp inkâr mı edecekler?

SCAPIN: Yoo.. Aklımızdan bile geçmedi.

ARGANTE [*Kendi kendine*] Yoksa yalvarıp yakarmaya mı kalacaklar?

SCAPIN: Ha, bak bu olabilir.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Yahut birtakım sudan hikâyelerle beni kafeslemeye mi çalışacaklar?

SCAPIN: Belki.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Bütün martavalları boşa gidecek.

SCAPIN: Göreceğiz.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Kolay kolay yutturamayacaklar.

SCAPIN: Göreceğiz. Büyük söylemeyelim.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] Oğlum olacak o haylazı adam etmenin yolunu bilirim ben.

SCAPIN: Onu da görürüz.

ARGANTE: [*Kendi kendine*] O Sylvestre keratasına gelince, onu da bir temiz ıslatayım da görsün.

SYLVESTRE: Eğer beni unutsaydı şaşacaktım.

ARGANTE: [*Sylvestre'i görerek*] Vay, buradasınız ha! Ailenin akıllı mürebbisi, delikanlıların eşsiz koruyucusu.

SCAPIN: Efendim, teşrifinizi görmekle bahtiyarım.

ARGANTE: Merhaba, Scapin. [*Sylvestre'e*] Emirlerimi yokluğumda gerçekten iyi tutmuşsun. Hele oğlum, pek akıllı uslu yaşamış.

SCAPIN: Afiyettesiniz inşallah?

ARGANTE: Eh, oldukça. [*Sylvestre'e*] Sesin çıkmıyor, çapkın, sesin çıkmıyor.

SCAPIN: Seyahatiniz iyi geçti mi bari?

ARGANTE: Geçti... Ama bırak biraz da, şuna bir doya doya çatayım.

SCAPIN: Çatmak mı istiyorsunuz?

ARGANTE: Çatmak istiyorum tabii.

SCAPIN: Ya, kime çatacaksınız, efendim?

ARGANTE: Şu edepsiz işte.

SCAPIN: Neden?

ARGANTE: Burada bulunmadığım sırada olup bitenlerden haberin yok mu?

SCAPIN: Ufak tefek bazı şeyler biliyorum.

ARGANTE: Nasıl ufak tefek mi? Böyle bir hadiseye ufak tefek mi diyorsun?

SCAPIN: Belki biraz haklısınız.

ARGANTE: Böyle bir küstahlığa, ha?

SCAPIN: Orası öyle.

ARGANTE: Bir oğul babasının gönlü olmadan evleniyor, ha?

SCAPIN: Evet, bu işin kızılacak tarafı yok değil; ama bence, bu iş için hiç gürültü yapmasanız daha iyi olur.

ARGANTE: Ben o fikirde değilim. Yapacağım. Hemen kıyame-ti koparacağım. Lafa bak. Buna kızılmaz da neye kızılırmış? Haklı değil miyim?

SCAPIN: Elbette haklısınız. İlk duyduğum vakit, ben de hidetlendim. Sizin namınıza alakadar oldum. Hatta işi, oğlunuza çıkışmaya kadar vardırıdım. Neler yaptığımı kendisine bir sorun isterseniz. Ayağı öpülecek bir babaya karşı gösterdiği saygısızlıktan dolayı neler söylemişim bir görün. Siz bile daha fazlasını söyleyemezsiniz. Gelgelelim sonradan ben de hak verdim. Anladım ki, sanıldığı kadar suçu yokmuş.

ARGANTE: Neden bahsediyorsun, Allah aşkına? Ne idüğü belirsiz bir kızla böyle paldır küldür evlensin de yine de pek o kadar suçu olmasın ha?

SCAPIN: Ne yaparsınız, kader böyleymiş.

ARGANTE: Maşallah, maşallah. İşte dünyanın en güzel mantığı. En akla hayale gelmedik cürmü işle, aldat, hırsızlık et, adam öldür; sonra da özür makamında, kader böyleymiş de, çık işin içinden.

SCAPIN: Aman yarabbi, siz de benim sözlerimi pek felsefi anlıyorsunuz. Yani demek istiyorum ki, bu işin içine kazara düştü.

ARGANTE: İyi ama neden düştü?

SCAPIN: Sizin kadar mı akıllı olsun istiyorsunuz? Gençler niha yet gençtir. O kadar da tedbirli değildirler ki, her yaptıkları iş makul olsun. İşte bizim Leandre. Bütün nasihatlerime, bütün çalışmalarına rağmen öyle işler etti ki, sizin mahdumun yaptıkları onun yanında hiç kalır. Hem sorarım size, siz hiç genç olmadınız mı? Sizin gençliğinizde de herkesinkinde olduğu gibi birtakım cahillikler yok mu? Duyduğuma göre bir vakitler kadınlar arasında pek rağbetteymişsiniz. Devrin dilberleriyle yapmadığınız kalmazmış. Ekmek çıkmayacak işe de metelik vermezmişsiniz.

ARGANTE: Orası öyle, ama ben işi çapkınlıktan öteye götürmedim. Hiçbir vakit, onun yaptığını yapacak hale düşmedim.

SCAPIN: Ne yapmasını isterdiniz? Bir kıza rastlıyor, kızın hoşuna gidiyor. –Gidiyor, zira size çekmiş, bütün kadınlar tarafından

beğenilecek– O da kızı beğeniyor. Sık sık evine gidip geliyor. Diller döküyor, ahlara, oflara çekiyor; kız da dayanamıyor. Sizinki işi büyütüyor; derken bir gün kızla beraber, kızın anası babası tarafından yakalanıyor. Zor kuvvetiyle kendisini evlenmeye mecbur tutuyorlar.

SYLVESTRE: [*Kendi kendine*] Olur düzenbaz değil.

SCAPIN: Ya öldürürseydiler, ister miydiniz? Yine evlenmek ölmekten daha iyi hiç olmazsa.

ARGANTE: İşlerin böyle gittiğini bana söylemediler ki.

SCAPIN: İşte buna da sorun. Göreceksiniz, aksini söylemeyecek.

ARGANTE: Yani zora geldi de evlendi, öyle mi?

SYLVESTRE: Evet efendim.

SCAPIN: Size yalan mı söyleyeceğim.

ARGANTE: İyi ama derhal bir notere gidip bu zorbalığı haber vermeliydi.

SCAPIN: İşte onu yapmak istemedi.

ARGANTE: O vakit, benim bu evlenmeyi bozmam kolay olacaktı.

SCAPIN: Evlenmeyi bozmanız mı?

ARGANTE: Öyle ya.

SCAPIN: Bu işi dünyada yapmayacaksınız.

ARGANTE: Dünyada yapmayacak mıyım?

SCAPIN: Tabii.

ARGANTE: Ne! Oğluma gösterilmiş bir zorbalığa karşı benim babalık hakkım yok mu?

SCAPIN: Ama bu öyle bir iş ki, kendi razı olmayacak.

ARGANTE: Kendi mi razı olmayacak?

SCAPIN: Olur mu ya?

ARGANTE: Oğlum?

SCAPIN: Oğlunuz elbet. Korktuğunu, bu işleri kendisine zorla yaptırdıklarını mı itiraf etsin istiyorsunuz? O bunu dünyada yapmaz. Yaparsa hem küçük düşecek hem de sizin gibi bir babaya layık olmadığını göstermiş olacak.

ARGANTE: Umurumda mı?

SCAPIN: Gerek kendisinin, gerek sizin şerefınız için, herkesin içinde, kızı gönül hoşluğuyla aldığını söylemesi lazım.

ARGANTE: Ben de hem benim, hem onun şerefi için, aksini söylemesini istiyorum.

SCAPIN: Hayır. Eminim ki o bunu yapmayacak.

ARGANTE: Mecbur edeceğim.

SCAPIN: Ben yapmayacak diyorum size.

ARGANTE: Yapacak. Yahut da mirasımdan mahrum edeceğim.

SCAPIN: Siz?

ARGANTE: Ben.

SCAPIN: Âlâ.

ARGANTE: Nasıl âlâ?

SCAPIN: Mirasınızdan da mahrum etmeyeceksiniz.

ARGANTE: Etmeyecek miyim?

SCAPIN: Hayır.

ARGANTE: Hayır mı?

SCAPIN: Hayır.

ARGANTE: Oh! İşte bu güzel. Kendi oğlumu kendi mirasımdan mahrum edemeyeceğim, ha?

SCAPIN: Size hayır diyorum.

ARGANTE: Kim beni bundan menedecek?

SCAPIN: Bizzat kendiniz.

ARGANTE: Kendim mi?

SCAPIN: Evet, gönlünüz razı olmayacak.

ARGANTE: Olacak.

SCAPIN: Mahsus söylüyorsunuz.

ARGANTE: Hiç de mahsus söylemiyorum.

SCAPIN: Baba şefkati hükmünü icra edecektir.

ARGANTE: O hiçbir şey icra edemeyecektir.

SCAPIN: Peki, peki.

ARGANTE: Söylüyorum sana, bu olacak.

SCAPIN: Lakırdı.

ARGANTE: Görürüz.

SCAPIN: Efendim, sizi tanımaz mıyım; ne kadar iyi insansınızdır!

ARGANTE: Hiç de iyi değilimdir. Üstelik, istediğim zaman, çok kötüyümdür. Neyse, gevezeliği keselim artık; kafam fena kızıyor. Haydi, çek bakalım arabanı haylaz, çek şuradan da, o düzenbazı bul getir; ben de gidip senyör Géronte'a başıma gelenleri anlatayım.

SCAPIN: Efendim, size yardımım dokunacak gibiyse, emredin.

ARGANTE: Teşekkür ederim. Ah, bu da ne diye bir tanecik oğlum oldu. Cenabıhakk'ın elimden aldığı kız şu anda nerede? Yalnız onu mirasçı yapardım.

V. SAHNE

SCAPIN, SYLVESTRE

SYLVESTRE: Hakçası, sen büyük adamsın, işte iş yoluna girmek üzere; şimdi, yalnız para! Bir yandan geçim derdi sıkıştırır, bir yandan, etrafımızı almış bir sürü insan, peşimizden hırlar durur.

SCAPIN: Müsaade et! Tamam! Dolabı buldum. Şimdi, sadece, bize yardımı dokunacak bir adam düşünüyorum. Bana lazım olan şahsiyete bürünebilecek bir adam. Dur, az şöyle dur bakayım; külahımı şöyle biraz külhanice devir; bir ayağını kaldır; elini kalçana koy; gözler gayet hiddetli. Az bir şey tiyatrodan kralmış gibi yürü. Hah, güzel! Gel şimdi peşim sıra. Yüzünle sesini bak nasıl değiştireceğim.

SYLVESTRE: Yalnız, gözünü seveyim, sakın beni de adliye ile falan dalaştırayım deme.

SCAPIN: Korkma, her türlü tehlikeyi, kardeş kardeş paylaşacağız. Ama kürek cezasıymış da birimize üç sene fazla düşmüş, birimize üç sene eksik, aldırma. Hovardalık öldü mü be?

II. PERDE

I. SAHNE

GÉRONTE, ARGANTE

GÉRONTE: Evet, bizimkiler, böyle bir havada mutlaka bugün çıkarlar. Taranto'dan gelen bir gemici bana gayet kati söyledi. Benimkini gemiye binerken görmüş. Fakat kızımın bu gelişini tasarladığımız işe uygun olmayan bir zamana rastlayacak. Üstelik oğlunuz hakkındaki anlattıklarınız da aldığımız kararları suya düşürüyor.

ARGANTE: Siz ondan yana tasalanmayın. Ben bu engeli alt edirim. İşte şimdi de bu iş için oraya gidiyorum.

GÉRONTE: Vallahi, Senyör Argante, size bir şey söyleyeyim mi? Çocukların terbiyesi, adamakıllı üstüne düşülmesi gereken bir şey.

ARGANTE: Şüphesiz. Ama bunu ne münasebetle söylediniz?

GÉRONTE: Şu münasebetle ki, gençlerin sakat işleri, çoğu zaman, babalarının verdikleri kötü terbiyeden ileri geliyor.

ARGANTE: Bazı öyle oluyor; ama şimdi ne demek istiyorsunuz?

GÉRONTE: Ne demek mi istiyorum?

ARGANTE: Evet.

G RONTE: Şunu demek istiyorum: Eğer siz titiz bir baba olup da oğlunuzun dizginlerini sıkı tutsaydınız size bu oyunu oynayamazdı.

ARGANTE: Güzel! Ama sanki siz kendi oğlunuzun dizginlerini daha mı sıkı tuttunuz?

G RONTE: Muhakkak. Böyle Şeyler yapmak onun haddine mi düşmüş?

ARGANTE: Peki, ya sizin o kadar titizlikle terbiye ettiğiniz oğul benimkinden bin beterini yapmıŐsa, ne buyurursunuz?

G RONTE: Nasıl?

ARGANTE: Nasıl mı?

G RONTE: Ne demek yani?

ARGANTE: Şu demek ki, Seigneur G ronte, başkalarının hareketlerini k t lerken fazla aceleci olmamalı. Kendi gözündeki budağı görmeyip elin gözündeki      mertek sanmamalı.

G RONTE: Bu çapraşık konuşmadan da hiçbir Şey anlamıyorum.

ARGANTE: Gün olur anlatırlar.

G RONTE: Yoksa oğluma dair bir Şeyler mi duydunuz?

ARGANTE: Belki de.

G RONTE: Peki, nedir o halde?

ARGANTE: Scapin, kızdığımı görünce, pek öyle uzun uzadıya anlatmadı. Ama siz kendisinden yahut da bir başkasından tafsilat alabilirsiniz. Ben Şimdilik bir avukata, çıkar yolu bulmak için dan Őmaya gidiyorum. Allah'a  smarladık.

II. SAHNE

G RONTE, LEANDRE

G RONTE: Ne olabilir acaba? Onunkinden daha berbatmış. Kendi hesabıma, ben daha kötüsünün yapılabileceğini sanmıyorum. Bence bir babaya danışmadan evlenmeye kalkmak tasavvur edilebilecek işlerin hepsini açar. Oo, siz ha?

LEANDRE: [*Sarılmak üzere ona doğru yaklaşarak*] Babacığım, d nd ğ n ze ne kadar sevindim, bilmezsiniz.

G RONTE: [*Kucaklaşmak istemez.*] Yavaş. Azıcık işten bahsedelim.

LEANDRE: Müsaade edin, sizi bir kucaklayayım, ondan sonra da...

G RONTE: [*Tekrar iterek*] Yavaş diyorum size.

LEANDRE: Ya! Ben sizi sevinçten kucaklamak isteyeyim de siz reddedin!

G RONTE: Evet! Görülecek hesabımız var.

LEANDRE: Ne gibi?

G RONTE: şöyle durun da bir yüzünüzü göreyim.

LEANDRE: Nasıl?

G RONTE: şöyle gözümün içine bakın bakayım.

LEANDRE: Peki?

G RONTE: Anlatın bakalım olup biteni.

LEANDRE: Olup biteni mi?

G RONTE: Evet, neler yaptınız ben burada yokken?

LEANDRE: Ne yapacağım, babacığım?

G RONTE: Bir şey yapacaksınız demiyorum, ne yaptığınızı soruyorum.

LEANDRE: Ben mi? Canınızı sıkacak hiçbir şey yapmadım.

G RONTE: Hiçbir şey mi?

LEANDRE: Evet.

G RONTE: Pek kati söylüyorsunuz.

LEANDRE: Su suz olduğumdan eminim de onun için.

G RONTE: Ama Scapin yaptıklarınızı bana bir bir anlattı.

LEANDRE: Scapin?

G RONTE: Ya ya, bakın bu kelime nasıl yüzünüzü kızartıyor.

LEANDRE: Bana dair bir şey mi söyledi size?

G RONTE: Bu i leri incelemek için burası pek uygun değil. Başka yerde konu uruz. Sen  imdi eve git. Ben de hemen geliyorum. Rezil,  erefimi ayaklar altına aldınsa senin gibi oğlum yok. İstersen, selameti orada buluyorsan; kaç git; bir daha dönmemecesine git.

III. SAHNE

LEANDRE, SCAPIN, OCTAVE

LEANDRE: [*Yalnız*] Bana kalleşlik etmek ha! Kendisine verdiğim sırrı herkesten çok saklayacak yerde, ahlaksız, herkesten önce gidip babama anlatıyor. Bu hıyanetini cezasız bırakırsam adam değilim.

OCTAVE: Sevgili Scapin'im, senin hakkını dünyada ödeyemem. Bir tanesin. Seni bana Allah gönderdi.

LEANDRE: Oh, oh! Buyurun bakalım. Sizi gördüğüme pek sevindim. Edepsiz herif!

SCAPIN: Estağfurullah efendim, fazla iltifat ediyorsunuz.

LEANDRE: [*Kılıcı çekerek*] Bir de alay ediyorsun öyle mi? Ben şimdi sana gösteririm.

SCAPIN: [*Diz çökerek*] Efendim.

OCTAVE: [*Leandre'in vurmasına engel olmak için ikisinin arasında diz çöker.*] Aman, Leandre.

LEANDRE: Hayır, Octave, rica ederim, beni tutmayın.

SCAPIN: Aman efendim.

OCTAVE: [*Onu tutarak*] Yalvarırım.

LEANDRE: [*Scapin'e vurmak isteyerek*] Bırakın beni de hıncımı alayım.

OCTAVE: Benim hatırım için Leandre, bir şey yapmayınız ona.

SCAPIN: Efendim, ben size ne yaptım?

LEANDRE: [*Vurmak isteyerek*] Bana ne mi yaptın, hain?

OCTAVE: [*Tutarak*] Durun, etmeyin...

LEANDRE: Hayır, Octave, istiyorum ki, bana ettiği fenalığı, kendi ağzıyla, derhal itiraf etsin. Evet, alçak, bana oynadığın oyunu biliyorum. Hepsini söylediler. Ama bunun bana söylenebileceğini kestiremedin. Şimdi işi doğrudan

doğruya kendi ağzından duymak istiyorum. Yoksa şu kılcı, vücudunun bir tarafından sokup, öbür tarafından çıkaracağım.

SCAPIN: Ah efendim, bu kadar katı yürekli mi olacaktınız?

LEANDRE: Söyle o halde.

SCAPIN: Size bir şey mi yapmışım, efendim?

LEANDRE: Evet, hain, yapmadın mı?

SCAPIN: İnan olsun haberim yok.

LEANDRE: [*Vurmak için ilerleyerek*] Haberin yok ha?

OCTAVE: [*Tutarak*] Leandre!

SCAPIN: Pekâlâ, efendim, mademki istiyorsunuz itiraf ediyorum. Ben içtim. O geçen gün size takdim ettikleri küçük fıçıdaki İspanyol şarabını, arkadaşlarla beraber, ben içtim. Ondan sonra fıçıyı delen de bendim. Şarabı, dökülmüş sanasınız diye de etrafına su döktüm.

LEANDRE: Ne, rezil, benim İspanyol şarabımı içen, bu yüzden hizmetçi kadına bu oyunu bana o etti diye, dünyanın lakırdısını söylememe sebep olan sendin ha?

SCAPIN: Evet, efendim, bunun için affınızı dilerim.

LEANDRE: Bunu da öğrendiğim iyi oldu, ama asıl sormak istediğim bu değil şimdi.

SCAPIN: Bu değil mi, efendim?

LEANDRE: Bana bundan daha çok dokunan başka bir iş var, onu söylemeni istiyorum.

SCAPIN: Efendim, başka bir şey yaptığımı hatırlamıyorum.

LEANDRE: [*Vurmak isteyerek*] Söylemek istemiyor musun?

SCAPIN: Aman!

OCTAVE: [*Tutarak*] Yapmayın.

SCAPIN: Peki, efendim, hani bundan üç hafta önce, bir akşam, sevdiğiniz o Çingene kızına benimle küçük bir saat göndermiştiniz. Hani eve üstüm başım çamura batmış, yüzüm gözüm kan revan içinde geldim de: "Yolda hırsızlara rastladım,

beni fena halde dövdüler, saati de elimden aldılar,” dedim.
Saati alan bendim halbuki.

LEANDRE: Saati de alan sensin ha?

SCAPIN: Evet, efendim, vaktimi bileyim diye.

LEANDRE: Oh, oh, ne güzel şeyler öğreniyorum. Meğer sahiden sadık bir uşağım varmış. Ama benim sormak istediğim bu da değil.

SCAPIN: Bu da mı değil?

LEANDRE: Bu da değil, yüz­süz, başka bir şey daha var; asıl onu itiraf etmeni istiyorum.

SCAPIN: Vay canına!

LEANDRE: Çabuk söyle, işim var.

SCAPIN: Efendim, hepsi bu işte yaptığımın.

LEANDRE: [*Vurmak isteyerek*] Hepsi bu mu?

OCTAVE: [*Önü­ne durarak*] Eh, kâfi.

SCAPIN: Peki, şimdi efendim; şu gulyabaniyi hatırlarsınız; hani altı hafta oluyor, gece vakti size bir temiz sopa çekti de kaçayım derken bodrumun içine yuvarlandınız.

LEANDRE: Eeee?

SCAPIN: İşte o gulyabani bendim.

LEANDRE: O gulyabani sendin ha, alçak?

SCAPIN: Evet, efendim, ama o sadece korkasınız da fena alıştığınız bir âdetten, bizi öyle her tanrının gecesi sağa sola koşturmak sevdasından vazgeçesiniz diye idi.

LEANDRE: Neyse; ben yeri geldikçe, sırası geldikçe bunların hepsini hatırlamasını bilirim. Şimdi sadede gelelim. İstiyorum ki bana, babama söylediklerini itiraf edesin.

SCAPIN: Babanıza mı?

LEANDRE: Babama ya, rezil!

SCAPIN: Yalnız ben, babanızı geldiğinden beri görmedim.

LEANDRE: Görmedin mi?

SCAPIN: Hayır.

LEANDRE: Emin misin?

SCAPIN: Elbette, öyle ki size bunu kendi ağzıyla bile söylettirebilirim.

LEANDRE: İyi ama ben de bunu kendi ağzından duydum.

SCAPIN: Affedersiniz ama doğruyu söylememiş.

IV. SAHNE

LEANDRE, OCTAVE, SCAPIN, CARLE

CARLE: Efendim size, sevgilerinize dair fena bir haber getiriyorum.

LEANDRE: Ne gibi?

CARLE: Sizin Çingeneler Zerbinette'i elinizden kaçırmak üzere-
ler. Kızcağız gözyaşları içinde, benim çabucak size gelmemi,
teklif ettikleri parayı da iki saate kadar göndermediğiniz tak-
dirde, kendisini ebediyen kaybedeceğinizi söylememi istedi.

LEANDRE: İki saate kadar mı?

CARLE: İki saate kadar.

LEANDRE: Aman, sevgili Scapinciğim, yetiş imdadıma.

SCAPIN: [*Azametli bir tavırla onun önünden geçer.*] Aman, sevgili
Scapinciğim. Ya, lazım olunca sevgili Scapinciğim olduk.

LEANDRE: Etme Allah aşkına. Bütün söylediklerini, hatta bütün
yaptıklarını bağışlıyorum.

SCAPIN: Yoo, yoo, sakın bağışlamayın. Kılıcınızı bir tarafımdan
sokun, öbür tarafımdan çıkarın. Beni öldürürseniz çok mem-
nun olacağım.

LEANDRE: Ah! Ne olur, beni sevgilime kavuştur; bana dünyayı
zindan etme.

SCAPIN: Hepsi nafile. Beni öldürürseniz daha iyi olur.

LEANDRE: Sen benim için ne kadar kıymetlisin; bak nasıl yal-
varıyorum; ne olur, her şeyin hakkından gelen şu harikulade
kafanı benim için de yoruver.

SCAPIN: Hayır, öldürün beni diyorum size.

LEANDRE: Aman yarabbi, düşünme bunu artık, derdime bir
çare bulmaya bak.

OCTAVE: Scapin, onun için mutlaka bir şeyler yapmak lazım.

SCAPIN: Bir şeyler mi, bunca hakaretten sonra?

LEANDRE: Yalvarıyorum, unut benim yaptığımı, yardımını esirgeme benden.

OCTAVE: Ben de rica ediyorum, Scapin.

SCAPIN: Acısı hâlâ yüreğimde.

OCTAVE: Artık unutmalısın bunu canım.

LEANDRE: Sevgim bu kadar korkunç bir akıbet karşısında iken benden yüz mü çeviriyorsun, Scapin?

SCAPIN: Hiç yoktan bana bu kadar hakaret!

LEANDRE: Kabahatliyim, kabul ediyorum.

SCAPIN: Haylaz ben, edepsiz ben, ahlaksız ben, hain ben!

LEANDRE: Kendime dünyalar kadar lanet ediyorum.

SCAPIN: Ya o kılıcı bir tarafımdan sokup öbür tarafımdan çıkarmaya kalkışmak.

LEANDRE: Bütün kalbimle affını dilerim. Eğer beni terk etmemen için ayaklarına kapanıp tekrar tekrar yalvarmam lazımsa Scapin, onu da yapayım.

OCTAVE: E vallahi? Scapin artık razı olmak lazım.

SCAPIN: Kalkınız, bir daha sefere de bu kadar aceleci olmayınız.

LEANDRE: Ama sen biraz acele edeceksin, değil mi?

SCAPIN: Bakalım, düşüneceğiz.

LEANDRE: Lakin biliyorsun, vakit dar.

SCAPIN: Siz o cihetten umurlanmayın. Şimdi size ne kadar para lazım?

LEANDRE: Beş yüz altın.

SCAPIN: Size?

OCTAVE: İki yüz pistol.

SCAPIN: Şimdi bu parayı babalarınızdan çekmeyi düşünüyorum. [*Octave'a.*] Sizin için katakulli hazır. [*Leandre'a*] Sizin kine gelince, son derece hasistir, ama ötekinden daha basit bir dalavere ile koparırız. Malum ya, akıldan yana biraz kısadır, Allah'tan. Bu büyük kârımız. Bu cins insanları her vakit

için, istediğim gibi elimde oynatabilirim. Yalnız ucu size dokunmasın. Onunla sizin aranızda en küçük bir benzerlik bile yoktur. Zaten elâlemin ne düşündüğünü az çok biliyorsunuz. Onun sizin babanız oluşu, şöyle bir âdet yerini bulsun diye imiş sanki.

LEANDRE: O kadar ileri gitme, Scapin.

SCAPIN: Haydi canım, böyle şeylere kimin aldırdığı var, alay mı ediyorsun? Hah, Octave'ın babası geliyor. Hazır gelmişken, ondan başlayalım. Şimdi ikiniz de sıvışın. [*Octave'a*] Siz yalnız, Sylvestre'e haber verin de vazifesini yapmak üzere çabuk buraya gelsin.

V. SAHNE

SCAPIN, ARGANTE

SCAPIN: [*Kendi kendine*] İşte homurdanıp duruyor.

ARGANTE: [*Kendini yalnız sanarak*] Bu kadar izansızlık! Sen git de kendi ayağınla, başını böyle bir derde sok. Ah, ah! Delikanlılık işte.

SCAPIN: Efendim, hizmetkârınız.

ARGANTE: Merhaba Scapin.

SCAPIN: Oğlunuzun işini mi düşünüyorsunuz?

ARGANTE: Doğrusu fena halde canımı sıkıyor.

SCAPIN: Efendim, hayat musibetlerle doludur. En iyisi daima hazırlıklı bulunmak. Epey oluyor, eskilerden birinin bir sözünü duymuştum; kulağımda küpedir.

ARGANTE: Nedir o?

SCAPIN: Bir aile babası, azıcık evinden ayrılacak olsa, zihnini, döndüğü vakit dünyanın binbir felaketiyle karşılaşacağına alıştırmalıymış. Mesela, evinin yandığını, parasının aşırıldığını, karısının öldüğünü, oğlunun sakatlandığını, kızının kandırıldığını farz etmeliymiş. Dönüp de bunların hiçbirini olmamış gördü müydü, bahtının iyiliğine yormalıymış. Ben kendi nefsim, bu küçük dersten daima istifade ettim. Mesela sokaktan geleyim de kendimi efendilerimin hiddetine, azarlara, küfürlere, kıcıma yiyeceğim tekmelere, sırtıma inecek değneklere, hasılı bin türlü hakarete alıştırmadan içeri gireyim, hatırlamam. Bunları görmeyince de talihimin iyiliğine verir, halime şükrederim.

ARGANTE: Bütün bunlar çok iyi. İyi ama ben, bütün tasarladıklarımızı altüst eden bu manasız evlenmeye göz yumamıyorum. Şimdi de onu bozmak için, gittim, avukatlara danıştım.

SCAPIN: Vallahi efendim, beni dinlerseniz işi başka yollardan düzeltmeye bakın. Bu memlekette mahkemelerin ne halde olduğunu bilirsiniz. Dertsiz başınızı derde sokacaksınız.

ARGANTE: Haklısın, ben de biliyorum. Ama başka çıkar yol var mı?

SCAPIN: Ben galiba çıkar bir yol buldum. Biraz evvelki üzüntülü haliniz fenama gitti de, beni sizi bu dertten çekip çıkaracak çareyi aramak zorunda bıraktı. Zira namuskâr bir babanın evlat yüzünden kahra uğradığını görmek benim gücüme gidiyor. Üstelik şahsınıza karşı da, her zaman için hususi saygı beslerim.

ARGANTE: Eksik olma.

SCAPIN: Bu yüzden, gidip, kızın erkek kardeşini buldum. Hani şu mesleğinin erbabı, marifeti safi kılıcı üstüne asıp kesmekten başka lakırdı bilmez, iki kadeh atınca akıllı fikri adam öldürmekten ibaret birtakım insanlar vardır; bu da onlardan. Dönüp dolaşıp sözü buraya getirdim. Zorla yapılan bir işi bozmanın kolay olduğunu, babalık sıfatının size verdiği imtiyazları, mahkemede arkanız olduğunu, nüfuzunuzu, paranızı, tanıdıklarınızı, hepsini herifin gözüne soktum. En sonunda dört bir yanından öyle bir çevirdim ki, işi, biraz da para vererek düzeltme yolunda yaptığım tekliflere şöyle bir kulak kabartır gibi oldu. Eğer kendisine para verirsiniz nikâhı bozmaya razı olacak.

ARGANTE: Peki, ne istedi?

SCAPIN: Oooh, ilkin olmayacak şeyler istedi.

ARGANTE: Ne kadar yani?

SCAPIN: Müthiş, efendim.

ARGANTE: Peki, canım, ne kadar?

SCAPIN: Beş altı yüz pistolden aşağısını ağzına bile almıyordu.

ARGANTE: Beş altı yüz pistol başında paralansın onun. Adamları alay mı ediyor.

SCAPIN: Ben de öyle söyledim. Bir kere bu teklife hiç yanaşmadım. Sonra da sizin öyle beş altı yüz pistolü şıp diye verecek enayilerden olmadığınızı anlattım. Nihayet, bir sürü nutuklardan sonra, müzakere şöyle neticelendi: "Askere gidiyorum," dedi. "Üstüme, başıma yapacağım. Biraz paraya ihtiyacım olmasa bu teklifinizi kabul etmezdim. Bir at almam lazım. En hallicesi da altmış pistolden aşağı değil."

ARGANTE: E güzel, altmış pistolü veririm.

SCAPIN: "Eyer takımıydı, tabancaydı, onlar da yirmi pistol tutar."

ARGANTE: Altmış pistol, yirmi daha, seksen ediyor.

SCAPIN: Evet.

ARGANTE: Çok, ama ne yaparsın, onu da vereceğiz.

SCAPIN: "Bir de uşağımı bindirmek için bir hayvan ister, hiç olmazsa otuz pistol de o."

ARGANTE: Ne? Hay musibet, hay! Cehenneme kadar yolu var; zırnık vermem.

SCAPIN: Efendim...

ARGANTE: Yok, yok; bu bir küstah.

SCAPIN: Uşağı yayan mı gitsin ama?

ARGANTE: Nasıl isterse öyle gitsin. Efendisi de beraber.

SCAPIN: Allah Allah! Efendim, bu kadicık şeyden ayak diremeyin. Yapmayın Allah aşkına. Verin hepsini de kurtulun adaletin pençesinden.

ARGANTE: Pekâlâ, verdim; otuz pistolü de verdim.

SCAPIN: "Eşyamı yüklemek için de," dedi, "bir katır lazım."

ARGANTE: Ooo, katırıyla beraber cehennemin dibine. Artık bu kadarı fazla. Mahkemelik olacağız.

SCAPIN: Gelin, etmeyin, efendim.

ARGANTE: Yo, yo, yo, dünyada vermem.

SCAPIN: Efendim, ufak bir katır.

ARGANTE: Eşek bile vermem.

SCAPIN: Ama düşünün...

ARGANTE: Hayır, mahkemeyi tercih ediyorum.

SCAPIN: A efendim, ne diyorsunuz, sonra da işi nereye vardırıyorsunuz. Mahkemelerin haline bir baksanız a. O ne merasim, o ne müziç usuller, gidip gelmeler, o ne muhteşem köpek sürüsü: Yok mübaşiriydi, yok müddeiumumisiydi, yok evrak müdürüydü, yok bilmem ne muaviniydi, yok zabıt kâtibiydi, yok hâkimiydi, bir sürü de yordakçı. İçlerinde bir tanesi yoktur ki, en küçük çıkarı için, dünyanın en büyük hakkını ayaklar altına almasın. Sorgu hâkimi evvela uydurma bir fezleke verecek. Böyle bir işten hiç haberiniz olmadığı halde ona göre hüküm giyeceksiniz. Vekiliniz hasmınızla uyuşup sizi satacak. Aynı şekilde elde edilmiş olan avukatınız da sizi müdafaa edeceği zamanlar asla mahkemede bulunmayacak yahut bir sürü esassız şeyler söyleyecek, hiçbir fayda hasıl olmayacak. Zabıt kâtibi gıyaben ilamlar yazıp hakkınızda mahkûmiyet kararı çıkarcak. Başkâtibin çömezi evrakı hasıraltı edecek, belki de bunu başkâtibin bizzat kendisi yapacak. Bütün gayretinizi sarf edip de tam bu işlerden yakanızı sıyracağınız sırada, bir de bakacaksınız, sizin hâkimler şunun, bunun, mesela şu, bu aşuftenin kışkırtmasıyla, bu sefer de sizin aleyhinize ayaklanmışlar. Artık o vakit elinizdeyse kurtulun bu beladan. Bu zamanda, davaya kalkışmak ölmeden mezara girmek demektir. Bana, bir tek duruşmaya çıkacaksın deseler, vallahi Hindistan'a kaçırım.

ARGANTE: Peki, katır kaç alınıyormuş?

SCAPIN: Efendim, katır, hem kendi beygiri hem de uşağınunki, eyer takımı, tabanca, yol parası falan, hepsi için toptan iki yüz pistol istiyor.

ARGANTE: İki yüz pistol?

SCAPIN: Evet.

ARGANTE: [*Hiddetinden boydan boya gezinerek*] Hayır, hayır, mahkemelik olacağız.

SCAPIN: İyi düşünün ama.

ARGANTE: Dava edeceğim.

SCAPIN: Boşu boşuna kendinizi...

ARGANTE: Dava etmek istiyorum, dava...

SCAPIN: Ama dava etmek için de para lazım olacak. İlam harcı, keşif harcı, tebliğ harcı, hakkıhuzur, istişare, tahsil, müddeiumuminin yevmiyesi; sonra avukatlara vermek için para lazım; ayakbastı parası, kalemi hokkaya batırdı parası. Müddeiumumi muavinlerinin takdirleri için para lazım, kararın tuzu, biberi için para lazım, evrak müdürünün geçim yolu olan kaydiye, zabıt masrafı, ilamlar, hükümler, tetkikler, imzalar, yamaklara tasdikli suretler için para, vereceğiniz hediyeler de cabası. İyisi mi, bu parayı o adama verin de bari çıkın işin içinden.

ARGANTE: Nasıl? İki yüz pistol?

SCAPIN: Evet, siz kârlı çıkacaksınız. Ben mahkeme masraflarını şöyle ufak yollu bir hesap ettim. O adama iki yüz pistol vermekle hiç yoktan yüz elli pistol istifadeniz oluyor. Çekeceğiniz üzüntüler, git gel, gaile falan da bu hesaba dahil değil. Onun bunun içinde bir sürü serseri avukatın abuk sabuk laflarına katlanmaktansa ben, üç yüz pistol bile vermeye razı olurum.

ARGANTE: Bana vız gelir, avukatlar hiçbir şey söyleyemezler.

SCAPIN: Siz yine gönlünüzün beğendiğini yapın; ama ben sizin yerinizde olsaydım, bu mahkeme işinden sıyrılmaya bakardım.

ARGANTE: Ben, bu iki yüz pistolü vermeyeceğim.

SCAPIN: Hah, işte o adam.

VI. SAHNE

SCAPIN, ARGANTE, SYLVESTRE

SYLVESTRE: Scapin, şu Octave'ın babası olacak Argante denilen adamı bana bir gösterebilir.

SCAPIN: Ne olacak, mösyö?

SYLVESTRE: Beni mahkemeye verip kız kardeşimin nikâhını bozmak istediğini duydum da.

SCAPIN: Böyle bir niyeti varsa bilmiyorum. Yalnız, istediğiniz iki yüz pistölü vermeye pek razı değil. Fazladır, diyor.

SYLVESTRE: Öldürürüm, kellesini, barsaklarını, ah bir elime geçirsem geberteceğim. Ama ceza yiyecekmişim, eyvallah. [*Argante görünmemek için tir tir titreyerek Scapin'in arkasına saklanır.*]

SCAPIN: Efendim, bu Octave'ın babası gözü pek adamdır. Olur ki size pabuç bırakmaz.

SYLVESTRE: O mu? O mu? Ben onun canını, kellesini... Ah bir burada olsaydı, kılıcı karnına dayadığım gibi. [*Argante'ı görür.*] Kim bu adam?

SCAPIN: O değil efendim, o değil.

SYLVESTRE: Dostu falan da değil mi?

SCAPIN: Hayır, efendim, bilakis düşmanıdır.

SYLVESTRE: Düşmanı mı?

SCAPIN: Evet.

SYLVESTRE: Ya! Vay canına! Memnun oldum. Düşmanı mısınız, mösyö, bu Argante namussuzunun?

SCAPIN: Evet, evet, düşmanıdır.

SYLVESTRE: [*Sertçe onun elini sıkar.*] Elden gel; söz veriyorum, dinim hakkı için, şu kılıcın hakkı için, sapına kadar yemin ediyorum, akşama kalmaz o iti temizlerim. O Argante olacak alçağı. Siz keyfinize bakın.

SCAPIN: Efendi, dağ başında değiliz, eşkıyalık sökmez buralarda.

SYLVESTRE: Vız gelir, ne olacakmış yani?

SCAPIN: Ona da vız gelir; o kadar hısım akrabası var, eşi dostu var, adamları var. Onlar da size karşı dururlar.

SYLVESTRE: Benim istediğim de o be yahu, benim istediğim de o. *[Kılıcı çeker, önünde birçok adam varmış gibi sağa sola saldırır.]* Ah, bir kafasına, bir karnına! Karşıma bir çıkmasın şimdi. Otuz kişinin içinde bile gözüme görünmesin. Şöyle eli silahlı üstüme geldiklerini bir görmeyeyim. Hey! Köpekler, bana saldırmaya kalkarsanız ha! Görelim bakalım. Haydi evladım! Bakma gözünün yaşına! Göster kendini! Çakı gibi! Dayan! Yılmak yok! Ah! Alçaklar! Ah! Reziller! İstiyor musunuz, alın alabildiğiniz kadar. Sıkı durun, keratalar, sıkı durun! Haydi! Al bir tane bacadan. Bir de ötekine. Bir daha! Bir daha! Nasıl? Kaçıyor musunuz? Kaçmayın be yahu, kaçmayın be!

SCAPIN: Peki, peki. Efendi, bu işte biz yokuz.

SYLVESTRE: Korkmadan bana oyun oynamaya kalkışmak nasıl olurmuş görürsünüz. *[Uzaklaşırlar.]*

SCAPIN: Âlâ! Gördünüz ya, iki yüz pistol için kaç kişinin kanına giriliyor. Ne diyelim artık, Allah yardımcınız olsun.

ARGANTE: *[Titreyerek.]* Scapin.

SCAPIN: Buyurunuz?

ARGANTE: Ben bu iki yüz pistollü vermeye razı oluyorum.

SCAPIN: Ya! Sizin namınıza ben de memnun olurum.

ARGANTE: Gidip bulalım adamı, üstümde o kadar para var.

SCAPIN: Siz onları bana verin. Burada olup bitenlerden sonra tekrar orada görünmeniz pek yakışık almaz. Hem sizin olduğunuzu anlamasın. Sonra bir de sizi tanıyıp daha fazla istemeye kalkmasından korkarım.

ARGANTE: Evet, ama kendi paramı kendi elimle versem.

SCAPIN: Bana güvenemiyor musunuz yoksa?

ARGANTE: Hayır, lakin...

SCAPIN: Değil mi ya, efendim, ben ya bir dalavereciyim yahut da aklı başında, namuslu bir adam; ikisinden biri. Sizi aldatmak ister miyim; efendimle de yakında akraba olacaksınız, sizin işiniz, benim işim demektir, değil mi? Ama mademki nazarınızda güvenilir adam değilim, artık hiçbir şeye karışmam. Şimdiden tezi yok, işinize yarayacak olanını bulun.

ARGANTE: Al öyleyse.

SCAPIN: Hayır, efendim, paranızı bana emniyet etmeyin. İşinizi bir başkasına gördürseniz daha çok memnun olurum.

ARGANTE: Allah Allah! Al canım.

SCAPIN: Hayır, diyorum size, bana, inanmayın. Ne malum paranızı alıp kaçmayacağım?

ARGANTE: Al diyorum sana, inat etme. Ama iyi düşün, işi sağlam kazığa bağla.

SCAPIN: Siz orasını bana bırakın, karşısında enayi yok onun.

ARGANTE: Ben seni evde beklerim.

SCAPIN: Hemen gidiyorum. [Yalnız] Varan bir. Şimdi ötekini aramalı. Hah, vallahi, geliyor. Allah da adeta bunları teker teker ağımın içine gönderiyor.

VII. SAHNE

SCAPIN, GÉRONTE

SCAPIN: [*Géronte' u görmemiş gibi.*] Aman yarabbi! Olur aksilik değil. Zavallı baba! Zavallı Géronte! Ne yapacaksın şimdi?

GÉRONTE: Hayrola, ne diye acaba telaşlı telaşlı benden bahsediyor?

SCAPIN: [*Aynı şekilde*] Bana Senyör Geronte'un nerede olduğunu söyleyecek kimse yok mu?

GÉRONTE: Ne var, Scapin?

SCAPIN: [*Aynı şekilde*] Kendisini bu felaketten haberdar etmek için, nerede bulabilirim acaba?

GÉRONTE: E, canım, ne oluyor?

SCAPIN: [*Aynı şekilde*] İşin yoksa bulacağım diye boş yere koşdur.

GÉRONTE: Buradayım işte.

SCAPIN: [*Hep aynı şekilde*] Öyle bir deliğe girmiş ki, taş çatlasa çıkaramazsın.

GÉRONTE: Hey! Kör müsün, görmüyor musun beni yahu?

SCAPIN: Ah, efendim, sizi nasıl bulacağımı bilemiyordum.

GÉRONTE: Bir saatten beri karşıdayım. Ne varmış bakalım?

SCAPIN: Efendim...

GÉRONTE: Ha?

SCAPIN: Efendim, oğlunuz...

GÉRONTE: Ee, oğlum?

SCAPIN: Çok büyük bir kazaya uğradı.

GÉRONTE: Ne gibi?

SCAPIN: Bilmiyorum ne söylemişsiniz, biraz evvel kendisini üzgün bir halde buldum. İşin içine hiç yoktan beni de karıştırmışsınız. Bu üzüntüyü dağıtalım diye tuttuk limana

doğru gezmeye gittik. Orada, bir sürü şeyin içinde, gözümüne oldukça iyi donatılmış bir Türk kadırgası ilişti. Güler yüzlü genç bir Türk bizi içeriye davet etti, elini uzattı; atladık. Bize binbir ikramda bulundu, ağırladı. Misli görülmemiş meyveler yedik, dünyanın en güzel şarabını içtik.

GÉRONTE: E, bunda insanı üzecek ne var?

SCAPIN: Müsaade buyurun efendim, anlatıyorum. Tam biz yiyip içerken kadırga açılıverdi. Limandan şöyle epeyce uzaklaşınca herif beni bir filikaya koydu, elçi olarak buraya gönderdi. Eğer benimle hemen beş yüz altın yollamazsanız oğlunuzu Cezayir'e götürecektir.

GÉRONTE: Nasıl? Beş yüz altın mı?

SCAPIN: Evet, efendim, üstelik de iki saatçik mühlet verdi.

GÉRONTE: Ah! Gidi Türk! Öldürdü beni.

SCAPIN: Artık, efendim, o kadar sevdiğiniz bir evladı zincirlerden kurtaracak çareye başvurmak size düşüyor.

GÉRONTE: Ne halt etmeye gitti şu kadırgaya?

SCAPIN: Sonunun buraya varacağını düşünmüyordu ki.

GÉRONTE: Koş Scapin, koş söyle o Türk'e, arkası sıra kanun yollayacağım.

SCAPIN: Denizde kanun! Alay mı ediyorsunuz?

GÉRONTE: Ne halt etmeye gitti şu kadırgaya?

SCAPIN: Kör şeytan işte; alır insanı bazen, böyle sürükler.

GÉRONTE: Şimdi Scapin, senin de burada sadık bir hizmetkâra düşecek işi yapman lazım.

SCAPIN: Nedir o efendim?

GÉRONTE: Git, bu Türk'e söyle, oğlumu geri göndersin istediği parayı denkleştirinceye kadar da yerine seni alıkoysun.

SCAPIN: Ah, efendim, şu söylediğinizi hiç düşünüyor musunuz? O Türk'ü bu kadar akılsız mı sandınız ki, oğlunuzun yerine benim gibi bir fukarayı kabul etsin.

GÉRONTE: Peki, ne halt etmeye gitti şu kadırgaya?

SCAPIN: Başına geleceği kestiremedi. Yalnız unutmayınız ki, efendim, iki saatten fazla da mühlet vermedi.

GÉRONTE: Şey istiyor değil mi?

SCAPIN: Beş yüz altın.

GÉRONTE: Beş yüz altın! Bu adamda hiç insaf yok mu?

SCAPIN: Buldunuz, Türk'te insaf!

GÉRONTE: Beş yüz altının ne olduğunu biliyor mu?

SCAPIN: E, tabii, efendim, bilir ki bin beş yüz liradır.

GÉRONTE: Bin beş yüz lira, ha deyince bulunur mu sanıyor?

SCAPIN: Bunlar, kulağına lakırdı girecek insanlar değil, efendim.

GÉRONTE: Fakat ne halt etmeye gitti şu kadırgaya?

SCAPIN: Orası öyle, ama iptida hiçbir şey belli değildi. Yalnız, efendim, biraz acele ediniz.

GÉRONTE: Al öyleyse, şu dolabın anahtarı.

SCAPIN: Güzel...

GÉRONTE: Açarsın.

SCAPIN: Evet?

GÉRONTE: Sol tarafta büyük bir anahtar bulacaksın; ambarın anahtarıdır.

SCAPIN: Evet?

GÉRONTE: Orada bir küfe olacak. İçinde eski elbiseler vardır. Hepsini toplar, götürür, eskicilere satar, ondan sonra da gider oğlumu kurtarırın.

SCAPIN: *[Anahtarı geri vererek]* Aman efendim, dalga mı geçiyorsunuz? Bu söyledikleriniz doğru dürüst yüz frank etmez. Üstelik biliyorsunuz, bir parçacık zamanımız kaldı.

GÉRONTE: İyi, ama ne halt etmeye gitti şu kadırgaya?

SCAPIN: Aman yarabbi! Ne kadar da boşuna lakırdılar! Siz bırakın şu kadırgayı da vaktin daraldığını, oğlunuzu kaybetmek tehlikesi karşısında bulunduğunuzu düşünün. Heyhat, zavallı efendiciğim! Belki de seni sağlığımda bir daha göremeyeceğim.

Belki de şu sözleri söylediğim anda köle olarak Cezayir'e götürülüyorsun. Ama Tanrı bilir ki, senin için, elimden geleni ardıma koymadım. Şayet seni götürür satarlarsa, sebebi bir babanın kaygısızlığından başka bir şey değildir.

GÉRONTE: Dur Scapin, ben gideyim bu parayı bulayım.

SCAPIN: Öyleyse ayağınızı biraz çabuk tutunuz, efendim, mulet bitecek diye ödüm patlıyor.

GÉRONTE: Dört yüz altın mı demiştiniz?

SCAPIN: Hayır, beş yüz.

GÉRONTE: Beş yüz altın.

SCAPIN: Evet.

GÉRONTE: Ne halt etmeye gitti şu kadirgaya?

SCAPIN: Haklısınız, ama çabuk olun.

GÉRONTE: Gezecek başka yer yok muydu?

SCAPIN: O da doğru, fakat biraz çabukça davransanız.

GÉRONTE: Ah batasınca kadirga!

SCAPIN: [*Kendi kendine*] Bu kadirga da pek yüreğine işledi.

GÉRONTE: Dur Scapin, şimdi aklıma geldi. Biraz evvel bir yerden beş yüz altın almıştım. Bir elimle alıp bir elimle vereceğimi de hiç aklımdan geçirmiyordum. [*Keseyi uzatır, fakat vermez. Heyecan içinde kolunu götürüp getirdikçe Scapin de aynı şekilde keseyi almak için uzanmaktadır.*] Al! Git, oğlumu kurtar.

SCAPIN: Peki, efendim.

GÉRONTE: Ama o Türk'e söyle haydudun biriymiş.

SCAPIN: Peki.

GÉRONTE: Eşkıya imiş.

SCAPIN: Peki.

GÉRONTE: Dinsizin, hırsızın biriymiş.

SCAPIN: Siz orasını bana bırakın.

GÉRONTE: Bu beş yüz altını benden haksız yere aldığını söyle.

SCAPIN: Peki.

GÉRONTE: De ki: gözüne, dizine dursun inşallah.

SCAPIN: Merak etmeyin.

G RONTE: Elime bir geçmesin, bilirim ona o vakit yapacağımı, öyle söyle.

SCAPIN: Peki.

G RONTE: [*Keseyi tekrar cebine koyar ve yürür.*] Haydi, haydi ko  oğlumu ara.

SCAPIN: [*Arkasından giderek*] Efendim baksanıza.

G RONTE: Ne var?

SCAPIN: E, hani para?

G RONTE: Vermedim mi?

SCAPIN: Yoo, tekrar cebinize koydunuz.

G RONTE: Ah,  z nt den  a kına döndüm.

SCAPIN: Belli.

G RONTE: Ne halt etmeye gitti  u kadırgaya? Ah, zalim kadırga, ah Türk alçağı. Başına, ta  yağsın inşallah.

SCAPIN: [*Yalnız*] Bu be  yüz altını bir türlü hazmedemiyor. Yalnız, daha  de medik. Oğlu vasıtasıyla bana ettiğinden ötürü bir cereme daha çekmesi lazım.

VIII. SAHNE

SCAPIN, OCTAVE, LEANDRE

OCTAVE: E, Scapin, benim için tasarladığın işi becerebildin mi?

LEANDRE: Aşkımı bu çıkmazdan kurtarmak için bir şey yaptın mı?

SCAPIN: [*Octave'a*] İşte babanızdan kopardığım iki yüz pistol.

OCTAVE: Ah, beni ne kadar sevindirdin!

SCAPIN: Sizin için, hiçbir şey yapamadım.

LEANDRE: [*Gitmek ister.*] Öyleyse ben de gidip kendimi öldüreyim. Zerbinettesiz yaşamayacağım.

SCAPIN: Hişt! Durun biraz. Amma da aceleciymişsiniz yahu!

LEANDRE: [*Döner.*] Ne yapayım?

SCAPIN: Haydi, sizin işinizi de yoluna koydum.

LEANDRE: Ah, dünyaları bağışladın bana.

SCAPIN: Yalnız bir şartla; babanıza, bana oynadığı oyuna karşılık, küçük bir dolap çevirmeme göz yumacaksınız.

LEANDRE: Ne istersen yap.

SCAPIN: Şahit huzurunda vadediyorsunuz değil mi?

LEANDRE: Evet.

SCAPIN: Buyurun öyleyse, beş yüz altın.

LEANDRE: Haydi, şimdi hemen sevgilimi almaya gidelim.

III. PERDE

I. SAHNE

HYACINTE, ZERBINETTE, SCAPIN, SYLVESTRE

SYLVESTRE: Evet, sevgilileriniz hep birlikte buluşmanızı kararlaştırdılar. Biz şimdi onların verdiği emri yerine getiriyoruz.

HYACINTE: Böyle emre can kurban. Arkadaşlığınızı sevinçle karşılıyorum. Sevgililerimizin arasındaki dostluk ne diye bizim ikimizin arasında da kurulmasın; kabul ederseniz...

ZERBINETTE: Kabul! Ben zaten bana dost olanla dost olurum.

SCAPIN: Peki, âşık olanla?

ZERBINETTE: Aşka gelince, iş değişir. O biraz tehlikeli. Doğrusu o işte pek yokum.

SCAPIN: Ama bizim efendiye karşı biraz varsınız gibi geliyor bana. Sizin için yaptıkları, size, aşkına layıkıyla mukabele edecek kadar cesaret vermeli değil mi?

ZERBINETTE: Ben onun aşkına pek güvenemiyorum. Yaptıkları, beni tam manasıyla inandırmaya yetmiyor. Bereket biraz geniş yürekliyim de durmadan gülebiliyorum. Ama siz ona bakmayın. Sırası gelince de enikonu ciddiymidir. Eğer efendin beni satın almakla her şeyi olupbitti sanıyorsa aldanır.

Paradan başka da bir şeyler lazım. Aşkına onun istediği gibi mukabele edebilmem için, beni sevdiğini açıkça ispat etmeli; bunun birtakım usulü, erkânı vardır.

SCAPIN: Onun da istediği bu. Sizi yoluyla, yordamıyla almak istiyor. Zaten başka bir fikri olsaydı ben bu işe karışmayacaktım.

ZERBINETTE: Mademki böyle söylüyorsunuz; peki, inanıyorum; yalnız, babası tarafından bazı güçlükler çıkarılacağını sanıyorum.

SCAPIN: Biz her şeyi yoluna koyacak çareyi buluruz.

HYACINTE: Kaderlerimizin benzerliği, dost olmamız için ayrı bir sebep, işte ikimiz de aynı derdin içindeyiz. İkimizin de başında aynı bela.

ZERBINETTE: Hiç olmazsa sizin şu üstünlüğünüz var; ananızın babanızın kim olduğunu biliyorsunuz. Onların yardımı her şeyi yoluna koyup sizi mesut edebilir, sizi evlenmiş görünce ailesi de çaresiz razı olur. Gelgelelim benim için öyle mi ya? Yardımını isteyebileceğim hiç kimsem yok. Benim vaziyetim hiç de akli fikri malda mülkte olan bir babayı yumuşatacak gibi değil.

HYACINTE: Ama sizin de kârınız şu: Sevgilinizin gönlünü başka bir yere çevirmek isteyen yok.

ZERBINETTE: Asıl korkulacak şey bir sevgilinin gönlünü başkasına kaptırması değildir. Bir kadın, sevdiğini elinden kaçırmayacak kadar marifetli olduğuna güvenemez mi? Bu gibi işlerde benim daha korkulu bulduğum başka bir şey var. O da babalık nüfuzu. Ona karşı, akan sular duruyor.

HYACINTE: Yazık! Bu kadar temiz alakalar da bilmem ki ne diye böyle binbir engelle karşılaşır? İki kalbi birleştiren muhabbet bağlarına hiçbir engel karışmadığı zaman, sevmek ne tatlıdır!

SCAPIN: Hiç öyle şey mi olur? Sevgi de huzur, rahatlıktır, ama tatsız bir rahatlıktır. Saadetin dümdüzü insanı sıkar; hayatta alçalıp yükselmeler olmalıdır. Bir işe güçlük karıştı mı ateşi körükler, arzuları artırır.

ZERBINETTE: Aman Scapin, bize biraz Ŗu hikâneyi anlatsana, pek hoş dediler. Ŗu senin koca hasisten para çekmek için çevirdiğin dolabın hikâyesini. Bilirsin, bana bir hikâye anlatıldığı vakit çekilen zahmet boŖa gitmez pek hazzederim.

SCAPIN: İŖte Sylvestre burada, o da benim kadar anlatır. Ben Ŗimdi kafamda biraz sonra tadını çıkaracağım küçük bir öç alma iŖini tertiplemekle meŖgulüm.

SYLVESTRE: Yine durup dururken dertsiz baŖını derde sokmak istiyorsun.

SCAPIN: Fırsat buldukça baŖımı derde sokmaktan hoşlanırım.

SYLVESTRE: Sana demin de söyledim, beni dinlersen bu sevda-dan vazgeç.

SCAPIN: Doğru, ama kendimi dinlesem daha iyi olur.

SYLVESTRE: Peki, bundan ne kazanacaksın?

SCAPIN: Peki, ya sen ne kaybedeceksin?

SYLVESTRE: Hiç yoktan baŖına iŖ çıkarıyorsun. Bir araba değnek yiyeceksin, o olacak.

SCAPIN: Yiyeceksem kendi sırtıma yiyeceğim, seninkine değil ya.

SYLVESTRE: Doğru, mademki sırt senin, gönlünün beğendiğini yaparsın.

SCAPIN: Bu gibi tehlikeler, beni hiçbir vakit iŖimden alıkoymamıŖtır. Zaten ben öyle, her Ŗeyin önünü ardını fazla düŖünüp sonunda hiçbir iŖe giriŖemeyen pısırick insanlardan hazzetmem.

ZERBINETTE: Senin yardımlarına çok ihtiyacımız olacak.

SCAPIN: Siz gidin, ben birazdan gelir sizi bulurum. Bak bakalım, kendi kuyumu kendime kazdırıp bütün foyalarımı meydana vurdurmak, yanına kâr kalır mıymıŖ?

II. SAHNE

G RONTE, SCAPIN

G RONTE: E... Scapin, oğlumun işi ne  lemdede?

SCAPIN: Oğlunuz emniyettede efendim, yalnız şimdi sizin, sizin başınızda bir bela dolaşıyor, keşke şu anda evinizde olsaydınız.

G RONTE: Nasıl?

SCAPIN: şu anda, öldürmek için bucak bucak sizi arıyorlar.

G RONTE: Beni mi?

SCAPIN: Evet, sizi.

G RONTE: Kim arıyor?

SCAPIN: Octave'ın aldığı kızın ağabeysi, kız kardeşini kocasından ayırmaktan maksadınız, Octave'a onun yerine kendi kızınızı vermekmiş; öyle sanıyor. Bu düşünceyle de bütün hıncını sizden almaya karar vermiş. Namusunu temizlemesi için sizi ortadan kaldırması lazımmış. Bütün arkadaşları, tabii onlar da kendisi gibi eli kılıç tutan adamlar, dört bir yanda sizi arıyor, önlerine gelene sizi soruyorlar. Ben bile ötede beride bu g ruhtan birkaç kişiye yolcuları sigaya çekerlerken rastladım. B l k bölük, evinize giden yolları sarmışlar. Öyle ki, ne sağa bir adım atabilirsiniz, ne sola, yoksa maazallah ellerindesiniz.

G RONTE: Ne yapayım ben şimdi, Scapinciğim?

SCAPIN: Bilmiyorum, efendim, gerçekten çatallı bir iş. Sizin namınıza ben bile zangır zangır titriyorum. Ama... Durun bakalım. [*Geri döner kimse olmasın diye bakacakmış gibi sahnenin nihayetinde doğru yürür.*]

G RONTE: [*Titreyerek*] Ne o?

SCAPIN: [*Geri gelir.*] Yok, yok, bir şey değil.

G RONTE: Beni bu beladan kurtarmak için bir çare bulamaz mısın?

SCAPIN: Vallahi bir çare düşünüyorum; ama bir temiz ıslanma tehlikesini de göze almam lazım.

GÉRONTE: Ah, Scapin, sadık hizmetkâr olduğunu göster. Beni bırakma, kurbanın olayım.

SCAPIN: Bırakmak ister miyim? Sizi ne kadar sevdiğimi bilmez misiniz? Böyle bir zamanda sizi yalnız bırakmaya gönlüm nasıl razı olur?

GÉRONTE: İnan olsun, karşılıksız bırakmam. Şu elbiseyi sana vadediyorum, hele biraz eskisin de...

SCAPIN: Durun! İşte sizi kurtarmak için mükemmel bir çare. Bir kere şu çuvalın içine gireceksiniz, sonra da...

GÉRONTE: [*Birini görmüş gibi*] Aman!

SCAPIN: Yok, yok, yok, kimse yok. Ne diyordum, evvela içine gireceksiniz, sonra da hiç sesinizi çıkarmadan öyle duracaksınız. Ben sizi sırtıma alacağım, herhangi bir yük gibi; böylece düşmanlarımızın arasından evinizin içine kadar götüreceğim. Bir kere içeri girdik mi, üst tarafı kolay. Kapıyı, pencereyi sımsıkı destekler, sonra da adam gönderir, bu zorbacılara karşı imdat isteriz.

GÉRONTE: Fikir mükemmel.

SCAPIN: Fevkalade! Göreceksiniz. [*Kendi kendine*] Edepsizliğin cezasını çekeceksin.

GÉRONTE: Ne?

SCAPIN: Diyorum ki, düşmanlarınız bir güzel tuzağa düşecekler. Şöyle güzelce dibine yerleşin, hem sakın kendinizi gösterim demeyin. Ne olursa olsun kımıldamayın.

GÉRONTE: Artık sen üst yanını bana bırak. Ben o kadarını...

SCAPIN: Saklanın, işte haydutlardan biri sizi arıyor. [*Sesini değiştirerek*] Vay canına! Şu Géronte'ü bir temizleyemeyecek miyim be, nerede olduğunu sevabına bir haber verecek yok mu? [*Géronte'a kendi sesiyle*] Sakın kımıldamayın. [*Tekrar taklide başlayarak*] Alimallah, cehennemin dibine gitse bulacağım.

[*Géronte'a kendi sesiyle*] Aman görünmeyin. [*Kâh taklitle, kâh kendi sesiyle konuşur.*] Hey, çuvallı. — Efendim. — Sana bir tane altın, bu Géronte nerede olabilir? — Senyör Géronte'u mu arıyorsunuz? — Evet, be yahu! Onu arıyorum ya. — Ne gibi bir iş için efendim? — Ne gibi bir iş mi? — Evet. — Niyetim, tövbeler olsun, herifi sopa ile gebertmek be. — Aman, efendim, onun gibi adamlara sopa vurulmaz, o böyle muamelelere layık adam değildir. — Kim, o kendini beğenmiş Géronte alçağı mı? O Géronte namerdi mi? — Senyör Géronte ne kendini beğenmiştir, ne alçaktır, ne de namerttir. Rica ederim, efendim, ondan bu tarzda bahsetmeyiniz. — Bak hele şuna. Sen benimle ne biçim konuşuyorsun be? — Kendisine dil uzatılan bir zatı, vazifem icabı, müdafaa ediyorum. — Sen yoksa bu Géronte'un ahababı mısın? — Evet, efendim, ahababıyım. — Ya, ahababısın demek. Âlâ, [*Sopa ile bir kaç defa çuvala vurur.*] Al öyleyse. Onun yerine sana. — Ah, ah, ah, ah, efendim, ay, ay, ay, aman, yeter, ay, — Haydi bakalım, topla pılını pırtını şimdi, gözüm görmesin. — Ah, Allah'ın belası Gaskonyalı. Aman! [*Sırtını sahiden sopa yemiş gibi yapar, ahlayıp inler.*]

GÉRONTE: [*Başını çuvaldan çıkararak*] Ah Scapin, artık dayanamayacağım.

SCAPIN: Aman, efendim, bittim, omuzlarımın sızısından duramıyorum.

GÉRONTE: Nasıl olur? Asıl benim omuzlarıma indirdi.

SCAPIN: Değil efendim, değil; boyuna benim sırtıma vuruyordu.

GÉRONTE: Sen ne söylüyorsun, kuzum? Değneğin acısını bas-bayağı duydum işte, hâlâ da duyuyorum.

SCAPIN: Hayır, efendim, size olsa olsa değneğin ucu gelmiştir.

GÉRONTE: Oldu olacak, bari beni kurtarmak için biraz öteye çekilseydin.

SCAPIN: [*Onu kafasından iterek tekrar çuvala sokup*] Aman, korunun; işte biri daha, yabancıya benziyor. [*Aynı şekilde dilini ve*

konuşmasını değiştirerek] — İt gibi koştur sabahtan akşama kadar, yine bu Géronte alçağını bulmalı! — İyi saklanın. — Söylesene be yahu, efendi, lütfen be, arayıp durduğum bu Géronte nerededir, bilmiyor musun? — Hayır, efendim, Géronte'un nerede olduğunu bilmiyorum. — Doğrusunu söyle, kendisinden fazla bir şey istemiyorum. Yalnız sırtına bir araba kadar değnek çekeceğim. Göğsüne de hafif tertip birkaç kılıç saplamak istiyorum. — İnan olsun efendim, bilmiyorum nerede olduğunu. — Şu çuvalın içinde galiba bir şeyler kımıldıyor. — Affedersiniz, efendim. — İçinde mutlaka bir şey var. — Vallahi bir şey yok, efendim. — Şuna şöyle bir kılıç saplamak geliyor içimden. — Aman, efendim, sakın ha! — Bir gösterin öyleyse içinde ne var? — Emretmişsiniz efendim. — Nasıl emretmişsiniz. — Öyle ya, çuvalın içine bakmaktan başka yapacak işiniz kalmadı mı? — Görmek istiyoruz dedik ya. — Göremezsiniz. — Vay! Sen de kim oluyorsun? — Mal benim değil mi, göstermeyeceğim. — Göstermeyecek misin? — Hayır. — Ben de şu sopayı senin sırtında paralayacağım. — Vız gelir. — Vız mı gelir; al öyleyse. — Ay, ay, ay, ah, efendim, ay, ah, aman. — Haydi, şimdi eyvallah. Sana bu ufak bir ders olsun da bir daha adam gibi konuşmasını öğren — Ah, Allah belanı versin senin, musibet! Ah!

GÉRONTE: [*Çuvaldan başını çıkararak*] Ah, öldüm.

SCAPIN: Aman, geberdim.

GÉRONTE: Yahu, bu herifler de benim sırtımdan başka vuracak yer mi bulamıyorlar?

SCAPIN: [*Onun başını tekrar çuvalın içine iterek*] Aman saklanın, işte beş altı asker bir arada. [*Birkaç kişinin taklidini birden yapar.*] Haydi, ne yapıp yapıp şu Géronte'u bulalım. Her tarafı aramalıyız. Ayağımıza acımayalım. Bütün şehri dolaşalım. Hiçbir yeri unutmayalım. Her yere gidelim. Bütün köşe bucağı karıştıralım. Ne tarafa gideceğiz? Şuradan dönelim. Hayır,

burdan. Sola. Yok sağa. Yok canım. Evet, evet — İyi saklan. — Hey, arkadaşlar, işte uşağı burada. — Söyle bakalım, külhani, efendin nerede? — Baylar, rica ederim bana sataşmayın. — Söyle, öyleyse, nerede? — Söylesene. Çabuk ol. İcabına bakı-verdim. Çabuk! Haydi! — Hey, efendiler, yavaş olun. [*Géron-te, çuvaldan başını yavaşça çıkarıp Scapin'in marifetini seyretmeye başlar.*] — Eğer şimdiden tezi yok, efendini bize bulup çıkar-mazsan sırtına bir yük odunu yedin bil. — Hepsine taham-mül ederim, yine de efendimin nerde olduğunu söylemem. — Gebertiriz seni. — Keyfinizin bildiğini yapın. — Canın da-yak yemek mi istiyor? — Ben dünyada efendimi ele vermem. — Ya! İlle dayak yemek istiyorsun demek! Al öyleyse... [*Tam vurmaya hazırlanırken Géron-te çuvaldan çıkar. Scapin kaçır.*]

GÉRONTE: Ah! Alçak, ah! Hain! Ah! Rezil! Demek bana bu kah-rı eden sensin ha!

III. SAHNE

ZERBINETTE, GÉRONTE

ZERBINETTE: [*Géronte' u görmeden*] Biraz hava alayım şöyle.

GÉRONTE: [*Kendini yalnız sanarak*] Şart olsun, bunu senin yanına bırakmayacağım.

ZERBINETTE: [*Géronte' u görmeden*] Hah, hah, hah, hah! Ömür şey doğrusu, zavallı ihtiyar.

GÉRONTE: Bunda eğlenecek ne var, gülecek şey mi bulamadınız?

ZERBINETTE: Ne gibi ne demek istiyorsunuz, efendim?

GÉRONTE: Benimle alay etmemelisiniz, demek istiyorum.

ZERBINETTE: Sizinle mi?

GÉRONTE: Öyle ya.

ZERBINETTE: Nasıl? Sizinle alay eden mi var?

GÉRONTE: O halde ne diye gelmiş de öyle burnumun dibinde gülüyorsunuz?

ZERBINETTE: Bunun sizinle bir alakası yok ki, bir hikâye anlatırlar, gayetle gülünç bir hikâye, ben ona gülüyorum, işin içinde kendim de olduğumdan mıdır nedir, pek tuhafıma gitti.

Oğlu babasından para koparmak için bir oyun oynamış da.

GÉRONTE: Oğlu babasından para koparmak için mi?

ZERBINETTE: Evet. Azıcık üstüme düşseniz size bile anlatacağım. Zaten duyduğum hikâyeleri hemencecik herkese anlatmasam, içim rahat etmez.

GÉRONTE: Allah aşkına anlatın öyleyse bu hikâyeyi.

ZERBINETTE: Hayhay, size söylemekten bir şey çıkmaz. Zaten öyle uzun zaman gizli kalacak cinsten bir hikâye de değil. Kader bu ya, nasılsa şu Kıpti dedikleri herifin eline düştüm. Fal baka, bilmem ne yapa, diyar diyar dolaşıp sonunda buraya

geldik. Bir delikanlı beni gördü, tutuldu. O gün, bugün, peşimi bırakmaz oldu. İlkin, bütün delikanlılar gibi, işi lakırdıyla beceririm sanıyordu. Ama sonra gördü ki, kazın ayağı öyle değil. Fikrini az buçuk düzeltir gibi oldu. Derdini Kıptilere açınca anladı ki, kendilerine üç beş kuruş verirse beni ellerinden alabilecek. Yalnız, işin kötüsü, bizim sevdalı da, ekseri baba eline bakan çocuklardan farksız. Yani demem o demek ki, paradan yana biraz sıkıntı içinde. Bir de babası var; zenginliğine zengin, ama pinti mi pinti, dünyanın da en aksi adamı. Durun bakayım ismini hatırlayabilecek miyim? Durun! Azıcık yardım etsenize. Bu şehirde son derece hasisliğiyle tanınmış bir adamı bilmiyor musunuz?

GÉRONTE: Yoo.

ZERBINETTE: Adı Oronte... Or... ron.. ronte.. Hayır. Ge... Géronte... Evet, Géronte, tamam; işte başımın belası; buldum; işte bahsettiğim nekesin adı. Ne diyordum? Ha, bizimkiler de tuttular, bugün buradan başka yere gitmeye kalktılar. Bir şey değil, âşığım, parasızlık yüzünden, beni elinden kaçırarak, ne yapsın, bu parayı babasından çekmek için uşağının dalaveresine başvurmaktan başka çare bulamadı. Bakın uşağın adını iyi biliyorum, adı Scapin. Yaman adam doğrusu, ne türlü methedilse hakkıdır.

GÉRONTE: [*Kendi kendine*] Ah, külhani.

ZERBINETTE: Enayiye avlamak için bakın ne dolap çeviriyor. Hah, hah, hay! Düşündükçe güleceğim geliyor. Hah, hah, hah, hay! Gidiyor pintiyi buluyor; hah, hah, hay! Diyor ki, oğluyla beraber rıhtımda gezinirlerken, hah, hah, hay! Bir Türk kadirgası görmüşlermiş de, kalyondan bunları içeriye çağır-mışlarmış. Sözüm ona, genç bir Türk, bunları ağırlamış, aman yarabbi! Tam yiyip içerlerken gemi açılıvermiş. Türk, Scapin'i tek başına bir kayığa bindirip sahile göndermiş. Güya demiş ki, babasına söyle, hemen beş yüz altın yollamazsa oğlunu

Cezayir'e götüreceğim. Hah, hah, hay! Almış bizim hasisi, bizim mendeburu bir telaş. Bir yandan da, ne olsa oğlu ya, merhameti bırakmazmış; ama beş yüz altının lakırdısı da evlat acısı gibi içine işlermiş. Hah, hah, hay! Bir yandan parayı gözden çıkaramazmış, bir yandan da, içinin acısıyla, oğlunu kurtarmak için binbir çeşit, gülünç çareler bulurmuş. Hah, hay! Bir aralık kadirganın arkasından denize kanun gönderecek olmuş. Hah, hah, hay! Parayı vermeye bir türlü yanaşmazmış da, git dermiş uşağına, ben bu parayı denkleştirinceye kadar oğlumu bıraksınlar, yerine seni alıkoysunlar. Hah, hah, hay! Bir aralık da beş yüz altın yerine, beş para bile etmeyecek üç beş kat eski esvabından vazgeçmeye kalkmış. Hah, hah, hay! Uşak, bütün bu tekliflerin akıl kârı şeyler olmadığını kendisine anlatmış. O yine her lafın başında, acı acı: "Ama ne halt etmeye gitti şu kadirgaya, ah kör olası kadirga, ah insafsız Türk!" der, dururmuş. Neyse, bir hayli düşündükten, bir hayli ahlayıp ofladıktan sonra... Ama galiba boşuna anlatıyorum, hiç gülmüyorsunuz. Efendim?

GÉRONTE: Ne mi derim? Bu delikanlı, edepsizin, ahlaksızın biridir. Babası da elbette ettiklerini yanına koymaz. Kıpti kıza gelince, o da bir şımarık, kendini bilmez şey ki, öyle muhteremi bir insan hakkında olmayacak laflar söylüyor. Ama o zat, o kıza aile çocuklarını baştan çıkarmanın ne demek olduğunu öğretir. Hele o uşak! Edepsizin biri. Yarına kalmaz, Géronte onu darağacına gönderir.

IV. SAHNE

SYLVESTRE, ZERBINETTE

SYLVESTRE: Nereye kaçtınız? Konuştuğunuz adamın, sevgilinizin babası olduğundan haberiniz var mı?

ZERBINETTE: Aklıma gelmedi değil, ama iş işten geçtikten sonra.

Kendi hikâyesini adamcağızın yüzüne karşı bir bir anlattım.

SYLVESTRE: Nasıl, kendi hikâyesini mi?

ZERBINETTE: Ya. O kadar hoşuma gitmişti ki, anlatmadan duramadım. Ama ne çıkar? O düşünsün. Bu, bizim işimizi ne bozar ne de düzeltir.

SYLVESTRE: Boşboğazlık etmeden duramazdınız sanki. Bu sizin kendi işiniz, kıyamet mi kopardı, biraz dilinizi tutsaydınız?

ZERBINETTE: Ben söylemesem, başkasından duymayacak mıydı sanki?

V. SAHNE

ARGANTE, SYLVESTRE

ARGANTE: Hey, Sylvestre!

SYLVESTRE: Çabuk eve girin. Bizim efendi beni çağırıyor.

ARGANTE: Bana karşı elbirliği edersiniz ha, kerata!; bana karşı elbirliği edersiniz ha! Scapin, sen, bir de oğlum; beni dolaba koymak için; ben bunu yalar yutar mıyım sanıyorsunuz?

SYLVESTRE: Vallahi, efendim, eğer Scapin size bir iş yaptıysa bilmem, inanın ki, benim bunda günahım yok, böyle bir işe hiçbir türlü karışmışlığım vaki değil.

ARGANTE: Görüşürüz, melun, görüşürüz. Bana külah giydirecek adamın alnını karışlarım ben.

VI. SAHNE

GÉRONTE, ARGANTE, SYLVESTRE

GÉRONTE: Ah! Senyör Argante, görüyor musunuz başıma geleni?

ARGANTE: Ya siz benim başıma geleni görüyor musunuz?

GÉRONTE: Scapin alçağı, bir dolap çevirdi, benden beş yüz tane altın dolandırdı.

ARGANTE: Yine o Scapin alçağı, bir dolap çevirdi, benden de iki yüz pistol dolandırdı.

GÉRONTE: Beş yüz altın dolandırdığı yetmiyormuş gibi, başka bir iş daha yaptı ki, söylemeye utanıyorum. Ama onun cezasını çekecek.

ARGANTE: Bana oynadığı oyunun da hesabını soracağım.

GÉRONTE: Öyle bir intikam alacağım ki, eşini, menendini anasından doğalı görmemiş olacak.

SYLVESTRE: [*Kendi kendine*] Allah vere bu işte benim başıma da kabak patlamasa.

GÉRONTE: Hepsi bu olsa öpüp başıma koyacağım, Senyör Argante, bir kere dert geldi mi, arkası çorap söküşü gibi gidiyor. Bugün kızım gelecek diye sevinip duruyordum, bir de kâhyamdan haber aldım ki kızım Tarento'dan yola çıkmalı epey zaman olmuş. Batan gemiye binmiş olmalı diyorlar.

ARGANTE: Siz de Allah aşkınıza, yanınıza alıp güzel güzel getirmek varken, ne diye onu Tarento'da bırakırsınız?

GÉRONTE: Öyle icap etti. Bazı sebepler, beni, bu ikinci evlenişimi buraya gelinceye kadar gizli tutmaya mecbur etti. Ah! Bak, kim geliyor.

VII. SAHNE

NERINE, ARGANTE, GÉRONTE, SYLVESTRE

GÉRONTE: Nereden çıktın sütana?

NERINE: [*Diz çökerek*] Ah, Senyör Pandolphe, ne kadar...

GÉRONTE: Artık bu ismi bırak, bana Géronte de. Tarento'da, sizin aranızda beni o isimle dolaşmaya mecbur eden sebepler ortadan kalktı.

NERINE: Allah kahretsin! Bu isim değişikliği, gelip sizi burada buluncaya kadar, bize neler çekti.

GÉRONTE: Kızımın annesi neredeler?

NERINE: Kızınız, efendim, uzakta değil. Yalnız onu size göstermeden önce affınızı isteyeceğim. Kızı kocaya verdim, sizi bulamadık, yapayalnız ortada kaldık, ne yaparsınız...

GÉRONTE: Kızımı kocaya mı verdin?

NERINE: Evet, efendim.

GÉRONTE: Peki, ama kime?

NERINE: Octave isminde bir gence, Senyör Argante namında bir zatın oğlu.

GÉRONTE: Aman yarabbi!

ARGANTE: Ne tesadüf.

GÉRONTE: Çabuk, neredeyse, çabuk bizi oraya götür.

NERINE: İşte şu evde oturuyor.

GÉRONTE: Düş önümüze. Gelin, gelin, Senyör Argante.

SYLVESTRE: Akıllara durgunluk verecek bir hadise.

VIII. SAHNE

SCAPIN, SYLVESTRE

SCAPIN: Eee, Sylvestre, bizimkilerden ne haber?

SYLVESTRE: Sana iki havadisim var. Birincisi, Octave'ın işi rast gitti. Bizim Hyacinte yok mu? Senyör Géronte'un kızı çıktı; babalarının tasarladıkları şeyi tesadüf yerine getirdi. İkinci havadis de şu, ihtiyarlar sana ateş püskürüyorlar, hele Senyör Géronte.

SCAPIN: Ondan bir şey çıkmaz. Şimdiye kadar hiç kimsenin püskürdüğü ateşe metelik vermiş değilim. Başımızın üzerinden, bulut gibi, geçer gider.

SYLVESTRE: Ama dikkat et, oğullar babalarıyla barışırlarsa, sen açıkta kalırsın.

SCAPIN: Sen keyfine bak, ben onların öfkelerini yatıştırmanın yolunu bulurum. Hem...

SYLVESTRE: Aman, savuş, geliyorlar.

IX. SAHNE

G RONTE, ARGANTE, SYLVESTRE, NERINE, HYACINTE

G RONTE: Haydi, kızım, eve gidelim. Eğer sizinle beraber bir de annenizi g rebilseydim keyfim tamam olacaktı.

ARGANTE: İşte Octave da tam vaktinde geliyor.

X. SAHNE

ARGANTE, OCTAVE, HYACINTE, GÉRONTE, ZERBINETTE

ARGANTE: Gel, oğlum, gel. Mesut evlenmeni hep beraber kutlayalım. Allah...

OCTAVE: [*Hyacinte'i görmeden*] Hayır, babacığım, evlenme tekliflerinizin hiçbir hükmü olmayacak. Açık konuşalım. Kime sözlü olduğumu pekâlâ size bildirdiler.

ARGANTE: Evet; ama sen bilmiyorsun ki...

OCTAVE: Ben bilinecek şeyi biliyorum.

ARGANTE: Canım, Senyör Géronte'un kızı...

OCTAVE: Senyör Géronte'un kızı mıızı bilmiyorum.

GÉRONTE: İşte o...

OCTAVE: Hayır, efendim, beni bağışlayın; kararım karardır.

SYLVESTRE: Dinlesene...

OCTAVE: Hayır, sen karışma dinlemiyorum.

ARGANTE: Karın...

OCTAVE: Hayır, diyorum, babacığım, ölürüm yine Hyacinte'ten vazgeçmem. [*Hyacinte'e gitmek için sahneyi bir baştan bir başa yürür.*] Evet, nafile, işte benim ruhum; onu ömrümün sonuna kadar seveceğim, dünyada başka kadın istemem.

ARGANTE: E, iyi ya işte, sana verdiğimiz de o ya. Ne laf anlamaz şey be yahu! Hep kendi bildiğini okuyor.

HYACINTE: Evet, Octave, işte babamı buldum. Artık hiçbir derdimiz kalmadı.

GÉRONTE: Haydi, eve gidelim, orada daha rahat konuşuruz.

HYACINTE: Ah, babacığım, ne olursunuz, şu sevimli kızcağızdan ayrılmayalım; onun ne kadar iyi huyları olduğunu bir bilseniz, kim bilir nasıl takdir edersiniz.

G RONTE: Senin erkek kardeşini baştan çıkarana, az evvel de yüzüme karşı, ileri geri laflar söyleyen bir kimseyi evime almamı istiyorsun demek?

ZERBINETTE: Efendim, affınızı dilerim. Eğer o zatın siz olduğunuzu bilseydim, tabii öyle konuşmazdım. Sizi yalnız gıyaben tanıyorum.

G RONTE: Nasıl? Gıyaben mi?

HYACINTE: Baba, kardeşimin bu kız için duyduğu temiz aşkta hiçbir kötülük yok. Ben kefilim.

G RONTE: İşte bu güzel. şimdi ben, oğlumu bu kızla mı evlendireyim? Hovardalıkta s rtmekten başka iş bilmez, ne idüğü belirsiz bir kızla?

XI. SAHNE

*LEANDRE, OCTAVE, HYACINTE, ZERBINETTE,
ARGANTE, G RONTE, SYLVESTRE, NERINE*

LEANDRE: Babacığım, sakın aslı nesli belirsiz, fakir bir kızı seviyorum diye  z lmeyiniz. Onu kendilerinden satın aldığım insanlar bana onun bu  hirden olduğunu, kibar bir aileye mensup bulunduğunu söylediler; kendisini dört yaşındayken ka ırmı lar, işte bu bilezik de o vakitten kalmaymı , anasını babasını bulabilmemiz için belki bize yardım dokunacak.

ARGANTE: Ah! I te o bilezik. Benim kızım. Söylediğiniz yaşta kaybetmi tim.

G RONTE: Sizin kızınız mı?

ARGANTE: Evet, ta kendisi, i te yüzüne bakınca anlaşılıyor. Ah! Evladım.

HYACINTE: Aman yarabbi! Ne akla gelmez hadiseler!

XII. SAHNE

*CARLE, LEANDRE, OCTAVE, G RONTE, ARGANTE,
HYACINTE, ZERBINETTE, SYLVESTRE, NERINE*

CARLE: Ah! Efendiler, büyük bir aksilik oldu.

G RONTE: Ne oldu?

CARLE: Zavallı Scapin...

G RONTE: Ben o keratayı geberettireceğim.

CARLE: Yok, efendim, hacet kalmadı. Bir binanın altından ge-
 erken başına bir taşcının çekici düştü. Kafası patladı. Beyni
dışarı çıktı. Ölüyor. Yalnız  lmeden evvel, sizi dünya gözüyle
bir daha görebilmek için, kendisini buraya getirmelerini is-
tedi.

ARGANTE: Nerede?

CARLE: İşte, şurada.

XIII. SAHNE

EVVELKİLER, SCAPİN

SCAPIN: [*İki kişi tarafından taşınarak getirilir. Kafası, adamakıllı yarılmış gibi, sarılıdır.*] Ah! Of! Efendilerim, görüyor musunuz halimi? Aman! Görüyor musunuz başıma neler geldi? Ay! Kalplerini kırdığım kimselere haklarını helal ettirmeden ölmek istemedim. Ah! Evet, efendilerim, son nefesimi vermeden evvel beni affetmenizi dilerim; olabilir a, belki farkına varmadan size kötülük etmişimdir. Bilhassa Senyör Argante'la Senyör Géronte'e. Aman!

ARGANTE: Ben kendi namıma affediyorum; haydi, rahat, rahat ölmene bak.

SCAPIN: [*Géronte'a*] Asıl siz, efendim, asıl size ettim. Sopa ile...

GÉRONTE: Yeter, yeter, haydi ben de affettim.

SCAPIN: Benim gibi bir adama yakışık alır mıydı, öyle sopayı alıp...

GÉRONTE: Allah Allah; yeter dedik ya.

SCAPIN: Kırılası sopa; size...

GÉRONTE: Tut çeneni diyorum sana; haydi, hepsini unuttum işte.

SCAPIN: Ah! Ne alicenaplık. Ama canugönülden mi affediyorsunuz? Zira o sopa ile...

GÉRONTE: Eh, dedik ya. Haydi, artık bundan bahsetmeyelim. Hepsini affettim; haydi.

SCAPIN: Ah! Efendim, bu sözü işittim mi işitmedim mi, adeta canlanır gibi oldum.

GÉRONTE: Yoo. Affettim, ama ölmek şartıyla.

SCAPIN: Nasıl, efendim?

GÉRONTE: Eğer iyileşirsen sözümü geri alırım.

SCAPIN: Ah! Aman! İşte yeniden fenalaşmaya başladım.

ARGANTE: Senyör Géronte, neşemizin yüzü suyu hürmetine, onu kayıtsız, şartsız affedelim.

GÉRONTE: Peki, öyle olsun.

ARGANTE: Haydi, şimdi de keyfimizi tamamlamak için hep birlikte yemeğe gidelim.

SCAPIN: Ya ben, beni de bari masanın bir kıyıcığına kadar götürüverseler de orada ölsem.

SİCİLYALI YAHUT RESİMLİ MUHABBET¹

(Le Sicilien ou L'Amour Peintre)

Molière

Çeviren: Orhan Veli Kanık

¹ Birinci basım, Maarif Matbaası, 1944, Ankara.

ŞAHISLAR

DOM PEDRO: Sicilyalı asilzade.

ADRASTE: Fransız asilzadesi, Isidora'nın âşığı.

ZAİDE: Genç cariye.

ALİ: Adraste'in Türk kölesi.

İKİ UŞAK.

BALEDEKİ ŞAHISLAR

Çalgıcılar,

Şarkı söyleyen bir köle,

Dans eden köleler.

Dans eden erkek, kadın Araplar.

I. SAHNE

ALİ, ÇALGICILAR

ALİ: [Çalgıcılara] Susss! Burada durun. Ben sizi çağırırım, bekleyin biraz. Amma da karanlık, göz gözü görmüyor. Bu akşam gökyüzü siyah bir maskara elbisesi giymiş. Görünürde bir tek yıldız yok. Bu kölelik kötü şey. Kendin için yaşayamazsın; hep efendinin gönlüne, hep efendinin keyfine bakacaksın. Onunkilerden başka kaygın olmayacak. Benim efendi de bütün işi bana yükledi. Âşıkmiş. Ne gecem var ne de gündüzüm. Hah, işte meşaleler gözüktü. O olacak.

II. SAHNE

ADRASTE, İKİ UŞAK [Ellerinde meşale], ALİ

ADRASTE: Sen misin Ali?

ALİ: Benim tabii, başka kim olabilir? Gecenin bu saatinde sizden, benden başka kimsenin, sokaklarda dolaşacağını zannetmiyorum.

ADRASTE: Evet, ama ben de kimsenin benim kadar dertli olabileceğini sanmıyorum. Anlarım insan bir güzele tutulur da yüz bulamaz yahut terslenir. O zaman hiç olmazsa rahat rahat ah eder, gönlünü avutur. Ama bir de deli gibi sevdiğin bir kadınla bir kelime bile konuşamazsan. Gözlerine yanıp tutuşmandan hoşlanıyor mu, yoksa hoşlanmıyor mu, bunu da bilmiyor musun, derdin bundan firaklısı olmaz. Kör olası, kıskanç herif! Sevgili Yunanlımın başına nasıl da bela kesilmiş. Göz açtırmıyor. Onsuz bir adım atmıyor. Kızcağız.

ALİ: Ama aşкта türlü türlü konuşmalar vardır. Bana öyle geliyor ki, neredeyse iki ay olacak, gözleriniz birbirine söylemedik laf bırakmadı.

ADRASTE: Doğru. Onunla göz göze konuştuğumuz oldu, ama birbirimizin niyetini anladık mı, ne bileyim? Bakışlarımla ne demek istediğimi anlatabildim mi acaba ona? Yahut onun bakışları, acaba benim anladığım şeyleri mi söyledi?

ALİ: Başka türlü anlaşma yolları bulmalı.

ADRASTE: Senin çalgıcılar burada mı?

ALİ: Evet.

ADRASTE: Çağırsana. [Yalnız] Gelsin çalgıcılar, şurada sonuna kadar çaldıracağım. Bakalım güzelim, pencerelerin birinden görünmemelik edebilecek mi?

ALİ: Geldiler, efendim. Ne çalsınlar?

ADRASTE: En beğendikleri şarkıyı.

ALİ: Geçen gün, bu çalgıcıların üçü bana bir şarkı çalmışlardı.
Gene onu çalsınlar.

ADRASTE: Hayır, hayır. O dursun.

ALİ: Ah, efendim, o kadar güzel bir bekârdı ki.

ADRASTE: Güzel bekâr da ne demek?

ALİ: Bekâr efendim, bilirsiniz, bu işlerden anlarım. Çok hoştur
şu bekâr; zaten ahenk bakımından, bekârdan gayrısında iş
yok. Dinleyin Allah aşkına şu triyoyu.

ADRASTE: Dinleyemem. Ben şimdi, şöyle coşkun taşkın bir şey-
ler istiyorum. Beni kendimden geçirsin, tatlı tatlı hülyalara
gark etsin.

ALİ: Anlıyorum, siz bemolden hoşlanıyorsunuz. Ama ikimizin
de gönlünü pekâlâ hoş edebilirler. Küçük bir komedide bir
sahne vardı. Ben bir defa dinledim, size onu çalsınlar. İki âşık
çoban var. Sevgililerinden ayrı düşmüşler. Bir ormanda, içleri
bayıla bayıla, bemol üstüne bir şarkı söylüyorlar. Birbirlerine
evvela içlerindeki hüznü, sonra da sevgililerinin zalimlikle-
rini anlatıyorlar. Derken gayet neşeli bir başka çoban geliyor.
Harikulade bir bekârla başka bir şarkı söyleyip onların halle-
riyle alay ediyor.

ADRASTE: Pekâlâ. Dinleyelim, bakalım şunu.

ALİ: İşte burası da tam bu oyuna göre bir yer; şu iki meşale sah-
neyi aydınlatır.

ADRASTE: Sen eve göz kulak ol, içerde bir gürültü falan duyar-
san haber ver de hemen ışıkları saklattırayım.

III. SAHNE

Ali'nin getirdiği şarkıcılar tarafından söylenir.

I. ÇALGICI: [*Philéne'i temsil ederek*]

Dertlerimin hazin şarkısı
Rahatınızı kaçıırıyorsa,
Kayalar, bana darılmayın.
Derdimi öğrendiğiniz zaman
Kaya değil ne olursanız olun,
Bana siz de acıyacaksınız.

II. şARKICI: [*Tircis'i temsil ederek*]

Neşeli kuşlar, şafakla beraber,
Bu sonsuz ormanda ötüşmeye başlar;
Bense, ben zavallı,
Soluk soluğa inler dururum.
Ah, sevgili Philene'im benim.

PHILENE: Ah, benim canım Tircis'im.

TIRCIS: Ne kadar dertliyim!

PHILENE: Ah ne kadar!

TIRCIS: İnsafsız Climene duymuyor bile.

PHILENE: Chloris bir defa bile bakmıyor yüzüme.

İKİSİ BİRDEN: Ah zalim felek. Mademki bizi onlara sevdiremi-
yorsun, onları bize sevdirmek niçin?

III. ÇALGICI: [*Çobanı temsil ederek*]

Zavallı sevgililer, bu ne gaflet;
Taş yürekli kadınlara gönül vermek böyle.
Sıhhatli insanlar
Boş verir böyle şeylere.

Kalbi esir edecek zincir,
Bir kadının lütfu olmalıdır.
Yüz tane güzel var şurada,
Peşinde koştuğum;
Dinlerlerse aşkımı onlara,
En tatlı sözlerle anlatırım,
Ama bir de kaplan olmaya kalkmasınlar,
Vallahi aslan kesilirim.

PHILENE'LE TIRCIS: [*Beraber*]

Ah, Tanrı'nın mesut kulu,
Ne mutlu böyle sevene.

ALİ: Efendim, içerde bir gürültü var,
ADRASTE: Aman çabuk kaçın, ışıkları da söndürün.

IV. SAHNE

DOM PEDRO, ADRASTE, ALİ

DOM PEDRO: [*Sırtında gecelik entarisi, başında takke, elinde bir kılıç olduğu halde evinden çıkar.*] Ne vakittir duyuyorum, kapımın önünde şarkılar söyleniyor; boşuna değil herhalde. Etraf da karanlık ama bir araştırayım bakayım, kimlermiş onlar?

ADRASTE: Ali..

ALİ: Ne var?

ADRASTE: Duymuyor musun?

ALİ: Yoo. [*Dom Pedro arkalarına geçip onları dinler.*]

ADRASTE: Bütün emeklerimiz boşa mı gitti? Bu güzel Yunanlı dilberle bir kelime olsun konuşamayacak mıyım? O kıskanç musibet, o hıznır Sicilyalı, işi inada bindirdi, aman vermeyecek.

ALİ: Allah kahretsin onu. Nedir çektiğimiz bu heriften? Pis men-debur! Ah, ne olurdu, şuracıkta bir elime geçirseydim keratayı, bilirdim ona yapacağımı. Burnundan getirirdim vallahi. Görürdü, kıskançlık nasıl olurmuş.

ADRASTE: Onu, bunu bırak. Bir yolunu bulalım da şu işin hakkından başka türlü gelem. Oyun mu olur, dalavere mi olur bilmem artık? Doğrusu ben böyle bir işe kırk yıldan beri hazırım. Eğer...

ALİ: Efendim, ne oluyor pek anlamıyorum; ama kapı açık, isterseniz yavaşça gireyim içeri, bakayım, gürültü nerden geliyor. [*Dom Pedro kapının kenarına saklanır.*]

ADRASTE: Haydi; ama gürültü edeyim deme. Ben buradayım. Ah, yarabbim, İnşallah İsidora'dır.

DOM PEDRO: [*Ali'ye bir tokat atarak*] Kimdir o?

ALİ: Yabancı değil.

DOM PEDRO: Kim? Francisque, Dominique, Simon, Martin, Pierre, Thomas, George, Charles, Barthélemy. Çabuk kılıcımı verin, kalkanımı, mızrağımı, tabancalarımı, tüfeklerimi getirin çabuk. Gebert keratayı, bakma gözünün yaşına.

V. SAHNE

ADRASTE, ALİ

ADRASTE: Kimseler yok. Ali, Ali.

ALİ: [*Bir köşede saklı*] Efendim.

ADRASTE: Neredesin?

ALİ: Çıktılar mı dışarı?

ADRASTE: Hayır, ses seda yok.

ALİ: [*Saklandığı yerden çıkarak*] Hele bir gelsinler, görürler günlerini.

ADRASTE: Hay kör olası! Emeklerimiz gene mi boşa gitti? Bu kıskanç herif bize nefes aldırmayacak.

ALİ: Yoo, artık bu iş benim namusuma dokunuyor. Kimseye Ali'den daha kurnaz dedirtmem. Dalavereci damarım ayağa kalktı; bu işlere fena içerliyorum. Bütün marifetimi ortaya dökeceğim artık.

ADRASTE: Benim yegâne istediğim, bir yolunu bulup, onu mektupla olsun, sözle olsun, bu sevdadan haberdar etmek; ondan da bir cevap almak. Sonra nasıl olsa, bir punduna getirir...

ALİ: Siz işi bana bırakın. Nelere başvuracağım, göreceksiniz; nihayet, biri olmazsa biri. Eh, sabah oluyor, ben şimdi gideyim de adamlarımı toplayayım.

VI. SAHNE

DOM PEDRO, ISIDORA

ISIDORA: Beni böyle sabah sabah uyandırmaktan ne zevk alıyorsunuz, bilmem. Tam resmimi yaptıracağınız bir günde doğru mu sanki bu ettiğiniz? Sabah karanlığında uyanmak insanın tenine tazelik, gözlerine parlaklık vermez herhalde.

DOM PEDRO: Biraz işim var, erken çıkmalıyım.

ISIDORA: Sizin işiniz varsa bana ne? Güzel güzel sabah uykumu uyuyabilirdim, size de bir fenalık gelmezdi.

DOM PEDRO: Evet, ama sizi yanı başımda görmeden yapamıyorum. Bekçileri de ara sıra yoklamak iyi oluyor. Bu gece gene pencerelerinizin önünde durmadan şarkılar söylendi.

ISIDORA: Sahi. O kadar da güzel söylediler ki...

DOM PEDRO: Sizin şerefinezdi.

ISIDORA: İnşallah öyledir.

DOM PEDRO: Kimdi bu şarkıları söyleyen biliyor musunuz?

ISIDORA: Bilmiyorum, ama kim olursa olsun, kendisine minnettarım.

DOM PEDRO: Minnettar mısınız?

ISIDORA: Elbette, arzusu beni eğlendirmek değil mi?

DOM PEDRO: Size âşık olmasını hoş mu görüyorsunuz?

ISIDORA: Aaa.. Böyle şey hoş görülmez mi ayol?

DOM PEDRO: Bütün böyle şeyleri hoş mu görürsünüz siz?

ISIDORA: Tabii.

DOM PEDRO: Pişkinlik diye de buna derler.

ISIDORA: Ne diye saklayacakmışım? İnsan ne derse desin, sevmekten her zaman hoşlanır, güzelliğimizi övüyorlar, kızacak değiliz ya. İnanın bana, kadınların en büyük arzusu, erkekleri kendilerine âşık etmektir. Bütün gayretleri bunun içindir. En

mağruru bile güzel gözlerinin zaferini, hiç olmazsa için için alkışlar.

DOM PEDRO: Diyelim ki siz sevmekten hoşlanıyorsunuz; ama ben, sizi sevmekten hiçbir zevk almıyorum, buna ne buyrulur?

ISIDORA: Orasını bilmem. Fakat ben birini sevecek olsam, herkesin de onu sevmesinden büyük bir zevk alırım. Seçtiğiniz güzelin güzel olduğuna bundan daha iyi alamet olur mu? Sevdiğimizi herkesin sevmesi memnun olunacak bir şey değil midir?

DOM PEDRO: Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır; benim muhabbetim öyle değil. Benim sevdiğimi hiç güzel bulmamaları daha çok hoşuma gider. Başkalarının gözüne güzel görünmeye çalışmasanız iyi edersiniz.

ISIDORA: Ne? Yoksa kıskanıyor musunuz?

DOM PEDRO: Evet, kıskanıyorum. Bir kaplan gibi, hatta bir şeytan gibi kıskanıyorum. İstiyorum ki, yalnız benim olasınız. Sizi o kadar seviyorum ki, bir başkasına bir parça gülümsemenizi, bir parçacık manalı bakmanızı kabul edemiyorum. Bütün bu gayretlerim hep âşıkları semtinize yanaştırmamak için... Gönlünüzü yalnız bana verin istiyorum. Kimsenin hakkına el uzatmasına dayanamam.

ISIDORA: Doğrusunu ister misiniz? Tuttuğunuz yol, yol değil. Kalp kazanacağım diye zorbalığa kalkılmaz. Daha beter aldırırsınız. Bakın sizden saklamıyorum, erkek olsaydım da başka biriyle yaşayan bir kadına tutulsaydım, ne yapar yapar, o adamı kıskandırır, elde etmek istediğim kadını gece gündüz ona bekletirdim. Muvaffak olmanın bundan mükemmel çaresi yoktur. Kadın ruhu bu baskıya, bu esarete uzun zaman dayanamaz. İşte o zaman onun hiddetinden, kederinden kolayca istifade edilir.

DOM PEDRO: Demek ki, biri gelse de size diller dökse, hemen yelkenleri suya indireceksiniz, öyle mi?

ISIDORA: Önceden bir şey söyleyemem. Ama şurası muhakkak ki, kadınlar pek sıkıntıya gelemeyiz. Onlardan şüphe etmek, onları evlere kapatmak, çok tehlikelidir.

DOM PEDRO: Bana karşı neler borçlu olduğunuzu unutuyorsunuz galiba. Esaretten kurtardığı bir kadınla evlenmeye razı olsun da insan...

ISIDORA: Beni bir esaretten kurtarıp daha ağır bir esarete sokarsanız, bütün hürriyetimi elimden alırsanız, böyle etrafıma bir sürü adamlar dikip sabrımı tüketirseniz, size nasıl borçlu sayabilirim kendimi?

DOM PEDRO: Ama bütün bunları sevgimden yapıyorum.

ISIDORA: Sevginizden mi? Vallahi, benden nefret etseniz daha memnun olurum.

DOM PEDRO: Bugün ters tarafınızdan kalkmışsınız. Bu sözlerinizi, sizi erken kaldırmış olmamdan mütevellit kederinize veriyorum.

VII. SAHNE

DOM PEDRO, ISIDORA, ALİ

[Türk kıyafetinde. Dom Pedro'ya birçok reveranslar yapar.]

DOM PEDRO: Yeter yeter, ne istiyorsunuz?

ALİ: [Isidora ile Dom Pedro'nun arasına girer. Dom Pedro'ya söylediği her sözden sonra Isidora'ya dönerek efendisinin maksadını işaretlerle anlatmaya çalışır.] Sinyor, sinyorenin müsaadesiyle huzurunuzda eğilerek, sinyorenin müsaadesiyle şunu rica etmeye geldim... Sinyorenin müsaadesiyle bendeniz... Sinyorenin müsaadesiyle...

DOM PEDRO: Sinyorenin müsaadesiyle biraz şu tarafa geçer misiniz? [Ali ile Isidora'nın arasına girer.]

ALİ: Efendim, ben müthiş bir çalgıcıyım.

DOM PEDRO: Verilecek konserim yok.

ALİ: Maksadım başka. Bendeniz musiki ve dansla biraz uğraştım. Bu işte birkaç köleyi yetiştirdim. Kendilerinden, sanatlarından anlayan bir efendi arıyorlar. Sizin esaslı bir zat olduğunuzu bildiğim için onları görüp dinledikten sonra beğenirseniz satın almanızı yahut dostlarınızdan birine tavsiye etmenizi ricaya geldim.

ISIDORA: Bir görelim: Eğleniriz. Çağırın gelsinler.

ALİ: Şalabala. Yeni bir şarkı söyleyecekler size. Günün şarkısı. Dinleyin Şalabala.

VIII. SAHNE

ALİ, ISIDORA, DOM PEDRO, TÜRK KÖLELER

BİR KÖLE: [*Isidora'ya şarkı söyler.*]

Tutuşmuş gönlüyle bir âşık
Arıyor bucak bucak sevdiğini.
Ne yazık, kör olası kıskançlık.
Konuşamıyorlar birbirleriyle,
Bundan büyük dert olur mu?
Gönül çekene?

[*Dom Pedro'ya*]

Ciribirida ouch Alla!
Star bon Turca,
Non aver danara:
Ti voler compara
Mi servir â ti,
Se pagar per mi;
Farbona coucina,
Mi levar matina,
Far boller caldara.
Parlara, parlara
Ti voler compara?

İlk bale

[*Kölelerin dansı*]

KÖLE: [*Isidora'ya*]

Her an bir işkence,
Altında bu âşık.
Ama, biraz müşfik bir gözle.
Bakarsa ona sevgilisi,
Razı olursa onun sevmesine
Herkesin önünde.
Kıskancın gayretlerine,
Metelik vermez.

[*Dom Pedro'ya.*]

Chiribirida ouch Alla!
Star bon Turca,
Non aver danara:
Ti voler compara?
Mi servir â ti,
Se pagar per mi;
Farbona coucina,
Mi levar matina,
Far boller caldara.
Parlara, parlara,
Ti voler compara?

İkinci bale

[*Köleler tekrar dans ederler.*]

DOM PEDRO: [*Şarkı söyler.*]

Sizi gidi maskaralar,
Bu söylediğiniz şarkıda
Değnek kokusu var.
Kıcınıza, kıcınıza.

Chiribirida ouch Alla!
Mi ti non compara,
Ma ti bastonara,
Si ti non andara;
Andara, andara,
O ti bastonara.

Vay, köftehorlar vay. [*Isidora'ya.*] Haydi, içeri girelim artık. Ben gitmekten vazgeçtim. Zaten hava da biraz bozuyor. [*Tekrar karşısına çıkan Ali'ye*] Ah, dalavereci seni! Bir daha gözüme görüneyim deme.

ALİ: Peki, ne olacaktı? Seviyor işte. En büyük arzusu da ona aşkını söylemek. Razi olursa evlenecek bile.

DOM PEDRO: Olur, olur; ben de kızı ona saklıyorum zaten.

ALİ: Zorla alacağız elinizden.

DOM PEDRO: Ne dedin, kerata...

ALİ: Çatlasan da patlasan da alacağız diyorum, sana.

DOM PEDRO: Senin şu kılıcı gördüğün var mı? Vallahi...

ALİ: Ne kadar bekçilik etsen nafile; yemin ettik, kız bizim.

DON PEDRO: Sen dur hele, ben senin hakkından gelmesini bilirim.

ALİ: Biz senin hakkından geleceğiz asıl. Karımız olacak işte. Kararımız karar. [*Yalnız.*] Ya geberirim ya da bu işi beceririm.

IX. SAHNE

ADRASTE, ALİ, İKİ UŞAK

ADRASTE: Ee, nasıl, Ali? İşler yolunda mı?

ALİ: Hafiften şöyle bir iskandil ettim. Ama...

ADRASTE: Üzülme. Ben gökte ararken yerde buldum. Güzelimi evinde göreceğim. Şimdi ressam Damon'a rastladım. Sevgilimin evine resmini yapmaya gelecekmiş. Damon'la öteden beri içli dışlıyızdır. Bunun için bana yardım etmek istedi. Küçük bir pusula yazıp kendisinin yerine beni gönderecek. Bilirsin, resimle biraz uğraşmışlığım vardır, bir zamanlar elim'e fırça bile aldım. Âdetlerimiz hilafına. Malum ya memleketimizde kibarların hiçbir şey bilmemesi istenir. Neyse, işte bizim dildadeyi böylece serbes berbes görebileceğim. Ama biliyorum, o başımın belası kiskanç musibet hiçbir yerden eksik olmaz. Bir araya gelmemizi kolaylaştıracak bütün fırsatları önleyeceğinden o kadar eminim ki! Ama onun da çaresini bulduk. Elimizde bir halayık var. Onu kullanarak bir dolap çevireceğiz. Güzelimi o kiskanç herifin elinden alacağız. Tabii sevgili razı olursa.

ALİ: Orasını bana bırakın artık. Sizi görüştürmek benden. [*Ya-vaşça Adraste'in kulağına*] Bu işte benim de emeğim olmadı demeyeceksiniz. Ne zaman gidiyorsunuz oraya?

ADRASTE: Hemen, bütün işleri de hazırladım.

ALİ: Ben de gidip hazırlanayım öyleyse.

ADRASTE: Hiç vakit kaybetmeye gelmez. Haydi gidelim. Onu görmemeye daha fazla dayanamayacağım.

X. SAHNE

DOM PEDRO, ADRASTE, İKİ UŞAK

DOM PEDRO: Kimi aradınız dostum?

ADRASTE: Sayın Dom Pedro'yu arıyorum.

DOM PEDRO: Benim.

ADRASTE: Lütfen şu mektubu okur musunuz?

DOM PEDRO: "Kendim gelemeyeceğim. İstedığınız portre için yerime asil bir Fransız gencini gönderiyorum. Kendisi kibar kişilere hizmet etmekten zevk aldığı için benim teklifim üzerine bu işi kabul etti. Bu çeşit resimlerin üstadıdır. Sevdığınız insanın mükemmel bir portresine kavuşmak emelinde olduğunuza göre, size bundan daha iyi bir hizmette bulunamazdım. Kendisine sakın paradan falan bahsetmeyiniz; bunu bir hakaret sayar; çünkü resim yapması sadece şeref ve şöhret içindir." Sinyor Fransız, bana büyük bir lütufta bulunuyorsunuz, minnettarınızım.

ADRASTE: Bütün emelim, ünlü, değerli kimselere hizmet etmektir.

DOM PEDRO: Resmi yapılacak bayanı çağırıyorum.

XI. SAHNE

ADRASTE, DOM PEDRO, ISIDORA, İKİ UŞAK

DOM PEDRO: [*Isidora'ya*] Bakın, Damon bize bu zatı göndermiş, resminizi yapmak zahmetine katlanmayı lütfen kabul buyurmuşlar. [*Isidora'yı selam bahanesiyle kucaklayan Adresta'a*] Hey, Sayın Fransız hazretleri, bu çeşit selam vermek bizim memlekette âdet değildir.

ADRASTE: Fransa'da âdet böyledir.

DOM PEDRO: Fransız âdetleri, Fransız kadınları için muvafık, ama bizim kadınlarımız için biraz fazla laubali.

ISIDORA: Bu şerefi büyük bir sevinçle karşılıyorum. Hayretler içindeyim doğrusu; sizin gibi büyük bir ressamın evime geleceğini ümit edemezdim.

ADRASTE: Sizin resminizi yapmayı büyük bir şeref saymayacak kimse yoktur sanıyorum. Bir eser vücuda getirmek zor olma-yacak; modelin kendisi bir eser zaten.

ISIDORA: Model bir şey değil; ama ressamın mahareti, kusurları giderebilir.

ADRASTE: Ressam hiçbir kusur görmüyor; bütün arzusu da gördüğü güzelliği bütün mükemmelliğiyle herkesin gözü önüne koyabilmek olacaktır.

ISIDORA: Eğer fırçanız da diliniz kadar iltifat ederse yapacağınız resim; hiç bana benzemeyecek.

ADRASTE: Tanrı öyle bir model yaratmış ki, ressam istese de onu daha fazla güzelleştiremez.

ISIDORA: Tanrı, ne dersiniz deyin, bana...

DOM PEDRO: Yetişir, rica ederim, iltifatları bırakalım da resme geçelim.

ADRASTE: [*Uşaklara*] Haydi, getirin takımları. [*Takımlar gelir.*]

ISIDORA: Nerede durayım?

ADRASTE: Şurada. En münasip yer burası; ışığın tam böyle düşmesi lazım.

ISIDORA: Böyle iyi miyim?

ADRASTE: Çok iyi, biraz kalkar mısınız, lütfen. Biraz daha bu tarafa. Vücudunuzu şöyle çevirin. Baş biraz kalkık, boynun güzelliği görünsün. Burası biraz daha açık olmalı. [*Göğsünü biraz açar.*] Güzel. Biraz daha; birazcık daha.

DOM PEDRO: [*Isidora'ya*] Ne kadar da güçmüş oturmanız. Doğru dürüst oturamaz mısınız?

ISIDORA: Her zaman yaptığım şey değil ki; mösyönün dediği gibi durmam lazım.

ADRASTE: [*Oturarak.*] Mükemmel; çok iyi duruyorsunuz. [*Isidora'yı biraz daha kendine çevirerek*] Şöyle, lütfen, resimde bütün mesele modelin duruşundadır.

DOM PEDRO: Oldu artık.

ADRASTE: Biraz daha bu tarafa. Bana doğru bakın rica ederim; gözleriniz gözlerimden ayrılmasın.

ISIDORA: Bazı kadınlar kendilerine hiç benzemeyen resimleri severler, ressam kendilerini olduklarından daha güzel yapmadıkça gönülleri olmaz. Ben öylelerinden değilim. Onları memnun etmek için hepsine aynı resmi yapmak lazım; çünkü hepsi aynı şeyleri isterler: zambak gibi beyaz, gül gibi pembe bir ten, düzgün bir burun, küçük bir ağız, canlı, iri gözler... Çehre, aslında koskocaman da olsa avuç içinden büyük olmayacak. Bana yapacağınız portre kendim olsun, hiç söylenmeden kim olduğu bilinsin.

ADRASTE: Sizin resminizin kime ait olduğu sorulmaz ki. Yüzünün çizgileri pek az insanda bulunabilir. Öyle tatlı, öyle sihirli hatlar ki, bunları çizmeye kalkmak tehlikeli bir iş.

DOM PEDRO: Burun biraz büyük gibi geliyor bana.

XII. SAHNE

ALİ [*İspanyol kıyafetinde*], DOM PEDRO, ADRASTE, ISIDORA

DOM PEDRO: Bu adam da ne istiyor? Böyle habersiz mabersiz herkesi yukarıya bırakan kim?

ALİ: [*Dom Pedro'ya*] Kimseden izin istemedim. Ama asilzadeler arasında bu gibi hareketler olağan şeylerden sayılır. Beyzadem, beni tanımıyor musunuz?

DOM PEDRO: Hayır, beyzadem.

ALİ: Dom Gilles Davalos. İspanya tarihi size kim olduğumu öğretmiş olmalıydı.

DOM PEDRO: Bir arzunuz mu var?

ALİ: Evet, bir şeref meselesi hakkında fikrinizi soracağım. Bu meselelerde sizden daha salahiyyetli bir şövalye kolay kolay bulamam, biliyorum. Ama rica ederim, şöyle bir kenara çekilelim.

DOM PEDRO: Burası iyi işte.

ADRASTE: [*Isidora'ya alçak sesle bir şeyler söylerken kendisini gören Dom Pedro'ya*] Gözlerinin rengini daha bir iyice göreyim dedim. Maviymiş.

ALİ: [*Dom Pedro'yu Adraste'la Isidora'dan uzaklaştırmaya çalışarak*] Beyzadem, ben bir tokat yedim. Yumruk falan değil, suratımın ta orta yerine bal gibi bir tokat. Bunun ne demek olduğunu elbette bilirsiniz. Bir türlü hazmedemiyorum. Bilmem nasıl yapsam da acısını çıkarsam. Acaba bu adamı düelloya mı davet etsem? Yoksa öldürtsem mi?

DOM PEDRO: Öldürmeli; en kestirme yol budur. Hasmınız kim?

ALİ: Yavaş konuşalım, lütfen. [*Ali, Dom Pedro'yu lafa tutarak Adraste'ı görmesine mâni olur.*]

ADRASTE: [*Isidora'nın dizlerine kapanarak*] Evet, güzel Isidora. Gözlerim iki aydır size her şeyi söyledi. Ne demek istediklerini

anladınız. Sizi bütün sevgilerin üstünde bir sevgiyle seviyorum. Ömrümce sizin olmaktan başka düşüncem, başka gayem, başka arzum olmayacak.

ISIDORA: Doğru mu söylüyorsunuz bilmem; ama insanı inandırıyorsunuz.

ADRASTE: Bu inancınız dileklerimi hoş görecektir kadar kuvvetli mi?

ISIDORA: Hoş görmekte fazla bile ileri gittim diye korkuyorum.

ADRASTE: Deminki teklifime razı olacak kadar inanıyor musunuz bana, güzel Isidora?

ISIDORA: Henüz bir şey söyleyemem.

ADRASTE: Peki, ne bekliyorsunuz?

ISIDORA: Karar veremiyorum.

ADRASTE: Ah, insan sevdi mi öyle bir çabuk karar verir ki.

ISIDORA: Haydi, peki, kabul ediyorum.

ADRASTE: Ama söyleyin, hemen, şu anda olmasını kabul ediyor musunuz?

ISIDORA: İnsan bir şeye karar verdikten sonra zamanın üstünde durur mu artık?

DOM PEDRO: [Ali'ye] İşte benim fikrim bu, beyzadem.

ALİ: Beyzadem, siz de bir tokat yerseniz fikir danışmaya bana gelin. Siz de benden aynı nezaketi görürsünüz.

DOM PEDRO: Sizi kapıya kadar geçirmiyorum, ama asilzadeler arasında bu gibi hareketler olağan şeylerdendir.

ADRASTE: [Isidora'ya] Hayır, hayır; kalbimdeki bu muhabbeti hiç kimseye, hiçbir zaman... [Isidora ile konuştuğunu gören Dom Pedro'ya] Şu çenesinin altındaki küçük çukura bakıyordum. Leke zannettim de. Neyse, bugünlük bu kadar yeter; başka sefere bitiririz. [Dom Pedro'ya] Hayır, hayır, şimdiden bakmayın daha bitmedi. Şunu kaldırırsanız, lütfen. [Isidora'ya] sizden de ricam: Hep böyle kalın, hiç neşenizi kaybetmeyin, işimiz bitinceye kadar.

ISIDORA: Merak etmeyin, neşemi hiç kaybetmeyeceğim.

XIII. SAHNE

DOM PEDRO, ISIDORA

ISIDORA: Siz ne dersiniz? Ben bu genci pek kibar buldum. Kabul etmeli ki, bu Fransızlar da başka milletlerde olmayan bir nezaket, bir kibarlık var.

DOM PEDRO: Evet, ama fena da bir huyları var. Çabuk yüzgöz olmaya kalkıyorlar, bir de her rastladıklarıyla uluorta cilvelaşmeye başlıyorlar.

ISIDORA: Kadınların böyle şeylerden hoşlanacağını biliyorlar da ondan.

DOM PEDRO: Evet, kadınların hoşuna gidiyor, ama bir de erkeklere sor bakalım. Adam, burnunun dibinde, karısına yahut sevgilisine olmadık diller döküldüğünü görür de bundan nasıl hazzeder?

ISIDORA: Bütün bunlar oyun, canım.

XIV. SAHNE

ZAİDE, DOM PEDRO, ISIDORA

ZAİDE: Ah, asil şövalye, kocam deli gibi peşimden geliyor; ne olur, kurtarın beni onun elinden. Böyle kıskançlık görülmemiş, ne yaptığını bilmiyor. İstiyor ki hep yüzüm peçeli dolaşayım; bu dereceye vardırdı. Yüzüm bir parça açıldı diye, bir çekti kılıcını, kendimi size zor attım. Bu zulümlere karşı yardımınızı istiyorum. Aman, işte geliyor. Yalvarırım size, beni bu azgın herifin elinden kurtarın.

DOM PEDRO: [*Zaide'ye Isidora'yı göstererek*] Beraber içeri girin, korkmayın.

XV. SAHNE

ADRASTE, DOM PEDRO

DOM PEDRO: Ne? Siz misiniz? Bir Fransız'da bu kadar kıskançlık? Böylesi yalnız bizlerde olur, sanıyordum.

ADRASTE: Fransızlar her yaptıkları şeyi herkesten iyi yaparlar. Kıskandık mı, bir Sicilyalıdan bin defa fazla kıskanırız. Namussuz, sizin evinize sığınmakla paçayı kurtardım sanıyor. Ama siz benim öfkemi anlamayacak adam değilsiniz. Bırakın, rica ederim, şuna layık olduğu cezayı vereyim.

DOM PEDRO: Aman, durun Allah aşkınıza, bu kadarcık kaba-hat için bu kadar öfke çok.

ADRASTE: Bu türlü kabahatlerin büyüklüğünü şekilde aramak lazım. Mühim olan, verilen emirlerin tutulmamış olması. Bu gibi işlerde men edileni yapmak, hatta çok sudan bir şey bile olsa, büyük bir cürüm sayılır.

DOM PEDRO: Bize anlattığına göre, yaptığında bir kasıt yok. Allah aşkına, barışın da bu iş bitsin.

ADRASTE: Nasıl? Onu müdafaa mı ediyorsunuz? Siz ki, bu işlerde o kadar hassas davranırsınız, hiç şakanız yoktur?

DOM PEDRO: Evet, müdafaa ediyorum. Beni minnettar bırakmak istiyorsanız, bu öfkeden vazgeçip onunla barışınız. Sizden bu lütfu istiyorum. Kabul ederseniz bunu aramızda bir dostluk başlangıcı sayacağım.

ADRASTE: Bu vaziyet dahilinde sizi reddedemeyeceğim. Peki, nasıl isterseniz öyle olsun.

XVI. SAHNE

ZAİDE, ADRASTE, DOM PEDRO

DOM PEDRO: [*Zaide'ye*] Hey, gelsenize. Düşün peşime bakalım, sizi barıştırdım. Benden iyisine düşemezsiniz.

ZAİDE: Size ne kadar minnettarım bilemezsiniz. Ama durun da gideyim, peçemi alayım. Onsuz gözüne görünemem.

DOM PEDRO: [*Adraste'a*] Şimdi gelir. İşi yoluna koyduğumu söylediğim vakit, inanın bana, öyle sevindi ki.

XVII. SAHNE

ISIDORA [*Zaide'nin peçesini örtünmüş*],
ADRASTE, DOM PEDRO

DOM PEDRO: [*Adraste'a*] Mademki öfkenizden vazgeçmek lütufkârlığında bulundunuz, razı olun da, sizi el ele verelim.

Benim hatırım için, güzel güzel geçinin.

ADRASTE: Peki, size vadediyorum, güzel hatırınız için, onunla istediğinizden âlâ yaşayacağım.

DOM PEDRO: Beni son derece mütehassis bıraktınız, bunu ömrümün sonuna kadar unutamayacağım.

ADRASTE: Size söz veriyorum, Sayın Dom Pedro, yüksek hatırınız için ona gözüm gibi bakacağım; kuş sütüyle besleyeceğim.

DOM PEDRO: Bu kadarına nasıl teşekkür edeceğim, bilemiyorum. [*Adraste'la Isidora çıkarlar.*] Her şeyi tatlıya bağlayıp kavgaların önünü almak ne iyi şey! Hey, Isidora, buraya gelin.

XVIII. SAHNE

ZAİDE, DOM PEDRO

DOM PEDRO: Ne oluyor? Bu da ne demek?

ZAİDE: [Peçesiz] Ne mi demek? Şu demek ki kıskanç bir adam herkesin nefret ettiği bir baş belasıdır. Ona, baba hayrına zarar vermekten zevk almayacak kimse yoktur. Kilitler, sürgüler insanları hapsedemez. Kalp kazanmaya bakmalı. Bu da ancak güler yüz, tatlı dille olur. Şu anda Isidora sevgilisinin kolları arasındadır. İşte adamı böyle tongaya bastırırlar.

DOM PEDRO: Dom Pedro böyle bir hakaretin altında mı kalacak? Hayır, hayır; daha elim tutuyor. Gidip mahkemeye vereyim de görsün. Ben onun hakkından gelmesini bilirim, işte hâkimin evi şuracıkta. Hey, baksanıza.

XIX. SAHNE

HÂKİM, DOM PEDRO

HÂKİM: Buyurun, Seigneur Dom Pedro. Ne iyi ettiniz de geldiniz.

DOM PEDRO: Bir hakarete uğradım da size şikâyeteye geldim.

HÂKİM: Bir maskeli balo, dünyanın en neşeli balosu.

DOM PEDRO: Evet, alçak bir Fransız bana bir oyun oynadı.

HÂKİM: Bu kadar güzelini ömrünüzde görmemişsinizdir.

DOM PEDRO: Parasını verip kölelikten kurtardığım bir kızı kaçırdı.

HÂKİM: Arap kıyafetine girmiş oyuncular. Öyle de güzel dans ediyorlar ki.

DOM PEDRO: Böyle bir hakarete tahammül edilir mi, siz söyleyin?

HÂKİM: Esvaplar harikulade, bilhassa bugün için yaptırılmış.

DOM PEDRO: Bu alçaklığa karşı adaletin yardımını istiyorum.

HÂKİM: Mutlaka görün. Böyle bir fırsatı kaçırmayın. Halka da tekrarlanacak, çok eğlenceli...

DOM PEDRO: Nasıl? Neden bahsediyorsunuz?

HÂKİM: Evimdeki maskeli balodan.

DOM PEDRO: Ben size başımdaki dertten bahsediyorum.

HÂKİM: Bugün eğlenceden başka hiçbir şöyle uğraşmak istemiyorum. Haydi, beyler, gelin bakalım nasıl oluyor.

DOM PEDRO: Hay Allah'ın delisi. Maskeli balodan bahsediyor.

HÂKİM: Hay Allah'ın belası. Gelmiş de işinden bahsediyor.

XX. SAHNE

HÂKİM, DANS EDEN KÖLELER

Üçüncü bale

Arap kıyafetinde birçok köle hâkimin önünde dans ederler. Komedi böylece biter.

BARBERINE¹

Alfred De MUSSET

Çeviren: Orhan Veli Kanık

1 Birinci basım, Maarif Matbaası, 1944, Ankara.

ŞAHISLAR

BEATRIX D'ARAGON: Macaristan kraliçesi.

KONT ULRIC: Bohemyalı bir asilzade.

ASTOLPHE DE ROSEMBERG: Genç Macar baronu.

ŞÖVALYE ULADISLAS: Bir şövalye.

POLACCO: Seyyar satıcı.

BARBERINE: Ulic'in karısı.

KALÉKAIRI: Genç bir Türk cariye.

Nedimler ve saire.

Vaka Macaristan'da geçer.

I. PERDE

Bir misafirhane önünde bir yol. Dipte, dağlar arasında gotik bir şato.

I. SAHNE

ROSEMBERG, OTELCİ

ROSEMBERG: Nasıl! Demek bana yer yok! Atlarımı koyacak bir ahır yok! Bir kovuk, ufacık bir kovuk!

OTELCİ: Vallahi müteessirim, efendim.

ROSEMBERG: Yalnız kiminle konuştuğunun farkında mısın?

OTELCİ: Af buyurunuz, güzel beyzadem. Elimde olsa sizi başımın üstünde misafir ederim. Ama krallarımıza tahsis edilen bu konağın, öteden beri taşlarının giydirilip cenazelerinin gömüldüğü Albe Royale yolu üzerinde bulunduğundan haberiniz yok herhalde.

ROSEMBERG: Neden olmasın, ben de oraya gidiyorum.

OTELCİ: Sahi mi? Harbe mi gidiyorsunuz?

ROSEMBERG: Suallerini seyislerime sorarsın. Sen şimdi düşün taşın da, bana, şu külüstür hanında en doğru dürüst odayı ayırmaya bak.

OTELCİ: Ah, efendim, olacak şey değil. Birinci odada dört tane Moravyalı baron var, ikincide, Transilvanyalı bir bayan,

üçüncüde, ki ufacık bir odadır, karısıyla beraber Bohemyalı bir kont oturuyor, ne güzel bir kadın, efendim.

ROSEMBERG: Hepsini kapı dışarı et.

OTELCİ: Ah! Muhterem efendim, zavallı bir adamcağızın felaketine sebep olmak istemezsiniz. Bilseniz, Türklerle harbe tuttuğumuzdan beri buradan ne çok gelip geçen oluyor.

ROSEMBERG: Hiçbiri umurumda değil. Sen onlara sadece adının Astolphe de Rosemberg olduğunu söyle.

OTELCİ: Güzel, efendim, ama bu bir sebep değil ki...

ROSEMBERG: Küstahlık ediyorsun. Kırbacı kaldırdığım gibi...

OTELCİ: Bir asilzade, namuskâr insanlara, böyle bir muameleyi layık görmez, efendim.

ROSEMBERG: [*Tehdit ederek*] Hâlâ mı ukalalık ediyorsun be?... Şimdi sana...

II. SAHNE

*Öncekiler, birkaç uşak koşuşur, Şövalye Uladislas
misafirhaneden çıkar.*

ŞÖVALYE: [*Kapının eşiğinde*] Nedir, efendiler? Ne var?

OTELCİ: Şahitsiniz ya şövalyem. Bu genç beyzade, otelim dolu diye benimle gürültü çıkarmaya kalkıyor.

ROSEMBERG: Seninle gürültü çıkarmaya mı? Hay budala hay! Gürültü çıkarmak! Senin gibi bir adamla mı?

OTELCİ: Kimin gibi olursam olayım, efendim, herkesin canı candır. Dayak atmaya kalktınız mı...

ŞÖVALYE: [*İlerleyerek, otelciye*] Kızma, üzülme, ben şimdi her şeyi yoluna koyarım. [*Rosemberg'e*] Senyör, sizi selamlıyorum. Macaristan kralının sarayına mı gidiyorsunuz?

[*Otelci ile uşaklar çekilirler.*]

ROSEMBERG: Evet, şövalyem, orada vazife aldım, bir an evvel de gitmem lazım.

ŞÖVALYE: Yolun kapalı olmasından da herhalde memnun değilsiniz.

ROSEMBERG: Ya, çok canımı sıkıyor.

ŞÖVALYE: Kâfirlerle aramızda çıkan o küçük hadise hepimizi akın akın saraya sürüklüyor. Bu işten kendini alabilecek kabadayı adam azdır. O alaya ben de karıştım. İşimizi güçleştiren de kalabalığın fazla olması.

ROSEMBERG: Vallahi, burada uzun boylu kalmak niyetinde değildim. Yalnız, herifin hareketine sinirlendim.

ŞÖVALYE: Öyleyse, senyör...

ROSEMBERG: Rosemberg.

ŞÖVALYE: Senyör Rosemberg, benim adım da Şövalye Uladislas. Kendimi methetmiş gibi olacağım ya, ordumuzda olup

bitenleri bilmeseniz bile ismimi duymuşsunuzdur. Sizinki bana hiç yabancı gelmedi, Rosemberglerle Baden'de görüşmüştüm. [*Rosemberg selamlar.*] Eğer geçicilerden değilseniz...

ROSEMBERG: Hayır, şöyle bir yemek yeyip atları sulamak için uğradım.

ŞÖVALYE: Gürültünüzü duyduğum vakit ben masa başında idim, Balaton Gölü'nden tutulmuş nefis bir balık yiyordum. Silah arkadaşlarımın ahbablığı ile eski bir yüzbaşının huzuru rahatsız olacağınız şeyler değilse, sizi bütün samimiyetimle masamıza davet ederim.

ROSEMBERG: Ben de davetinizi sevinçle kabul eder, bundan ziyadesiyle şeref duyarım.

ŞÖVALYE: Buyurunuz o halde, rica ederim. İyi bir ızgara, güzel bir kadına benzer; fazla bekletilmeye gelmez.

ROSEMBERG: Muhakkak. Güzel kadın dediniz de aklıma geldi... [*Ulric'le Barberine hanın başka bir kapısından girerler.*] Hah, işte güzel bir kadın...

ŞÖVALYE: Bakıyorum, fena zevkiniz yok.

ROSEMBERG: Eh, kör de sayılmam... Tanıyor musunuz?

ŞÖVALYE: Tanımaz mıyım, elbette. Bohemyalı bir asilzadenin karısı. Gelin de anlatayım. [*Eve girerler.*]

III. SAHNE

ULRIC, BARBERINE. [*Barberine kocasının kolunda*]

BARBERINE: Demek burada ayrılmanız lazım?

ULRIC: Kısa bir zaman için, çabuk döneceğim.

BARBERINE: Demek gideceksiniz. Sonra da bu eski şatoya döneceksiniz. Ben de sizi, dönünceye kadar, orada bir başıma bekleyeceğim.

ULRIC: Amcanızı göreceğim, sevgilim. Ama niçin keyifsizsiniz bugün?

BARBERINE: Size sormalı, bilmiyor musunuz? Çabuk döneceğim demiştiniz, değil mi? Sahiden çabuk dönerseniz üzülmem. Ya siz, siz hiç üzüntülü değil misiniz?

ULRIC: Hava böyle sisli, yağmurlu oldu mu, ne yapacağımı bilmiyorum.

BARBERINE: Sevgili efendim, sizden bir ricam var.

ULRIC: Ne kış! Fena bir kış geliyor! Şu yolların, şu havanın haline bakın. Bütün tabiat kabuğuna çekiliyor. Yeryüzünde bir tek canlı şey kalmayacakmış gibi.

BARBERINE: Önce beni dinlemenizi rica ediyorum, sonra da bir lütüfta bulunmanızı.

ULRIC: Ne istiyorsunuz, ruhum? Affet beni; nem var bilmiyorum bugün.

BARBERINE: Ben de nen var, ben de bilmiyorum. İstediğim de bu, Ulric, neniz varsa karınıza söylemenizi istiyorum.

ULRIC: Vallahi yok, sana söyleyecek hiçbir şeyim, hiçbir gizli kapaklı şeyim yok.

BARBERINE: Ben bir Portia değilim; cesur desinler diye bir yetime bir iğne batırmaya kalkmam. Ama sen de bir Brutus değilsin, sen de iyi kalpli kralımız Mathias Corvin'i öldürmeye

kalkmazsın. Dinle, bunun için ne büyük büyük sözlere lüzum, var, ne anlar vermeme, ne de önünde diz çöküp yalvarmama. Üzüntülüsün. Yanıma gel; işte elim kalbime giden en doğru yol budur. Seninki de oraya, çağırdığım zaman, bu yoldan gelecektir.

ULRIC: Sen nasıl safiyetle soruyorsan ben de öylece cevap vereceğim. Senin baban zengin değildi; benimki zengindi, ama servetinin altından girdi üstünden çıktı. Sonra biz ikimiz, genç yaşta evlenmişiz, büyük bir adımız var, var ama o kadar işte. Allah'ın sana bahşettiği güzellikle iyiliğin yanında ben de saadetini, servetini temin etmek isterdim. Gelgelelim bunu temine yarayacak hiçbir şey yapamıyorum. Buna üzülüyorum işte. Kazancımız ne kadar alelaide! Öyle iken çiftçilerimize eza cefa edip bu alelaide kazancı artırmaya kalkışmıyoruz. Sağ kaldıkça da bunlardan, babama getirdikleri paradan daha fazlasını beklemeyeceğim. Onun için saraya gitmeyi, kralın hizmetine girmeyi düşünüyorum.

BARBERINE: Evet, iyi bir fikir. Kral meziyet sahibi bir kişizadeyi hiçbir vakit kötü karşılamamıştır. Hele senin gibisi için onun yanında yükselmek işten bile değil.

ULRIC: Doğru, ama gidersem, seni burada bırakmam lazım; çünkü içinde o kadar sıkıntı ile yaşadığımız bu evi terk edebilmek için başka yerde de geçinebileceğimizden emin olmalıyız. Seni yalnız bırakmaya ise bir türlü razı olamıyorum.

BARBERINE: Neden?

ULRIC: Neden mi diyorsun, bunu bilmeyecek ne var. Biraz evvel saklamak kararında olduğum bir sırrı ağzımdan çabucak alıvermedin mi? Ne yaptın da aldın? Bir defa gülümseyiverdin, o kadar.

BARBERINE: Kıskanıyor musun yoksa?

ULRIC: Hayır, sevgilim, ama o kadar güzelsiniz ki! Gidersem ne yapacaksınız? Civardaki bütün beyzadeler yollarda peşinize

takılmayacaklar mı? Ben de, ta bilmem neredeki bir hayalin peşinden koşacağım diye uykularımdan olmayacak mıyım? Ah! Barberine, gözden ırak, gönülden ırak.

BARBERINE: Dinle; Allah bilir ya, şu eski şato ile bir parçacık aramız beni mesut etmek için kâfidir, yeter ki orada benimle yaşamaktan sen de hoşlanasın. Kalkarım, işimin başına geçerim, kümese inerim, senin yemeğini hazırlarım, seninle beraber kiliseye giderim, sana bir kitaptan parçalar okurum, biraz dikiş dikerim, başımı göğsüne koyduğum zaman da sadet içinde uyurum.

ULRIC: Sen bir meleksin.

BARBERINE: Melek, ama dişi bir melek; bir çift atım olsaydı Allah'ın huzuruna arabama kurulur da öyle çıkardım. İsterdim ki başlığım daha şatafatlı; etekliğim daha gösterişli olsun. İsterse komşularım hasetlerinden çatlasınlar. İnan bana, biz kadınları asıl kanatlandıran, ayaklarımızın ardı sıra arşın arşın sürüklediğimiz o ağır kadifelerdir.

ULRIC: Ya, gördün mü?

BARBERINE: Kral Mathias seni iyi karşılamamazlık edemez. Sen de onun sarayında haliyle zengin olursun. İyisi mi git. Ama ben senin peşin sıra gelemeyecekmişim ne yapalım, demin içinden geçeni öğrenmek için nasıl sana elimi uzatmıştım, işte Ulric, yine uzatıyorum, yemin ediyorum, sana daima bağlı kalacağım.

ULRIC: İşte benim de elim.

BARBERINE: Sevmenin ne demek olduğunu, seven bilir. Atını eyerlettir. Tek başına git. Karından şüphelenmeyi aklına getirdiğin an onun kapılarda senin yolunu gözlediğini, senden katiyen şüphe etmediğini düşün. Haydi, dostum, gel Ludwig bizi bekliyor.

IV. SAHNE

ŞÖVALYE, ROSEMBERG

ROSEMBERG: Yemek üstüne şöyle açıkta bir yere oturup sözünü sohbetini bilir birkaç ahabpla, terbiye dairesinde, şu bu kadın hakkında laf etmeye de bayılırım.

ŞÖVALYE: Kraliçeye sizin için bir şey söylemişler mi?

ROSEMBERG: Evet, iyi karşılanacağımı umuyorum. [*Otururlar.*]

ŞÖVALYE: Epey iş becereceğinizden şüphe etmeyin. Göreceksiniz. Transilvanya voyvodasının emrinde Türklere karşı girdiğimiz son muharebede idi, bir akşam, sık bir ormanda, yolunu şaşırmış genç bir kıza rastladım.

ROSEMBERG: Ne idi ormanın ismi?

ŞÖVALYE: Hazer Denizi kıyılarında herhangi bir ormandı.

ROSEMBERG: Bilmiyorum; kitaplarda da görmedim.

ŞÖVALYE: Zavallı kızcağız üç tane haydudun hücumuna uğramıştı. Tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş, gayet de zorlu atlara binmiş üç tane haydut.

ROSEMBERG: Sözlerinizin beni ne kadar meraklandırıldığını bilmezsiniz. Can kulağı ile sizi dinliyorum.

ŞÖVALYE: Atımdan indim, kılıcımı çekip derhal uzaklaşmalarını emrettim. Burada müsaade buyurun da kendimi övmeyeyim. Anlıyorsunuz tabii, üçünü de temizlemek zorunda kaldım. Çok kanlı bir dövüşten sonra...

ROSEMBERG: Hiç yaralanmadınız mı?

ŞÖVALYE: İçlerinden yalnız bir tanesi mızrağı ile vuracak oldu; mızrağı çektiğim gibi kafasına öyle bir kılıç indirdim ki, derhal düştü öldü. Bir de genç kıza yaklaşıncaya ne göreyim? Bir prenses değil mi? İsmi şimdi söyleyemeyeceğim.

ROSEMBERG: Endişenizi anlıyorum. Ben de ısrar etmeyeceğim.

Sır tutmak kendini bilen bir adamın vazifesidir.

ŞÖVALYE: Şimdilik bana ne lütuflarda bulunduğunu da söylemeyeceğim. Onu sarayına kadar götürdüm. Ertesi gün buluşmak üzere de bir söz kopardım. Gelgelelim kral babası, onu Karaman paşasıyla evlendirmeye karar vermiş olduğu için, birbirimizi gizli bir tarzda görebilmemiz çok güç olacaktı. Altmış tane harem ağası sırf onu kollama işine memur edilmişti. İşleri gece gündüz bu idi. Bunlar yetmiyormuş gibi Molock adında bir dev vardı ki, prenses çocukluğundan beri ona emanet edilmişti.

ROSEMBERG: Garson! Bana bir bardak tokai şarabı getiriniz.

ŞÖVALYE: Düşünün hali bir kere! Dalgaların dövdüğü bir kayalığın üstünde, bu da yetmiyormuş gibi, etrafı o anlattığım muhafızlarla çevrili, muhkem bir şato. Bakın, Senyör Rosemberg, buna karşı ne plan kurdum. İyi dinleyin rica ederim.

ROSEMBERG: Vallahi, heyecandan kanım iliğim çekiliyor.

ŞÖVALYE: Bir kayığa atlayıp açıldım. Bir Macar büyücüsü dostumun verdiği muskaya güvenerek kendimi dalgalara fırlattım; dalgalar, tıpkı bir kazazede gibi, beni kıyıya attı. Tam da koca Molock'un burçlar üzerinde devriye gezdiği sırada idi. Beni öyle kumların üzerinde boylu boyuna uzanmış görünce aldı, yatağına götürdü.

ROSEMBERG: Şimdi anlıyorum, fevkalade!

ŞÖVALYE: Diriltmek için uğraşmaya başladılar. Bense, gözlerim yarı kapalı, Molock'la yalnız kalsam diye bakıyordum. Bir aralık, üstüne sıçradığım gibi, sağ bacağından yakalayıp hemen denize fırlattım.

ROSEMBERG: Tüylerim diken diken oluyor. Neredeyse kalbim duracak.

ŞÖVALYE: Doğrusu tehlikeli iş, çünkü gürültüyü duyan altmış tane lala, ellerinde kılıçlar, üşüşüverdiler. Ben derhal

yatağa uzandım, sanki derin bir uykuya dalmışım gibi horuldamaya başladım. Hiçbir şey anlamadılar. Prensesin halayıklarından birini yanıma nöbetçi bırakıp gittiler. O zaman, koynumdan bir ilaç şişesi ile bir hançer çekip kadına yanım sıra gelmesini emrettim. Lalaların hepsi yemekte idiler. Şu ilacı alın, dedim, harem ağalarının şaraplarına katacaksınız, yapmazsanız hançeri yediğiniz gündür. Ağzını bile açmaya cesaret edemeden sözümü yerine getirdi. Çok geçmeden, ilacın tesiriyle, bütün harem ağaları uyuyakaldılar. Artık şatonun hâkimi bendim. Doğruca harem dairesinin yolunu tuttum. Kadınların hepsi yatmak üzere idiler. Kötülük etmek niyetinde olmadığım için onları odalarına kapatmakla iktifa edip kapıların anahtarlarını yanıma aldım. Tam yüz yirmi tane anahtar. Bütün güçlükler ortadan kalkmıştı. Hemen prensesin odasına gittim. Kapısının eşliğinde bir dizimi yere koydum, derin bir saygıyla “gönlümün sultanı,” dedim... Yalnız, beni bağışlayınız, Senyör Rosemberg, kesmek mecburiyetindeyim, tevazuum öyle icap ettiriyor.

ROSEMBERG: Evet! Görüyorum ki dünyada size karşı koyacak hiçbir şey yok. Ben de bir an evvel gitsem bari şu saraya. Ama ben o duyulmadık ilaçları, o esrarlı muskaları nerden bulacağım sayın şövalyem?

ŞÖVALYE: Güç iş; bununla beraber size bir ipucu vereyim. Paranız var mı, bulabileceğiniz muskaların en âlâsı odur.

ROSEMBERG: Hamdolsun! Paradan yana sıkıntı çekmiyorum. Babam memleketin en zengin asilzadesi. Yola çıkacağımdan bir gece evvel bana epey para verdi. Beatrix teyzem de, göz yaşları arasında, elime kendi ördüğü güzel bir kese sıkıştırdı. Atlarım semiz ve beşlidir. Uşaklarım da temiz giyinmişlerdir. E ben de biçimsiz değilim.

ŞÖVALYE: Mükemmel, fazlasına da lüzum yok zaten.

ROSEMBERG: İşin kötüsü kadın meselelerinde bilğim az. Sebebi de hiç, ama hiçbir şeyi aklımda tutamam. Bir kadınla konuşmaya başlamaz mıyım, elim ayağım kesilir.

ŞÖVALYE: İçin şu şarabınızı: Dünyada muvaffak olmak için, Senyör Rosemberg, şu üç hikmeti akıldan çıkarmamak lazım: Görmek, bilmektir; istemek, yapmak; cesaret etmek de elde etmek.

ROSEMBERG: Şunu yazayım bir kenara; hoşuma gitti. Yalnız, affedersiniz, pek iyi kavrayamadım.

ŞÖVALYE: Diyelim ki bir kadının hoşuna gitmek istiyorsunuz, ki insanın hayatta bir şey yapmak istediği vakit ilk düşüneceği şey budur, son derece hürmetkâr davranmanız lazım. Kadınların, istisnasız bütün kadınların birer Tanrı olduklarını unutmayacaksınız. Ama canınız isterse erkeklerin yanında bu kadınların hiç de aldırış etmediğinizi açıkça söyleyebilirsiniz. Yalnız şu var ki bu sözünüz umumi olmalıdır. Hiçbir zaman bir kadını ötekilerden fazla kötülememelisiniz. Bir sedirinin köşesinde, hafifçe yastıklara dayanmış, saz benizli sarışın bir kadının yanına oturduğunuz zaman ondan biraz uzakça duracaksınız, şalının ucuyla yavaşça oynayarak büyük bir derdiniz olduğunu söyleyeceksiniz. Canlı, neşeli bir esmerin yanında karar sahibi bir adam haliyle konuşmanız lazım. Larkırdıyı kulağına söyleyin. Bıyığınızın ucu yüzüne değebilir, zarar yok. Yalnız bütün kadınlara şunu söylemeyi unutmamalı, çünkü bu bir genel kaidedir, elmas gibi bir kalbi olduğunu, parmaklarının ucuna dokunulmasına müsaade ederse bütün derdinizi unutacağınızı falan. Onların yanında bütün hareketleriniz, hani o zarif elbiseler giymiş terbiyeli uşaklar vardır ya, onların hareketlerinden farksız olacak; uzun lafın kisası, hayatın şu iki cephesini daima birbirinden ayırt etmesini bileceksiniz: görünüş ve iç. İşte mesele burada. Böylece birinci hikmeti yerine getirmiş oluyorsunuz: Görmek, bilmektir. O zaman size ne tecrübeli adam diyecekler.

ROSEMBERG: Devam edin Allah aşkına, adeta değişiyorum, sizi burada karşıma Allah çıkardı.

ŞÖVALYE: Bir kere kadınlara, kendileriyle gayet güzel, son derece nazikâne alay ettiğinizi gösterin, ondan sonra çevirin hücumu erkeklere. Onlara kafa tutun demek istemiyorum, büsbütün tersine ne sözleriyle, ne işleriyle hiçbir türlü alakadar olduğunuzu belli etmeyeceksiniz; daima nazik olacaksınız, ama daima aldırış etmez görüneceksiniz. Türklerin dediği gibi, kendinizi dirhem dirhem satmanız lazım. Böylece büyük bir üstünlük kazanırsınız. Her şeyi susarak geçiştirmek, hiçbir şeye de aldırış etmemek sayesinde, gezip dolaştığınız yerlerde herkes size bakacak. Kıyafetiniz, arabanız, adamlarınız, ölçüsüz bir debdebeye malik olduğunuz hissini vermelidir. Bütün nazarları üstünüze çekeceksiniz. Kendinizden katiyen şüphe eder görünmeyin ha! Çünkü hemencecik ötekiler de şüphe ediverirler. Dünyanın en büyük budalalığını bile yapsanız, olur a, tashihe kalkışmayacaksınız. Ölmek var, dönmek yok.

ROSEMBERG: Ölmek, mi var?

ŞÖVALYE: Evet, düşünmeyin bile. Güneş de yıldızlar da sizin olsaydı ve kahramanlık meleği Morgan tarafından vaftiz edilmiş olsaydınız ne yapardınız, işte aynen öyle hareket edeceksiniz. Böylelikle de ikinci hikmete varmış oluyorsunuz: istemek, yapmaktır. O zaman size kimse yan bakamaz.

ROSEMBERG: Ne kadar eğleneceğim şu sarayda, büyük bir asilzade olmak ne hoş şey!

ŞÖVALYE: Bir kere kadınlar tarafından kabul edilip erkekler tarafından da takdir gördünüz mü, Senyör Rosemberg, kendinizden başka hiçbir şeyi düşünmeyin. Bir vuruşta öldürecek, bir bakışta âşık edeceksiniz. Hayat müthiş bir pandomimadır. İnsanın yaptıkları, ne söylediklerine uyar ne düşündüklerine. Sözlerinizle kendinizi sevdirep, düşüncelerinizle etrafınızı

korkuttunuz mu mesele kalmaz. Ne yaparsanız yapın artık siz kendinizin efendisisiniz. Çekinmeden vurun. Gözünüze dünya görünmesin. Allah'ın size verdiği hayat kudreti her şeyden ayrılınsın, başlı başına bir Allah olsun. İradenizin bir kaplanın gözünden, bir sansarın burnundan, bir muharibin okundan farkı olmamalı. Bir iş yaparken dünyada sizinle karşınızdakinden başka insanlar olduğunu unutun. Böylece, etrafınızı çeviren kalabalığı şöyle dirseğinizin ucuyla bir kenara itmeye muvaffak oldunuz mu o kalabalığın içine kolayca girecek, kendinize yeni yeni başarılar temin edeceksiniz. İşte o zaman üçüncü hikmetin meyvelerini toplayacaksınız: cesaret etmek, elde etmektir. Nihayet gerçekten tecrübeli, gerçekten yaman, gerçekten kudretli bir adam olacaksınız.

ROSEMBERG: Ah, ne olurdu bunu daha evvel öğrenseydim. Bakın aklıma ne getirdiniz. Bir akşam Beatrix teyzemle beraber bahçede oturuyordum. Bu söylediklerinizi aynen duydum. Sanki dünya gözümünden silindi. Sanki gökyüzünün altında yapayalnızdık. O aralık kendisinden şatoya girmemizi rica ettim. Hava zifiri karanlıktı.

ŞÖVALYE: Pek de gençsiniz, talihinizin peşine çok erken düşmüşsünüz.

ROSEMBERG: Harbe gitmeye niyet etmiş bir adam için hiç de erken değil. Hayatımda bir tek Türk görmedim. Aslan, kaplan gibi hayvanlara benzerler gibime geliyor.

ŞÖVALYE: Bazı mühim işlerin beni saraya gitmekten alıkoymasına çok canım sıkılıyor. Orada neler yapacağınızı hayli merak ediyorum. Müsaade ederseniz, şimdilik size kıymetli bir şey hediye edeyim, herhalde çok işinize yarayacak. [*Cebinden küçük bir kitap çıkarır.*]

ROSEMBERG: Bu küçük kitabı mı?... Nedir o?

ŞÖVALYE: Harikulade bir eser. Aşk hikâyelerinden, dalavere-lerden, muharebelerden ve bir genci mükemmelleştirmeye

yarayacak, ona kadınları elde etmenin yollarını gösterecek tecrübelerden bahseden, muhtasar, müfit bir risalecik.

ROSEMBERG: Ne imiş bu müthiş kitabın ismi?

ŞÖVALYE: “Muhabbet Muskaları” Emsalsiz bir hazinedir. İçindeki yazıları okurken, birçoklarının kahramanı olarak beni göreceksiniz. Ama şunu da söylemek lazım ki kitabın sahibi ben değilim; bir başka dostum; maalesef, onu size, ancak 10 sekinoluk bir para karşılığında verebileceğim.

ROSEMBERG: 10 sekino, bir şey değil, [*Çıkartıp verir.*] Hele bana o kadar kıbarca ikram ettiğiniz o mükellef yemekten sonra.

ŞÖVALYE: Aman efendim, bir balıktan ne çıkar, alelade bir balıktan?

ROSEMBERG: Ama fevkalade idi. Zanneder misiniz ki size rastladığımı unuturum? Beni buraya Allah gönderdi. Böyle bir mendebur hana. Şu aşağılık örtülere, şu perdesiz pencerelere bakın. Burada sizi bulmasaydım bir dakika bile kalamazdım.

ŞÖVALYE: Ne yaparsınız, her şeye alışmak lazım.

ROSEMBERG: Evet. Muhakkak. Bu kadar külüstür bir handa olduğumu duysa, Beatrix teyzeciğimin, muhakkak yüreğine iner. Ama biz, bütün bu sefaletle metelik vermiyoruz, başka... Haydi, Allah yardımcınız olsun, aziz beyzadem. Atlarım hazır, artık sizden ayrılıyorum.

ŞÖVALYE: Gene görüşelim, beni unutmayın. Eğer voyvodaya işiniz düşerse, yakın akrabamdır, elimden geleni yaparım.

ROSEMBERG: Son derece minnettarınızın! [*Çıkarlar.*]

II. PERDE

I. SAHNE

Sarayda bir bahçe.

KRALİÇE, ULRIC, NEDİMLER

KRALİÇE: Hoş geldiniz, Kont Ulric, zevcimiz kral şu anda, binlerce gencin kanına mal olan çok uzun ve çok şiddetli bir harp dolayısıyla, bizden uzakta bulunuyor. Bu gençliği mütemadiyen böyle kanını akıtmaya müheyya görmek hazin bir zevk. Ama ne olursa olsun bir zevk. Üstelik bizim için şeref de. Bohemya ve Macaristan'ın asil ailelerinin çocukları tahtımızın etrafında toplanarak bize mağrur ve muharip bir ruh verdiler. Bir muharibin başına ne gelirse gelsin, ona acımaya kim cesaret edebilir. Herhalde bir kraliçe ve bir Aragon kızı olan ben değil. Babanızı iyi tanırdım. Genç yüzünüz bana o günleri hatırlatıyor. Burada, çok aziz saydığım bir hatıranın oğlu olarak kalınız. Başmabeyinci ile bu akşam sizden bahsedeceğiz; merak etmeyin; sizi ona ben tavsiye edeceğim. Kral da sizi bu tavsiye ile kabul edecek. Mademki borazanlarımız sizi ta şatonuzdan kaldırdı, mademki içinde bulunduğumuz tehlikeye karşı koymak için

inzivagâhınızı bırakıp buraya geldiniz, böyle bir sadakat ve kahramanlık göstermiş olmanıza sizi pişman etmeyeceğiz. İşte teminat makamında, size dest-i şahanemizi uzatıyorum. [*Ulric kraliçenin elini öper, sonra tazimle geri çekilir, kraliçe çıkar.*]

BİR NEDİM: Otuz aydan beri buradayız, böyle iyi karşılanma görmedik. Oysaki bu adam kraliçemizi daha yeni tanıyor.

BİR BAŞKASI: Bir yanaşalım bakalım, kimin nesiymiş.

BİR NEDİM: Duymadınız mı? Kont Ulric dediler ya, bir Bohemya asilzadesiymiş. İş aramaya gelmiş. Karısına kavalie arayan evliler gibi.

II. NEDİM: Karısı güzel miymiş?

I. NEDİM: Fevkalade; Macaristan'ın incisi.

II. NEDİM: Peki, şu sıçraya sıçraya koşan delikanlı kim?

I. NEDİM: Tanımıyorum. O da yeni gelenlerden. Kralın cömertliği ışık arayan bütün sinekleri buraya topluyor. [*Rosemberg girer.*]

II. NEDİM: Pek açıkgöz bir şeye benziyor, ince belli, çizgili esvabıyla sahiden bir eşek arısı. Efendimizi selamlarız. Sizi buraya kim getirdi?

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Herkes bir şey soruyor, kime ne cevap vereceğim, bilemiyorum. Bütün bu yeni çehreler, bu yüzüme hayretle dikilmiş gözler beni şaşkına çevirdi... [*Yüksek sesle*] Kraliçe neredeler, efendim? Ben Astolphe de Rosemberg, kendilerine takdim edilmek istiyorum.

I. NEDİM: Kraliçe saraydan henüz ayrıldılar. Kendisiyle görüşmek istiyorsanız biraz bekleyiniz. Bir saate kadar dönecekler.

ROSEMBERG: Hay aksi şeytan: işte bu fena. [*Bir sıraya oturur.*]

II. NEDİM: Herhalde şenlikler için geldiniz, değil mi?

ROSEMBERG: Şenlik mi var? Ne âlâ. Hayır, efendim, vazife almaya geldim.

I. NEDİM: Şu sıralarda herkes de vazife alıyor.

ROSEMBERG: E, evet, öyle. Vazife alan çok ama altından kalkmasını bilen az.

II. NEDİM: Pek sert konuşuyorsun.

ROSEMBERG: Meydanda değil mi? Bir sürü zıpçıktı. Az bile söylüyorum. Hatta bu sözlerime müstahak olanlar yalnız onlar da değil. Nice nice büyük rütbeli komutanlar var, küçük dağları biz yarattık derler. Hallerine bir baksanız, atın üstüne binmeleriyle Osmanlı padişahının soluğu Kafkaslarda alması bir olur sanırsınız; halbuki yemin size, delikteki sıçandan farkları yoktur.

ULRIC: [*Yaklaşarak*] Efendim, ben Kont Ulric, Macar asilzadesiyim, sözlerinizde biraz hafiflik buluyorum, yaşıınıza verilir bağışlanabilir, ama ben size böyle konuşmamayı tavsiye ederim. Patavatsızlık fakirlikten daha büyük bir kusurdur. Bunları söylediğim için beni hoş görün. Bu da size ders olsun.

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Bizim, handaki Bohemyalı. [*Yüksek sesle*] Umumi şeylerden bahsetmek hiç kimseye hücum etmek demek değildir. Ders meselesine gelince, ara sıra akıl öğrettiğim oldu, ama şimdiye kadar kimseden ders almadım.

ULRIC: Yüksekten bir konuşma. Kendiniz nereden çıktınız ki böyle konuşabiliyorsunuz?

I. NEDİM: Haydi, beyler, gelişigüzel söylenmiş birkaç söz yüzünden tatsızlık çıkmasın. Aranızı bulalım. Düşünün ki kraliçenin sarayındasınız. Bu tek kelime size her şeyi anlatmaya yeter.

ULRIC: Doğru, bunu bana tam zamanında hatırlattığınızdan dolayı size teşekkür ederim. Eğer bu kadar yerinde bir ihtar dinlemezsem, kendimi, taşıdığım isme layık görmem.

ROSEMBERG: Dediğiniz olsun, benim bir diyeceğim yok. [*Nedimler çıkar. Ulric'le Rosenberg her biri bir kenarda, oturur kalırlar.*]

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Şövalye Uladislas bana, bir defa söylenmiş bir sözden katiyen dönmemeyi tavsiye etmişti. Şu saraya geldim geleli o dirayetli adamın nasihatleri aklımdan çıkmıyor. Ne oldum bilmem, kendimi arslan gibi hissediyorum. Ya aldaniyorum ya kazanacağım.

ULRIC: [*Kendi kendine*] Kraliçe beni ne kadar iyi karşıladı. Gelgelelim, içimde, bir türlü unutamadığım bir hüznün var. Şu anda Barberine ne yapıyor acaba? Ah! Kör olası hırs. O kendi halindeki şatoda rahat değil miydim? Fakirdim, orası muhakkak, ama ne çıkardı sanki? Ah kafa! Ne hayal düşkününü insanlarız!

ROSEMBERG: Zihnimi altüst eden, çoğu bu kitap. Akşam yattarken şöyle bir elime alacak olsam sabahlara kadar gözümme uyku girmiyor. Ne hayret verici yazılar ne harikulade şeyler! Bir tek adam, tek başına, bütün orduyu darmadağın ediyor; bir başkası çan kulesinin tepesinden Hazer Denizi'ne atlıyor, hiçbir yerine de bir şey olmuyor. Üstelik hepsi de doğru imiş, hepsi de olmuş şeylermiş; hele bir tanesi var ki unutamıyorum [*Kalkıp yüksek sesle okur.*] "Vaktaki Sultan Boabdil..." A! Bohemyalı asilzade beni dinliyor; barışayım bari. Kendisiyle gürültü çıkardığım zaman güzel bir karısı olduğunu hiç düşünmemiştim. [*Ulric'e*] Bohemya'dan mı geliyorsunuz, efendim? Amcamı tanıyacaksınız o halde, Baron d'Engelbreckt.

ULRIC: Tanımaz mıyım, komşumdur. Geçen kış beraber ava giderdik. Karımın ailesiyle uzaktan akraba olur.

ROSEMBERG: Engelbreckt amcamla hısım oluyorsunuz demek.

O halde tanışıp görüşelim. Oradan ayrılalı çok oldu mu?

ULRIC: Buraya daha dün geldim.

ROSEMBERG: Bunu biraz esefle söylüyor gibisiniz. Gözünüzü arkada bırakan sebepler mi var? Bir aileden ayrılmak, muhakkak, her zaman için adamın canını sıkar; hele evli olunca. Karınız herhalde gençtir, çünkü siz de gençsiniz, dolayısıyla güzeldir de rahat bırakmayacaklardır.

ULRIC: Rahat bırakmayacaklarından endişe etmiyorum. Karım güzeldir; ama berrak bir semadaki bir temmuz güneşi onun güzel göğsündeki temiz kalpten daha saf değildir.

ROSEMBERG: Bu kadarı fazla. İnsanın içini Allah'tan başka kim bilir? Doğrusu sizin yerinizde olsaydım böyle bir şeye gönül hoşluğuyla razı olmazdım.

ULRIC: Ama niçin, rica ederim?

ROSEMBERG: Çünkü karımdan şüphe ederdim, isterse namus-ı mücessem olsun.

ULRIC: İşte benimki öyle.

ROSEMBERG: Desenize bir anka kuşu. Sizi bütün kocalar arasında böyle mümtaz kılan, iyi kralımız Mathias'tan gördüğünüz himaye midir yoksa?

ULRIC: Bana bu lütfu bahşeden kral değil. Biraz daha büyüğü: Allah.

ROSEMBERG: Haksız olabileceğinizden zerre kadar şüphe etmiyorum. Lakin filozofların, meşhur Latin şairinin söylediğini bilirsiniz: Tüyden hafif ne vardır? Toz. Tozdan hafif? Rüzgâr. Rüzgârdan hafif? Kadın. Kadından hafif? Hiç.

ULRIC: Ben muharibim, filozof değil. Şairlere de metelik verdiğim yok. Bildiğim bir şey varsa karım gençtir, güzeldir, namusludur. Bir tek insan yoktur ki dikiş nakış gibi işlerde onunla yarışa çıksın. Bütün krallığı dolaşsanız bir asilzadenin masasında onun gibi hizmet edebilecek ne bir yaver bulursunuz ne de bir teşrifat adamı. Buna bir de çok iyi ve çok emin bir tarzda ata bindiğini, avda vurulan kuşları taşıdığını, aynı zamanda da hesaplarını bir tüccar kadar muntazam tuttuğunu ilave edin. İşte o böyle bir kadındır, sayın beyzadem, ben on sene onu görmesem gene de şüphe etmem.

ROSEMBERG: Desenize fevkalade bir kadın. [*Polacco girer.*]

POLACCO: Ellerinizden öperim, efendilerim, selamlar ederim. Sıhhat gençliğin kızıdır. Hi, hi! Cenabıhakkın sevgili kulları. Allah ömrünüze bereket versin.

ROSEMBERG: Ne o, ahbap? Kimi arıyorsunuz?

POLACCO: Ellerinizden öperim, efendilerim; yardımlarınızı dilerim, ufacık yardımınızı, Allah rızası için.

ULRIC: Dilenci misiniz yoksa? Buralarda da dilenciye rastlayacağımı hiç ummuyordum.

POLACCO: Dilenci! Aman yarabbi! Dilenci! Ben dilenci değilim, namus ehli bir adamım, ismim Polacco'dur. Polacco dilenci olamaz. Tövbe tövbe estağfurullah! Dilenci, Polacco'ya reva görülecek bir söz değildir.

ULRIC: Anlatın öyleyse, kim olduğunuzu sorduk diye bize kızmayın.

POLACCO: Yok! Yok! Kızdığım falan yok. Delikanlılarımız size söylerler. Polacco'yu kim tanımaz?

ULRIC: Ben tanımam, çünkü yeni geldim. Hiç kimseyi tanımıyorum.

POLACCO: Âlâ, âlâ, siz de ötekiler gibi görürsünüz. Herkesin zemine zamana uygun bir vazifesi vardır. Karınca kararınca; kimseyi hor görmemek lazımdır.

ULRIC: Hor mu göreceğiz, hürmet mi edeceğiz, kim olduğunuzu söylemiyorsunuz ki.

POLACCO: Lafa bak! Sussss! Ay doğuyor; işte horoz öttü.

ULRIC: Neler saçmalayıp duruyorsun? Ateşin var galiba.

POLACCO: Bir ayna, küçük bir ayna. Allah Allah'tır, azizler mübarektir. İşte satılık küçük bir ayna.

ULRIC: Güzel şey. Oldukça da büyük; deriden de bir mahfazası var. Bohemyalı falcı kadınların aynalarından. Onlar bu aynaları göğüslerinde taşırlar.

ROSEMBERG: Bakın bakalım; ne görüyorsunuz?

ULRIC: Hiç, sahi söylüyorum, burnumun ucu bile görünmüyor. Sihirli bir ayna. Üstünde namütenahi acayip şekil var.

POLACCO: Anlayan görür, anlayan görür.

ULRIC: Ha! Kim olduğunu şimdi anlıyorum. Evet, tamam, namuslu bir falcı. E, söyle bakalım, neler görünüyor aynanda?

POLACCO: Gören anlar, gören anlar.

ULRIC: Şimdi anlıyorum. Yanılmıyorsam bu ayna gaipden haber veren bir aynadır; vaktiyle de böyle aynalar görmüştüm. Birçok arkadaşlarım onlardan alıp askere götürdüler.

ROSEMBERG: Vallahi, Senyör Ulric, ayağınıza gelmiş bir fırsat. Siz ki biraz evvel karınızdan bahsediyordunuz, işte, tam münasip bir ayna. Söyle bakalım, aslan Polacco, bu aynada yalnız insanlar mı görünür? Neler yaptıkları görülmez mi?

POLACCO: Beyaz beyazdır, sarı altın rengidir. Altın şeytan, beyaz Allah'a aittir.

ROSEMBERG: Kadınların sadakatine dair bir alamet yok mu? Evet, mesela aynada görülen şekiller beyazsa o zaman kadın sadıktır, sarı olunca değil. Ben sözleri böyle izah ediyorum; altın şeytana has, beyaz Allah'a.

ULRIC: Haydi, aziz dostum, yardımınıza ne bu efendilerin ihtiyacı var, ne de benim. O bekâr, bense böyle hurafelere inanır cinsten bir adam değilim.

ROSEMBERG: Yoo, vallahi olmaz, Senyör Ulric, mademki akrabamsınız, vazifem. Ben bu aynayı alıyorum. Şimdi bakacağız, bakalım karınız komşusuyla düşüp kalkıyor mu?

ULRIC: Çek arabayı, ihtiyar, haydi.

ROSEMBERG: Hayır! Hayır! Biz şunu bir tecrübe etmeden gitmesin. Kaça satıyorsun aynayı, Polacco? [*Ulric biraz uzaklaşıp dolaşmaya başlar.*]

POLACCO: Efendim, her şey zamanında gelir, herkesin başına gelir. Herkesin saati gelir.

ROSEMBERG: Ben sana fiyat soruyorum.

POLACCO: İstemeyen yanılır, yanılan istemez.

ROSEMBERG: Canım, şu aynayı satın almak istiyorum.

POLACCO: Vakit nakittir, nakit vakit.

ROSEMBERG: Anlıyorum! Al öyleyse şu keseyi. Herhalde burada, böyle elâlemin içinde zanaatını göstermekten çekiniyorsun.

POLACCO: [*Keseyi alarak*] Tamam, tamam, muhterem efendim, yerin kulağı vardır. Olmadık olur. Hafiyeyi Allah korusun! Hafiyeler namuslu insanlardır.

ROSEMBERG: [*Aynayı alarak*] Sen şimdi bize bu küçük aynanın esrarını anlatacaksın.

POLACCO: Efendimiz, evvela bütün dikkatinizle aynaya bakacaksınız. Bir sis görürsünüz. O sis yavaş yavaş dağılır. Eğer dikkatinizi artırırsanız oradan silik bir hayalin doğmaya başladığını fark edersiniz. Dikkatinizi biraz daha teksif edin, hayal aydınlanacaktır. O zaman bunun, aynayı elinize aldığınız vakit niyet ettiğiniz gaip şahsın çehresi olduğunu göreceksiniz. Eğer bu şahıs kadınsa, o kadın da size sadıksa çehresi beyaz, hatta soluktur. Size gülümser. Eğer kadın niyeti bozmak üzere ise benzi altın sarısı rengini alır. İhanet ettiği an kömür gibi karacaktır. Ortılığı bir de fena koku kaplar.

ROSEMBERG: Fena koku, ha?

POLACCO: Evet, tıpkı yanmış kömürlerin üstüne su döküldüğü vakit çıkan koku gibi.

ROSEMBERG: Güzel; sen şimdi keseden kendine lazım olan parayı al, üstünü bana geri ver.

POLACCO: Bilen gelir, gelen bilir. Estepeta, mestepeta..

ROSEMBERG: Bu zırvayı bu kadar pahalı mı satıyorsun?

POLACCO: Gelen görür, gören gelir; ham, hum, şaralop.

ROSEMBERG: Dilin tutulsun! Amma tekerlemeci herif!

POLACCO: Ellerinizden öperim, ellerinizden... Gelen görür, ham, him, hom... [*Çıkar.*]

ROSEMBERG: Şimdi, Senyör Ulric, siz mi haklısınız, ben mi? Eğer istiyorsanız kolayca tahkik edebiliriz.

ULRIC: Ben size cevabımı verdim. Bu gibi zırvalara kulak asmıyorum.

ROSEMBERG: Değerli falcının izahatını siz de benim gibi duydunuz, değil mi? Denemesi de para ile değil a. Şimdi lütfen şu aynaya bir göz atınız.

ULRIC: Kendiniz bakın, merak ediyorsanız.

ROSEMBERG: Evet, sahiden, sizin namınıza ben de bakmak, sizinle beraber, sevgili kontesinizi ben de düşünmek istiyorum. Beyaz olmuş, sarı olmuş, maksadım sadece onun sevimli yüzünü görmek. Durun, işte görüyorum.

ULRIC: Size ilk ve son defa söyleyeyim beyzadem, bu tarzda konuşmaya devam etmeyin. Anladınız mı?

II. SAHNE

ÖNCEKİLER, NEDİMLER

I. NEDİM: [*Ulric'e*] Kont Ulric, kraliçe hazretleri birazdan saraya dönüyorlar. Sizin bulunmanız lazımmiş. Bunu size söylememizi emrettiler.

ULRIC: Arzı şükran ederim, efendim, emr-i şahanelerine amadeyim.

ROSEMBERG: [*Mütemadiyen aynaya bakarak*] Söylesenize, tuhaf bir koku duymuyor musunuz?

I. NEDİM: Ne gibi bir koku?

ROSEMBERG: Sönmüş kömür kokusu gibi bir şey?

ULRIC: [*Rosemberg'e*] Sabrımı tüketmeye mi karar verdiniz yoksa?

ROSEMBERG: Siz de bakınız, Kont Ulric, vallahi beyaz değil.

ULRIC: Delikanlı, tanımadığın bir kadına fazla dil uzatıyorsun.

ROSEMBERG: Kim bilir, belki de tanıdığım için uzatıyorum.

ULRIC: Öyle mi, mademki aynalardan bu kadar hoşlanıyorsun al bir de kendini şunda seyret. [*Kılıcını çeker.*]

ROSEMBERG: Bekleyin, daha hazır değilim.

[*O da kılıcını çeker.*]

III. SAHNE

ÖNCEKİLER, KRALİÇE, BÜTÜN NEDİMLER

KRALİÇE: Bu da ne, beyler? Macar kılıçları bahçemdeki çiçekleri sulamak için mi çekiliyor? Kim sebep oldu bu kavgaya?

ULRIC: Efendim, af buyurunuz. Tahammül edemeyeceğim bir hakarete maruz kaldım. Daha doğrusu hakarete uğrayan ben değilim, şerefim.

KRALİÇE: Nedir? Anlatın.

ULRIC: Efendim, şatomda namus timsali güzel bir kadın bıraktım. Bu genç, ki ne ben onu tanırım, ne de o benim karımı tanıır, böyle bir kadına dil uzatmaya kalkar. Ayaklarınıza kapayıp yemin ederim, daha biraz evvel, bulunduğum yerin yüzü suyu hürmetine, kılıcımı çekmekten kendimi menetmişim.

KRALİÇE: [*Roseberg'e*] Fazla genç görünüyorsunuz, yavrum. Tanımadığınız bir kadına, ne gibi bir sebeple, böyle bir tecavüzde bulundunuz?

ROSEMBERG: Bir kadına tecavüzde bulunmadım, efendim. Gayet umumi olarak, bütün kadınlar hakkındaki kanaatimi söyledim. O kanaati değiştiremiyorsam ne yapayım?

KRALİÇE: Tüysüz bir delikanlının bu kadar tecrübe sahibi olacağını da ummazdım doğrusu.

ROSEMBERG: Efendim, haşmetlû kraliçe hazretlerinin kadınların iffetini müdafaa etmeleri muhtemeldir ve yerindedir. Ama ben bu hususta kendileriyle aynı fikirde olamıyorum.

KRALİÇE: Düşüncesizce bir cevap. Herkes kanaatinde serbesttir ama bunu ne zannediyorsunuz? Bütün kadınları böyle bir iddia ile hükümlendirebilmekte küstahça ve kendini beğenmişçe bir delilik yok mu? Başınızdan büyük davalara kalkışıyorsunuz. Ben bir dava vekili olsaydım, ben oğlum, kır saçlı

kraliçeniz, size hiç aklınızdan geçirmediğiniz bazı şeyler sordum. Sütünü emdiğiniz kadını itham etmesini, bu kadar genç, size kim öğretti? Herhalde mektepten yeni çıktınız, bunu yoksa orada mı öğrendiniz? Köyünüzün çeşmesinden su dolduran genç kızların mavi gözlerinde mi okudunuz? Mukaddes bir kitabın titreyen yaprakları üzerinde ilk söktüğünüz kelime iftira kelimesi mi oldu? Hem de bu yaşta? O halde ben sizden daha gencim, yüreğimi titrettiniz çünkü. Elinizi Kont Ulric'in kalbine bir koyun; karısını ben de sizden fazla tanımıyorum, ama kadını, kılıcı elinde hâlâ nasıl titriyor görüyorum. Ortaya namusumu koyup yemin ederim ki karısı kendisine Meryem'in Allah'a sadık olduğu kadar sadıktır.

ULRIC: Kraliçem, yeryüzünde nem varsa onların üstüne bahse giriyorum, bilmem ki bu delikanlı böyle bir bahsi kabul eder mi?

ROSEMBERG: Ben sizden üç defa daha zengim.

KRALİÇE: Adın nedir?

ROSEMBERG: Astophe de Rosenberg.

KRALİÇE: Sen Rosemberglerden misin? Babanı tanıyorum. Bana senden bahsetti. Haydi, haydi, vazgeç, Kont Ulric seninle iddiaya tutuşmaz. Biz seni yeniden mektebe göndereceğiz.

ROSEMBERG: Hayır, haşmetmaap. Eğer kont benimle bahse tutuşmayı kabul ederse ben kaçmam.

KRALİÇE: Peki nesine?

ROSEMBERG: Onunkine karşılık ben de bütün servetimi koyuyorum, hiç değilse onunki kadar. Yalnız, aramızda geçenleri karısına yazmayacağına dair bana mertçe söz versin. Ben de yarından tezi yok, gideyim onun şatosuna bakalım, o kadar kuvvetle güvendiği o elmas vicdanlı karısı karşımda ne kadar dayanabilecek.

ULRIC: Kabul. Bundan sonra sözünüzden de dönemezsiniz. İddianızı kraliçenin önünde ileri sürdünüz. Mademki yüksek

huzurları beni bugün kılıcımı kırmaya mecbur etti, vazgeçtiğiniz anda sizi düelloya davet ediyorum; kraliçemiz de şahidim.

ROSEMBERG: Ben de kabul ediyorum. Hiçbir suretle sözümünden dönmeyeceğim. Yalnız, bana, karınızın yanına serbestçe girebilmemi temin edecek bir tanıtma mektubu vermeniz lazım.

ULRIC: Memnuniyetle, ne isterseniz.

KRALİÇE: Ben de şahidim, aynı zamanda hakem. Bahis, efendim kralın mahkemesinin şansölyesi tarafından yazı ile tespit edilecek. Burada sizin sözlerinize kendiminkini de ilave edeyim. Gün geldi mi, yeryüzünde hiçbir kuvvet beni kararım-dan vazgeçiremez. Haydi efendiler, Allah muininiz olsun.

III. PERDE

Barberine'nin şatosunda bir salon. Dip tarafta bir iç avluya açılan, birkaç geniş pencere. Bu pencerelerin birinden gotik bir kule, o kulenin açık penceresinden de kulenin küçük bir odası görülür.

I. SAHNE

ROSEMBERG, KALÉKAIRI

ROSEMBERG: Demek ki, yavrucuğum, ismin Kalékairi?

KALÉKAIRI: Babam öyle koymuş.

ROSEMBERG: Mükemmel. Peki, hanımını hâlâ göremeyecek miyim?

KALÉKAIRI: Giyiniyor, giyinmesi de uzun sürer. Evvelden haber verdi.

ROSEMBERG: Dur bakayan, Kalékairi, eğer aldanmıyorsam, bu isim ya bir Türk ismidir ya Arap.

KALÉKAIRI: Trabzon'da doğmuşum. Ama dünyaya herhalde böyle sürünmek için gelmedim.

ROSEMBERG: Talihinden memnun değil misin? Bir şikâyetin var mı hanımından?

KALÉKAIRI: Ondan kimsenin şikâyeti yoktur.

ROSEMBERG: Açık söyle.

KALÉKAİRİ: Ne gibi?

ROSEMBERG: Yani, ne düşünüyorsun.

KALÉKAİRİ: Bir şey düşünmüyorsam, ne söyleyeyim.

ROSEMBERG: Fevkalade [*Kendi kendine*] İşte, hiç de suratsızla benzemeyen yabancı bir kızcağız. [*Yüksek sesle*] Demek, hanımını seviyorsun?

KALÉKAİRİ: Onu herkes sever.

ROSEMBERG: Güzelmiş diyorlar?

KALÉKAİRİ: Doğru.

ROSEMBERG: Edalı bir şey olacak herhalde. Öyle zannediyorum, mademki bu kadar uzun boylu süsleniyor.

KALÉKAİRİ: Yo, iyidir.

ROSEMBERG: Öyleyse, niçin, biraz evvel, bu şatoda bulunmaktan şikâyet ediyordun?

KALÉKAİRİ: Çünkü anamın kızı, peşinde bir sürü halayıklarla dolaşacak bir kızdır. Oysaki şimdi kendisi halayık.

ROSEMBERG: Anlıyorum, talihin cilvesi.

KALÉKAİRİ: Beni esirciler kaçırdılar.

ROSEMBERG: Esirciler! Anlatsana şu hikâyeyi.

KALÉKAİRİ: Hikâye değil, yürekler acısı bir şey. Ben hiç ondan bahsetmem.

ROSEMBERG: Doğru.

KALÉKAİRİ: Hiç, ne papağanımdan, ne köpeğim Mamouth'tan, ne odamdaki gül fidanından.

ROSEMBERG: Bakıyorum, ağzın çok sıkı.

KALÉKAİRİ: Öyle olmak lazım.

ROSEMBERG: Ben de o fikirdeyim. Her şeyi burada mı öğrendin?

KALÉKAİRİ: Hayır, İstanbul'a gittim. İzmir'e gittim, Yanya'da paşanın yanına gittim.

ROSEMBERG: Ne kadar gençsin! Ama kim bilir, ne yollar, ne muameleler bilirsin!

KALÉKAIRI: Hep kadınların yanında hizmet ettim.

ROSEMBERG: İşte bu, o muameleleri öğrenmek için kâfi. Haydi, güzel Kalékairi, eğer hanımın beni kabul ederse, burada bir müddet kalacağım. Senden rica edersem bana hizmet eder misin?

KALÉKAIRI: Elbette.

ROSEMBERG: Tamam. Al, Türk olduğun için herhalde paraların kırmızısı hoşuna gider. Al şu keseyi, git hanımına beklediğini söyle.

KALÉKAIRI: Bunu bana niçin veriyorsunuz?

ROSEMBERG: Ahbaplık olsun diye. Haydi, git, haydi, yavrucuğum.

KALÉKAIRI: Paraya lüzum yoktu.

II. SAHNE

ROSEMBERG yalnız, sonra BARBERINE, kulede

ROSEMBERG: Acayip bir hizmetçi... Olur enayilik değil şu kont Ulric'inki de. Karısını tutmuş bir beslemeye emanet etmiş. Ama ne olursa olsun bu giriştiğim işlerin öyle garip tarafları var ki son derece hoşuma gidiyor... Haydi bakalım, herhalde, fena başlamadım. Hizmetçiye yoluna koyar gibi olduk; hanıma gelince... Ona nasıl başlamalı? Dalavereyle mi, kuvvetle mi, yoksa muhabbetle mi? Kuvveti geç. Bu ne bir asilzadeye yakışır ne de namuskâr bir iddia sahibine. Aşk, hatıra gelebilir, ama o da uzun iş. Meseleyi en iyisi, Caesar gibi halletmeliyim. Ne o? Kulenin içinde biri var. Ah tanıdım, kontes, ta kendisi; saçlarını düzeltiyor, bir de şarkı söylüyor galiba.

BARBERINE:

*Benim harbe giden güzel şövalyem,
Ne yaparsınız bilmem,
Şimdi, her şeye hasret?*

*Görmüyor musunuz, gece ne kara
Ve ne varsa dünyada
Üzüntüden ibaret?*

ROSEMBERG: Fena söylemiyor ama galiba şarkı bir kederden bahsediyor; evet, bir hatıradan falan. Bu bahse tutuşmakta galiba biraz acele ettim. Öyle anlar oluyor ki insan ne yaptığını bilmiyor. Ani bir rüzgârın eteklerinizden girip, elbisenizi şişirivermesi gibi. Ne ise. Boş ver; kaybetsem de ne çıkar. Kalacak param bana yeter. Bakalım, belki de bir hileye başvururum.

BARBERINE:

*Zannetmeyin ki bir ayrılık hemen
Bir sevginin zihinden
Çıkıp gittiği andır.*

*Hayır, hayır! Öyle çabuk dağılan,
Şöhret düşkünü, inan,
Sadece bir dumandır.*

ROSEMBERG: Bu şarkı da hep aynı şeylerden bahsediyor. Ama şarkıdan ne çıkar? Evet, kararım karar, muvaffak olmak için tek çare, hile. Aşkla hilenin bir araya gelmesi fevkalade bir şey olacak. Yalnız işin kötüsü, ne gibi bir hileye başvuracağımı bilmiyorum. Şu Uladislas'ın koca Molock'a yaptığını yapsam? İşte bütün bu hikâyelerin de kötü tarafı. Tatlı tatlı dinlersin, ama sırası gelince nasıl faydalanacağını bilemezsin. Mesela dün, tıpkı benim vaziyetimde bir roman kahramanının hikâyesini okuyordum. Sevgilisinin yanına girebilmek için bütün gününü bir sandığın içinde geçirdi. Acep ben de böyle bir yere girebilir miyim? Kim bilir oradan nasıl toz toprak içinde çıkarım. Bütün elbiselerim berbat olur. Ben de saçmalıyorum ya. İşte en doğru yolu tutmuşum; daha ne? Evet, bütün dalaverelerin en mükemmeli, bu hizmetçi kızı para ile avlamak. Öbür hizmetçileri de elde etmeli. Hah! İşte Barberi-ne geliyor. Ne idi karar? Evet. Hile ile aşk arada.

III. SAHNE

ROSEMBERG, BARBERINE, KALÉKAIRI

KALÉKAIRI: [*Sahnenin dip tarafında durur.*] İşte hanım.

BARBERINE: Efendim, safa geldiniz. Saraydan gelmiyormuşsunuz? Kocam nasıl? Ne yapıyor? Nerede? Harpte mi? Ne olur, söylesenize.

ROSEMBERG: Herhalde harpte, efendim, öyle zannediyorum. Ne yaptığını bilmek o kadar güç, değil. Bunu tahmin etmek için sizi görmek kâfi. Kim sizi bir defa görür de unutabilir? Şüphesiz sizi düşünüyor, kontes cenapları; eğer siz de onu düşünüyorsanız, sizden uzakta bile olsa, hali acınacak bir hal değil, imrenilecek hal. İşte benimle gönderdiği bir mektup.

BARBERINE: [*Okuyarak*] “Senyör Rosemberg eşi bulunmaz bir gençtir. Her iki krallığımızın da en asil ailelerinden birine mensuptur. Kendisini bir dost gibi misafir ediniz...” Ötesini okumuyorum. Vakıa¹ zenginliğimiz sadece gönlümüzde. Bununla beraber sizi elimizden geldiği kadar rahat ettirmeye çalışacağız.

ROSEMBERG: Atlarımla seyislerimi şurada bir yerde bıraktım. Asilliğim ve zenginliğim dolayısıyla seyahatlerimde peşime bir sürü adam takmaya mecburum. Halbuki bu kalabalıkla size yük olmak...

BARBERINE: Af buyurun, ısrar etmezsem kocam darılır; bir adam gönderelim de onları buraya çağırınsınlar.

ROSEMBERG: Böyle güzel bir karşılanmaya nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Şatonuzun kapıları bana şu beyaz elin, kulelerin üzerinden yaptığı bir işaretle açıldı. Şimdi de gözletriniz aynı işareti veriyor zarif kontesim, bana misafirsever bir

1 vakıa: gerçi.

kalbin kapılarını açıyorlar. Müsaade edin de adamlarımı çağdırmaya kendim gideyim. Sonra yine yanınıza dönerim. Verilecek bazı emirlerim var... [*Kendi kendine*] Para, biraz da cesaret. Üst tarafına kulak asma. Şöyle çıkıp biraz hava alayım.

IV. SAHNE

BARBERINE, KALÉKAIRI

BARBERINE: Ne düşünüyorsun bu adam hakkında, sevgilim?

KALÉKAIRI: Hoşlanmadım.

BARBERINE: Hoşlanmadın! Neden? [*Oturur.*] Hali, tavrı bana pek fena gelmedi.

KALÉKAIRI: Orası öyle.

BARBERINE: Nedir o halde sana dokunan? Bir kere fena konuşmuyor, biraz edalı, ama o gençliğinden gelme bir kusur. Sonra iyi haberler de getirdi.

KALÉKAIRI: Sanmam.

BARBERINE: Nasıl, sanmaz mısın? İşte kocamın mektubu, benden hep sevgiyle, elçisinden de dostlukla bahsediyor. [*Kalékairi başını eğer.*] Bu Bay Rosemberg ne yaptı ki sana?

KALÉKAIRI: Para verdi.

BARBERINE: Canını sıkan bu mu? İade edersin.

KALÉKAIRI: Nasıl ederim, ben bir köleyim.

BARBERINE: Burada köle falan değilsin. Benim arkadaşımın, dostumsun.

KALÉKAIRI: İade edersem şüphelenir.

BARBERINE: Ne demek istiyorsun? Anlat bakalım. Onun hakkında kötü niyetli bir adammış gibi konuşuyorsun.

KALÉKAIRI: Ben ona bir şey yapmadım. Ne kapıyı açtım ne odasını düzelttim, ne de yemeğini hazırladım. Beni kandırmak istedi.

BARBERINE: Buluttan çabuk nem kapıyorsun. Seni baştan çıkarmaya mı kalktı yani?

KALÉKAIRI: Yoo.

BARBERINE: Peki! Nedir senin keyfini kaçırta? Bu şatoya yeni gelmiş. Ötekinin berikinin gönlünü almaya kalkması tabii bir şey değil mi? Söylediğine göre pek zenginmiş. Bu zenginliğini herkesin bilmesinden elbette hoşlanır; bütün kibarların âdetidir bu.

KALÉKAIRI: Bu adam Kont Ulric'i tanımıyor.

BARBERINE: Nasıl, tanımıyor mu?

KALÉKAIRI: Hayır. Kapıcıya, "L'Uscoque, efendini seviyor musun?" dedi. Benden de sizi sevip sevmediğimi öğrenmek istedi. O bizi tanımıyor.

BARBERINE: Sen delisin. Nelerden kuşkulanıyorsun! Peki, sen ne gibi bir kötülükte bulunabilir?

KALÉKAIRI: Ben Yanya'da iken bize bir Hıristiyan geldi; hanımı seviyordu; o da kölelere bir sürü altınlar vermişti, işte o adamı parça parça kestiler.

BARBERINE: Amanın, neler geliyor aklına! Bakın hele şu aslan yavrusuna! Yani bu genç buraya beni baştan çıkarmaya geldi diyorsun, öyle mi? Bu değil mi, söylemek istediğin? [*Kaléka-iri başıyla evet işareti yapar.*] Sen keyfine bak, sevgilim. Burası Yanya değil. Bir yabancı gelsin de, gelir gelmez bana aşktan bahsetsin, böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiyorum. Ama diyelim ki böyle oldu, korkma. İşte misafirimiz, sen bizi yalnız bırakırsın. Dur, şöyle çekilelim biraz. [*Kendi kendine*] İster misin kızcağız haklı olsun. [*Sahnenin gerisine çekilirler.*]

ÖNCEKİLER, ROSEMBERG

ROSEMBERG: [*Kendini yalnız sanarak*] Şimdi bir karar verdim zannediyorum. Uladislas'ın kitabında Jachimo adında bir adamın hikâyesi var. Büyük Britanya kralının damadı, Leonatus Posthumus'la tıpkı benimkine benzer bir iddiaya tutuşuyor. İşte bu Jachimo, sevgilisi Imogene'in bulunmadığı bir sırada gizlice dairesine girip elindeki kâğıtlara oranın, olduğu gibi tasvirini çıkarıyor. Kapı burada, pencere şurada, merdiven şu biçim falan diye... En ufak teferruatına varıncaya kadar, noksansız, kaydediyor. Tıpkı harbe hazırlanan bir ordu komutanı gibi. İşte ben de Jachimo gibi yapmak istiyorum.

BARBERINE: [*Yavaşça*] Kendi kendine bir şeyler kuruyor.

KALÉKAIRI: [*Yavaşça*] Hiç şüphe etmeyin. Belki de bir casus.

ROSEMBERG: Kapıcı L'Uscoque verdiği parayı aldı. Şimdi ben kimse görmeden Barberine'nin odasına dalarım. Orada... Evet... Ya onunla karşılaşsam ne yaparım? Hım... Bu biraz tehlikeli, işi bozabilir.

KALÉKAIRI: [*Yavaşça Barberine'e*] Görüyor musunuz, neler düşünüyor?

ROSEMBERG: Yoo, kendimi müdafaa ederim, onun şerefine dokunmaya kalkmam. Allah göstermesin, yoksa kendi şerefimden olurum. Bütün romanlardaki, bütün şiirlerdeki en mükemmel âşıklar da ellerinden geldiği zaman, sevgililerinin yanına sokulmaktan başka ne yaparlar? En münasibi budur, kimse de gelip bizi rahatsız etmez. Ah! İşte güzel kontes! Aca ba ilkin biraz nezaket göstersem, birkaç âşikâne söz söylesem nasıl olur? Evet. Bakalım, nasıl karşılayacak? Bundan bir zarar gelmez. Çünkü nihayet, biraz da hoşuna gidersem, o zaman

hilelere de lüzum kalmaz. Zaten beni bocalatan da bu hile. [Yüksek sesle] Affedersiniz kontes, biraz beklettim. Eşyam fazla da onları bir hale yola koymak icap etti.

BARBERINE: Hakkınız var; rica ederim, bu evde tamamıyla serbest olduğunuzu unutmayın. Kocamın ahababı bizim için de yabancı sayılmaz. [Kalékairi'ye.] Haydi, Kalékairi, sen git, sevgilim, korkma. [Kalékairi çıkar.]

ROSEMBERG: Beni minnettar bırakıyorsunuz. Doğrusu, buraya gelirken, tek korkum iyi karşılanmayacağım korkusu idi. Size kalbimi açsaydım kendimi o hale düşmek tehlikesine atmış olacaktım.

BARBERINE: [Kendi kendine] Gelir gelmez kalbinden bahsediyor. Ne biçim iş. [Yüksek sesle] Emin olun, Senyör Rosemberg, beni hiç rahatsız etmezsiniz. Sizin serbest kalmanız benim de işime gelir. Buna ben de muhtacım. Bundan istifade etmeye bakın.

ROSEMBERG: Anlaşıyor, muaşeret usullerini az çok biliyorum. Sizin gibi bir hanımın birçok meşgaleleri olacağını takdir ederim. Bir şato sahibesi, evinde, kraliçe gibidir. Siz iki defa kraliçesiniz Madam, hem güzelliğinizle, hem asaletinizle.

BARBERINE: Hayır, onu demek istemedim. Şimdi bağ bozumu zamanı olduğu için o işlerle uğraşıyoruz.

ROSEMBERG: Evet ya, şu tepelerden gelirken bir sürü köylü gördüm. Her taraf bayram yeri gibiydi. Bu münasebetle, şüphesiz adamlarınızın tebriklerini kabul edersiniz. Sizin adamlarınız olmakla kim bilir ne kadar bahtiyardırlar.

BARBERINE: Evet, ama onlarla uğraşmak da bir dert. Bütün gün tarlaya gitmek lazım. Mısırı topluyorlar mı, otun zamanı geçiyor, biçiyorlar mı, boyuna bunlara göz kulak olup yaptırmak lazım.

ROSEMBERG: [Kendi kendine] Hep böyle cevap verecek olursa yandık. İşin şiiriyeti falan kalmayacak.

BARBERINE: [*Kendi kendine*] İltifatlarına devamda ısrar ederse epey eğleneceğim.

ROSEMBERG: İtiraf edeyim kontes, tuhafıma giden bir nokta var. Ama bu, sizin gibi zarif bir kadının, malının mülkünün üstüne bu kadar düşmüş olması değil. Fakat bu işlerde bu kadar yakından alakadar olacağınızı da ummazdım.

BARBERINE: Anlıyorum, ne de olsa sarayın adamısınız, Albe Royale dilberleri, yıldızlı iskarpinlerinin ekinler arasında dolmasına tahammül edemezler.

ROSEMBERG: Doğru Madam, ama siz, o zevkle, eğlenceyle, neşeyle, ihtişamla dolu hayatın sahiden güzel olduğuna inanmıyor musunuz? Kırların da bir tadı var, onu da hor görmek istemem, ama güzel bir kadın için en münasip yer böyle parlak bir meclis değil midir? Bir defa aynaya bakınız kontes. Güzel bir kadın hilkatın¹ bir şaheseri sayılmaz mı, dünyanın bütün zenginlikleri onu çevrelemek, onu elden geldiği kadar güzelleştirmek için yaratılmamış mıdır?

BARBERINE: Evet, bunlar hoş a gidebilir, muhakkak. Yalnız, sizin o güzel hanımlarınız bu zavallı dünyayı sadece küheylanlarının² üzerinden görürler; aşağıya indikleri zaman da ancak kadife halıların üzerine inmektedirler.

ROSEMBERG: Her zaman değil. Beatrix teyzem de sizin gibi tarlalara gider.

BARBERINE: Ya! Teyzeniz hamarat mıdır?

ROSEMBERG: Evet. Oldukça da nekestir³. Yalnız, bana karşı değildir. Elinden gelse sırtındaki gömleğini bile çıkarır verir.

BARBERINE: Sahi mi?

ROSEMBERG: Evet. Hemen hemen üstümdeki bütün mücevherler onun yadigârıdır.

1 hilkat: yaratılış.

2 küheylan: soylu Arap atı.

3 nekes: cimri.

BARBERINE: [*Kendi kendine*] Pek fena bir delikanlı değil. [*Yüksek sesle*] Hamarat insanlardan ziyadesiyle hazzederim. Kendim de öyle olmak istediğimden midir, nedir, işte şu da delili.

ROSEMBERG: O da nesi? Aman yarabbi, iğle öreke.

BARBERINE: Bunlar benim silahım.

ROSEMBERG: Kabil mi? Laf! Büyükkannelerimizin işleriyle mi uğraşıyorsunuz? O güzel ellerinizi iplik yumakları içine mi sokuyorsunuz?

BARBERINE: Ellerim ancak böyle dinlenir. Teyzeniz yün işleri yapmaz mı?

ROSEMBERGB: Ama teyzem ihtiyar, Madam, bütün yaşlı kadınlar gibi o da yapar tabii.

BARBERINE: Ya! Emin misiniz? Ben öyle olduğunu sanmıyorum. Siz o atalar sözünü bilmez misiniz, hani iş ibadettir derler? Söyleneli de çok olmuş. Eğer işle ibadet birbirine benziyorsa, Allah'ın huzurunda benziyor; bu kadar çetin bir vazifeyi, üzerlerine asıl gençlerin alması lazım gelmez mi? Ellerimiz işi, asıl iği çevirecek kudrette oldukları zaman yapmamalı mı? Bir gün gelip yaşlılıkla yorgunluk onları artık durmaya mecbur ederse, ikisini birbirine yapıştırıp Allah'a dua etmekten başka yapacak, ne işimiz kalır? Kuzum, Senyör Rosemberg, iğlerimize, iğnelerimize dil uzatmayın. Gene söylüyorum, bunlar bizim silahlarımız. Gerçi siz erkekler, o silahların daha şerefliilerini kullanıyorsunuz, ama bunların da bir değeri var; işte benim kılıcımla kalkanım. [*Örekesi ile iğini gösterir.*]

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Vaiz fena değil, ama bahsimizden uzaklaştık. Yine oraya dönmek için bir gayret edelim, bakalım. [*Yüksek sesle*] Bir fikir bu kadar iyi müdafaa edilince onun aksini söylemek kabil olmaz mı acaba, efendim? Lütfen müsaade buyurun da silah yine silah olsun, ben de bizimkileri tercih ederim.

BARBERINE: Muharebe pek mi hoşunuza gidiyor? Öyle görüyorum.

ROSEMBERG: Bir centilmene böyle sual sorulur mu, harple aşktan gayri dünyada ne var ki?

BARBERINE: Erken başlamışsınız. Peki, bana bir noktayı izah etsenize. Bir türlü aklım ermiyor, baştan aşağı demirlere bürünmüş bir adam aynı şekilde zırhlarla örtülmüş bir atı nasıl oluyor da hiç zahmet çekmeden idare edebiliyor. Bu demir gürültüsü insanı sağır eder herhalde. Onların içinde mutlaka hapiste gibisinizdir.

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Aklımı başka tarafa sürüklemek istiyor. [*Yüksek sesle*] İyi bir şövalye, kalbinde bir kadının muhabbeti varsa, hiçbir şeyden yılmaz.

BARBERINE: Pek de cesura benziyorsunuz. Teyzenizi çok mu seversiniz?

ROSEMBERG: Çok. Ama o bir dostluk, ben aşktan bahsediyorum.

BARBERINE: Teyzeye de aşk olmaz ama.

ROSEMBERG: Bence hiç kimseye olmaz, yalnız bir kişiye olur.

BARBERINE: Gönlünüzü kaptırdınız mı yoksa?

ROSEMBERG: Evet, Madam, pak az bir zamandan beri, ama ömrüme yetecek.

BARBERINE: Bu, herhalde kendisiyle evlenmeyi kurduğunuz bir hanım kız olmalı?

ROSEMBERG: Maalesef Madam, onunla evlenmeme imkân yok. Genç ve güzel, bu muhakkak, üstelik bir kocayı mesut edebilmek için ne lazımsa hepsi onda var, ama ne yazık ki bu saadet benim kısmetim değilmiş. Onu başkaları almış.

BARBERINE: İşte bu fena, bu dertten bir an evvel kurtulmak lazımdır.

ROSEMBERG: Hayır! Efendim, bu dertle ölmek lazım.

BARBERINE: Daha neler. Hem de siz yaşta!

ROSEMBERG: Nasıl, ben yaşta mı? Yani siz benden pek mi yaşlısınız ki?

BARBERINE: Pek yaşıyım ya. Baksanıza, bir kere aklım başımda.

ROSEMBERG: Onu görmeden evvel benim de aklım başımda idi. Ah! Onun kim olduğunu bir bilseniz. İsmini sizin önünüzde bir söyleyebilsem...

BARBERINE: Tanır mıyım?

ROSEMBERG: Evet, Madam! Eh, mademki sırlarımı yarı yarıya ağzımdan kaçırdım, bana hiçbir ceza vermeyeceğinizi vadedin de size hepsini anlatayım.

BARBERINE: Ceza vermek mi? Ne münasebet? Benimle ne alakası var?

ROSEMBERG: Sizinle alakası tahmin edebileceğinizden çok fazla, efendim; bir cesaret edip de...

VI. SAHNE

ÖNCEKİLER, KALÉKAIRI

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Hay Allah müstahakını versin, bu piç kurusu da tam gelecek zamanı buldu. Lafı buraya getirinceye kadar akla karayı seçtim...

KALÉKAIRI: Kapıcı L'Uscoque geldi, haber verdi, yolda bir sürü araba toplanmış.

BARBERINE: Ne demek o?

KALÉKAIRI: Kulağınıza söyleyeceğim.

BARBERINE: Yaklaş.

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Akıl sır erecek şey değil. Bu sefer de zerzevat. Görülmemiş derecede evine bağlı bir şato sahibesi.

KALÉKAIRI: [*Hanımına, alçak sesle*] Araba falan yok. Rosemberg, kapıcı L'Uscoque'a yine bir sürü para vermiş.

BARBERINE: Ne maksatla, ne diye?

KALÉKAIRI: [*Aynı şekilde*] Kendisini L'Uscoque'un, kimse görmeden, sizin dairenize sokmasını istemiş.

BARBERINE: [*Alçak sesle*] Benim daireme mi dedin? Doğru mu?

KALÉKAIRI: [*Aynı şekilde*] L'Uscoque bir şey söylemek istemiyordu. Ama ben ona içirdim, o vakit hepsini anlattı.

BARBERINE: [*Rosemberg'e bakarak*] Allah, Allah! İnanılır şey değil!

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Acaba neden böyle acayip bakıyor bana.

BARBERINE: [*Kendi kendine*] Olur şey değil! Evet, biraz farfara bir delikanlı; doğru, ama hali tavrı hiç de... Garip şey, çok garip!

KALÉKAIRI: [*Alçak sesle*] L'Uscoque şimdi de dedi ki, eğer siz isterseniz, bahçıvan Ludwig'le beraber kapının arkasına saklanacaklarmış. Ellerine de birer yaba alacaklarmış, tam o geldiği zaman...

BARBERINE: [Gölerek] Peki, peki. Eksik olma. Sen her şeyi böyle kestirme yoldan halletmek istersin.

KALÉKAIRI: Rosemberg'in bir alay silahlı adamı var.

BARBERINE: Evet, bize bu dağ başındaki evde, hemen hemen yalnız gibi bir şeyiz. Ama zarar yok. Bir muhafızımız var, sevgilim, bir kadının şerefini bir sarayın kalelerinden, bir sultanın silahşorlarından daha iyi koruyacak bir muhafız, o da kendisi. Haydi, sen git; yalnız, fazla uzaklaşma. Dinle, şu pencereden sana işaret ettiğim zaman... [Üst tarafını kulağına söyler.]

KALÉKAIRI: Peki. [Çıkar.]

VII. SAHNE

BARBERINE, ROSEMBERG

BARBERINE: Evet, efendim, ne düşünüyorsunuz?

ROSEMBERG: Acaba sizi baş başa mı bıraksam, diye düşünüyordum.

BARBERINE: İyi ama siz bana bir sır tevdi etmeyecek¹ miydiniz?

Bu kızcağız biçimsiz zamanda geldi.

ROSEMBERG: Ama ne!

BARBERINE: Devam edin, o halde.

ROSEMBERG: Cesaretim kalmadı, Madam. O kadarını bile nasıl söyledim bilmiyorum...

BARBERINE: Demek artık cesaret edemiyorsunuz, öyle mi? Hatırimda kaldığına göre, bir arkadaşınızın karısına âşık olduğunuzdan bahsediyordunuz galiba.

ROSEMBERG: Arkadaşım mı? Böyle bir şey söylemedim.

BARBERINE: Öyle duydum zannediyorum. Yanlış anladığımdan emin misiniz?

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Ne demek istiyor? Ah bu müthiş bakış şu anda bana ne kadar tatlı geliyor.

BARBERINE: Eee, cevap vermiyor musunuz?

ROSEMBERG: Ah, Madam! İçimden geçenleri bir bilseydiniz...

BARBERINE: Bilmiyorum diye söylememeniz mi lazım?

ROSEMBERG: Hayır, görüyorum, bildiniz işte. İşte bu güzel gözler, bütün gayretime rağmen, kalbimi okumasını bildi, o gözlerin o kalbi nasıl altüst ettiğini anladı. Aklımdan daha üstün, size olan hürmetimden daha kudretli bir hissi uzun müddet saklayamazdım. İstirabımı da, deliliğimi de birden öğrenin. Sizi ilk gördüğüm günden beri, bu şatonun etrafında mekik

¹ tevdi etmek: vermek; söylemek.

dokudum, bu cinlerin top oynadığı dağlarda... Ordu, saray, hiçbir şey umurumda değil. Size bir an olsun yaklaşmak için bir bahane bulabildiğim andan beri her şeyi terk etmişim. Sizi seviyorum, size tapıyorum. İşte sırrım, efendim, bunun için beni cezalandırmamanızı istemekle kabahat mi etmişim acaba? [*Bir dizini yere koyar.*]

BARBERINE: [*Kendi kendine*] Yaşına göre fena yalan söylemiyor. [*Yüksek sesle*] Demek cezalandırılmaktan korkuyordunuz. Peki, bunu kendime bir tecavüz sayacağımdan korkmuyor muydunuz?

ROSEMBERG: [*Kalkarak*] Aşk bu, nasıl tecavüz olabilir? Kime tecavüz?

BARBERINE: Allah'a, o ki bunu yasak etmiş.

ROSEMBERG: Hayır, Barberine, güzeli de yaratan Allah değil mi? Onu sevmemizi nasıl yasak eder? Güzellik onun kendisi.

BARBERINE: Güzellik Allah'ın aksidir, ama onun huzurunda verilmiş bir sadakat yemini güzellikten daha kutsal değildir. Yaratmış, bırakmış mıdır? Yaratıklarını bir baba gibi korumak için, kötülükleri yasak etmek istememiş midir?

ROSEMBERG: Hayır! Ben böyle yanınızda olduğum zaman, elim elinize değince titrer, gözleriniz bana baksa içim bir tuhaf olur, hayır, Barberine, imkânsız; Allah sevmeyi yasak edemez. Bunda hiçbir kötülük...

BARBERINE: Beni güzel bulabilirsiniz, bunu bana da söyleyebilirsiniz. Ben de o kadar kızmam. Ama işte bu kadarı yeter, fazlasına ne lüzum var? Kont Ulric, dostunuz.

ROSEMBERG: Ne bileyim? Ne diyebilirim? Sizin yanınızda gözüme hiçbir şey görünmüyor.

BARBERINE: Demek sizi dinlemeye razı olsaydım, ne dostluk, ne Allah korkusu, ne de sizi benim yanıma gönderen bir asilzadenin hatırı, hiçbirine aldırış etmeyecektiniz, öyle mi?

ROSEMBERG: Hayır; vallahi, hiçbirine. O kadar güzelsiniz ki, Barberine! Bakışlarınız o kadar tatlı, gülüşünüz o kadar saatle dolu ki!

BARBERINE: Dedim ya, hiçbirine kızmıyorum diye. Ama elimi ne diye böyle tutuyorsunuz? Aman yarabbi! Erkek olsaydım, ölürdüm, yine de bir dostumun karısına böyle aşktan bahsetmeye kalkmazdım.

ROSEMBERG: Halbuki ben, ben size aşkımı söyleyememektense ölmeye razıyım.

BARBERINE: Doğru söyleyin. Namusunuz üzerine, bu hissinizde samimi misiniz? [*Pencereden işaret eder.*]

ROSEMBERG: Namusum üzerine, mukaddesatım üzerine söylüyorum.

BARBERINE: Demek bir arkadaşınıza bile bile hıyanet edebilirsiniz, öyle mi?

ROSEMBERG: Evet, sırf sizin hoşunuza gitmek için, bir tek bakışınız için [*Bir çığırak sesi işitilir.*]

BARBERINE: Çığırak çalıyor. Aşağıya inmeliyim.

ROSEMBERG: Aman Allah'ım! Beni bu halde mi bırakıyorsunuz?

BARBERINE: Ne yapabilirim ki? Hah, işte Kalékairi.

VIII. SAHNE

ÖNCEKİLER, KALÉKAIRI

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Yine bu Hırvat! Bu Allah'ın belası!

KALÉKAIRI: Çiftçiler sizi bekliyorlar.

BARBERINE: Geliyorum.

ROSEMBERG: Efendim? Hiçbir söz vermeden mi? Bir bakış olsun lütfetmeden mi? Hayatım ona bağlı.

BARBERINE: Siz, herhalde büyük bir sihirbazsınız. Çünkü size bir türlü kızamıyorum. Çiftçilerimin yemek zamanıdır, beni bir lahza¹ bekleyin... İşlerini görür görmez geleceğim. Haydi, Kalékairi, gidelim.

KALÉKAIRI: Ben yemeğe gitmeyeceğim.

ROSEMBERG: [*Kendi kendine*] Küçük Habeş burada kalmak istiyor. [*Yüksek sesle*] Nasıl, küçük hanım, acıkmadınız mı?

KALÉKAIRI: Hayır, istemiyorum. Kocaman bir kulenin üstüne bir çan yerleştirdiler. O çan çaldı mı, Kalékairi ille yemek yiyecek. Ama istemiyorum, iştahım yok.

BARBERINE: [*Gülerek*] Gel, yavrum, nasıl istersen öyle yap, ama sana ihtiyacım var. [*Kendi kendine*] Bu kız nerede ise beni bile gözetleyecek.

1 lahza: an, süre.

IX. SAHNE

ROSEMBERG [yalnız]

ROSEMBERG: Yine gelecek; adamlarını buradan uzaklaşınca kadar beklememi söyledi. Kendisine hiç de sevimsiz görünmediğimi bundan daha güzel anlatabilir mi? Hatta bu bir nevi beni sevdiğini itiraf etmesi demek değil midir? Bundan âlâ kavilleşme¹ olur mu? Allah bilir a. Bu Jachimo budalasını taklit edeceğim diye zihnimi yorup boşu boşuna paramı çarçur etmişim. Ortaya çıkıp mertçe iş görmek dururken bu-cak bucak saklanmanın ne manası var? Doğrusu, bu kadar da çabuk hoşla gideceğimi ummazdım. Aman Allah'ım! Ne saadet! Cidden beklemiyordum. Bu mağrur kontes, bahisten alacağım paralar! Hepsi bu kadar çabuk elde edilebilsin. Şu Ulasdislas'ın ne kadar hakkı varmış! Demek şimdi bana aşktan bahsedecek! Demek sıra ona geldi! Ona, Barberine'e! Ah, güzelim! Ne kadar seviniyorum! İçim içime sığmıyor! Ama biraz sakın olmak lazım. [Oturur.] Bir bakıma da şu kadınların mukavemetsizliği² sahiden sefalet. Bu kadar çabuk razı olmak! Onu seviyor muyum? Yoo, sevmiyorum; tuh, yazıklar olsun! İçti bu kadar doğrulukla bu kadar itimatla dolu bir kocayı hemencecik ayaklar altına alıvermek! Ne idüğü belirsiz bir adamın bir tek aşıkâne bakışıyla, hemencecik yelkenleri suya indirmek! Ne kıymeti olur böyle kadının? Artık burada kalmayı düşünmüyorum bile. Hangi kadın karşımda durabilir? Saraya gidiyorum mesela, salonları lakayt adımlarla bir baştan bir başa geçiyorum, nedimler hürmetle kenara çekiliyorlar, kadınlar birbirlerine bir şeyler fısıldaşıyorlar; kumar

1 kavilleşme: sözleşme, anlaşma.

2 mukavemetsizlik: dayanıksızlık.

masasının üstünde bir yığın para, kraliçenin dudaklarında tebessüm; eeehhh, ortalığı ne yıkacaksın ama Rosemberg! Servet bir yandan! Düşündükçe rüyadayım sanıyorum. Valahi, ne varsa cesarete var. Bir gürültü galiba. Merdivenden biri çıkıyor; yaklaştı, ayaklarının ucuna basa basa yürüyor. Ah! Nasıl kalbim çarpıyor. [*Pencereler kapatılır, dışardan birkaç sürgü sesi işitilir.*] Bu da ne demek? Kapandık. Dışardan kapıyı sürgülüyorlar. Herhalde, Barberine'in bir tedbiridir; yemek yerken hizmetçilerin girivermesinden korktu. Nedimesini, kendisi serbest kalıncaya kadar, kapıyı üstüme kapatması için göndermiş olacak. Ya gelmezse? Ya umulmadık bir aksilik çıkarsa? Yok, yok, böyle bir şey olsaydı söylerdi. Ama kim, böyle yürüyen koridorda? Buraya geliyor... Barberine'dir, ayak sesinden tanıdım. Dur bakalım. Mektep çocuklarına dönmeyelim. Yüzüme bir şekil vereyim. Şöyle, hiçbir şeye metelik vermeyen bir adam hali. [*Duvarda bir delik açılır.*]

BARBERINE: [*Dışarıdadır, delikten konuşur.*] Senyör Rosemberg, buraya nasıl bir hırsız gibi, menfur¹ ve cinayetten farksız bir kötülüğü işlemek maksadıyla, bir kadını şerefinden etmek için geldinizse, cezanız da cürmünüze uygun oldu; tıpkı bir hırsız gibi hapsedildiniz. Size başka hiçbir şey yapılmayacak; adamlarınıza yine iyi muamele edilecek; aç kalmak istemiyorsanız, şu hani sevmediğiniz ihtiyar kadınlar vardı ya, onlar gibi yapmaktan başka çareniz yok. Yani yün bükeceksiniz. Orada, biliyorsunuz işte, bir iğninizle bir örekeniz var. Yemeğiniz, yapacağınız işe göre artırılacak yahut azaltılacak. [*Deliği kapatır.*]

ROSEMBERG: Rüya mı görüyorum? Hişt, Barberine. Hey. Jean! Yahu, Albert! Ne demek bu? Kapı duvar; arkasına da demirler dayamışlar, pencerelere demir parmaklıklar koymuşlar. Şu delik desen, içine kafam sığmaz. Hey, kimse yok mu? Açın,

1 menfur: nefret edilen, iğrenç.

şunu, açın. Ben, Rosemberg, kapalı kaldım burada; yahu! Açsanıza! Bir kurtaracak yok mu? Kimse yok mu?... Ne olursunuz, yalvarıyorum. Hey! Bekçi orada mısın? Allah aşkına, efendim, yalvarıyorum. Pencereden bağırayım bari, baksanıza. Hey! Arkadaş, gelin kurtarın beni! Açın şunu, açın, kapalı kaldım. Bu oda birinci katta. Ne oluyor? Açmıyor musunuz kapıyı?

BARBERINE: [*Delîği açarak*] Efendiciğim, bütün bu haykırımlar boşuna. Vakit geç oldu; karnınızı doyurmak istiyorsanız, bir an evvel yün işine başlamaya bakın. [*Delîği kapatır.*]

ROSEMBERG: Olmaz. Bu mutlaka bir şaka. Muzip kadın, böyle bir iş edip beni kızdırmak istiyor, çeyrek saate kadar açacaklardır; ben de enayi gibi üzülüyorum. Evet, şüphesiz, şakadan başka bir şey olamaz. Ama galiba biraz eşek şakası. Maksat beni gülünç vaziyette bırakmak. Ya! Demek beni bir kuleye hapsediyorlar ha! Ben seviyede bir adama karşı bu kadar laubalilik olur mu? Ne deliyim. Bütün bunlar beni sevdiğini gösterir. Gönlümü hoş etmeyecek olsaydı, bu kadar samimi hareket etmeyecekti elbet. Besbelli şimdi beni deniyorlar, belki de ne yapıyorum diye gözetliyorlar. Neşeli neşeli şarkı söyleyeyim de bozum olsunlar. [*Şarkı söyler.*]

*Baktı ki yabani ördek,
Elinde koca bir tüfek,
Avcı geliyor, sekerek
Hey! Ormanın ortasından.*

*Hey, kabadayı dostum, hey!
Eli tüfekli avcı bey,
Terelellim tettereley,
Doldur içelim tasından.*

KALÉKAIRI: [*Deliği açarak*] Hanım diyor ki, yün işi yapmıyor, yemek vaktini de geçiriyor, şu halde aç değil. Geceniz hayrolsun. [*Deliği kapatır.*]

ROSEMBERG: Kalékairi. Buraya bak biraz. Dinlesene, yavrum, gel de arkadaşlık edelim... Beni tuzağa mı düşürüyorsunuz? Sahiye benziyor. Geceyi burada mı geçireceğim. Karnım da zil çalıyor. Ne demek yani bu? Geceniz hayrolsun ha? Peki, beni burada ne zamana kadar bırakacaklar? Vallahi ciddi. Cinayet! Felaket! Rezalet! Kör olası Barberine! Sefil! Alçak! Cellat! Zalim! Ah! Zavallı ben! İşte hapisteyim. Kapıyı örecekler, beni açlıktan öldürecekler. Bu, Kont Ulric'in intikamı. Ne olur, acıyın bana... Kont Ulric benim ölümümü istiyor, bu muhakkak. Karısı da onun emirlerini yerine getiriyor. Merhamet! İnsaf! Öldüm, mahvoldum... Artık ne babamı görebileceğim ne de zavallı Beatrix teyzeciğimi. Eyvahlar olsun! Ah! Aman Allah'ım! Oldu bana olanlar... Barberine, Madam la kontes! Kalékairi, sevgili küçük hanımum... Aman yarabbi! Deli olacağım. Hey! Yangın var! Ama buradan bir çıkarsam, göstereceğim onlara. Hepsini, kraliçenin önünde, canilikle, katillikle itham edeceğim. Ah! Allah'ım! Yarabbim! Ne olursunuz, biraz merhamet!

BARBERINE: [*Deliği açarak*] Efendim, yatmadan evvel anlamak istedim, epeyce yün бүktünüz mü?

ROSEMBERG: Hayır, бүkmedim, бүkmüyorum. Ben kadın değilim. Ah! Barberine! Bunun cezasını çekeceksiniz.

BARBERINE: Söylediğim işi yaparsanız, efendim, kapıdaki muhafıza haber verin.

ROSEMBERG: Gitmeyiniz, kontes; Allah aşkına, beni dinleyiniz.

BARBERINE: Siz yün бүkün, yün.

ROSEMBERG: Vallahi de бүkmem, billahi de бүkmem. Şu örekeyi şimdi paramparça edeceğim. Ölürüm, yine бүkmem.

BARBERINE: Öyle ise Allah'a ısmarladık, efendim.

ROSEMBERG: Bir dakika, gitmeyin.

BARBERINE: Ne istiyorsunuz?

ROSEMBERG: Ama... Ama... Kontes... Doğru söylüyorum...

Ben... Ben yün işinden anlamam. Nasıl yaparım?

BARBERINE: Öğrenin. [*Deliği kapatır.*]

ROSEMBERG: Hayır, asla yapmayacağım. Dünya başıma yıkıl-
sa yapmayacağım. Amma da antika işkence, bakın hele şu
Barberine'e, soyunmuş, gidip yatacak, geceliği, başlığıyla, ne
kadar da güzelleşmiş... Ah, işte gece oluyor. Bir saate kadar
ortalık da kararacak. [*Oturur.*] Evet, anlaşıldı, su götürür tara-
fı yok artık bunun. Yalnız hapiste olsam yine iyi, üstelik öyle
bir iş verdiler ki beni kahretmek için birebir. Yün bükmedim
mi ölüm muhakkak. Ah! Açlık da canıma tak dedi, altı saatten
beri ağzıma bir lokma şey koymadım. Ta öğle idi, bir dilim
ekmek yedim; aşâğılık Uladislas! Beni bu hale düşürdüğün
için açlıktan inim inim inlersin inşallah! Nerden soktum ba-
şımı bu derde? Nerden aklıma geldi? Kont Ulric'le olsun, o
ukala karısıyla olsun ne işim vardı? Sen kalk da buralara gel!
Pekâlâ, paran vardı, atların vardı, hasılı her işin yolunda idi;
sarayda güzel güzel vakit geçirecektim. Allah kahretsin bu
iş; her şeyimden olup, yün eğirmesini öğreneceğim... Vakıt
ilerledikçe açlık da artıyor. Acaba bir tecrübe etsem mi şu
yün işini? Hayır, vallahi de etmem, billahi de etmem. Ölü-
rüm, ama erkekçesine ölürüm. Hey yarabbi!.. Ama yok, yün
bükmezsem, belki de iş işten geçmiş olacak. [*Kalkar.*] Şu öreke
dedikleri de ne biçim şeymiş bakalım? Allah Allah, ne tuhaf
alet! Hiç aklım ermiyor. Neresinden tutulacak? Şimdi bir ye-
rini kıracağım. Ne karışık şey! Aman Allah'ım! Herhalde şu
anda beni gözetliyor; dünyada, dünyada bükmem.

BİR SES: [*Dışardan.*] Kim o? [*Çan çalınır.*]

ROSEMBERG: İşte çan çalınıyor. Barberine şimdi yatacak. Işıklar
yanmaya başladı. Yoldan katırlar geçiyor. Hayvanlar kıra

gidiyorlar. Hey yarabbi! Geceyi böyle mi geçireceğim? Ne ateş, ne ışık; ne yiyecek, ne içecek! Ayaz! Açlık! Hey! Baksana; arkadaş, orada bir muhafız yok mu?

BARBERINE: [*Deliği açarak*] Efendim?

ROSEMBERG: Büküyorum, kontes, büküyorum; biraz yiyecek gönderin bana.

X. SAHNE

ROSEMBERG, KALÉKAIRI

KALÉKAIRI: [*Elinde iki tabakla girer.*] İşte yemek. Birkaç hıyarla biraz marul salatası.

ROSEMBERG: Eksik olma. Biraz evvel hanımına casusluk ediyordun, şimdi de zindancı karı olmuşsun. Ne edepsiz Arap'sın sen! Ne diye aldın benim paralarımı?

KALÉKAIRI: [*Masanın üstüne bir kese bırakarak*] Geri verebilirim.

ROSEMBERG: Hapiste parayı ne yapayım? [*Borazanların sesi duyulur.*] Kim geliyor? Nedir bu gürültü? Avluda nal sesleri duyuyorum.

KALÉKAIRI: Kraliçe geliyor.

ROSEMBERG: Kraliçe mi dedin?

KALÉKAIRI: Kont Ulric de beraber.

ROSEMBERG: Kont Ulric! Kraliçe! Ah! Bittim! Kalékairi, beni buradan çıkar.

KALÉKAIRI: Yoo, kalmanız lazım.

ROSEMBERG: Sana istediğin kadar para veririm, ama Allah aşkına, çıkar beni buradan. Söyle nöbetçiye de bıraksın.

KALÉKAIRI: Hayır. Niçin geldiniz öyleyse?

ROSEMBERG: Doğru, yerden göğe kadar hakkın var. Kontes nerede? Af dileyceğim; hayır, hayır; itham edeceğim onu; hem de kraliçenin önünde; adam hapsedilmez böyle. Söylesene, nerede hanımın?

KALÉKAIRI: Kapıya çıktı, kraliçeyi karşılamaya.

ROSEMBERG: Kraliçe buraya ne halt etmeye geliyor.

KALÉKAIRI: Ben yazdım.

ROSEMBERG: Kraliçeye?

KALÉKAIRI: Hayır, Kont Ulric'e.

ROSEMBERG: Ne diye?

KALÉKAIRI: Evimize gelsinler diye.

ROSEMBERG: Beni de burada bulsunlar diye.

KALÉKAIRI: Hayır; yazdığım zaman, size yün büktüreceklerini bilmiyordum.

ROSEMBERG: Ah! Demek bu müthiş fikir yalnız kontesin kafasından çıkma, ha?

KALÉKAIRI: Evet, kontesin benim yazdığımdan haberi yoktu, o da ayrı yazmış.

ROSEMBERG: O da mı yazmış? Hay ömrüne bereket!

KALÉKAIRI: Evet, siz öyle bağırıp çağırdıkça gelip gelip size bakıyordu. Ama ben ondan çok evvel yazdım. Daha sizinle ilk konuştuğum zaman yazmıştım.

ROSEMBERG: Demek ki önce sen, sonra kontes! Bir yerine iki jurnal. Mükemmel, ne de baba dostu ellere düşmüşüm ama! İki dişi şeytan birden afsunlamış¹.

MUHAFİZ: [*Kapının önünde*] Efendimiz, serbestsiniz. Kraliçe geliyorlar.

ROSEMBERG: Çok şükür yarabbi! Allah'a ısmarladık, Kalékairi. Hanımına benim tarafımdan söyle, kendisini ömrüm oldukça affetmeyeceğim, sen de bütün salatalarınla...

KALÉKAIRI: Haksızsınız, çünkü hanımım sizi çok zarif bulduğunu söyledi, saraydaki kadınlar sizi beğenmemelik edemezlermiş. Ama bu ev, burası yeri değil başka.

ROSEMBERG: Sahi böyle söyledi mi? Peki o halde, Kalékairi, belki affederim. Seni de, ancak dilini tutman şartıyla...

KALÉKAIRI: Tutamam.

ROSEMBERG: E, hani bu sabah kendini methediyordun ya...

KALÉKAIRI: O, akşamı emniyete almak içindi. İşte kraliçe maiyetiyle² geliyor.

ROSEMBERG: Eyvah yakalandım.

1 afsunlamak (efsunlamak): büyülemek, sihir yapmak.

2 maiyet: etrafındakiler.

XI. SAHNE

ÖNCEKİLER, KRALİÇE, ULRIC,
BARBERINE, NEDİMLER VE SAİRE

KRALİÇE: [*Barberine'e*] Evet, kontes, sizi bizzat ziyaret etmek istedik.

BARBERINE: Fakirhanemiz, efendim, sizi ağırlamaya da hiç müsait değil, ama.

KRALİÇE: Ben, burada kabul edilmekten şeref duyuyorum. [*Rosemberg'e*] E, Rosemberg, bahsiniz ne oldu?

ROSEMBERG: Ben kaybettim, efendim. Görüyorsunuz ya.

KALÉKAIRI: [*Yavaşça Rosemberg'e*] Hem de adamakıllı.

KRALİÇE: Seyahatinden memnun musun? Şatoyu nasıl buldun?

Burada gördüğün misafirsevenliği umarım, unutmazsın.

ROSEMBERG: Unutur muyum efendim, ne zaman bir sersemlik etsem hemen burayı hatırlayacağım.

KALÉKAIRI: [*Yavaşça Rosemberg'e*] Pek sık hatırlayacaksın öyle ise.

KRALİÇE: Maalesef bu sana biraz pahalıya mal oldu.

BARBERINE: Efendim, zatı haşmetpenahileri¹ benden bu iyiliği esirgemeyeceklerini vaat buyururlarsa kendilerinden artık bu bahsi unutmalarını dileyeceğim.

ULRIC: Ben de aynı şeyi rica ediyorum, efendim. Karımın vicdanından şüphe etseydim, bu bahisleşmeyi fırsat bilip, çektiğim üzüntüyü pekâlâ ödetebilirdim; ama işin içyüzünü bildiğim için, kendimi, hiçbir şey kazanmış saymıyorum. Hiçbir şey istemem.

KALÉKAIRI: [*Yavaşça Rosemberg'e*] İyileştiniz. Bir şeyiniz kalmadı değil mi?

1 haşmetpenahi: yüce, haşmet sahibi.

KRALİÇE: Öyle istiyorsanız, öyle olsun. Ama bir defa sözümüz verilmiştir. Bu anlaşmamazlıkta üstümüze bir şahitlik aldığımızı unutamayız. Yani, Rosemberg, borcunu ödeyeceksin.

ROSEMBERG: Efendim, para hazır.

KALÉKAIRI: [Yavaşça Rosemberg'e] Beatrix teyzeniz ne diyecek?

KRALİÇE: Ama anlıyorsunuz, değil mi, Kont Ulric, adaletimiz, bu bahisleşmede ortaya konmuş olan paranın size verilmesini emretse de kudretimiz sizi onu kabul etmeye mecbur tutacak kadar ileri varmayacaktır. Artık sen de, Rosemberg, kontesten af dilersin.

ROSEMBERG: Memnuniyetle, efendim, kabil olsaydı...

KRALİÇE: Bir dakika. Maceranızın muvaffakiyetini, doğrudan doğruya, kontesin ağzından öğrendik; ama bu efendiler bilmezler. Fakat mademki işin evveliyatını bizim gibi duydular, sonunu da duysunlar... İşte bundan bahseden iki mektup; Rosemberg, şimdi sen bize bu mektupları okuyacaksın.

BARBERINE: Ah! Efendim!

KRALİÇE: Ne alicenaplık? Pekâlâ, kendim okurum öyleyse. İşte bir tanesi, konta gönderiliyor, uzun da değil. Topu topu bir kelime "Geliniz." İmza: "Kalékairi." Kim yazdı bunu?

KALÉKAIRI: Ben, efendim.

KRALİÇE: Az söylemişsin, öz söylemişsin, az rastlanır bir kabiliyet. Şimdi, efendiler, öbür mektup. [Okur.]

"Çok sevgili ve asil kocam,

Şatomuzda, sizin tarafınızdan gönderilen bir dostunuzun, Baron de Rosemberg'in ziyaretini kabul ettik. Böyle bir sırrın her ne kadar bir kadın tarafından saklanması lazım gelirse de, bana ilanı aşk ettiğini size söyleyeceğim. Kendisini hoş görmenizi rica ediyorum. Bu ricama inşallah kızmazsınız. İyi bir aileden olan bu genç fena adam değildir. Bir kusuru, yün bükmesini bilmiyor. Ama onu da benden öğrenecek. Eğer elinize bir fırsat geçer de sarayda

babasını görürseniz söyleyin, oğlundan yana hiç meraklanmasın. Kendisi, bizim birinci kattaki büyük salondadır; orada bir öreke-si ile bir de iği var, yün büküyor yahut bükecek. Ona bulduğum bu meşguliyeti ihtimal garip karşılayacaksınız. Ama birçok me-ziyetlerinin yanında şunu da fark ettim. Düşünmesini bilmiyor. Bu itibarla, kendisine öğretilecek en münasip işin bu olduğuna hükmettim. Çünkü çalışırken bol bol düşünebilecek. Bir yandan da hayatını kazanmış olacak. Büyük salonumuz, bilirsiniz, eniko-nu sağlam kol demirleriyle kapanır; beni beklemesini söyleyip onu oraya kapattım. Duvarda yemeğini geçirmeye çok müsait bir delik var. Buradan kârlı çıkacağından şüphe etmiyorum. Kendisine ha-yatını kazandıracak bir sanat elde etmiş olacak.

Sizi selam ve sevgi ile kucaklarım.

Barberine."

Sayın şövalyeler, bu mektuba gülenleriniz varsa Tanrı karıla-rını korusun. Dünyada namustan daha ciddi bir şey yoktur. Kont Ulric, yarın sabaha kadar sizde misafiriz. İrademiz de şudur: Bütün maiyetimizle birlikte yaptığımız bu seyahat ilan edilsin. Herkes bilsin ki içinde namuslu bir kadının oturduğu bir ev kilise kadar mukaddestir. Hükümdarlar, saraylarını, böyle mukaddes yerlere gitmek için, seve seve bırakırlar.

TURCARET¹

Lesage

Çeviren: Orhan Veli Kanık

1 Birinci basım, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1946.

ŞAHISLAR

BAY TURCARET: Türedi bir zengin, bayan baronun âşığı.

ŞÖVALYE, MARKİ: Uydurma asilzadeler.

FRONTIN: Şövalyenin uşağı.

FLAMAN D: Bay Turcaret'nin uşağı

BAY RAFLE: Faizci.

BAY FURET

JASMIN: Bayan baronun küçük uşağı.

BAYAN BARON: Genç, dul, hafifmeşrep bir kadın.

BAYAN TURCARET: Bay Turcaret'nin karısı.

BAYAN JACOB: Bay Turcaret'nin kız kardeşi, tuvalet eşyası satar.

MARINE, LISETTE: Bayan Baron'un hizmetçileri.

Vaka Paris'te, bayan baronun evinde geçer.

I. PERDE

I. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE

MARINE: Dün gene iki yüz pistol ha!

BAYAN BARON: Üstüme varma Allah aşkına.

MARINE: Hayır, Madam, susamam; bu haliniz tahammül edilir hal değil.

BAYAN BARON: Marine...

MARINE: Burama geldi.

BAYAN BARON: Canım! Ne yapayım yani? Ben para biriktirecek kadın mıyım?

MARINE: Evet, sizden böyle bir şey istemek fazla olur; ama gene de görüyorum ki biriktirmek mecburiyetindesiniz.

BAYAN BARON: Neden?

MARINE: Kocanız bir ecnebi albaydı, geçen sene Flandre'da¹ öldürüldü, dul kaldınız; ölürken size bıraktığı birkaç kuruşluk serveti de yiyip bitirdiniz. Elinizde eşyanızdan başka hiçbir

¹ Flandre, Kuzey Denizi kıyısında eski Flandre Kontluğu ve etrafındaki topraklardan oluşan tarihi bölge.

şeyiniz kalmadı. Talih yardım edip de karşımıza şu zengin Turcaret'yi çıkarmasaydı onları da satmak zorunda kalacaktınız. Bereket Turcaret'nin hediye diye gönderdiği paralara. Doğru değil mi, efendim?

BAYAN BARON: Doğruluğuna doğru.

MARINE: Bu M. Turcaret pek öyle ahım şahım bir adam değil, gerçi kendisiyle evlenmek niyetindesiniz; o da sizinle evleneceğini vadetti falan ama biliyorum pek sevmiyorsunuz, üstelik bu sözünü yerine getirmek için de hiç acele etmiyor, ama ne yapalım, etmezse etmesin, tevekkülle beklersiniz. Size tanrının günü, bir sürü hatırı sayılır hediye gönderiyor, fena mı? Böylesine bir diyeceğim yok. Yalnız, tahammül edemediğim şey, o kumarbaz şövalye bozuntusuna tutulmuş olmanız. Keyfi için neredeyse Turcaret'nin derisini yüzecek. Ne yapmak niyetindesiniz bu şövalyeyi?

BAYAN BARON: Dost gibi konuşmakta devam edeceğim. İnsanın dostu olmasına da müsaade edilmiyor mu?

MARINE: Edilmez olur mu, insan, sırasında; en kötülerinden bile dost edinir. Üstelik bu öylesi de değil; mesela Bay Turcaret sözünden dönecek olsa bununla pekâlâ evlenebilirsiniz. Çünkü bu, öbür şövalyeler gibi, kendini cefalı bir hayata vermiş olanlardan, öyle herhangi bir tehlike çıktığı vakit, kılıcını çekip Malta'ya yardıma koşacak olanlardan değil. Bu bir Paris şövalyesi. Bütün sergüzeşti¹ kumar masalarındakinden ibaret.

BAYAN BARON: Yoo! Ben onu çok namuslu bir insan olarak tanıyorum.

MARINE: Bana öyle gelmiyor. O heyecanlı halleri, o mülayim sesi, o nazlı çehresiyle bende büyük bir numaracı intibai bırakıyor. Kanaatimi kuvvetlendiren bir nokta da Frontin'in, kendi uşağı Frontin'in, benden daha azını söylememiş olması.

1 sergüzeşt: macera.

BAYAN BARON: Harikulade bir anlayış. Emin misin ki?...

MARINE: Eminim, uşakla efendi, iki madrabaz, el ele vermişler, sizi soymaya bakıyorlar. Siz de onları tanıdınız tanıyalı bu numaralarını yutup duruyorsunuz. Doğru; kocanızın ölümünden sonra size içini açan insanların ilki o oldu. Bu, sözüm ona samimiyet, onu evinize öyle bir yerleştirdi ki sizin kesenizi kendi kesesi imiş gibi kullanmaya başladı.

BAYAN BARON: Şövalyenin ilk alakalarından mütehassis olduğum¹ gerçek. Ama itiraf da ediyorum, içimi ona açmadan evvel onu bir denemeliydim. Herhalde dediğine geleceğim, bu adama gösterdiğim iyiliklerden dolayı bana çıkışmakta galiba haklısın.

MARINE: Elbette; onu evinizden kovacağınız güne kadar da başınızı ağrıtmaktan bir dakika geri kalmayacağım. Çünkü nihayet, bu iş böyle devam edecek olursa, sonu nereye varacak biliyor musunuz?

BAYAN BARON: Nereye?

MARINE: M. Turcaret şövalye ile olan dostluğunuzda devam etmek istediğinizi öğrenecek; insanlar arasında bu türlü dostluklar olabileceğine inanmayacak, size gönderdiği hediyelerin arkasını kesecek, sizi almayacak; o zaman şövalye ile evlenmek mecburiyetinde kalacaksınız. Bu da hem sizin için hem onun için, çok kötü bir evlenme olacak.

BAYAN BARON: Düşüncelerin çok yerinde, Marine, söylediklerinden istifade etmeye çalışacağım.

MARINE: İyi edersiniz. Olacağı evvelden görmek lazım. Şu andan tezi yok, sağlam bir yol tutmaya bakın. Bir yandan M. Turcaret'nin sizi almasını bekleyin, ama bir yandan da, müsrifliğinden faydalanmayı ihmal etmeyin. Olur da iş boşa çıkarsa, doğrusu bu ya, sağda solda biraz lakırdı edilir. Bu lakırdılardan kendinizi koruyabilmek için hazırlıklı olmalısı-

1 mütehassis olmak: etkilenmek.

nız. O dedikodulara karşı sizin de gösterişiniz, nakit paranız, mücevherleriniz, emre muharrer¹ senetleriniz, irat² mukavelenameleriniz olacak. Birkaç iştahlı yahut paraca sıkıntıda insan bulur, bunlardan biriyle evlenip itibarınızı yeniden elde edebilirsiniz.

BAYAN BARON: Bütün sözlerine hak veriyorum, Marine; ne yapayım yapayım bu şövalyeden yakamı kurtarayım, ben de anlıyorum, sonum iyi olmayacak bu adamla.

MARINE: Yavaş yavaş anlamaya başlıyorsunuz. Doğrusu da bu, Turcaret'nin eteğini bırakmamak lazım, ister evlenmek için olsun, ister parasını yolmak için. Servetinin döküntülerini bile çekseniz bir şey. Sizi iyi bir vaziyette yaşatmaya bol bol yeter, insanlar içinde parlak bir mevkiniz olur. Ne derlerse desinler, kendi zevzeklikleri, kendi fitne fücurluklarıyla kalırlar. Söyleyenler kendileri yorulur, kendileri usanırlar. Farkına bile varmadan sizi en muteber kadroların sınıfına çıkarırlar.

BAYAN BARON: Ben kararımı verdim. Kalbimden artık şövalyeyi çıkarıyorum; evet artık, hiçbir şeyle alakam yok. Hiçbir kaybını ödemeyeceğim, artık benden hiçbir şey alamayacak.

MARINE: Uşağı geliyor, soğuk davranın; tasarladığınız büyük işe böylece başlamış olacaksınız.

BAYAN BARON: Sen onu bana bırak.

1 muharrer: yazılmış, kayıtlı.

2 irat: gelir getiren.

II. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE, FRONTIN

FRONTIN: [*Bayan Baron'a*] Efendimin yanından geliyorum Madam, gününüz aydın olsun.

BAYAN BARON: [*Soğuk bir eda ile*] Teşekkür ederim, Frontin.

FRONTIN: Matmazel Marine de kendilerini selamlamama müsaade ederler mi?

MARINE: [*Frontin'e sert bir tavırla*] Pekâlâ, pekâlâ! Aydın olsun!

FRONTIN: [*Bayan Baron'a bir kâğıt uzatarak*] Bay şövalyenin yazdıkları bir kâğıt, Madam, yeni bir hadise hakkında sizi...

MARINE: [*Bayan Baron'a, yavaşça*] Kabul etmeyin.

BAYAN BARON: [*Kâğıdı alarak*] Almaktan bir şey çıkmaz, Marine; görelim bakalım ne yazmış.

MARINE: [*Bayan Baron'a, yavaşça*] Ah, bu kötü merak!

BAYAN BARON: [*Okur.*]

"Bir kontes biraz evvel bana bir resimlerimi gönderdiler, aynı resmi ben de size gönderiyor ve hediye ediyorum. Bu hediyeden dolayı hakkımda hiçbir şey düşünmeyiniz, sevgili baronum: Sevginizle o kadar doluyum, güzelliğinizin o kadar esiriyim ki size karşı herhangi bir sadakatsizlikte bulunabilmeme imkân yok. Bu hususta fazla bir şey söylemiyorsam, meleşim, affedin beni; zihnim müthiş bir perişanlık içinde. Bütün paramı kaybettim. Üst tarafını size Frontin anlatacak.

Şövalye."

MARINE: [*Frontin'e, yüksek sesle*] Mademki bütün parasını kaybetmiş, üst tarafı, müst tarafı kaldı mı ya?

FRONTIN: [*Marine'e*] Affedersiniz. Madamın dün kendisine lütfetmek alicenaplığında bulundukları iki yüz pistolden başka, biraz da kendi parası vardı; hepsini kaybetti; ayrıca da bin écus¹ borca girdi: Anladınız mı şimdi üst tarafı ne imiş? Ah, canım efendiciğim. Yazdığı tezkerelerde bir tek fuzuli kelime yoktur.

BAYAN BARON: [*Frontin'e*] Resim nerede?

FRONTIN: [*Resmi Bayan Baron'a vererek*] Buyurunuz.

BAYAN BARON: Efendin bu kontesten bana hiç bahsetmedi, Frontin.

FRONTIN: Bu bizim efendinin bir zaferi Madam; hem de kendiliğinden geldi. Biz hiç gayret etmedik, kendisine geçen gün kumarda rastlamıştık.

BAYAN BARON: Kumar kontesi!

FRONTIN: Efendime biraz cilve yaptı; efendim de, sırf alay olsun diye, onun bu cilvelerine mukabele etti. Fakat öteki, ciddi işlerden hazzettiği için, bunu adamakıllı ciddiye aldı. Nihayet bu sabah da bu gördüğümüz resmi gönderdi. Yalnız, ismini bilmiyoruz.

MARINE: Bahse girerim, bu kontes Normandiyalı² bir kadın. Bütün ailesi bir olmuş, küçük bir pansiyon parasını denkleştirip, onu Paris'te bir eve yerleştirmişler. Kumar oynayarak geçiniyor. Talihine göre bu para ya artıyor, ya eksiliyor.

FRONTIN: [*Marine'e*] İşte bundan haberimiz yok.

MARINE: Ya, ya, haberiniz yok! Haberiniz olur mu hiç. Siz öyle enayicesine hediyeler gönderecek insanlardan değilsiniz. Fiyatını da pekâlâ biliyorsunuz.

FRONTIN: [*Bayan Baron'a*] Biliyor musunuz, Madam, dünkü gece, bizim bay şövalye için az kaldı son gece oluyordu. Odasına girer girmez kendini bir koltuğa attı. Oyundaki aksilik-

1 écus: Fransız para birimi.

2 Normandiya, Fransa'nın kuzeyinde bir bölgedir.

leri hatırlamaya başladı. Zihninden ani ve şiddetli kararlar gelip geçiyor, ahlî oflu, kaba saba sesler çıkarıyordu.

BAYAN BARON: [*Resme bakarak*] Sen bu kontesi gördün mü, Frontin? Resminden daha güzel değil mi acaba?

FRONTIN: Hayır, Madam; işte siz de görüyorsunuz ya zaten, öyle fevkalade bir güzelliği yok; ama gene de bir rüzgârı var. Ne ise, efendime, ilkin, bu sözlerin boşuna olduğunu anlatmak istedim; ama sonradan düşündüm; dedim ki kaybetmiş bir oyuncuyu asıl avutacak olan bu ahlâlar, oflardır; bıraktım kendi haline.

BAYAN BARON: [*Hep resme bakarak*] Bu kadın kaç yaşlarında vardır, Frontin?

FRONTIN: Vallahi iyi bilmiyorum; çünkü o kadar güzel bir teni var ki. Ona aldanıp belki de yirmi yaş noksan söylerim.

MARINE: Demek ki suyu içinde elli yaşında.

FRONTIN: İnanırım, çünkü ancak, otuzunda görünüyor. Her ne ise, düşünürken düşünürken bizim efendi bir allak bullaktır oldu; tabancalarını istedi.

BAYAN BARON: Tabancalarını, Marine, tabancalarını.

MARINE: Bir şey olmaz, Madam, bir şey olmaz.

FRONTIN: Dediğini yapmadım; onun üzerine derhal kılıcını çekti.

BAYAN BARON: Ah, bir yenini yaraladı, Marine, muhakkak.

MARINE: Yok, yok; merak etmeyin; Frontin onu bırakır mı hiç.

FRONTIN: Evet, cesaretle, hemen üzerine atıldım. “Ne yapıyorsunuz, bay şövalye?” dedim, insan bir lanskene¹ oyunu için bu kadar üzülür mü? Kendinize acımayabilirsiniz, ama sevgili baronunuza acıyın hiç olmazsa; hiç olmazsa, onun için yaşayın. Cömertliğiyle, sizi bugüne kadar, bütün sıkıntılarınızdan çekti çıkardı. Emin olun –tabii bunu sırf siniri yatışsın diye ilave ettim– evet, emin olun. Sizi bu sefer de yalnız bırakmayacaktır.”

1 (Fr. lansquenet): iskambille oynanan bir çeşit kumar oyunu.

MARINE: [*Yavaşça*] Ne de işini biliyor, köpoğlu!

FRONTIN: Defaten ödeyeceğiniz para üst tarafı bin écusdan ibaret; dedim, Allah Mösyö Turcaret'yi eksik etmesin, bir defa daha bu yükün altından kalkar."

BAYAN BARON: Evet, Frontin?

FRONTIN: Evet, Madam, işte böyle. Bu sözlerin üzerine -yani bunu takdir etmelisiniz- tıpkı, çocuklar gibi, kılıcını elinden bıraktı, yattı, sonra da uyuyuverdi.

MARINE: Zavallı şövalye!

FRONTIN: Ama bu sabah uyandığı vakit derdinin yeniden tazelendiğini hissetti; kontesin resminin de bu işe hiçbir faydası olmadı. Beni acele buraya gönderdi. Kaderini tayin etmek için benim dönmemi bekliyor. Şimdi ben gidip ne diyeyim ona, Madam?

BAYAN BARON: De ki, Frontin, dostluğuma her vakit güvenilebilir, ama ne yapayım ki şu anda hiç nakit param yok; onun için... [*Elmaslarını çıkarmak ister.*]

MARINE: [*Onu tutarak*] Ne, Madam, ne yapıyorsunuz?

BAYAN BARON: [*Elması yerine takarak*] Dersin ki ıstırabı bana çok dokundu.

MARINE: [*Frontin'e*] Ben de kendi hesabıma, uğradığı talihsizlikten dolayı çok müteessirim.

FRONTIN: Ah, asıl o ne kadar müteessir olacak. [*Alçak sesle, kendi kendine*] Kör olası, hıncır besleme.

BAYAN BARON: Söyle kendisine, Frontin, derdiyle alakadarım.

MARINE: Onun duyduğu kederi aynen ben de duyuyorum, Frontin.

FRONTIN: [*Yüksek sesle, Bayan Baron'a*] Demek ki böyle, Madam, o halde bay şövalyeyi artık hiç göremeyeceksiniz. Borçlarını ödeyememekten doğacak utancı onu sizden ebediyen ayıracak. Çünkü asil bir aile çocuğu için bundan daha hassas davranılacak hiçbir şey yoktur. Şimdi hemen yola çıkıyoruz.

BAYAN BARON: Gidiyorlar, Marine.

MARINE: [*Bayan Baron'a*] Hangi para ile?

FRONTIN: Elveda, Madam.

BAYAN BARON: [*Elmaslarını çıkararak*] Dur, Frontin.

MARINE: [*Frontin'e*] Hayır, hayır, hemen gidin, cevabımızı söyleyin kendisine.

BAYAN BARON: [*Marine'e*] Ah! Onu nasıl terk edeceğim, bir türlü karar veremiyorum. [*Elması Frontin'e vererek*] Al, Mösyö Turcaret'nin hediye ettiği beş yüz pistollük bir elmas; götür, rehine koy, efendini de içinde bulunduğu müşkül vaziyetten kurtar.

FRONTIN: Onu ölümden kurtaracağım. Senin de son derece müteessir olduğunu anlatacağım, Marine. [*Çıkar.*]

MARINE: İkiniz de nasıl birbirinizi bulmuşsunuz, ama düzenbaz kerataalar.

III. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE

BAYAN BARON: Şimdi sen bana kızacaksın, Marine, hiddetleneceksin ama...

MARINE: Hayır, hanımcığım, inan olsun, zerre kadar tasa etmiyorum artık. Öyle ya, neme lazım? Nihayet mal sizin. Haydan gelmiş huya gidecek tabii. Bütün bunlar, sizin, kendi bileceğiniz işler, ben ne karışırım?

BAYAN BARON: Marine, ben kızılacak halde değil; acınacak haldeyim. Ne yapayım, elimde değil işte. Bir meyildir, kaptırmışım, bir türlü kurtaramıyorum kendimi.

MARINE: Bir meyildir kaptırmışsınız, şu zaafılar yakışıyor mu hele size? Lafa bakın, vallahi çağı geçmiş zengin kadınlara benziyorsunuz.

BAYAN BARON: Ne kadar zalimsin, Marine. Şövalyenin gönderdiği bir hediyeyi beğenmemelik edebilir miyim?

MARINE: Ömür doğrusu. Aldatılmaya ne kadar da hazırsınız! Olur şey değil! İhtimal eski bir aile resmi, kim bilir? Büyükanesinin resmi belki de.

BAYAN BARON: [*Resme bakarak*] Hayır, bu çehreyi hatırlıyorum; hem de yakında görmüş olmalıyım.

MARINE: [*Resmi alarak*] Durun bakayım... Ha, tamam, üç gün evvel baloda gördüğümüz dev gibi, taşralı kıyafetli bir kadın vardı ya, bu onun ta kendisi; hani maskesini çıkarması için herkesi o kadar yalvarttı da çıkarttığı zaman kimse tanıyamadı.

BAYAN BARON: Hakkın var Marine, ama biçimsiz bir kadın değil bu kontes.

MARINE: [*Resmi Bayan Baron'a geri vererek*] Aşağı yukarı Mösyö Turcaret gibi bir şey. Ama kontes iş kadını olsaydı, onu size kolay kolay feda etmezlerdi. İsterseniz bir de yemin edeyim.

IV. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE, FLAMAND

BAYAN BARON: Sus bakalım, Marine, Mösyö Turcaret'nin uşağı geliyor.

MARINE: [*Alçak sesle Bayan Baron'a*] Ooo! Ona kapımız açık. O yalnız güzel haberler getirir. Elinde de bir şeyler var. Şüphesiz, efendisinin size gönderdiği yeni bir hediyedir.

FLAMAND: [*Bayan Baron'a küçük bir kutu uzatarak*] Efendim, Mösyö Turcaret bu hediyeyi kabul buyurmanızı rica ediyorlar. [*Marine'e*] Hürmetler ederim Marine.

MARINE: Hoş geldin, Flamand. O Frontin musibetinden, ne kadar hazzetmiyorsam, seni görmekten o derece hoşlanıyorum.

BAYAN BARON: [*Mahfazayı¹ Marine'e göstererek.*] Bak, Marine, şu mahfazadaki işçiliğe bak da hayran ol. Daha güzelini hiç gördün mü acaba?

MARINE: Açın, açın, asıl hayranlığımı içinden çıkacak şeye saklıyorum. Bana öyle geliyor ki içi dışından daha çok hoşumuza gidecek.

BAYAN BARON: [*Kutuyu açar.*] Ne görüyorum. Emre muharrer bir senet. İş ciddi.

MARINE: Ne kadarlık bir senet, Madam?

BAYAN BARON: On bin écus.

MARINE: [*Alçak sesle*] Güzel! Giden elmasın acısı çıktı.

BAYAN BARON: Bir de kâğıt.

MARINE: O da mı emre muharrer senet?

BAYAN BARON: Hayır, bu bir şiir, Mösyö Turcaret bana gönderiyor.

MARINE: Mösyö Turcaret'nin şiiri!

1 mahfaza: kutu.

BAYAN BARON: [Okuyarak] "Philis'e... kıtta..." Philis dediği benim. Mensur olan çekini kabul etmemi manzum olarak rica ediyor.

MARINE: Bu kadar güzel bir nesir gönderen müellifin şiirini de son derece merak ediyorum.

BAYAN BARON: İşte okuyorum: Dinle. [Okur.]

*Kabul buyurun bu senedi, sevimli Philis,
Ve emin olun ki ruhum saklayacak
İçindeki ateşi ebediyen bu muhakkak;
Nasıl ki dört dört daha eder sekiz.*

MARINE: Ne kadar da ince düşünülmüş!

BAYAN BARON: Ne kadar zarif anlatılmış. Yazarlar kendilerini eserleriyle belli ederler. Haydi, şu mahfazayı odama götür, Marine. [Marine çıkar.]

V. SAHNE

BAYAN BARON, FLAMAND

BAYAN BARON: Sana biraz bir şeyler versem bari Flamand. İstiyorum ki sıhhatime birkaç kadeh içesin.

FLAMAND: Kusur etmem, hem de en iyisinden içerim.

BAYAN BARON: Davetlimsin öyleyse.

FLAMAND: Vaktiyle, o müsteşarın yanında çalıştığım zamanlar, hiç böyle değildim. Halbuki Mösyö Turcaret'nin yanına girdim gereği değiştim, halime bir zariflik geldi.

BAYAN BARON: Zevki mükemmelleştirmekte hiçbir yer, bir iş adamının evine benzeyemez.

VI. SAHNE

BAYAN BARON, FLAMAND, MARINE

FLAMAND: [*Mösyö Turcaret'yi görür.*] İşte, efendim, kendisi geliyor.

VII. SAHNE

TURCARET, BAYAN BARON, MARINE

BAYAN BARON: Sizi görmekle bahtiyarım M. Turcaret, bana gönderdiğiniz mısralar için teşekkür etmek istiyorum.

TURCARET: [*Gülerek*] Ho, ho!

BAYAN BARON: Biliyor musunuz, bu artık kibarlığın son haddi; köşkler bağışlasanız, altıma arabalar verseniz, hiçbir, hiçbir, bu mısraların yerini tutamaz.

TURCARET: Besbelli alay ediyorsunuz.

BAYAN BARON: Katiyen.

TURCARET: Sahi mi, Madam, iyi kıvrabilmiş miyim?

BAYAN BARON: Dünyada bundan daha fevkaladesi yazılamaz.

TURCARET: Halbuki bu daha hayatımda ilk yazdığım şiir.

BAYAN BARON: Hiç belli değil.

TURCARET: Şu bu yazar gibi başkalarından istifade etmek de istemedim.

BAYAN BARON: Bu iş meslek edinmemiş muharrirlerin düşü nüş ve yazış tarzları böyle değildir. Bunun bir yazar işi olduğundan kimse şüphe edemez.

TURCARET: Merak ettim, bakalım bu işe ne kadar kabiliyetliyim, dedim, aşk zihnime bir küşayış¹ verdi.

BAYAN BARON: Siz her şeye kabiliyetlisiniz, efendim, sizin için imkânsız hiçbir şey yoktur.

MARINE: Efendim, nesriniz de ayrıca methe layık; nazmınızdan katiyen aşağı kalmıyor.

TURCARET: Evet, nesrim iyidir. O müseccel² zaten. Şimdiye kadar dört tane çiftlik sahibi tasdik etti.

1 küşayış: açıklık, ferahlık.

2 müseccel: tescilli, belli.

MARINE: Dört tane çiftlik sahibinin tasdiki Akademi'nin tasdi-
kinden de mühim.

BAYAN BARON: Bana gelince, nesrinizi katiyen beğenmiyorum
efendim, hatta bu yüzden size biraz çıkışmak istiyorum.

TURCARET: Neden?

BAYAN BARON: Siz aklınızı mı kaybettiniz kuzum ki tutuyor
bana emre muharrer senet gönderiyorsunuz? Her zaman ya-
pıyorsunuz bu delilikleri.

TURCARET: Alay ediyorsunuz.

BAYAN BARON: Ne kadarlık bir çek bari? Miktar hanesine dik-
kat etmedim; o kadar kızdım ki size!

TURCARET: On bin éuscük bir şey, canım.

BAYAN BARON: Nasıl, on bin écus! Ah! İşte bunu bilseydim
derhal geri gönderirdim.

TURCARET: Yok, canım.

BAYAN BARON: Evet, gene göndereceğim zaten.

TURCARET: Olur mu? Bir defa almışsınız, gönderemezsiniz ar-
tık.

MARINE: [*Alçak sesle, kendi kendine*] Tabii, tabii, ondan yana me-
rak etmeyin.

BAYAN BARON: Beni hadiseden ziyade sebebi rahatsız ediyor.

TURCARET: Allah, Allah! Niye?

BAYAN BARON: Siz böyle bütün gün bana hediyeler gönderdik-
çe sanıyorum ki, muhabbetimi kazanmanız için sanki böyle
şeylere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorsunuz.

TURCARET: Ne düşünce! Hayır, Madam, böyle bir şey katiyen...

BAYAN BARON: Ama aldanıyorsunuz, efendim, bundan dolayı
sizi daha fazla sevecek değilim.

TURCARET: Ne kadar da dürüst, ne kadar da samimi!

BAYAN BARON: Benim nazarımda sizin alakanızdan, sizin mu-
habbetinizden gayrı hiçbir şey...

TURCARET: Ne kadar da temiz bir kalp!

BAYAN BARON: Hiçbir kıymetli şey yoktur, sizi görmekten başka hiçbir zevk yoktur.

TURCARET: Bayılıyorum bu kadına... Allah'a ısmarladık, sevgili Philis'im.

BAYAN BARON: Ne? Bu kadar çabuk mu gidiyorsunuz?

TURCARET: Evet, sultanım; geçiyordum da şöyle bir uğrayıp sizi selamlayayım dedim. Bir toplantımız var, oraya gideceğim. Baldırı çıplağın, düztabanın birini aramıza sokmak istiyorlar da gidip mâni olayım. Serbest kalır kalmaz gene gelirim. [*Baronun elini öper.*]

BAYAN BARON: İnşallah çabuk gelirsiniz.

MARINE: [*Hürmetle eğilerek, M. Turcaret'ye*] Devletle, efendim, hizmetkârınızım.

TURCARET: Haa, Marine, galiba çoktan beri sana hiçbir şey vermiyorum. [*Marine'e bir avuç para verir.*] Al bakalım, hiç saymadan veriyorum ha.

MARINE: Ben de efendim, aynı şekilde, hiç saymadan alıyorum. Birbirimize itimadımız mı yok? [*M. Turcaret çıkar.*]

VIII. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE

BAYAN BARON: Bizden pek memnun ayrıldı, Marine.

MARINE: E, biz de ondan memnun ayrıldık, Madam. Esaslı parça ama. Bir kere parası var, sonra müsrif, saf da; kadınlar için biçilmiş kaftan.

BAYAN BARON: Mamafih görüyorsun, ben de istediğimi az çok yaptırıyorum.

MARINE: Evet, ama eyvahlar olsun, bu sefer de başkaları geliyor, M. Turcaret'nin adamakıllı intikamını alabilirler yani.

IX. SAHNE

BAYAN BARON, MARINE, FRONTIN, ŞÖVALYE

ŞÖVALYE: Size şükranlarımı arz etmeye geliyorum Madam; siz olmasaydınız bütün oyuncuların itimatlarını kaybedecektim, sözüm iki paralık olacaktı, bir sürü namuslu insanın gözlerinden düşecektim.

BAYAN BARON: Size böyle bir memnuniyet bahşetmiş olmaktan sevinç duyuyorum, şövalye.

ŞÖVALYE: Ah! İnsanın şerefının, sevdiği kimse tarafından kurtarıldığını görmesi ne tatlı şey!

MARINE: [*Alçak sesle, kendi kendine*] Ne kadar muhabbetli, ne kadar heyecanlı! Gel de dediğini yapma.

ŞÖVALYE: Bonjour Marine! Madam, Marine'e de teşekkür etmem lazım, Frontin'in söylediğine göre derdimle o da alakadar olmuş.

MARINE: Eksik olmayın, teşekkür ederim. Evet, ben de alakadar oldum, bu kadar pahalıya oturan bir dertle nasıl alakadar olmam?

BAYAN BARON: Sus, Marine; hiç hoşuma gitmeyen halleriniz var.

ŞÖVALYE: Zarar yok, Madam, bırakın söylesin; ben açık sözlü, samimi insanları severim.

MARINE: Ben de öyle olmayanlardan nefret ederim.

ŞÖVALYE: Aksiliklerinde gayet ince; öyle hazır, öyle parlak cevapları var ki bayılıyorum. Marine, size karşı, şu dostluk dedikleri şeyi enikonu duyuyorum. İspat etmek de isterim. [*Bir şey verecekmiş gibi ceplerini karıştırır.*] Frontin, bugün ilk defa olarak kazanacağım, o zaman bana hatırlat da Marine'e bir şeyler vereyim.

FRONTIN: [*Marine'e*] Bir şeyler dediği tıklar tıklar paradır yani.

MARINE: [*Frontin'e*] Aman, geçtim onun parasından, gelip buraya bizimkileri temizlemesin de.

BAYAN BARON: Dikkat et, Marine, böyle konuşma.

MARINE: Yaptıkları bayağı dolandırıcılık.

BAYAN BARON: Saygısızlaşmaya başlıyorsun.

ŞÖVALYE: [*Bayan Baron'a*] Zarar yok, efendim, aldırmayın.

MARINE: Ne yapayım Madam, elimde değil, siz M. Turcaret'yi aptal yerine koymuşsunuz, onlar da sizi aptal yerine koyuyorlar. Bunları görüp de ses çıkarmamazlık edemiyorum.

BAYAN BARON: Marine!..

MARINE: Eh, pekâlâ, pekâlâ, Madam. Bir elinizle alın, ötekiyle verin. Güzel bir idare. Biz utanalım, bay şövalye de çıkarına baksın.

BAYAN BARON: Yoo! Fazla küstahlık ediyorsun; artık dayanmayacağım.

MARINE: Alın benden de o kadar.

BAYAN BARON: Seni kovarım.

MARINE: Hacet kalmayacak Madam; ben kendi kendime izin vereceğim. Âlemin diline düşmek istemem. Demesinler ki el birliği etmişler de elin zenginini soyup soğana çevirmişler. Bir kârım olsa bari!

BAYAN BARON: Defol, terbiyesiz. Bir daha da gözüme görünme, yalnız hesap görmek için gelirsin.

MARINE: Ben hesabımı M. Turcaret ile göreceğim, Madam. Eğer beni dinleyecek kadar akli varsa siz de kendisiyle hesaplaşacaksınız. [*Çıkar.*]

X. SAHNE

ŞÖVALYE, BAYAN BARON, FRONTIN

ŞÖVALYE: [*Bayan Baron'a*] Doğrusu, çok küstah bir mahluk.

Kovmakta yerden göğe kadar haklısınız.

FRONTIN: Evet, Madam, çok isabet ettiniz. Olur şey değil yahu!

Bu hizmetçi değil, adeta kaynana.

BAYAN BARON: [*Frontin'e*] Ukala musibet! Artık burama geldi.

FRONTIN: Size ders vermeye kalkıyor. Bir şey değil, ahlakınızı bozacak.

BAYAN BARON: Başımdan atmak için zaten bir bahane arıyordum. Atamayışım da alışkanlıklarıma bağlı bir kadın oluşumandı. Yeni insanlara kolay kolay ısınamıyorum.

ŞÖVALYE: Yalnız, işin fena tarafı, kızgınlıkla gider de Mösyö Turcaret'ye birtakım şeyler söylerse ne sizin için iyi olur ne de benim için.

FRONTIN: [*Şövalye'ye*] Elinden geleni yapacağından şüphe etmeyin. Hizmetçi milletin o dilenci kılıklı yobazlardan farkı yoktur. Merhamet yoluyla intikam alırlar.

BAYAN BARON: [*Şövalye'ye*] Ne düşünüyorsunuz canım? Ben zerre kadar korkmuyorum; bir kere ben zekiyim, Mösyö Turcaret değil; ben onu sevmiyorum, halbuki o bana tutkun. Merak etmeyin; Marine'i kovmakla isabet ettiğimi ona da kabul ettiririm.

FRONTIN: Çok güzel, efendim; her şeyden istifade etmeli.

BAYAN BARON: Ama bence Marine'den kurtulmuş olmak da kâfi değil. Aklıma başka bir şey daha geliyor, onu da yapmalı.

ŞÖVALYE: Ne geliyor, Madam?

BAYAN BARON: Mösyö Turcaret'nin uşağı aptalın, sersemin biri. Onunla hiçbir iş görülemez. Onun yerine bir başkasını,

daha becerikli birini yerleştirmeyi düşünüyorum. şu hani erkekleri çevirip kullanmasına, onları daima lazım geldiği şekilde idare etmesini bilen fenlenmiř¹ insanlar vardır; öyle birini bulmak lazım.

FRONTIN: Ben, o fenlenmiş insanlardan bir tane tanıyorum; siz o işi bana bırakın, Madam.

şÖVALYE: Evet, mesela Frontin bu herifin yanında çalışırsa bizim için epey faydalı olabilir.

BAYAN BARON: Evet, onu yerleştireyim oraya.

şÖVALYE: Bütün olup bitenleri bize günü güne yetiştirir, değil mi?

FRONTIN: Doğrusu bu buluşa hayranım; daha güzel bir şey düşünülemezdi. Hey, Mösyö Turcaret, göreceklein var.

BAYAN BARON: Bana birçok hediye etti, hamiline² oh bin écus ödenecek bir çek. Çeki verip parayı almak istiyorum. Halbuki bu iş için de hiç kimseyi tanımıyorum; şövalye, bu zahmeti siz alsanız üzerinize; çeki şimdi size veririm. Gidip yüzüğü-mü de rehinden çıkarırsınız, yüzüksüz edemiyorum, paranın üstünü sizden sonra isterim.

FRONTIN: Çok isabetli, Madam; doğruluğumuzdan ufacak bir şüpheniz olmasın.

şÖVALYE: şimdi, Madam, paranızı hemen alır getiririm.

BAYAN BARON: Bir dakika bekleyin de size çeki vereyim.

1 fenlenmiş: tecrübeli.

2 hamil: sahip olan, kendinde bulunan.

XI. SAHNE

ŞÖVALYE, FRONTIN

FRONTIN: On bin écuslük bir çek! İyi para! Üstelik de iyi kadın. Siz de herhalde böyle bir kadına rastladığınız için epeyce mesut olmalısınız. Biliyor musunuz, bu kadar kokot¹ bir kadının bu kadar saf olmasını ben biraz fazla buluyorum.

ŞÖVALYE: Doğru.

FRONTIN: Kontes bunağının gönderdiği hediyenin acısını da fena çıkarmıyoruz yani. Meteliğe kurşun atıyor zavallı.

ŞÖVALYE: Evet.

FRONTIN: Bayan Baron da sizin, oyunda bin écus borçlandığınıza, yüzüğünün rehinde olduğuna falan bayağı inandı. Hem paranın üstünü, hem yüzüğü, ikisini de geri verecek misiniz, efendim?

ŞÖVALYE: Tabii vereceğim.

FRONTIN: Amma yaptınız. Hepsini mi? Yani bir iki yeni masraf daha göstermeden, kendinize üç beş kuruş ayırmadan mı?

ŞÖVALYE: Tabii ayırmadan.

FRONTIN: Bazı bazı da fazla namuslu oluyorsunuz. Hiç ummuyordum bunu.

ŞÖVALYE: Bu kadar ehemmiyetsiz bir menfaat için onunla alakayı kesmeye kalkarsam enayilik etmiş olurum.

FRONTIN: Saygısız bir tahminde bulunduğum için affınızı dilerim. İşı yarıda bırakırsınız diye korkuyordum.

ŞÖVALYE: Yok canım, öyle şey olur mu hiç? Hiç yoktan arayı bozar mıyım? Hele bir Mösyö Turcaret'nin bütün parası tükensin, ondan sonra.

FRONTIN: Yani iyice mahvolsun, iyice perişan olsun, ondan sonra öyle mi?

1 kokot (Fr. cocotte): hafifmeşrep kadın.

ŞÖVALYE: Değil mi ya? Kadına gösterdiğim bütün alaka sırf herifi mahvetmek için.

FRONTIN: Mükemmel! Efendime yakışan da böyle mertçe bir harekettir.

XII. SAHNE

ŞÖVALYE, FRONTIN, BAYAN BARON

ŞÖVALYE: [*Yavaşça Frontin'e*] Yavaş ol, Frontin, Baron geliyor.

BAYAN BARON: Haydi, şövalye, hemen gidin, daha fazla gecikmeden, şu senedin parasını alın, yüzüğümü de bana kabil olduğu kadar çabuk getirin.

ŞÖVALYE: Madam, Frontin onu size hemen getirecektir. Yalnız sizi terk etmeden evvel, müsaade edin de bu cömertçe hareketlerinizden mütehassis olarak...

BAYAN BARON: Hayır, böyle şeyler söylemekten sizi menediyorum; bundan katiyen bahsetmeyelim.

ŞÖVALYE: Size bu kadar minnettar olan bir insan için ne ağır bir mecburiyet.

BAYAN BARON: [*Uzaklaşarak*] Allah'a ısmarladık demiyorum, şövalye. Sanırım ki biraz sonra tekrar görüşeceğiz.

ŞÖVALYE: Böyle bir ümit olmasa zaten sizden kolay kolay ayrılabilir miyim? [*Bayan Baron'u dairesinin kapısına kadar götürür, Baron eve girer, Şövalye sahneden çıkar.*]

XIII. SAHNE

FRONTIN

[*Yalnız*]

FRONTIN: İnsanların hayatındaki bu zincirleme akışa bayılıyorum. Biz bir dilberi yolarız, dilber, bir iş adamını soyar, iş adamı elâlemi dolandırır. Enfes bir dalavere düzeni vesselam.

II. PERDE

I. SAHNE

BAYAN BARON, FRONTIN

FRONTIN: [*Bayan Baron'a elması uzatarak*] Görüyorsunuz ki fazla oyalanmadım Madam. Buyurunuz yüzüğünüzü; faizci emre muharrer senedi görür görmez hemen çıkardı verdi. Faiz olarak da az bir kâra kanaat edecek. Efendimi orada adamlarla beraber bıraktım. Kendisi birazdan gelip size hesap verecek.

BAYAN BARON: Nihayet, şu Marine'den kurtuldum, ister istemez razı oldu; gidişinin bir nağme olmasından korkuyordum: ama işte gitti artık. Yalnız, Frontin, bana her zaman için bir oda hizmetçisi lazım; bu işi sana havale edeyim de bir başkasını buluver bari.

FRONTIN: Elimde hazır bir hizmetçi var. Tam istediğiniz gibi; güler yüzlü, tatlı dilli genç bir kadın. Evinize gelir gelmez bir kelime söylemeden, bütün işlerin karmakarışık olduğunu derhal anlayıverecektir.

BAYAN BARON: Bu mizaçtaki insanları çok severim. İyi tanıyor musun kendisini?

FRONTIN: Çok iyi. Hatta uzaktan akraba bile oluruz.

BAYAN BARON: Yani tamamıyla itimat edilebilir.

FRONTIN: Bana ne kadar itimat ediyorsanız, ona da o kadar edebilirsiniz. Bir kere benim himayem altındadır. Kazancına, kârına hep ben bakarım; her ihtiyacıyla ben alakadar olur, hepsini ben hallederim.

BAYAN BARON: Herhalde bir yerde çalışıyor değil mi?

FRONTIN: Hayır, birkaç gün evvel çıktı.

BAYAN BARON: Niçin?

FRONTIN: Bir karı kocanın yanında çalışıyordu. Birbirlerine tutkun bir karı koca; çok acayip insanlardı; münzevi bir hayat geçiriyorlar, resmî ziyaretlerden başka ziyaret kabul etmiyorlardı; hasılı sıkıntılı bir evdi. Zavallı, oturdu, oturdu, nihayet dayanamadı.

BAYAN BARON: Peki, şu anda nerede kendisi?

FRONTIN: Tanıdığım bir kadın vardır, kâmil¹ bir kadın; onun yanında. Acır da, böyle işsiz kalmış, kimsesiz hizmetçiyi evine alır.

BAYAN BARON: İşte bu kızı hemen bugün almak isterdim; hizmetçisiz yapamıyorum.

FRONTIN: Şimdi göndereyim Madam yahut kendim getireyim. Bakın ne kadar memnun kalacaksınız. Daha bütün meziyetlerini söylemedim size: gayet güzel sesi vardır, bütün sazları fevkalade güzel çalar.

BAYAN BARON: Aman, ne kadar güzel, Frontin!

FRONTIN: Ne diyorsunuz! Operaya vermeye niyetleniyordum; ama sonradan dedim ki ilkin biraz salonlarda bulunsun. Çünkü malum ya, operaya girmek için biraz pişmek lazım [Çıkar.]

BAYAN BARON: Sabırsızlıkla bekliyorum.

1 kâmil: olgun.

II. SAHNE

BAYAN BARON

[Yalnız]

BAYAN BARON: Bu kızın gelmesi çok iyi olacak; şarkılarıyla beni eğlendirecek, oysaki öbürü boyuna ukalalık eder, kederimi arttırmaktan başka hiçbir işe yaramazdı.

III. SAHNE

BAYAN BARON, M. TURCARET

BAYAN BARON: [M. Turcaret'yi görünce, kendi kendine] Hah! Mösyö Turcaret geliyor. Ay, ne kadar sinirli! Marine herhalde kendisiyle konuşmuş olacak.

TURCARET: [Oflayıp puflayarak] Of, nereden başlayacağımı bilemiyorum; ah, gidi hain!

BAYAN BARON: [Alçak sesle, kendi kendine] Marine'le konuşmuş.

TURCARET: Bütün marifetlerinizi öğrendim, ahlaksız! Bütün marifetlerinizi öğrendim. Bütün ettiklerinizi, bütün hıyanetlerinizi anlattılar.

BAYAN BARON: [Yüksek sesle] Başlangıç hoş; pek güzel tabirler kullanıyorsunuz mösyö.

TURCARET: Bırakın da bütün foyanızı meydana vurayım; Marine hepsini, bir bir anlattı bana. Bütün gün buraya gelen o güzel şövalye için yeğenim dediniz, değil mi, ben de inandım, değilmiş; aklımdan da hiç kötülük geçmezdi. Meğer benim paralarım la zengin olduktan sonra düdük gibi beni ortada bırakacak, onunla evlenecekmışsınız.

BAYAN BARON: Ben, efendim, şövalyeyi mi seviyormuşum?

TURCARET: Marine yeminle söylüyor. Sizin paranızla, yani benim paramla ötede beride çalım satıyormuş. Siz de, size verdiğim bütün hediyeleri ona gönderiyormuşsunuz.

BAYAN BARON: İlahi Marine! Bundan başka hiçbir şey söylemedi mi size?

TURCARET: Cevap vereyim demeyin, hain! Çok şey biliyorum. Rezil ederim; cevap vereyim demeyin. Söyleyin yahut ne oldu o geçen gün verdiğim kocaman pırlanta? Hemen gösterin; haydi, gösterin bakayım.

BAYAN BARON: Mademki karşımda bu tarzda konuşuyorsunuz mösyö, göstermeyeceğim.

TURCARET: Ya nasıl konuşacakmışım? Yağma yok! Hücumlarımdan kurtulamazsınız kolay kolay. Beni öyle gürültüsüz patırtısız alakayı kesecek kadar aptal sanmayın. Dobra dobra bir adamım ben, doğruluktan hazzederim. Haktan gayri bir şey tanımam; rezaletten de korkum yoktur ha! Yooo! Karşıңызdaki adam papaz değil. [*Bayan Baron'un odasına girer.*]

BAYAN BARON: Evet; görülmemiş bir mahluk, bir kaçık. Evet, efendim, ne isterseniz onu yapın; gönlümüzün beğendiğini yapın. Hiçbirine itiraz etmeyeceğim, yemin size... Ama... Neler duyuyorum?... Aman yarabbi!... Her şey alt üst oldu. Bayağı çıldırmış... Bay Turcaret, Bay Turcaret! Bu çılgınlıklarınızdan pişman ederim sizi sonra.

TURCARET: [*Dışarı çıkarak*] Hah! İşte şimdi biraz ferahladım. Büyük ayna ile en güzel çinileri kırdım.

BAYAN BARON: Devam edin efendim, devam edin. Ne duruyorsunuz?

TURCARET: Canım ne zaman isterse o zaman devam ederim, Madam... Benim gibi bir adama oyun etmek nasıl olurmuş gösteririm ben size. Demin bir senet yollamıştım, bir emre muharrer senet; haydi bakayım, onu da geri verin.

BAYAN BARON: Geri mi? Ya onu da şövalyeye verdimse?

TURCARET: Ah, bir bilsem!

BAYAN BARON: Ne kadar delisiniz. Vallahi, size acıyorum.

TURCARET: Nasıl? Şuna bak yahu! Ayaklarıma kapanıp özür dileyeceğine hâlâ kabahati bana buluyor, hâlâ bana buluyor kabahati.

BAYAN BARON: Elbette.

TURCARET: Peki, beni inandırabilir misiniz?

BAYAN BARON: Laf anlayacak halde olsaydınız tabii inandırırdım.

TURCARET: Ne diyecektiniz, melun?

BAYAN BARON: Hiçbir şey demeyeceğim. Aman yarabbi, zır deli!

TURCARET: [*Nefes nefese*] Peki, Madam, söyleyin o halde; soğukkanlılıkla dinliyorum.

BAYAN BARON: Dinleyin ama. Bütün bu deliliklerinizin sebebi, Marine'nin size yalan yanlış yetiştirdiği...

TURCARET: Yalan yanlış yetiştirdiği, lafa bak! Böyle bir şeye dünyada...

BAYAN BARON: Yemin etmeyin, efendim, sözümü de yarısında kesmeyin; hani soğukkanlılıkla dinleyecektiniz?

TURCARET: Dinleyeceğim, tutamıyorum ki kendimi.

BAYAN BARON: Biliyor musunuz, Marine'i niçin kovdum?

TURCARET: Biliyorum, beni can u gönülden müdafaa etti de ondan.

BAYAN BARON: Bilakis; size olan meylimden dolayı durmadan bana çıkıştığı için kovdum. Her an, her dakika, "Dünyada bundan daha gülünç bir şey var mıdır?" diyordu. "Koskoca bir albay karısı iki paralık bir Mösyö Turcaret ile evlenmeye kalkışsın. Bir adam ki ne asalet, ne akıl, ne fikir. Dünyanın en aşağılık..."

TURCARET: Yeter, yeter, rica ederim. Sıfatları geçelim. Ne küstah şeymiş bu Marine!

BAYAN BARON: "... adamı. En iyi şartları haiz yirmi kişi içinden kendinize pekâlâ bir koca seçebilecek vaziyette iken, size tapan bir markinin bütün ailesinin mütemadi ısrarlarına ret cevabı verip gönlünüzü bu Mösyö Turcaret'ye kaptırmanız şanınıza yakışır mı?"

TURCARET: İşte bu imkânsız.

BAYAN BARON: Ben bütün bunlardan kendime bir hisse çıkarmak istemiyorum mösyö. Bu bahsettiğim marki genç bir asilzade, çok hoş bir adam, gelgelelim huyu olsun, hareketleri olsun hiç de bana göre değil. Buraya ara sıra, yeğenim olan

şövalye ile gelir; onun dostudur. Marine'in de onunla birlik olduğunu keşfettim, işte bunun için yol verdim. O da, bunun acısını çıkarmak maksadıyla gitti size; binbir yalan uydurdu. Siz de, saflığınızın derecesine bakın ki, hemencecik inanıverdiniz. Karşınızdaki insanın haris¹ bir hizmetçiden başka; bir şey olmadığını düşünmeli değil miydiniz? Eğer hakikaten kabahatli olsaydım kovar mıydım onu? Gidip sırrımı açığa vuracağından korkmaz mıydım? Doğru değil mi, söylesenize?

TURCARET: Benim aklım yatıyor, ama...

BAYAN BARON: Aması falan yok, siz kabahatlisiniz. Geçen gün şaka arasında parmağıma taktığınız, sonra da kabul etmem için zorladığınız o büyük elmas yüzük vardı ya? Marine, bütün iftiralarından başka, o yüzüğün de artık bende olmadığını söyledi, değil mi?

TURCARET: Ya, evet. Hem de yemin etti. Güya bugün onu şövalyeye vermişsiniz, o, sözde akrabanız olan şövalyeye.

BAYAN BARON: Peki, aynı elması derhal, şimdi gösterecek olursam ne buyurursunuz?

TURCARET: Vallahi, o zaman bilmem ki... Ama imkânsız bir şey bu.

BAYAN BARON: Buyurun öyleyse, mösyö, tanıdınız mı? Anladınız mı şimdi, hizmetçilerin sözlerine ne kadar itimat edilirmiş?

TURCARET: Ah, bu Marine ne ahlaksız şeymiş meğer. Namussuzluğunu şimdi anladım; kendimin de haksız olduğumu. Temiz vicdanınızdan şüphe ettiğim için beni affediniz, Madam.

BAYAN BARON: Hayır, yaptıklarınız dünyada affedilemez. Gidiniz, siz affa layık değilsiniz.

TURCARET: Kabul ediyorum. [*Kalkarak*] Ne iyi insan! Muhakkak ki ben bir vahşiyim.

BAYAN BARON: Sizi o kadar candan seven bir kadının aleyhinde söylenmiş sözlere bu kadar kolay mı inanacaktınız?

1 haris: hırslı.

TURCARET: Asla! Ah, ne bedbahtım!

BAYAN BARON: Kabul ediyor musunuz çok zayıf bir insan olduğunuzu?

TURCARET: Evet, Madam.

BAYAN BARON: Halis bir aptal.

TURCARET: Onu da kabul ediyorum. Ah, bu Marine çapkını. Rezil, o kadar çok yalan söyledi ki dünyada tasavvur edemezsiniz. Güya şövalye ile siz bana sağmal ineğiniz gözüyle bakarmışsınız. Her şeyimi şu anda size versem, kapınızı suratıma kapatıverirmişsiniz...

BAYAN BARON: Sefil!

TURCARET: Öyle dedi, aynen oldu işte bu; kendiliğimden hiçbir şey uydurmuyorum.

BAYAN BARON: Siz de bir an zayıf bulundunuz, onun bütün söylediklerine inandınız.

TURCARET: Evet, Madam, alıklaşıverdim ve aklım da nereye gitti bilmem?

BAYAN BARON: Sağlığınızdan pişman mısınız?

TURCARET: O kadar pişmanım ki. *[Diz çökerek]* Hiddetimden dolayı tekrar tekrar af dilerim.

BAYAN BARON: Hiddetinizi affediyorum; kalkınız, efendim. Daha az kıskansaydınız bu, sevginizin de daha az olduğuna delalet edecek¹. Fakat mösyö, sahiden aklınız kesiyor mu ki bir kalp bir an için dahi olsa sizinle şövalye arasında mütereddit kalabilir?

TURCARET: Hayır, Madam, buna inanmıyorum; ama oluverirse diye korkuyorum.

BAYAN BARON: Endişelerinizi dağıtmak için ne yapmak lazım?

TURCARET: Bu adamı buradan uzaklaştırmak lazım; siz razı olun Madam, ben yoluna bulurum.

BAYAN BARON: Nasıl bulursunuz?

TURCARET: Ona taşrada bir müdürlük veririm.

1 delalet etmek: delil olmak, göstermek.

BAYAN BARON: Müdürlük m?

TURCARET: Bu benim, öteden beri, işime gelmeyen insanları yanımdan uzaklaştırma usulmdr. Bilseniz hayatımda kaç tane yeğen, kaç tane amca, kaç tane de kocayı müdür yaptım. Kanada'ya bile müdür yolladım.

BAYAN BARON: Ama düşünüyor musunuz ki benim yeğenim olan şövalye mevki sahibi bir adamdır ve böyle işler onun la-yığı değildir. Gelin, onu Paris'ten uzaklaştırmak sevdasından vazgeçin. Size yemin ediyorum o, vcudundan¹ en az rahat-sız olacağınız insandır.

TURCARET: Of! Aşktan ve hazdan lyorum. O kadar safi-yetle konuşuyorsunuz ki inanmamak elimde değil. Haydi, Allah'a ısmarladık; sevgilim, güzelim, sultanım! Merak et-meyin. Budalalığımı hemen tamir ederim. Aynanız zaten pek o kadar iyi göstermiyordu; çinileriniz de pek orta malı şeylerdi.

BAYAN BARON: Orası yle.

TURCARET: Size daha iyilerini alırım.

BAYAN BARON: Gördünüz mü delilikleriniz ne kadar pahalıya mal oluyor?

TURCARET: Canım, bunların sözü m olur? Kırdığım şeyler üst tarafı 300 pistollk bir şey. [*Çık-mak ister.*]

BAYAN BARON [*Durdurarak*] Durun, efendim, şimdi sizden başka bir ricam var.

TURCARET: Bir rica mı? Aman, emredin.

BAYAN BARON: şu uşağınız Flamand var ya; ne olursunuz, be-nim başım için ona bir iş verin. Bu ocuğa muhabbetim var.

TURCARET: Ona göre bir iş bulsam vereceğim zaten; ama kafa-dan yana biraz bnce; böyle insanlar da aksi gibi iş hayatına hiç gelmez.

BAYAN BARON: ğrenilmesi g olmayan bir iş verin.

¹ vücut: varlık, var olma durumu.

TURCARET: Hemen, bugünden tezi yok vereceğim, bunu oldu bilin.

BAYAN BARON: Hepsi bu kadar değil; sizin yanınıza da şövalye yeğenimin uşağı Frontin'i yerleştirmek istiyorum, o da çok iyi bir çocuktur.

TURCARET: Onu da alıyorum Madam, üstelik size vadediyorum ilk fırsatta bir yere memur yapacağım.

IV. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET, FRONTIN.

FRONTIN: Madam, size bahsettiğim kız birazdan evinizde olacak.

BAYAN BARON: [*M. Turcaret'ye*] İşte, efendim, size vermek istediğim çocuk bu.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Biraz safça görünüyor.

BAYAN BARON: İnsan çehrelerini okumasını ne kadar iyi biliyorsunuz.

TURCARET: Yanılmaz bir görüşüm vardır. [*Frontin'e*] Yaklaş biraz dostum; söyle bakayım, hiç mesleki fikrin var mı?

FRONTIN: Mesleki fikirle neyi kastediyorsunuz?

BAYAN BARON: Yani Turcaret hakkında. Mesela gümrük kaçakçılığına nasıl mâni olunur yahut bu nasıl yapılır?

FRONTIN: Henüz hiçbir fikrim yok efendim; ama içime, kolayca öğrenebilirmişim gibi geliyor.

TURCARET: Biraz hesap biliyor musun, mesela yüzlü muhasebe yapabilir misin?

FRONTIN: Ooo, tabii efendim iki yüzlüsünü bile yaparım. İki türlü de yazı yazarım; kâh birini, kâh ötekini.

TURCARET: Biri düzyazı değil mi?

FRONTIN: Biri düz, biri çapraşık.

TURCARET: Nasıl? Çapraşık mı?

FRONTIN: Evet, çapraşık! Hani anlarsanız ya!... Şu... Pek doğru olmayan cinsten.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Yani eğri yazı demek istiyor.

FRONTIN: Tamam! Ben de bu kelimeyi arıyordum.

TURCARET: Ne safiyet! Madam, bu çocuk çok saf.

BAYAN BARON: Sizin yanınızda gözü açılır.

TURCARET: Ooo, elbette, Madam, elbette! Zaten bizim adamlarımız benim gibidir, iki kişi müstesna hep orta zekâlı adamlardır. Biraz işe yatkınlık, biraz da beceriklilik kâfidir. O kadar adam görüyoruz ki! Biz dünyada işimize en çok yarayacak olanı şeyleri bulup çıkarmanın, onları elde etmemin usulünü tahsil ederiz; bizim ilmimiz budur.

BAYAN BARON: En faydasız ilim bu değil herhalde.

TURCARET: [*Frontin'e*] Haydi bakalım, dostum, artık bana ait-sin, bu andan itibaren de maaşın işliyor.

FRONTIN: O halde efendim, ben de size yeni efendim gözüyle bakıyorum. Yalnız, bay şövalyenin eski uşağı olmak sıfatıyla bana havale ettiği bir işi bitirmem lazım. Kendisi bu akşam, size ve yeğeni hanımefendiye, burada bir akşam yemeği veriyor.

TURCARET: Memnuniyetle.

FRONTIN: Şimdi Fites müessesesine gidip yirmi dört şişe şampanya ile birlikte çeşitli et yemekleri ısmarlayacağım; yemeğinizi neşeli bir hale getirmek için de çalgıcılarla şarkıcıları çağıracağım.

BAYAN BARON: Musiki de mi var, Frontin?

FRONTIN: Evet, Madam, orkestrayı içkiye gark etmek¹ üzere yüz şişe Suresnes şarabı ısmarlamak için de emir aldım.

BAYAN BARON: Yüz şişe!

FRONTIN: Çok değil, Madam; sekiz tane çalgıcı gelecek, İtalyan Tiyatrosu'ndan dört kişi, üç tane şarkıcı, iki de şişman soprano; ancak yetişir.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Vallahi hakkı var, çok değil. Fevkalade bir yemek olacak.

FRONTIN: [*Turcaret'ye*] Bay şövalye böyle bir ziyafet verecek oldu mu, hiçbir masraftan kaçınmaz, efendim.

TURCARET: İnandım.

¹ gark etmek: boğmak, daldırmak.

FRONTIN: Sanki bu ziyafeti babasının kesesinden veriyormuş gibi.

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Yani, demek istiyor ki, bu işleri pek güzel tertipler.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Ne saf çocuk! [*Frontin'e*] Eh, haydi bakalım, birazdan göreceğiz. [*Bayan Baron'a*] Keyfimizin tam olması için, şimdi buraya, şair Bay Gloutonneau'yu getirteceğim; âdetimdir; soframda bir tane olsun fikir adamı bulunmazsa yemek yiyemem.

BAYAN BARON: Çok memnun olurum. Bu muharir, herhalde, pek parlak konuşur, değil mi?

TURCARET: Yemeğin başından sonuna kadar dört defa bile konuşmaz; fakat çok yer ve çok düşünür: görülmemiş derecede. Çok hoş bir adamdır. Ha! Şimdi! Evet, hemen, koşa koşa Dantel müessesesine gidiyorum; zatınıza Saksonya porselelerinden yapılmış son derece güzel bir...

BAYAN BARON: Sakın ha! Çok rica ederim; hiçbir masrafa girmeyin...

TURCARET: Yok, Madam, yok! Çok ehemmiyetsiz şeyler üzerinde duruyorsunuz canım. Ne ise, şimdi geliyorum, sultanım. [*Çıkar.*]

BAYAN BARON: Çabuk dönün, sabırsızlıkla sizi bekliyorum.

V. SAHNE

BAYAN BARON, FRONTIN

BAYAN BARON: Haydi bakalım; nihayet, zengin olmanın yolunu tuttun.

FRONTIN: Evet, efendim, üstelik sizin zengin olmanıza da zararı dokunmayacak bir yol.

BAYAN BARON: Şimdi, Frontin, iş, kala kala, o üstün dehayı seferber edip...

FRONTIN: Merak etmeyin, onun hiç de alelade bir zekâ olmadığını yakında göreceksiniz.

BAYAN BARON: Peki, bu kız ne zaman gelecek?

FRONTIN: Ben de onu bekliyorum; burada buluşacaktık.

BAYAN BARON: Geldiği zaman sen bana haber verirsin. [*Başka bir odayı girer.*]

VI. SAHNE

FRONTIN

[*Yalnız*]

FRONTIN: Haydi Frontin, haydi dostum; yıldızın parlıyor artık. İşte bir yosma eliyle bir iş adamının yanına yerleştirildin. Ne saadet! Ne istikbal! Öyle geliyor ki bana; neye dokunsam altın olacak. Hah, bizim kız görüldü.

VII. SAHNE

FRONTIN, LISETTE

FRONTIN: Hoş geldin, Lisette! Evden de dört gözle seni bekliyorlar.

LISETTE: İçimde tek sevinç var; herhalde hayra alamet.

FRONTIN: Sana olanı biteni, daha da neler olabileceğini anlattım. Kendini ona göre ayarla. Yalnız unutma, güler yüzlü görünmekten usanmayacaksın.

LISETTE: Sen orasına bana bırak.

FRONTIN: Bayan Baron'un şövalyeye olan muhabbetini daima körükleyeceksin. Bu esastır, sakın unutma.

LISETTE: Lüzumsuz nasihatlerinle başımı ağrıtıyorsun.

VIII. SAHNE

LISETTE, FRONTIN, ŞÖVALYE

FRONTIN: [*Şövalyeyi görünce*] Şövalye geliyor.

LISETTE: Daha hiç görmedim. Aman ne kadar güzel adam, Frontin!

FRONTIN: Eee! Bir yosmayı kendine bend edebilmek¹ için öyle olmalı.

ŞÖVALYE: [*Yaklaşarak*] İyi ki seni gördüm Frontin, bak; ne diyeceğim. [*Lisette'i görür.*] Bu da ne? Kim bu afet?

FRONTIN: [*Şövalyeye*] Bir kızcağız, efendim, Marine'in yerine Bayan Baron'a veriyorum.

ŞÖVALYE: Senin ahbaplarından biri herhalde, değil mi?

FRONTIN: Evet, efendim; kendisiyle epeydir tanışırız; şimdi de vekiliyim.

ŞÖVALYE: Çok güzel! Bu sözün onun da iyi bir insan olduğuna delalet ediyor². Güzel kız, vallahi! Eee, vekil beyefendi, senden şikâyetçiyim.

FRONTIN: Niçin?

ŞÖVALYE: Evet, şikâyetçiyim. Benim bütün sırlarımı biliyorsun, niçin kendininkileri benden saklıyorsun? İyi dost değilsin sen.

FRONTIN: Efendim, istedim ki...

ŞÖVALYE: İtimat karşılıklı olmalıdır, değil mi? Niçin bu kadar güzel bir şeyi bana göstermedin.

FRONTIN: Vallahi, efendim, korkuyordum. Sanıyordum ki...

ŞÖVALYE: Ne sanıyordun?

FRONTIN: Allah allah! Ne diyeyim, bilmiyorum ki! Neyse, anlatırım sonra.

1 bend etmek: bağlamak.

2 delalet etmek: delil olmak.

ŞÖVALYE: [*Kendi kendine*] Hay, külhani¹, hay! Bu şekeri de nereden bulmuş çıkarmış? [*Frontin'e*] Frontin, Bay Frontin, kendinize oldu mu zevkimize diyecek yok; ama dostlarınıza gelince hiç de öyle değil... Aman ne has, ne cici şey!

LISETTE: [*Kendi kendine*] Bu genç asilzadeler de ne kadar hoş oluyorlar!

ŞÖVALYE: Hayır, bu kadar güzel bir insan ömrümde görmedim.

LISETTE: [*Kendi kendine*] Ne kadar gönül alıcı sözler söylüyorlar!

TURCARET: Bütün kadınların bunların peşinden koşmalarına artık hayret etmiyorum.

ŞÖVALYE: [*Frontin'e*] Seninle bir değiş tokuş yapalım, Frontin; sen bana bu kızı ver, ben de sana bizim ihtiyar kontesi vereyim.

FRONTIN: Hayır, efendim; ben bir fukara adamım; o kadar yükseklerde gözüm yok. Üstelik Lisette'le sözlüyüz de.

ŞÖVALYE: Haydi, haydi, konmuşsun işte; sesini çıkarma [*Lisette'e*.] Evet, güzel Lisette, sizin gibi bir bayanın layığı...

LISETTE: Şaka bertaraf², bay şövalye, gidip hanımına bir görüneyim; daha beni hiç görmedi; isterseniz siz de buyurun, iltifatlarınıza onun yanında devam edersiniz. [*İçeri girer.*]

1 külhani: sevgi ifadesi de taşıyan hafif bir küfür sözü.

2 bertaraf: bir tarafa.

IX. SAHNE

ŞÖVALYE, FRONTIN

ŞÖVALYE: Biraz da ciddi şeylerden konuşalım, Frontin. Bayan Baron'a senedinin parasını veremeyeceğim.

FRONTIN: Çok fena.

ŞÖVALYE: Bir faizci vardı, vaktiyle bana para vermişti onu aradım; ama artık Paris'te değilmiş. Başına birtakım işler gelmiş, alelacele buradan gitmek zorunda kalmış. Çaresiz, bu işi sana havale edeceğim.

FRONTIN: Neden?

ŞÖVALYE: Bir sarraf tanıdığını söyleyen sen değil miydin? Hani sana istediğin an para verecekti?

FRONTIN: Öyle, ama Bayan Baron'a ne diyeceksiniz? Senedin hâlâ sizde durduğunu söylerseniz, yüzüğünü vaktiyle rehine koymamış olduğunuzu hemen anlar. Rehinle para vermiş bir adamın, parası ödenmedikçe, rehini geri vermeyeceğini bilmez mi?

ŞÖVALYE: Haklısın. Bari parayı aldım, ama evde bıraktım, yarın sabah Frontin'le gönderirim diyeyim. Bu arada sen doğru o sarrafa koş, parayı al, kendisine götür. Ben şimdi oraya, gidiyorum. Seni de orada beklerim; Baron'a vaziyeti, konuştuğumuz gibi anlatacağım. [*Bayan Baron'un odasına girer.*]

X. SAHNE

FRONTIN

[Yalnız.]

FRONTIN: Şükür Allah'a, işsiz kalmıyorum. Şimdi, evvela, benim yeni efendimin yanına gideceğim; oradan sarrafa, sarraftan eve; evden tekrar buraya, Mösyö Turcaret'yi bulmaya geleceğim. Hayat mı bu? Ama sabır. Çoğu gitti, azı kaldı; yakında, inşallah, rahata kavuşacağım; ne dert kalacak, ne de meşakkat. O zaman çok kekâ!¹ Başım ne kadar dinç olacak. Vicdanımdan başka rahatsız tarafım kalmayacak.

¹ kekâ: keyfimize diyecek yok, oh ne güzel anlamında bir sözcük.

III. PERDE

I. SAHNE

BAYAN BARON, FRONTIN, LISETTE

BAYAN BARON: Ee, Frontin, yemeği tembihledin mi? Yiyecek
içecek bol mu bari?

FRONTIN: Elbette, efendim. Sorun isterseniz Lisette'e, parası
celbimden çıktığı vakit bile verdiğim ziyafetler nasıl olur.
Ona göre artık başkasının kesesinden vereceğim ziyafetin ne
türlü bir ziyafet olacağını siz takdir edin.

LISETTE: Doğrudur, Madam; kendisine güvenebilirsiniz.

FRONTIN: Şu anda şövalye beni bekler; gideyim de ziyafeti hakkında bir hesap vereyim, ondan sonra da gelip yeni efendim
Bay Turcaret'ye vaz-ı yed edeyim¹.

¹ vaz-ı yed etmek: sahip çıkmak.

II. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE

LISETTE: Bu Frontin çok kabiliyetli bir çocuk, Madam.

BAYAN BARON: Galiba sen de ondan aşağı kalmıyorsun, Lisette.

LISETTE: Çok marifetli şey.

BAYAN BARON: Sen de az becerikli değilsin.

LISETTE: Ufak tefek kabiliyetlerim sizi hoşnut ederse çok bahtiyar olacağım, Madam.

BAYAN BARON: Senden çok memnunum, yalnız, bir tabiatımı söyleyeyim sana, methedilmekten hoşlanmam.

LISETTE: Ben de düşmanıyım.

BAYAN BARON: Hele, kendime ait bazı şeyleri kendiliğimden sorduğum vakit bütün bütün samimi olman lazım.

LISETTE: Kusur etmem, efendim.

BAYAN BARON: Öyle, ama biraz fazla yumuşak buluyorum seni.

LISETTE: Beni mi, Madam?

BAYAN BARON: Evet, şövalyeye karşı duyduğum zaafı hiç mücadele etmiyorsun.

LISETTE: Niçin mücadele edeceğim? O kadar makul ki.

BAYAN BARON: Doğrusu, bana da öyle geliyor. Şövalyeyi sevmeye o kadar layık buluyorum ki.

LISETTE: Tamamen aynı fikirdeyim.

BAYAN BARON: Beni gerçek, sadık bir aşkla seviyor.

LISETTE: Sadık, samimi bir şövalye. Artık böyleleri kalmadı.

BAYAN BARON: Daha bugün benim uğruma bir kontesi feda etti.

LISETTE: Bir kontesi!

BAYAN BARON: Pek o kadar genç değil ama.

LISETTE: İşte onun için büyük fedakârlık ya. Ben o şövalye efendileri pek iyi tanırım: Yaşlı bir hanımefendi, nazarlarında en kıymetli şeydir; dünyada vazgeçemezler.

BAYAN BARON: Kendisine emre muharrer bir senet emanet etmiştim, biraz evvel geldi, hesabını verdi. O kadar emin bir insan ki.

LISETTE: Fevkalade!

BAYAN BARON: Doğruluk bahsinde, kuruntuya kadar giden bir titizliği var.

LISETTE: Şövalyeler içinde bu derecesi görülmemiş şey.

BAYAN BARON: Susalım, Bay Turcaret geliyor.

III. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE, TURCARET

TURCARET: Madam, size... Oh, oh! Yeni bir femme de chambre¹ almışsınız.

BAYAN BARON: Evet, efendim, nasıl buldunuz?

TURCARET: Nasıl mı buldum; fena değil, ama hele bir tanışalım bakalım.

LISETTE: Şimdi tanışırız, efendim.

BAYAN BARON: [*Lisette'e*] Biliyorsunuz değil mi bu akşam yemek burada; söyleyin de temiz bir sofrta takımı çıkarsınlar; ışık da bolca yakılsın. [*Lisette çıkar.*]

1 femme de chambre (Fr.): hizmetçi.

IV. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET

TURCARET: Herhalde çok makul bir kız.

BAYAN BARON: Orasını bilmem, ama sizi pek sevdi.

TURCARET: Pek hazzettim, Madam... Bin frank verdim, size bardaklar, tabaklar aldım. Çok kibar şeyler; kendim seçtim.

BAYAN BARON: Mükemmel bir insansınız mösyö, her şeyden anlıyorsunuz.

TURCARET: Hamdolsun, her şeyden anlarım; bilhassa inşaat-tan. Göreceksiniz, oteli yaptırdığım zaman göreceksiniz.

BAYAN BARON: Nasıl! Otel mi yaptıracaksınız?

TURCARET: Arsasını aldım bile. Genişliği dört *arpent*¹, altı *verche*², dokuz kulaç, üç kadem³, on bir parmak. İyi genişlik, değil mi?

BAYAN BARON: Fevkalade!

TURCARET: Bina ondan da dehşet olacak. En ufak bir eksiğini bırakmayacağım. En aşağı üç dört defa yıktırıp baştan yaptıracam.

BAYAN BARON: Eminim, yaptırırsınız.

TURCARET: Öyle, aşağılık bir şey yaptırmaya katiyen niyetim yok. Dosta düşmana karşı elâleme kepaze olamam.

BAYAN BARON: Şüphesiz.

1 *arpent* (Fr.): Fransa'da kullanılan bir alan ve uzunluk ölçüsü birimi.

2 *verche* (Fr.): Fransa'da kullanılan bir alan ve uzunluk ölçüsü birimi.

3 kadem: adım; 12 parmağa eşit İngiliz uzunluk ölçüsü birimi.

V. SAHNE

TURCARET, BAYAN BARON, MARKİ [Uzaktan görünür.]

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Kim bu gelen adam?

BAYAN BARON: Demin size bahsettiğim genç marki, hani Marine'e işi uydurdu demiştim. Ziyaretlerinden de son derece rahatsız oluyorum, hiç hoşuma gitmiyor.

MARKİ: [*Kendi kendine*] Vallahi, şövalyeyi burada da bulamaya çağım.

TURCARET: [*Markiyi tanıyarak, kendi kendine*] Vay canına be! Marki de la Thibaudière... Hay, aksi tesadüf, hay!

MARKİ: [*Kendi kendine*] Aşağı yukarı iki gündür peşindeyim. [*Bay Turcaret'yi görerek*] Ay, olur şey değil... Evet... Yoo... Affedersiniz... Tamam... Ta kendisi; Bay Turcaret. [*Yaklaşarak*] Bu adamla ne işiniz var, Madam? Tanır mısınız? Alışveriş falan mı yoksa? Vallahi, mahveder sizi.

BAYAN BARON: Bay Marki...

MARKİ: Soyar, soğana çevirir; haberiniz olsun yani. En müthiş faizcidir. Gümüşü altın fiyatına satar.

TURCARET: [*Kendi kendine, alçak sesle*] En iyisi ben çekip gitsem.

BAYAN BARON: Yanlışınız var, Bay Marki; Bay Turcaret'yi herkes itibarlı, namus ehli bir adam olarak tanır.

MARKİ: Öyledir, Madam. O, erkeklerin itibarına, kadınların da namusuna musallat bir adamdır. Bununla ün salmıştır.

TURCARET: Latifeden hoşlanıyorsunuz herhalde, Bay Marki. [*Bayan Baron'a dönerek*] Şakacı bir zat, Madam. Bu tarafını tanımıyor musunuz?

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Evet, anlıyorum, şaka ediyor yahut da bir yanlışlığı var.

MARKİ: Yanlışlığa mı var? Allah, Allah! Madam, bu adamdan hiç kimse benim kadar vukufu bahsedemez. Her şeyim bunda rehinde.

TURCARET: Her şeyiniz mi, mösyö? Katiyen.

MARKİ: Ha, evet, haklısınız. Anlaşmamız öyleydi. Bugünden itibaren elmas artık sizin malınız. Müddeti geçirdim.

BAYAN BARON: Nedir bu muamma, izah etsenize bana.

TURCARET: Muamma falan değil Madam; ben de bir şey bilmiyorum zaten.

MARKİ: [*Bayan Baron'a*] Hakkı var, mesele meydanda, muamma falan değil. On beş ay kadar evveldi, biraz paraya ihtiyacım oldu, beş yüz Louis¹ kıymetinde bir elmasım vardı. Beni bu Mösyö Turcaret'ye gönderdiler. O da, tuttu, yamaklarından birine yolladı. Ne idi adı? Mösyö Ra.. Ra.. Rafle. Bunun adamı. Bu namus-kâr Bay Rafle, götürdüğüm yüzüğe karşılık, bana bin yüz otuz iki lira, altı sous², bilmem kaç denler³ borç verdi, yüzüğü rehin-den çıkarmak için de bir müddet tayin etti. Akıl yok ki başta, unutmuş gitmişim, rehinin vadesi de geçmiş. Yüzük gitti bizim.

TURCARET: Bay Marki, Bay Marki, beni Bay Rafle ile karıştırmayın, rica ederim. O dalavereciye kovdum ben yanımdan... Eğer size bir kötülük ettiyse kanun var, hakkımızı arayın. Benim, sizin elmasınızdan haberim yok; ne gördüm, ne işittim.

MARKİ: Teyzemin yadigârıydı; en nadir elmaslardandı. Öyle bir berraklığı, öyle bir biçimi vardı ki. Büyüklüğü aşağı yukarı... [*Bayan Baron elindeki elması görür.*] Hah, işte Madam! Galiba Bay Turcaret ile anlaşmışsınız.

BAYAN BARON: [*Marki'ye*] Gene bir tecavüz, efendim! Onu, hem de oldukça yüksek bir fiyata, giyim eşyası satan bir kайдından satın aldım.

1 Louis: Fransa'da kullanılan bir para birimi.

2 sous: Fransa'da kullanılan bir para birimi.

3 denarii (den): Fransa'da kullanılan bir para birimi.

MARKİ: Demek ki onu, giyim eşyası satan bir kadından aldınız, Madam. Oh, ne âlâ! Demek ki onun elinin altında böyle satıcılar da var, yani evimde, kendi ailesinin içinde.

TURCARET: Efendi, efendi!

BAYAN BARON: İleri gidiyorsunuz, Bay Marki.

MARKİ: Hayır, efendim, niyetim hakaret etmek değil. Şahsıma karşı ne kadar insafsızca hareket ederse etsin, Bay Turcret'nin daima hürmetkârıyım, bir vakitler kendisiyle bir dostluk münasebetimiz de vardı. Büyükbabamın uşağıydı, beni kollarında taşırdı; bütün gün beraber oynardık, çok kere birbirimizden ayrılamazdık. Ama çapkın, bunları hatırlamıyor.

TURCARET: Hatırlıyorum, hatırlamaz olur muyum? Ama biliyorsunuz, geçmişe mazi derler; ben sadece halle meşgulüm.

BAYAN BARON: Allah aşkınıza, Bay Marki, bahsi değiştirelim. Siz şimdi şövalyeyi arıyorsunuz.

MARKİ: Dört bir yanda aradım Madam, ne tiyatrolar kaldı bakmadığım, ne meyhaneler, ne balolar, ne de kumar salonları, hiçbir yerde bulamadım. Fena azdı çapkın. Ele avuca sığmıyor.

BAYAN BARON: Ben bir çıkışayım ona.

MARKİ: Çok iyi edersiniz... Ben, halbuki hep eskisi gibiyim. Muntazam bir hayat sürüyorum; daima masa başındayım; ya kumar masası başında, ya içki; bütün sarraflar indinde itibarım var. Çünkü hepsi biliyorlar ki teyzem ihtiyardır, yani yakında mirasıma konacağım...

BAYAN BARON: Sarraflar için fena müşteri sayılmazsınız.

MARKİ: Evet, Madam; komisyoncular için de fena sayılmam, değil mi, Bay Turcaret? [*Bayan Baron'a*] Bununla beraber teyzem, hayatımı bir hak yola koymamı da istemiyor değil. Onun için, yalnız sırf teyzeme değiştiğimi göstermek için kendisine gidip bir görünmek istiyorum; beni bu halde görünce, eminim ki, hayretten hayrete düşecektir. Çünkü eskiden hep sarhoş görürdüm.

BAYAN BARON: Hakikaten, Bay Marki, sizi başka türlü görmek bir yenilik; bugün son derece kâmilsiniz.

MARKİ: Dün akşam yemekte Paris'in en güzel üç kadını ile beraberdim. Sabaha kadar içtik, teyzemin karşısına ayık çıkabilmek için biraz kestirdim.

BAYAN BARON: Pek tedbirlisiniz.

MARKİ: Eh; artık Allah'a ısmarladık güzelim; şövalyeyi görürseniz söyleyin, biraz da dostlarını düşünsün. Onu ara sıra da bize bırakın yahut da şövalyeyi arıyorum diye boyuna buraya gelirim. Haydi, Allah'a ısmarladık Bay Turcaret, size karşı en küçük bir gücenmişliğim yoktur, verin elinizi, eski dostluğumuzu yeniden canlandıralım; ama kuzum, görürseniz iki laf söyleyin, olur ki işim düşer de giderim, şu sizin Mösyö Rafle bana karşı biraz daha insanca davransın. [*Çıkar.*]

VI. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET

TURCARET: İşte kötü bir ahbap, Madam. Bundan daha delisini, bundan daha yalancısını görmedim.

BAYAN BARON: Şüphesiz.

TURCARET: Ne kadar sıkıldım konuşurken bilmezsiniz.

BAYAN BARON: Görüyordum.

TURCARET: Dürüst olmayan insanları hiç sevmiyorum.

BAYAN BARON: Çok haklısınız.

TURCARET: Söylediklerini duydukça şaştım, şaştım kaldım; ne cevap vereceğimi de bilemedim; dikkat etmediniz mi?

BAYAN BARON: İyi hareket ettiniz; itidalinize hayran oldum.

TURCARET: Ben faizci ha! Olur iftira değil!

BAYAN BARON: O söz sizden ziyade Bay Rafle'a aitti.

TURCARET: Rehinle borç vermek de suçmuş. Rehinle vermek elbette rehinsiz vermekten iyidir.

BAYAN BARON: Şüphesiz.

TURCARET: Büyükbabasının uşağı imişim, gelmiş de suratıma karşı söylüyor. Nasıl da yalan; sadece kâtibi idim.

BAYAN BARON: Doğru da olsa, ne çıkar? Amma da laf! O kadar eski bir hadise ki. Tamamen müruruzamana¹ uğramış.

TURCARET: Evet, tabii.

BAYAN BARON: Ben böyle zırvalara kulak asmam. Siz kalbimin en mutena² köşesindesiniz.

TURCARET: Çok nazıksınız.

BAYAN BARON: Siz değerli bir insansınız.

TURCARET: Alay ediyorsunuz.

1 müruruzaman: zaman aşımı.

2 mutena: seçkin, önemli.

BAYAN BARON: Şerefli bir insan.

TURCARET: Vallahi değilim.

BAYAN BARON: Tavrınızda, hareketlerinizde öyle bir kibar hal var ki, bir kişizade olduğunuzdan kimse şüphe edemez.

VII. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET, FLAMAND

FLAMAND: Mösyö!..

TURCARET: Ne var?

FLAMAND: Biri sizi görmek istiyor.

TURCARET: Kim istiyor? Söylesene be sersem!

FLAMAND: Şu hani, biliyorsunuz ya; şu, şey... Bay şey...

TURCARET: Bay şey mi?

FLAMAND: Evet! O hani, pek sevdiğiniz bir adamınız vardır, faizci. Hani ara sıra sizinle görüşmeye gelir de, gelir gelmez herkesi dışarı çıkartırsınız, konuştuklarınızı kimsenin dinlemesini istemezsiniz.

TURCARET: Bay Rafle mı yoksa? Herhalde o olacak.

FLAMAND: Evet, tamam, efendim; ta kendisi.

TURCARET: Şimdi geliyorum, beklesin biraz.

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Vazifesine nihayet verdiğiniz kendisine söylemediniz mi?

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Söyledim, buraya da onun için gelmiş olacak; tekrar yanaşmak için bir çare arıyor. Aslında pek fena adam değildir; güvenilebilir yani. Gideyim bakayım ne imiş istediği.

BAYAN BARON: Aaaa! Yok, yok, o buraya gelsin; bu salonda konuşun. Burada kendi evinizde gibi değil misiniz?

TURCARET: Çok kibarsınız, Madam.

BAYAN BARON: Ben sizin konuşmalarınıza karışacak falan değilim, yalnız bırakıyorum sizi, bildiğiniz gibi görüşün. Flamand için rica ettiğim şeyi unutmayın yalnız.

TURCARET: O iş için gereken emirleri verdim bile; merak etmeyin, siz de memnun olacaksınız.

VIII. SAHNE

BAY TURCARET, BAY RAFLE

TURCARET: Hayrola, Bay Rafle? Beni görmek için neden buraya kadar geldiniz? Bilmiyor musunuz ki insan hanımların yanında bulunduğu zaman işten bahsedildiğini iştirmek istemez?

RAFLE: Söyleyeceğim şeylerin ehemmiyeti belki de beni mazur gösterir.

TURCARET: Ne imiş bakalım o ehemmiyetli şeyler?

RAFLE: Burada serbest konuşabilir miyiz?

TURCARET: Evet, konuşabilirsiniz; evin efendisi sayılıyım. Söyleyin.

RAFLE: [*Bir kâğıt çıkarıp bakar.*] Birincisi şu: Hani geçen sene iyi bir aile çocuğuna faizle üç bin lira para vermiştik; sonra da sizin emriniz üzerine, ben kendisinden dokuz bin liralık bir senet almıştım. İşte bu delikanlı, bakmış ki parayı ödeyemeyecek, işi hâkim amcasına anlatmış. Amcası da çocuğun ailesiyle birlikte, sizin mahvınıza çalışıyormuş.

TURCARET: Boşuna zahmet eder, çalışsın bakalım. Öyle şeylere kolay kolay pabuç bırakmam ben.

RAFLE: [*Tekrar elindeki kâğıda bakarak*] Şu kefil olduğunuz veznedar vardı ya, iki yüz bin écus açığı çıkmış.

TURCARET: Hani ben söylemiştim de onun üzerine... Evet, kendisinin nerde olduğunu biliyorum.

RAFLE: Öyle ama mahkeme sizi mesul tutuyor; iş ciddi, üstelik acele de.

TURCARET: O da düzelir; ben lazım gelen tedbiri almışım; hemen, yarın icabına bakarım.

RAFLE: Geç kalmış olmanızdan korkarım.

TURCARET: Toysunuz. Neyse, siz o Quincampoix Sokağı'ndaki delikanlıya uğradınız mı? Hani kendisine bir sandık eminliği verdirmiştim.

RAFLE: Evet, efendim. Eline ilk geçecek paradan size yirmi bin frank gönderecek. Şu şartla ki şirkette kalacak parayı kendi hesabına işletecek. İşin farkına varıldığı zaman da siz kendisini koruyacaksınız.

TURCARET: Usulü dairesinde bir hareket. Bundan daha namuslusu olamaz. Bu çok makul bir çocuk doğrusu. Söyleyin ona, Bay Rafle, bütün işlerinde himaye edeceğim kendisini. Başka bir şey var mı?

RAFLE: [*Tekrar kâğıda bakarak*] Bir de o uzun boylu kuru herifin işi var. Hani bundan iki ay kadar evvel size iki bin frank verdi de siz de ona Valognes'da bir müdürlük buldunuz.

TURCARET: Ee?

RAFLE: Başına bir felaket gelmiş.

TURCARET: Nasıl felaket?

RAFLE: Zavallının on beş bin frank parasını aşmışlar. Saf bir adamdır.

TURCARET: Saf adamdır, ya! Saf adam! Ne diye bu işlere girdi öyleyse? Saf adammış. Şuna bak.

RAFLE: Çok dokunaklı bir mektup yazmış efendim, sizden rica ediyor, kendisine acımanızı...

TURCARET: Kâğıda yazık, faydasız çünkü.

RAFLE: İşinden çıkarılmaması için ne yapmak kabilse yapmanızı rica ediyor.

TURCARET: Hiçbir şey yapamam. O işe aynı maaşla başka birini tayin edeceğim.

RAFLE: Ben de sizin gibi düşünmüştüm.

TURCARET: Zararıma çalışacak değilim ya. Şirketin başından atılmayı işte o zaman hak ederim.

RAFLE: Bir sürü budalanın ahlânıp oflanmalarına şimdiden sonra ben de sizden fazla aldırış etmeyeceğim. Zaten kendisine, lazım gelen cevabı verdim; dedim ki: "Efendiye fazla güvenme."

TURCARET: Hiç güvenmesin.

RAFLE: [*Tekrar kâğıda bakarak*] Bir ahababım vardır, çilingir; çalışmış, çabalamış, dışından tırnağından arttırmış, beş bin frank biriktirmiş; yüzde birle faize veriyor, ister misiniz?

TURCARET: İsterim, isterim tabii; bir fakire iyilik etmek istemez miyim? Git bul zavallıyı. Ben çeyrek saate kalmaz evde olurum. Parayı oraya getirsin. Haydi, çabuk.

RAFLE: [*Giderken tekrar geri döner.*] Az kaldı en mühim noktayı unutuyordum; defterime de yazmamışım.

TURCARET: Ne imiş o en mühim nokta?

RAFLE: Müthiş bir haber, çok şaşacaksınız. Biliyor musunuz, Bayan Turcaret Paris'te.

TURCARET: Yavaş söyleyin, Bay Rafle, yavaş söyleyin.

RAFLE: Dün gördüm, bir arabaya binmişti; yanında kibar bir efendi vardı. Herhalde onu da bir görmüşlüğümlük olacak. Biraz evvel de kendisini bu sokakta bir yerde buldum.

TURCARET: Hiçbir şey söylemediniz mi?

RAFLE: Hayır, size hiçbir şey söylemememi o benden rica etti. Sadece, on beş aydan beri pansiyonuna para vermediğini size hatırlatmamı istedi. Taşrada kalabilmesi için dört bin lira ödenmeniz lazımmış. Bu para ödenmezse dönemeyecek.

TURCARET: Aman, yapma, Bay Rafle gayret edelim de kadıncağızın işi sürüncemede kalmasın. Çilingirden alacağımız beş yüz altın var ya, bugünden tezi yok onu götürüp verin kendisine, o da hemen yarın gitsin buradan.

RAFLE: Mükemmel! Allah'tan belasını isteyecek değil ya. Ben gideyim de bari çilingiri bulup getireyim.

TURCARET: Haydi, bekliyorum.

IX. SAHNE

TURCARET

[*Yalnız.*]

TURCARET: Hay Allah kahretsin! Hatun kalkar da buraya gelirse yandık. Sevgili Baron'um elden gider. Ona evli olmadığımı söylemiştim.

X. SAHNE

TURCARET, LISETTE

LISETTE: Beni Madam gönderdi, efendim. Hâlâ işiniz var mı diye soruyor.

TURCARET: Zaten işim falan yoktu. Bunlar, o kâtiplerin, kâhyaların zırvalıkları; büyük meselelere akılları ermez.

XI. SAHNE

TURCARET, LISETTE, FRONTIN

FRONTIN: Sizi bu güzel kızla bir arada gördüğüm için son derece memnunum, efendim. Onunla kendim de alakadar olduğum halde, bu kadar tatlı bir muhavereyi¹ bozmaya içim razı olmuyor.

TURCARET: [*Frontin'e*] Bizi katiyen rahatsız etmezsin; yaklaş bakalım Frontin; seni yabancı saymıyorum, bu kızın dostluğunu kazanabilmek için de bana yardım edesin istiyorum.

LISETTE: Olmayacak şey değil ki.

FRONTIN: Yoo, o kadarı da fazla... Ah efendim, dünyaya nasıl bir mesut yıldızın altında gelmişsiniz, bilmem; hiç kimse sizden hoşlanmamazlık edemiyor.

TURCARET: Bunun yıldızla ne alakası var? Yol bilmek lazım.

LISETTE: İşte o yol dediğimizden sizde o kadar çok ki!

TURCARET: [*Lisette'e*] Sen nerden biliyorsun?

LISETTE: Gerçi buraya yeni geldim, ama Bayan Baron'un ağzından başka bir söz duymadım ki!

TURCARET: Sahi mi?

FRONTIN: Efendim, Madam içindekini saklayamaz, sizi o kadar candan seviyor ki... Sorun isterseniz Lisette'e.

LISETTE: [*Frontin'e*] Çok doğru söylüyorsunuz, Bay Frontin.

FRONTIN: Yalnız anlayamadığım bir nokta var. Şaşıyorum, nasıl oldu da bu aşk bu kadar alevlendi. Üstelik de Bay Turcaret'nin Bayan Baron'a şirin görünmek için hiçbir şey yaptığı yok.

TURCARET: Ne biliyorsun?

FRONTIN: Bilmez miyim efendim, seksen defa gördüm, kendisine karşı birçok şeylerde kusur...

1 muhavere: konuşma.

TURCARET: [*Onun sözünü keserek*] Yooo! Bu hususta kendime söz söyletmem.

LISETTE: Evet, ben de eminim; mösyö, sevdiği insanların arzularını yapmak hususunda en küçük fırsatı bile kaçırmayacak insanlardandır. Zaten, sevilmesinin bütün sırrı da bu değil mi?

FRONTIN: [*Turcaret'ye*] Evet, ama mösyö buna layık olmaya çalışmıyorlar ki.

TURCARET: İzah et öyleyse.

FRONTIN: Fakat sadık bendenizin, huzurunuzda serbest serbest konuşmasını çirkin bulmayacak mısınız acaba?

TURCARET: Hayır, hayır; söyle.

FRONTIN: Bayan Baron'un aşkına kâfi derecede mukabele etmiyorsunuz.

TURCARET: Kâfi derecede mukabele etmiyorum demek!

FRONTIN: Hayır, efendim. [*Lisette'e*] Allah aşkına sen söyle Lisette; bizim efendideki akıl kimsede yok. Böyleyken bile birtakım dikkatsizlikler yapıyor; doğru mu bu?

TURCARET: Nasıl dikkatsizlik?

FRONTIN: Ne bileyim. Herhangi bir unutkanlık, herhangi bir ihmal, falan...

TURCARET: Ama ne olduğunu söyle.

FRONTIN: Mesela bugüne kadar kendine bir araba hediye etmeyi düşünmemiş olmanız ayıp değil mi?

LISETTE: [*Turcaret'ye*] A! Bakın bunda hakkı var, efendim.

TURCARET: Araba almışım, ne olacak? Benim arabam onun sayılmaz mı? Ne zaman isterse emrine amade.

FRONTIN: Yoo, efendim! İnsanın kendine mahsus arabası olması başka, eşinden dostundan ariyet¹ alması başka. Aynı şey değil müsaadenizle.

LISETTE: Siz bunu bilmelisiniz, efendim. Bunca kibarla düşüp kalkıyorsunuz. Kadınların çoğu bir arabalarının olmasını,

¹ ariyet: ödünç.

onu kullanmaktan ziyade araba sahibi olmanın gururunu tatmak için isterler.

TURCARET: [*Lisette'e*] Evet, anlıyorum.

FRONTIN: Bu kız, efendim, çok anlayışlı kız. Görüyor musunuz, ne güzel konuşuyor?

TURCARET: Seni de ilk gördüğüm zaman aptal sanmıştım, ama değilmişsin, Frontin.

FRONTIN: Maiyetinize girdim gireli zihnime her an bir parça daha açıklık geldiğini hissediyorum. Muhakkak, sizin yanınızda kalmaktan çok istifadem olacak.

TURCARET: O senin gayretine bağlı bir şey.

FRONTIN: Vadediyorum, efendim, elimden geleni yapacağım. Demek Bayan Baron'a mükemmel döşenmiş mükellef¹ bir araba alıyoruz.

TURCARET: Alırız. Düşünceleriniz çok yerinde, hepsini kabul ediyorum.

FRONTIN: Efendim bu ufak bir ihmaldi, biliyorum.

TURCARET: Şüphesiz; işte ben de şimdi gidip bir araba ısmarlıyorum.

FRONTIN: Müsaade edin efendim, sizin gidip bu gibi işlerle uğraşmanız yakışık almaz. Bu arabayı Madama sizin aldığınızı bilmemeleri lazım. Bu iş başka biri vasıtasıyla yapılmalı; yabancı fakat sadık biri vasıtasıyla. İki üç tane arabacı tanırım; henüz sizin yanınızda çalışmaya başladığımı da bilmezler. İsterseniz bu işi ben kendi üstüme alayım da...

TURCARET: Muvafık²! Bu işi sen becereceksin, itimadım da var sana. Al şu altmış altını, cüzdanımda başka para kalmamış, bedeline mahsuben³ bu parayı verirsin arabacıya.

1 mükellef: gösterişli.

2 muvafık: uygun.

3 mahsuben: karşılık.

FRONTIN: Hiç merak etmeyin, efendim. At meselesine gelince, uzaktan bir yeğenim vardır, at cambazlığı yapar, ona gideriz, bize en iyilerinden verir.

TURCARET: Herhalde pahalı satar, değil mi?

FRONTIN: Hayır, efendim; insaflıca bir fiyata verir.

TURCARET: At cambazında insaf!

FRONTIN: Müsterih olun, kalbini kendi kalbim gibi bilirim.

TURCARET: Pekâlâ, ondan alırsız öyleyse.

FRONTIN: Bir dikkatsizlik daha.

TURCARET: Ee, bu dikkatsizdik de sıkı artık. Külhani beni mahvedecek sonunda. Bayan Baron'a söyle, ben eve gidiyorum, bir işim var. Çok sürmez, biraz sonra biter. [Çıkar.]

XII. SAHNE

FRONTIN, LISETTE

FRONTIN: Fena başlamadı iş.

LISETTE: Bayan Baron için öyle; ama ya bizim için?

FRONTIN: [*Parayı Lisette'ye vererek*] Al bakalım şu altmış altını; bunu pekâlâ iç edebiliriz. Araba maraba, ben icabına bakarım; al; bunlar ilk sermaye.

LISETTE: Evet, ama bu temelin üstüne binayı da çabuk çıkmalıyız, zira benim azamet¹ damarım kabarıyor; haberin olsun yani.

FRONTIN: Ne gibi?

LISETTE: Bir hizmetçi parçası olmak hoşuma gitmiyor.

FRONTIN: Allah Allah! Kibarlaşmaya mı başlıyorsun yoksa?

LISETTE: Evet, yavrucuğum! Bir tüccarın evinde teneffüs edilen hava herhalde tevazu olmamalı! Şuraya geleli daha bir parçacık bir zaman oldu, aklıma büyük büyük fikirler geliyor, şimdiye kadar hiç böyle olmamıştım. Bir an evvel para biriktirmeye bak. Bir taraftan da başka işlere girişelim. Karşıma çıkıp da bana evlenme teklif edecek ilk yılışık zengine...

FRONTIN: Ama zengin olacak kadar bir zaman bırak da bana...

LISETTE: Sana üç sene müsaade; işini hilen bir adam için kâfidir sanırım.

FRONTIN: Üç sene iyi, ben de fazlasını istemiyorum zaten. Yeter, sultanım; seni hak edebilmek için hiçbir şeyden geri kalmayacağım. Yok, muvaffak olamazsam bil ki sebebi dikkatsizlik değildir.

1 azamet: kibir, gurur.

XIII. SAHNE

LISETTE

[*Yalnız.*]

LISETTE: Elimde değil, bu Frontin'i sevmeden edemiyorum. İşte. Benimki de o. Tuttuğu yolda iyi yürürse, içime öyle doğuyor, günlerden bir gün ben de bir hanımefendi olurum.

IV. PERDE

I. SAHNE

ŞÖVALYE, FRONTIN

ŞÖVALYE: Ne yapıyorsun burada? Hani sarrafa gidecektin, öyle söylememiş miydin? Gittin de bulamadın mı yoksa?

FRONTIN: Affedersiniz, efendim; yanında kâfi derecede para yokmuş, akşama gelmemi söyledi. İsterseniz senedi size geri vereyim.

ŞÖVALYE: Sende dursun, ben ne yapayım? Baron içerde, değil mi? Ne ile meşgul?

FRONTIN: Lisette'le konuşuyor. Bir araba meselesi var, gidip şimdi kendisine bir araba ısmarlayacağım; ayrıca bir de köşk görmüş, beğenmiş, tutmak istiyor, o işi de bana havale etti; onlardan bahsediyorlar.

ŞÖVALYE: Bir araba, bir köşk, ne akla hizmet?

FRONTIN: Evet, ama hepsi Bay Turcaret'nin parasıyla oluyor; anladınız mı şimdi hangi akla hizmetmiş?

ŞÖVALYE: Ha, o başka.

FRONTIN: Bayan Baron'un sıkıldığı bir başka nokta vardı.

ŞÖVALYE: Nasıl başka nokta?

FRONTIN: Ehemmiyetsiz bir şey.

ŞÖVALYE: Söylesene nedir?

FRONTIN: O tutacağı köşkü dayayıp döşemek meselesi. Bunu Turcaret'ye nasıl açacağını bir türlü bilemiyordu. Bereket herifin yanına yerleştirdiği o akıllı adama; çaresini gene o buldu.

ŞÖVALYE: Ne yapacaksın?

FRONTIN: Öteden beri tanıdığım anasının gözü bir ahbabım vardır; gidip onu bulacağım. Bize yardım ederse heriften on bin frank kadar bir para çekeriz. Evi döşemek için de ancak o kadarına ihtiyacımız var zaten.

ŞÖVALYE: Yalnız, çevireceğin dolabı iyi düşündün mü?

FRONTIN: Ooo, tabii, efendim, tabii! Dikkat bahsi benim en güvendiğim tarafımdır; ben her şeyi düşündüm, keyfinize bakın siz. Küçük bir oyun... Sahte bir kâğıt...

ŞÖVALYE: Ama ayağını denk al Frontin, zira Mösyö Turcaret işten anlar.

FRONTIN: Bizim arkadaş ondan daha âlâsını anlar. Dünyanın en zeki, en becerikli yazıcılarından...

ŞÖVALYE: O başka.

FRONTIN: Ömrünün yarısı saraylarda geçmiştir. Sırf bu yazısı sayesinde.

ŞÖVALYE: Eh! Hiçbir diyeceğim yok.

FRONTIN: Ben şimdi gider, onu elimle koymuş gibi bulurum. Ondan sonra da tezgâhı kurarız; haydi şimdilik Allah'a ısmarladık. Bakın, Bay Marki sizi arıyor. [Çıkar.]

II. SAHNE

ŞÖVALYE, MARKİ

MARKİ: Aman şövalyem, yüzünü gören cennetlik; dünyayı altüst ettim, bulamadım, nerelerdesin? Senden bir gönül işi hakkında akıl danışacağım, yirmi dört saattir arayıp duruyorum.

ŞÖVALYE: Ya! Ne vakitten beri düştün sen bu işlere?

MARKİ: Üç dört gün oluyor.

ŞÖVALYE: İlk defa bugün mü açmaya geliyorsun sırrını? Sen, bayağı sıkı ağızlı bir adam olmuştun.

MARKİ: Dünyada aklıma gelmezdi böyle bir şey. Sen de bilirsin ya zaten, benim dünyada en metelik vermediğim iş, gönül işidir. Kadıncağızı tesadüfen elde ettim. Canım ister devam ederim, canım ister bırakırım. Belki bıkar da bırakırım, belki öyle, icap ediyor diye bırakırım; belli olmaz.

ŞÖVALYE: Güzel bir aşk doğrusu.

MARKİ: Hayatın zevkleri bizi bundan fazla da işgal etmemeli zaten. Ben hiçbir şeyi kendime tasa etmem; bir resmini vermişti, kaybettim; benim yerimde başka biri olsaydı felaketti hali, halbuki benim şu kadarcık bile umurumda değil.

ŞÖVALYE: Bu halinle sen onu kendine yanıp tutuşturmalısın. Neyse, hele bir söyle bakayım, kim bu kadın?

MARKİ: Kibar bir kadın, taşralı bir kontesmiş, öyle söyledi.

ŞÖVALYE: İyi ama nasıl vakit buldun da âşık oldun sen bu kadına? Gündüzleri akşama kadar içersin.

MARKİ: Yoo, o kadar değil, o kadar değil, rica ederim. Son günlerde sık sık balolar oluyor. Bütün fırsatlar da oralarda çıkıyor zaten.

ŞÖVALYE: Yani, demek istiyorsun ki bu bir balo ahbablığıdır.

MARKİ: Tamam; geçen gün çakırkeyif baloya gittim. Tam da kıvamındaydım. Güzel güzel kadınların gözlerini kamaştırdım. O sırada gözüme fidan boylu bir kadın ilişti; göğsünün bir görünüşü, kalçalarının bir kıvrılışı vardı ki... Derhal yanaştım, yalvardım, ısrar ettim, nihayet maskesini çıkarttırdım; bir de ne göreyim?...

ŞÖVALYE: Genç bir kadın tabii.

MARKİ: Hayır; bilakis, oldukça yaşlı.

ŞÖVALYE: O halde hâlâ güzel, hoş bir kadın olmalı?

MARKİ: Güzel değil pek.

ŞÖVALYE: Görüyorum ki aşk gözünü karartmamış.

MARKİ: Ne yapalım? Doğrusu!

ŞÖVALYE: Zeki bir kadın mı bari?

MARKİ: Ha, işte, zekâ hususunda harika. O ne düşünce zenginliği! O ne müthiş muhayyile! Binbir tane duyulmadık söz söyledi, bayıldım.

ŞÖVALYE: Peki, neticede ne oldu?

MARKİ: Ne mi oldu? Onu maiyetiyle beraber evine kadar götürdüm; kendisine arzı hizmet ettim, deli karı da kabul etti.

ŞÖVALYE: Ondan sonra görmedin mi?

MARKİ: Ertesi akşam, kalkar kalkmaz doğru otele gittim.

ŞÖVALYE: Otelde mi oturuyor?

MARKİ: Evet.

ŞÖVALYE: Ee, sonra?

MARKİ: Sonra, yeni yeni sohbetler, yeni yeni çılgınlıklar, benim âşıkâne vaatlerim, onun hararetli mukabeleleri. İşte bana o musibet resmi o vakit verdi; o, hani evvelsi gün kaybettığım resmi. Ondan sonra göremedim. Bana bir mektup yazmış, ben cevap verdim; bugün de beni bekliyor; ama ne yapacağım bilmiyorum, gitsem mi, gitmesem mi? Sen ne öğüt verirsin? Seni görmek isteyişim bu yüzden.

ŞÖVALYE: Gitmezsen, ayıp olur.

MARKİ: Evet, ama gidersem, o zaman da fazla iştihalı demeyecek mi acaba? Vaziyet nazik. Fazla can atar görünmek pek burjuvaca olacak gibi geliyor bana; sen ne dersin?

ŞÖVALYE: Bu mesele hakkında sana bir öğüt verebilmem için, iptida¹ bu kadını tanımam lazım.

MARKİ: Evet, tanıman lazım. Bu akşam onun evinde Bayan Baron'la beraber sana akşam yemeği vermek istiyorum.

ŞÖVALYE: Bu akşam için imkânsız; çünkü burada kendim bir yemek veriyorum.

MARKİ: Burada mı? Öyleyse bizim maşukayı² alıp buraya getireyim.

ŞÖVALYE: İyi ama ya Bayan Baron?

MARKİ: Bayan Baron bu kadına katiyen itiraz etmez. Üstelik tanışmaları iyi de olur. Ara sıra buluşur, dört kişi ufaktan ufaktan kumar oynarız.

ŞÖVALYE: Ama bakalım senin kontesin hiçbir güçlük çıkarmayacak mı? Böyle hiç bilmediği bir yere seninle bir başına?...

MARKİ: Güçlük mü? Katiyen. Benim kontesçğim öyle güçlük müçlük çıkaracak cinsinden bir kadın değil; o, yaşamasını bilen bir kadın, bütün taassuplardan kurtulmuş bir kadın.

ŞÖVALYE: Peki, öyleyse getir, memnun oluruz.

MARKİ: Gör bak, ne kadar hoşlanacaksın. Ne güzel halleri var. Canlı, neşeli, lakayt, avare, hovarda, tütün tiryakisi! Kimse bu kadın taşralıdır demez.

ŞÖVALYE: Güzel bir portre çizdin; göreceğiz bakalım, iyi ressam mısın, değil misin?

MARKİ: Gideyim de bulayım bari, veda etmeden ayrılıyorum, şövalyem.

ŞÖVALYE: Rica ederim, Markiciğim.

1 iptida: önce.

2 maşuka: sevgili.

III. SAHNE

ŞÖVALYE
[Yalnız]

ŞÖVALYE: Bu Marki'nin maşukası da, o benim baron için feda ettiğim kadın gibi bir şey galiba.

IV. SAHNE

ŞÖVALYE, BAYAN BARON

BAYAN BARON: Bir başınıza burada ne yapıyorsunuz, şövalye sizi Marki ile beraber sanmıştım, nerede o?

ŞÖVALYE: [Gülerek] Şimdi çıktı, Madam.. Hah, hah, hah.

BAYAN BARON: Niye gülüyorsunuz?

ŞÖVALYE: Bu Marki delisi taşralı bir kadına tutulmuş, bekâr odalarında oturan bir kontes. Şimdi de oraya gitti, alıp kadını buraya getirecek: Epey eğleneceğiz herhalde.

BAYAN BARON: Onları yemeğe mi çağırdınız yoksa?

ŞÖVALYE: Evet, Madam; davetlileri fazlalaştırıyoruz, bunlar da toplantının tuzu biberi. Malum ya Bay Turcaret'yi eğlendirmek, neşelendirmek lazım.

BAYAN BARON: Marki'nin bulunması onun pek hoşuna gitmeyecek. Siz bilmiyorsunuz, tanıştılar; birbirlerini hiç sevmiyorlar. Burada, biraz evvel, aralarında bir sahne cereyan etti.

ŞÖVALYE: Masa başına oturup da iki kadeh içince her şey yoluna girer. Belki de araları o kadar açık değildir, uzlaştırmak güç olmaz. Bu işi ben alıyorum üstüme, siz bana bırakın; Turcaret dediğiniz adam aptalın...

BAYAN BARON: Aman susun, burada galiba; korkarım söylediklerinizi de işitti.

BAYAN BARON, TURCARET, ŞÖVALYE

ŞÖVALYE: [M. Turcaret'yi kucaklayarak] Bay Turcaret kendilerini öpmeme müsaade ederler herhalde. Böylelikle, biraz sonra kadehlerimizi hep beraber kaldırdığımız vakit duyacağımız zevki, kendilerine, şimdiden izhar etmiş¹ olacağım.

TURCARET: O zevk, efendim... Karşılıklı... Olacaktır. Bundan duyacağım şeref... Diğer taraftan da... Madamla bir arada olmanın memnuniyetine... İnzimam edecektir². Cidden, sizi temin ederim... Ki... Bu eğlentiden son derece memnun kalacağım.

BAYAN BARON: [Turcaret'ye] Korkarım, şimdi de siz bay şövalyeye iltifata başlayacaksınız. O da mahcup olacak arkası gelmeden bu böylece devam edecek.

ŞÖVALYE: Yeğenimin hakkı var, teşrifatı bırakalım. Eğlenmekten başka da hiçbir şey düşünmeyelim. Musikiyi sever misiniz?

TURCARET: Bu da laf mı? Elbette! Operaya aboneyim be!

ŞÖVALYE: Kibar insanların başlıca zevki budur.

TURCARET: İşte ben öyleyim.

ŞÖVALYE: Musiki insanı mest eder.

TURCARET: Öldürür. Güzel bir sesle birlikte bir borazan dinleyin, en tatlı hülyalara dalarsınız.

ŞÖVALYE: Çok doğru. Ben de olur aptal değilmişim meğer, bugüne kadar hiç düşünmemiştim şu sazi. Durun, mademki borazanı bu kadar seviyorsunuz, gidip bir emir vereyim de akşama... [Gitmek üzere yürür.]

1 izhar etmek: göstermek.

2 inzimam etmek: eklenmek.

TURCARET: [*Onu durdurarak*] Dünyada bırakmam, bay şövalye,
hiç ben sizi bir borazan için...

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye, alçak sesle*] Bırakın gitsin, efendim.
[*Şövalye çıkar.*]

VI. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET

BAYAN BARON: Birkaç dakikacık olsun baş başa kalabilecek miyiz, birtakım insanları başımıza musallat etmeyelim. Kabil olduğu kadar onlardan korunmaya bakalım.

TURCARET: Siz beni layık olduğumdan çok fazla seviyorsunuz, Madam.

BAYAN BARON: Kim sevmiyor ki? Yeğenim şövalye... Onun size olan muhabbeti...

TURCARET: Minnettariyım.

BAYAN BARON: Neden hoşlanırsınız, neden hoşlanmazsınız, boyuna bunlara dikkat...

TURCARET: Çok iyi bir gence benziyor.

VII. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET, LISETTE

BAYAN BARON: Ne var, Lisette?

LISETTE: Koyu kurşuni elbiseli bir adam geldi, sizi görmek istiyor, boynunda pis bir boyun bağı, kafasında eski bir peruka¹ var. [*Alçak sesle Bayan Baron'un kulağına.*] Köşke alınacak eşya meselesi.

BAYAN BARON: Alın içeriye...

1 peruka (Fr. *perruque*): takma saç.

VIII. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET, LISETTE, FRONTIN, BAY FURET

FURET: Evin hanımı hanginizsiniz, bayanlar?

BAYAN BARON: [*Bay Furet'ye*] Benim; ne istiyorsunuz?

FURET: Söze iptida eylemeden¹ evvel, zatı âlinize ve hazırunu kirama² selamlarımın sonsuz saygılarımla birlikte arzına yüksek müsaadelerinizi rica ederim, efendim.

TURCARET: [*Kendi kendine*] Vay canına, hiç de böyle adam görmedim.

LISETTE: [*Bay Furet'ye*] Teşrifat bir tarafa mösyö, söze iptida eylemeden evvel, kim olduğunuzu söyler misiniz bize?

FURET: [*Lisette'e*] Mübaşirim, hizmetkârınızım, ismim Furet'dir.

BAYAN BARON: Evimde mübaşirin ne işi var?

FRONTIN: Bu ne münasebetsizlik!

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Emreder misiniz, Madam, şu herifi hemen pencereden aşağı atayım? Zannetmeyin ki bu benim ilk gördüğüm...

FURET: [*Turcaret'ye*] Yavaş gelin bayım, benim gibi namus ehli bir mübaşir hiçbir vakit bu türlü bir muameleye maruz bırakılamaz. Naçiz vazifemi o derece nezaket dairesinde yaparım ki birçok değer sahibi insan elimden bir ihbarname varakası aldıkları vakit adeta memnun olurlar. İşte bu da ihbarname. Müsaade ederseniz, efendim, bunu hürmetle Madam cenaplarına takdim etmek şerefine nail olacağım; yüksek müsaadenizle, mösyö.

BAYAN BARON: Bana bir ihbarname! Bak bakalım ne imiş, Lisette.

1 iptida eylemek: başlamak.

2 hazırunu kiram: o anda orada bulunan yüce kimseler.

LISETTE: Ben mi, Madam? Anlamam ki. Yalnız aşk mektuplarını sökerim, o kadar. Sen bak bari Frontin.

FRONTIN: [*Lisette'e*] Bir işlerden ben de pek anlamıyorum.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Efendim, bir borç tebliği; müteveffa¹ kocanız Bay Baron de Porcadorf'a ait bir borç.

BAYAN BARON: [*Furet'ye*] Ölen kocama mı ait, mösyö? Bunun benimle hiçbir alakası yok; ben aramızdaki mal iştirakini feshettim.

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Sizden hiçbir şey istemeye hakları yok.

FURET: [*Turcaret'ye*] Af buyurun efendim, senedi Madam da imzalamış.

TURCARET: [*Bay Furet'ye*] Müteselsil² kefalet usulüyle mi tanzim edilmiş³?

FURET: Evet, efendim, müteselsil kefalet usulüyle. Hem de satın alınan malların beyanıyla. Bakın hepsini okuyayım da dinleyin, ihbarname varakasının metninde hepsi zikredilmiş.

TURCARET: Görelim bakalım, nizami mi?

FURET: [*Gözlüğünü taktıktan sonra okur.*] "Sayın George-Guillaume de Porcadorf ve namıma imza vaz'ına kanunen mezun⁴ zevcesi Agnès Ildegonde de la dolinviilière, hayvan taciri Eloi-Jérôme Poussif'ce ve on bin lira fiyatla..."

BAYAN BARON: On bin lira.

LISETTE: Tuzlu.

FURET: [*Okumaya devam ederek*] "Kendilerine fûruht⁵ ve ita⁶ kılınmış bulanan ma⁷ semer ve eğer ve başlık ve yular..."

1 müteveffa: vefat etmiş.

2 müteselsil: art arda, zincirleme.

3 tanzim edilmek: düzenlenmek.

4 mezun: izinli.

5 fûruht: satma.

6 ita kılınmak: vermek, ödemek.

7 ma: ile.

LISETTE: Eğer, semer, yular... Tam kadın ziynetleri.

TURCARET: Bir dakika. Kesmeyelim de okusun. [*Furet'ye.*] Tamamlayın dostum.

FURET: [*Okumaya devam ederek*] "On iki katır, on beş al Normandiya beygiri, üç de küçük Auvergne esterinden¹ ibaret araba takımını noksansız olarak aldıklarını ve karşılığında, tacir-i mumailiyh² Poussif'e on bin lira borçlandıklarını ve mezkûr³ meblağın tediyesini⁴ müştereken tekeffül etmiş⁵ bulunup tahhütlerini ifadan⁶ imtinaları⁷ halinde mevcut ve mutasavver⁸ bilcümle⁹ servetlerinin kanun indinde makam-ı rehinde telakki olunup bila-muhakeme¹⁰ ve itiraz ve ifraz¹¹ ahz ü kabzını¹² bilirza¹³ kabul eylediklerini bizzat ikrar ve Bout du Monde Sokağı'nda mukim¹⁴, Chatelet müddeiumumi-i esbakı¹⁵ Innocent - Blaise de Juste¹⁶ merhumun hanesini ikametgâh göstermeleri üzerine işbu senet filan tarihte, filanca yerde... ilâh¹⁷."

FRONTIN: [*Turcaret'ye*] Nasıl, efendim senet nizami mi?

TURCARET: [*Frontin'e*] Miktardan başka itiraz edilecek bir yerini göremiyorum.

1 ester: katır.

2 tacir-i mumalileyh: adı geçen tüccar.

3 mezkûr: anılan.

4 tediye: ödeme.

5 tekeffül etmek: kefil olmak.

6 ifa: yapma.

7 imtina: geri durma.

8 mutasavver: yapılmasına karar verilen.

9 bilcümle: bütün.

10 bila-muhakeme: mahkeme edilmeden.

11 ifraz: ayırmak.

12 ahz ü kabz: satın alma.

13 bilirza: razı olarak.

14 mukim: ikamet eden, oturan.

15 müddeiumumi-i esbak: eski savcı.

16 "Muharrir bu isimlerde bazı cinaslar yapmış. Tercümesi imkânsız olduğu için aynen bıraktım." (Orhan Veli'nin notu.)

17 ilâh: gibi, vb.

FURET: Miktardan başka mı, efendim? Aman demeyin, miktara nasıl itiraz edilir? Gayet sarih¹.

TURCARET: İş kötü.

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Nasıl, kötü mü? Ya! Bir imza atmışım diye şimdi benden bu on bin lirayı sahiden alırlar mı?

LISETTE: [*Bayan Baron'a*] Bir kocanın azizliği! Kadınlar böyle cahillikler yapmaktan bir türlü vazgeçmeyecekler mi acaba?

BAYAN BARON: Ne haksızlık! Bu senetteki sözden geri dönmenin bir çaresi yok mu, Bay Turcaret?

TURCARET: Ben bir çaresini göremiyorum. Eğer bila-muhakeme ve itiraz ve ifraz kayıtlarını açıkça koymamış olsaydınız belki mezkûr taciri biraz terletebilirdik.

BAYAN BARON: Şu halde, ister istemez ödenecek mösyö, mademki elim kolum bu kadar bağlı; kararınıza hiçbir suretle itiraz edemeyeceğim demek.

FRONTIN: [*Turcaret'ye*] Hükümlerinize ne kadar kıymet veriyorlar!

BAYAN BARON: Vaziyetimi biraz sarsacak; o hâmiline² muharrer senedin parasıyla yapmaya niyetlendiğim işi artık yapamayacağım.

LISETTE: Zarar yok, ödeyelim Madam; zaten Bay Turcaret'ye söyledikten sonra bu işten kurtuluş yok demektir, boş yere gürültü çıkarmayalım.

BAYAN BARON: [*Lisette'e*] Bay Turcaret'nin sözüne karşı gelir miyim? Allah göstermesin. Mücevherlerimle eşyayı satayım bari.

FRONTIN: Aman, yarabbi! Mücevherleriyle eşyasını satıyor. Zalim bir kocanın araba takımı uğruna. Zavallı kadın!

TURCARET: Hayır, Madam, hiçbir şey satmayacaksınız; bu borcu üstüme ben alıyorum, o benim işim artık.

1 sarih: açık, net.

2 hâmil: senet, poliçe vb. elinde bulunduran kimse.

BAYAN BARON: Yapmayın, Allah aşkınıza; dedim ya, ben sene-
din parasıyla hallederim o işi.

TURCARET: Siz onu başka bir iş için saklayın.

BAYAN BARON: Hayır, efendim, hayır: beni hadiseden ziyade,
sizin bu asil hareketleriniz üzüyor.

TURCARET: Artık bundan bahsetmeyelim Madam; işte ben şim-
di gidiyorum; gider icabına bakarım.

FRONTIN: Ne yüksek ruhlu insan!... Haydi bakalım çavuş, biz
de gidelim de paranı versin sana.

BAYAN BARON: Geç kalmayın bari, düşünün ki gözlerim yol-
larda, sizi bekliyorum.

TURCARET: Şimdi hallederim; ondan sonra da işi bırakıp bura-
ya, eğlenceye geleceğim.

IX. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE

LISETTE: Merak etmeyin, biz eğlenceyi bıraktırır sizi tekrar işe salarız. Bu Furet ve Frontin efendiler yaman adamlar. Bay Turcaret de iyi tongaya bastı.

BAYAN BARON: Bana kalırsa biraz fazla oldu Lisette.

LISETTE: Aslını ararsanız, herifi kafese sokmak da pek o kadar büyük bir marifet değil.

BAYAN BARON: Ama biliyor musun, ben adama acımaya başlıyorum.

LISETTE: Amma da yaptınız! Nesine acıyacak mışım? Kimseye merhameti olmayan adama da acınır mı?

BAYAN BARON: İstemeye istemeye içimde bir vicdan azabı belirmeye başladı.

LISETTE: Önlemeye bakın.

BAYAN BARON: Biraz geç.

LISETTE: Şimdi vicdan azabının sırası değil. Böyle adamı mahvetmiş olmaktan duyulacak birkaç günlük bir vicdan azabı, kaçırılmış bir fırsata üzülmekten ehvendir¹.

¹ ehven: daha zararsız, daha iyi.

X. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE, JASMIN

JASMIN: [*Bayan Baron'a*] Madam Doriméne birini göndermiş.

BAYAN BARON: Al içeriye.

[*Jasmin çıkar.*]

XI. SAHNE

BAYAN BARON

BAYAN BARON: Herhalde hoş bir davet alacak; ama...

XII. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE, BAYAN JACOB

BAYAN JACOB: Sizi rahatsız ettiğim için affınızı dilerim, efendim. Süs eşyası satıyorum, ismim Bayan Jacob. Bayan Doriméne iyi müşterimdir; kendilerine ara sıra tenteneler¹, pomatalar² falan satarım. Elime bir kelepirci geçti, gideyim de ona bir göstereyim, dedim; fakat aksi gibi parasızmış, belki sizin işinize yarar diye buraya gönderdi.

BAYAN BARON: Ne imiş o?

BAYAN JACOB: Yüz lira kıymetinde bir mücevher, kibar bir hanım satıyor, kendisi topu topu iki defa kullanmış, hazzetmemiş. Herkeste var diye elinden çıkarmak istiyor.

BAYAN BARON: Bir görsem fena olmaz.

BAYAN JACOB: Getireyim, Madam. Size ucuza da veririm.

LISETTE: [*Bayan Jacob'a*] Ziyanlı çıkmazsınız, bizim bayanın eli çok açıktır.

BAYAN JACOB: Benim bu işlerde büyük bir çıkarım olmaz. Çok şükür, elimden, süs eşyası satmaktan başka da marifetler gelir.

BAYAN BARON: Ona ne şüphe!

LISETTE: Belli.

BAYAN JACOB: Hakikaten, başka bir gelirim de olmasaydı çoluğumu çocuğumu hiç kimseye muhtaç olmadan nasıl besleyip büyütürdüm böyle? Gerçi bir kocam var, ama ailenin nüfusunu arttırmaktan başka hiçbir şeye medarı olmuyor³.

LISETTE: Birçok kocalar da tersine.

1 tentene: dantel.

2 pomata: krem.

3 medarı olmamak: yararı dokunmamak.

BAYAN BARON: Peki, ne yapıyorsunuz o halde, Bayan Jacob; bir başınıza bütün ailenin masraflarına nasıl yetişıyorsunuz?

BAYAN JACOB: Kılavuzluk ediyorum, hanımcığim. Gayet meşru bir şekilde, kadınlara koca bulurum, erkeklere de kadın; bu iş gayrimeşru münasebetlerdeki kılavuzluk kadar kârlı değil, ama ne yaparsınız, adımı da kötüye çıkarmak istemiyorum.

LISETTE: İyi iş.

BAYAN JACOB: Dört ay kadar oluyor, bir maliyeciden dul kalmış bir kadını bir subayla evlendirdim. Ne güzel bir çift! Bonyuna ziyafetler veriyorlar. Maliyecinin mirasını öyle hoş yiyorlar ki.

LISETTE: Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş.

BAYAN JACOB: Benim evlendirdiğim bütün insanlar mesut olmuşlardır. [*Bayan Baron'a*] Bilmem ki Madam evlenmek isterler mi; elimin altımda fevkalade bir parça var.

BAYAN BARON: Ben mi, Bayan Jacob?

BAYAN JACOB: Limousinli¹ bir asilzade; tam koca olacak adam. Ehil bir kadının elinde Parisli bir erkekten farkı kalmaz.

LISETTE: [*Bayan Baron'a*] Bir kısmet daha çıktı, Madam.

BAYAN BARON: Bana bir hayrı olacağını sanmıyorum; şimdilik evlenmek niyetinde değilim, henüz dünyamdan vazgeçmedim.

LISETTE: Ben vazgeçtim, Madam Jacob, beni bir mezada çıkar-sanıza.

BAYAN JACOB: Size göre de bir kısmet var. Epey parası olan bir komisyoncu, kendine bakacak hiç kimsesi yok; evlenmek için güzel bir kadın arıyor.

LISETTE: İyi parça! Tam da bana göre.

BAYAN BARON: Herhalde zenginsinizdir, değil mi, Bayan Jacob?

BAYAN JACOB: Ne gezer! Benim Paris'te işim bu mu olmalıydı? Ben saltanat arabalarında gezecek bir kadını, hanımefendiciğim; büyük işler gören bir erkek kardeşim var.

1 Limousin, Fransa'nın güneybatısında bir bölgedir.

BAYAN BARON: Büyük işler gören bir erkek kardeşiniz mi var?

BAYAN JACOB: Hem de ne işler! Bay Turcaret'nin kardeşiyim; herhalde duymuşsunuzdur ismini; duymamış olamazsınız.

BAYAN BARON: [*Şaşırmış bir halde*] Siz Bay Turcaret'nin kız kardeşi misiniz?

BAYAN JACOB: Evet, Madam, hem ana baba bir kardeş.

LISETTE: [*Şaşırmış bir halde*] Bay Turcaret sizin kardeşiniz ha, Bayan Jacob?

BAYAN JACOB: Evet, kardeşim, matmazel, özbeöz kardeşim. Ama hiçbir hayrını gördüğüm yok. Bakıyorum, ikiniz de hayretler içindesiniz, herhalde beni bu eziyetlere maruz bıraktığı için hayret ediyorsunuz.

LISETTE: E, evet. Ona hayret ediyoruz.

BAYAN JACOB: Bununla kalsa iyi, ne oldum delisi oldu. Beni evine sokmaz, kocama bir iş verecek kadar bile vicdanı yok.

BAYAN BARON: Gel de böylesine kinlenme.

LISETTE: Ah, kötü kardeş!

BAYAN JACOB: Kötü kardeş olduğu kadar da kötü koca; karısını kovmadı mı evinden?

BAYAN BARON: Geçinemezler miydi?

BAYAN JACOB: Hâlâ geçinemiyorlar, Madam; birbirlerinin yüzünü bile görmezler. Yengem taşradadır şimdi.

BAYAN BARON: Nasıl? Bay Turcaret'nin hâlâ karısı var mı?

BAYAN JACOB: Evet, yok sayılır. On senedir ayrı yaşıyorlar, karısına Valognes'da bir pansiyon tuttu; sırf Paris'e gelmesini önlemek için.

BAYAN BARON: Lisette!

LISETTE: Vallahi, bana sorarsanız, efendim, bu adam sağlam ayakkabı değil.

BAYAN BARON: Yoo! Allah eninde sonunda onun cezasını verecek, hiçbir şeyi insanın yanına bırakmaz. Daha biraz evvel bir yerde duyduğum, işleri bozulmaya başlamış bile.

BAYAN BARON: İşleri bozulmaya mı başlamış?

BAYAN JACOB: Daha bozulmasın mı? Kartalozun¹ biri oldu, gene de kadınların kızların peşinde; sevmediği bir kendi karısıdır. Gönlünü de kaptırdı mı, bitti; ne elinde kalır, ne avucunda; sanki kesesi imaret kazanı.

LISETTE: [*Alçak sesle, kendi kendine*] Bunları da kime anlatıyor? Bizden iyisini bilen var mı?

BAYAN JACOB: Şimdi de kime tutulmuş bilmiyorum; ama kendisini yolan, parasını yiyen küçük hanımlar hiç eksik olmaz; o da, enayi gibi, o kadınları kandırdığını sanır; ne imiş, onlara evlenme vadediyormuş... Budalanın gözü değil mi bu? Siz ne dersiniz, efendim?

BAYAN BARON: [*Şaşkın bir halde*] Evet, pek o kadar doğru bir...

BAYAN JACOB: Ooh! Ne kadar memnun oluyorum. Hepsine müstahaktır rezil. Hepsine müstahaktır. Metresini bir tanısam, gider bulurum kadını, derim ki: "bildiğin gibi, ye, iç, mahvet." [*Lisette'e*] Siz de olsanız aynı şeyi yapmaz mısınız, matmazel?

LISETTE: Düşünmem bile, Bayan Jacob.

BAYAN JACOB: [*Bayan Baron'a*] Sizi üzüntülerimle rahatsız ettiğim içki affınızı dilerim. Ama bunları hatırladıkça o kadar kederleniyorum ki bir türlü susamıyorum. Haydi, Allah'a ısmarladık Madam; ben size o istediğiniz mücevheri alır almaz getiririm.

BAYAN BARON: Acelesi yok Madam, acelesi yok.

1 kartaloz: kart, yaşı geçmiş.

XIII. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE

BAYAN BARON: Eee, Lisette?

LISETTE: Eee, Madam?

BAYAN BARON: Hiç aklıma gelir miydi ki Bay Turcaret'imin böyle satıcılık yapan bir kız kardeşi olsun?

LISETTE: Hiç aklımıza gelir miydi ki taşrada bir de nikâhlı karısı olsun?

BAYAN BARON: Alçak! Bana karım yok diye de yemin etti; ben de aptal gibi inandım.

LISETTE: Vay koca düzenbaz!... Aaa, ne oldu? Neniz var? Çok kederlisiniz; ne zorunuza? Bay Turcaret'ye sanki sahiden âşıkmişsiniz gibi işi ciddiye alıyorsunuz.

BAYAN BARON: Âşık olsam da olmasam da; benimle evlenmesinden nasıl ümidi keserim hiç üzülmeyen? Rezil! Karısı var ha! Evet, kesmeliyim alakamı.

LISETTE: Kesmelisiniz, ama menfaatiniz icabı; evvela onu mahvetmelisiniz. Evet Madam, bunu elimizde tuttuğumuz müddetçe parasını almalı, senetlerini çekmeli, başını binbir türlü derde sokmalıyız. Sonunda öyle sefil bir hale getirmeliyiz ki karısına acımak, Bayan Jacob'un kardeşi olduğunu kabul etmek zorunda kalmalı.

V. PERDE

I. SAHNE

LISETTE

[*Yalnız.*]

LISETTE: Doğrusu benim için de, Frontin için de âlâ bir ev burası. Daha şimdiden altmış altınımız var, ihtimal katır senedinin de parası gelecek. Haydi bakalım, gayret! Damlaya damlaya göl olur.

II. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE

BAYAN BARON: Bay Turcaret şimdiye kadar dönmüş olmalıydı herhalde, Lisette.

LISETTE: Yeni bir işi çıkmış olacak.

III. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE, FLAMAND

LISETTE: [*Flamand'ı görerek*] Kim o?

BAYAN BARON: [*Lisette'e*] Niçin haber vermeden girmelerine müsaade ediyorsun?

FLAMAND: Yabancı değil Madam, benim.

LISETTE: A, Flamand'mış, Madam. Elbiselerini değiştirmiş. Beline de bir kılıç asmış. Bu ne hal böyle?

FLAMAND: Yavaş matmazel, yavaş, rica ederim bana artık böyle kupkuru bir tarzda Flamand diye hitap etmeyin. Artık ben Bay Turcaret'nin uşağı değilim, hayır. O bana mühim bir vazife verdi. Evet. Ben, bugüne bugün, bir iş adamıyım, ya. Ve bu itibarla, beni artık Bay Flamand diye çağırmalısınız; anlatabiliyor muyum?

LISETTE: Haklısınız, Bay Flamand, mademki bugünden itibaren bir iş adamı oldunuz, artık size uşak muamelesi yapılmamalı.

FLAMAND: Bu vaziyetimi Madama borçluyum, buraya gelmekten maksadım da sırf kendilerine teşekkürlerimi sunmaktır. Madam iyi bir insandırlar, bana da büyük iyilikleri dokundu; bana bu işi bulan odur, ayda temiz para bin écus kazancı olan bir iş; üstelik iyi bir memlekette, Falaise'de. O kadar güzel bir şehirmiş ve söylediklerine göre, o kadar iyi insanları varmış ki.

LISETTE: Ya, gördünüz mü, ne kadar güzel, Bay Flamand.

FLAMAND: Guibray kalesinin kapı bekçisiyim; anahtarlar bana teslim edilecek, canımın istediğini içeri alacak, camımın istediğini dışarı çıkaracağım. Çok nüfuzlu bir mevkiymiş.

LISETTE: Vay, vay, vay!

FLAMAND: Hey, işin en fevkalade tarafı da, bu mevki herkese uğur getirmiş. Kim bulunduyorsa orada, hepsi zengin olmuş. Bay Turcaret, söylediklerine göre, işe buradan başlamış.

BAYAN BARON: Bu sizin için büyük bir şeref, Bay Flamand, böyle efendinizin yolunda yürümeniz.

LISETTE: İstikbaliniz namına, sizin de onun gibi namuskâr bir adam olmanızı temenni ederiz.

FLAMAND: [*Bayan Baron'a*] Size ara sıra ufak tefek hediyeler de gönderirim efendim.

BAYAN BARON: Hayır, Flamandçığım, senden hiçbir şey istemem.

FLAMAND: İstemem olur mu, efendim; bu işlerde bulunan insanların kendilerini oraya yerleştiren hanımlara ne hizmetler ettiklerini bilirim ben. Yalnız korktuğum bir nokta, azledilmek; hesapta o da var, zira anlarsınız ya.

LISETTE: İşte o tarafı fena.

FLAMAND: Mesela beni yerine koymak üzere daha bugün azlettikleri adam oraya, vaktiyle, Bay Turcaret'nin sevgililerinden biri vasıtasıyla yerleştirilmiş; nihayet Bay Turcaret kadını sevmez olmuş. Aman, dikkat edin Madam; siz de benim ekmeğime mâni olmayın.

BAYAN BARON: Elimden geldiği kadar dikkat ederim, Bay Flamand.

FLAMAND: Sizden, Bay Turcaret'ye her zaman hoş görünmenizi rica ediyorum, efendim.

BAYAN BARON: Mademki işin içinde siz varsınız, elimden geldiği kadar, ona hoş görüneceğim.

FLAMAND: Hoş görünmek için de daima bu güzel allıktan kullanınız.

LISETTE: [*Flamand'ı iterek*] Haydi bakalım, kale kapıcısı efendi, doğru Guibray kapısına. Biz işimizi biliriz, evet; sizin nasihatlerinize ihtiyacımız yok; siz bir budaladan başka hiçbir şey olamayacaksınız, ben öyle söylüyorum, anladınız mı?

IV. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE

BAYAN BARON: Çok saf bir çocuk.

LISETTE: Evet, ama bunca zamandır uşaklık ediyor, bir parça gözü açılmalı değil miydi?

V. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE, JASMIN

JASMIN: [*Bayan Baron'a*] Yanında iri yarı bir hanımla Bay Marki geldi. [*Çıkar.*]

VI. SAHNE

BAYAN BARON, LISETTE.

BAYAN BARON: Sevgilisi acaba nasıl kadın, çok merak ediyorum.

LISETTE: Sizin kadar ben de merak ediyorum; gözümün önüne şöyle bir...

VII. SAHNE

BAYAN BARON, MARKİ, BAYAN TURCARET, LISETTE

MARKİ: Size şimdi, son derece sevimli bir bayan tanıtacağım, hanımefendiciğim; dünyanın en zeki, en zarif, en hoşsohbet kadını... Sizinle müşterek öyle meziyetleri var ki kendisinden hemen hoşlanacak, onunla hemen dost olacaksınız.

BAYAN BARON: Böyle bir dostluğu sabırsızlıkla bekliyorum... Şövalyenin bana gönderdiği resmin sahibisi.

BAYAN TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Korkarım, bu güzel hisleri çabucak kaybetmeyesiniz, Madam. Sizin gibi yüksek, parlak bir cemiyete mensup bir şahsiyet, taşralı bir kadının ahbablığında pek az şey bulacaktır.

BAYAN BARON: Sizde hiç taşralı hali yok, Madam; en gözde hanımlarımızın tavırları bile sizinkilerden daha hoş değildir.

MARKİ: Hayır, Madam; bu sözünüzü ben, kendi üstüme alıyorum. Bu yüzün, bu endamın güzelliğinden bahsetmekle siz benimle aynı fikirde olduğunuzu, benim de en zevkli bir Fransız asilzadesi olduğumu tasdik ediyorsunuz.

BAYAN TURCARET: Çok nazıksınız, Bay Marki. Bu tatlı sözleriniz, eyalette olsaydık, hoşuma gidebilirdi; çünkü orada, az çok parlak bir halim olduğumu kabul edersem, hiç de kendimi beğenmiş sayılmam. Çünkü orada moda hareketlerini dikkatle takip ederim. Yeni bir şey çıktı mı bana hemen gönderirler ve ben herhangi bir giyim eşyasını Valognes şehrinde ilk kullanan insan olmakla övünebilirim.

LISETTE: [*Alçak sesle, kendi kendine*] Olur kaçık değil.

BAYAN BARON: Öyle bir şehrin zevkinde önderlik etmek güzel bir şey.

BAYAN TURCARET: Bütün şehri ayağa kaldırdım. Oraya gençlerden müteşekkil güzel bir kalabalık topladım, adeta küçük bir Paris oldu.

MARKİ: Nasıl, küçük bir Paris mi? Hani biliyor musunuz, saraya mensup bir adam Valognes'de üç ay kalsa muma döner?

BAYAN TURCARET: Ben orada bir taşralı gibi yaşamıyorum ki; bir şatoda kapanmış kalmış değilim, tam manasıyla bir cemiyet hayatı içindeyim. Bir kere şehirde oturuyorum, sonra, bunu cesaretle söyleyebilirim, evim gençlerin bir nezaket ve zarafet dershanesidir.

LISETTE: [*Bayan Turcaret'ye.*] Bütün aşağı Normadiya'ya örnek olacak bir tedris¹ şekli.

BAYAN TURCARET: Evimde oyunlar tertip edilir, toplanılıp konuşulur; Cherbourg'un, Saint-Lô'nun, Coutances'ın, Vire'le Caen'inkilerden aşağı kalmayan eserleri okunur. Ara sıra kibar şenlikler tertip eder, misafirlerime gece yemekleri verir. Mükemmel aşçılarımız vardır; gerçi ragu² yapmasını bilmezler, fakat o kadar kıvamında şiş kebabları yaparlar ki daha güzelini hiçbir yerde yiyemezsiniz.

MARKİ: İşte bu çok esaslı bir nokta. Vallahi, sırf kebabı için, yaşıns Valognes.

BAYAN TURCARET: Ya baloları? Ya! Sık sık da balolar veririz. Ne kadar eğleniriz o balolarda! Valognes hanımları yüzlerini maskelemekte ve kılıklarını değiştirmekte dünyada birincidirler. Bilin bakayım, ben ne kılığa girerim.

LISETTE: Herhalde amour³ kılığına girersiniz, değil mi, Madam?

BAYAN TURCARET: Bilemediniz, hayır.

BAYAN BARON: Herhalde bir ilahe; ama hangisi olursunuz acaba? Grace⁴ mı?

1 tedris: eğitim.

2 ragu: daha çok İtalya'da yaygın olan bir makarna sosu.

3 amour: âşık.

4 Grace, güzellik kraliçesinin Roma mitolojisindeki adıdır.

BAYAN TURCARET: Venüs¹ olurum, şekerim, Venüs.

MARKİ: [*Bayan Turcaret'ye*] Venüs mü olursunuz? Ah, Madam, ne müthiş kılık değiştirmişsiniz meğer.

LISETTE: [*Alçak sesle*] Daha fazlası kabil değil.

1 Aşk ve güzellik tanrıçası.

VIII. SAHNE

BAYAN BARON, MARKİ, BAYAN TURCARET,
LISETTE, ŞÖVALYE

ŞÖVALYE: [*Bayan Baron'a*] Birazdan, dünyanın en güzel konserini dinleyeceğiz, Madam... [*Bayan Turcaret'yi görerek*] Allah Allah! Ne görüyorum!

BAYAN TURCARET: [*Şövalyeyi görerek*] Aman yarabbi!

BAYAN BARON: [*Alçak sesle Lisette'e*] Enikonu şüphe ediyordum.

ŞÖVALYE: Bana bahsettiğin hanım bu hanım mıdır, Marki?

MARKİ: Evet, bahsettiğim kontes. Niçin bu kadar şaştın?

ŞÖVALYE: İlahi, hiç ummuyordum.

BAYAN TURCARET: [*Alçak sesle*] Ne aksi tesadüf.

MARKİ: Söyle şövalye, yoksa kontesi tanıyor muydun?

ŞÖVALYE: Tabii, sekiz günden beri kendisiyle münasebetteydim.

MARKİ: Ne diyorsun? Ah, yalancı! Hain!

ŞÖVALYE: Hem de daha bu sabah bana bir resimlerini göndermek lütfunda bulundu.

MARKİ: Nasıl? Bütün dünyaya dağıtacak kadar çok mu resmi var?

IX. SAHNE

BAYAN BARON, ŞÖVALYE, MARKİ, LISETTE,
BAYAN TURCARET, BAYAN JACOB

BAYAN JACOB: [*Bayan Baron'a*] Madam, size göstereceğimi vadedtiğim mücevheri getirdim

BAYAN BARON: Ne kadar fena bir zaman seçtiniz, Bayan Jacob. Görüyorsunuz ki bir sürü misafirim...

BAYAN JACOB: Affınızı rica ediyorum o halde, Madam, bir başka sefer gelirim. Aaa, o da nesi? Yengemin burada ne işi var? Bayan Turcaret!

ŞÖVALYE: Bayan Turcaret mi?

BAYAN BARON: Bayan Turcaret mi?

LISETTE: Bayan Turcaret!

MARKİ: Ömür tesadüf.

BAYAN JACOB: [*Bayan Turcaret'ye*] Nasıl oluyor da size bu evde rastlıyorum, Madam?

BAYAN TURCARET: [*Alçak sesle kendi kendine*] Çek bakalım düşüncesizliğinin cezasını. [*Yüksek sesle, Bayan Jacob'a*] Sizi tanımıyorum, cancağızım.

BAYAN JACOB: Bayan Jacob'u tanımaz mısınız? Tuhaf şey! Kardeşim sizinle beraber yaşayamadı da on senedir kendisinden ayrı kaldınız diye mi beni tanımamazlıktan geliyorsunuz?

BAYAN TURCARET: Bir yanlışlık olacak, Bayan Jacob, şu anda bir kontesle konuştuğunuzun farkında mısınız?

BAYAN JACOB: [*Marki'ye*] Bir kontesle mi? Allah Allah! Söylesenize kuzum, bayanın kontluğu ne tarafa düşer? Bu yüksekte atmalar, doğrusu, pek hoşuma gidiyor.

BAYAN TURCARET: Siz küstah bir kadınsınız, dostum.

BAYAN JACOB: [*Bayan Turcaret'ye*] Küstah mı? Ben bir küstah ha? Aman yarabbi! Çenesini tutmaz da hakaretlerine devam edecek olursa fena hakkindan geleceğim.

BAYAN TURCARET: Yoo, hayır, hayır! Koskoca bir Mareşal de Domfront'un kızı bu türlü budalalıklara asla tahammül edemez.

BAYAN JACOB: Koskoca bir mareşalin kızı mı? Kerli ferli¹ bir hanımefendi yani; beni küçük görmesin de ne yapsın? Herhalde baban Bay Brischais'yi unutmuş olacaksınız, hani Falaise şehrinde pastacılık yapardı. Haydi, bayan kontes -ne yapayım, ben de kontes diyeyim bari- uzun etmeyin, ikimiz de birbirimizi tanıyoruz. Kardeşim sizin Paris'e bu kadar gülünç bir unvan takınıp da geldiğinizi duysa gülmekten katılır. Şimdi tesadüfen şuraya bir gelivermesini öyle isterdim ki.

ŞÖVALYE: [*Bayan Jacob'a*] O zevki de tadabilirsiniz, Madam; Bay Turcaret'yi biz akşam yemeğine bekliyoruz.

BAYAN TURCARET: [*Kendi kendine*] Eyvah!

MARKİ: Siz de bizimle beraber yemeğe kalınız Bayan Jacob, aile sofralarına bayılırım.

BAYAN TURCARET: [*Kendi kendine*] Allah kahretsin, bu eve de nereden ayak bastım.

LISETTE: [*Kendi kendine*] Doğru.

BAYAN TURCARET: [*Kendi kendine*] Hemen çıkıp gideyim bari. [*Çıkmak üzere yürür.*]

MARKİ: [*Bayan Turcaret'yi durdurarak*] Lütfen Madam, Bay Turcaret'yi görmeden gitmeyiniz.

BAYAN TURCARET: Dokunmayınız bana Bay Marki, dokunmayınız bana.

MARKİ: Yoo, vallahi olmaz, Matmazel Briochais, dünyada gidemeyeceksiniz; bunu bir kere aklınız kessin.

ŞÖVALYE: Marki, bırak da gitsin bari.

1 kerli ferli: iyi giyimli, gösterişli.

MARKİ: [Şövalye'ye] Katiyen bırakmayacağım. O nasıl bizim ikimizi birden aldattı, ceza olarak ben de onu kocasıyla bir tutuşturayım da görsün gününü.

BAYAN BARON: Hayır, Marki; Allah aşkına, bırakınız gitsin.

MARKİ: [*Bayan Baron'a*] Boşuna yalvarıyorsunuz, kıymetli hatıranız için yalnız bir şey yapabilirim Madam, o da Venüs kılığına girmesine müsaade etmek; böylelikle kocası da tanımaz hiç olmazsa.

LISETTE: Hah, işte, vallahi, Bay Turcaret geliyor.

BAYAN JACOB: Oh, ne iyi!

BAYAN TURCARET: Hay, aksi şeytan!

BAYAN BARON: Niçin bu sahne benim evimde geçiyor?

MARKİ: Keyfimden yerimde duramıyorum.

X. SAHNE

BAYAN BARON, BAYAN MARKİ, BAYAN JACOB,
ŞÖVALYE, LISETTE, BAY TURCARET

TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Mübaşiri sepetledim, artık bütün işler... [*Kız kardeşini görecek*] Aaa, inansam mı acaba gözlerime? Burada, kız kardeşim... [*Karısını da görür.*] Daha beteri, karım!

MARKİ: Görüyorsunuz ya Bay Turcaret, bir hısımlar akrabalar diyarındayız. Bu gördüğünüz güzel kontesin zincirleri benim elimdedir, müsaadenizle size kendisini takdim edeyim; bu arada kız kardeşinizi de unutmuyorum.

BAYAN JACOB: [*Turcaret'ye*] Ah, sevgili kardeşim!

TURCARET: [*Bayan Jacob'a*] Ah, canım kardeşim! [*Kendi kendine*] Hangi canı çikasınca getirmiş bunları buraya?

MARKİ: Ben, Bay Turcaret. Vazifemdi. Haydi, siz de bu çok sevdiğiniz iki insana, durmayın, sarılın. Ah, ne kadar müteessir! Bu kan bağıllığına, bu aile sevgisine, doğrusu hayran oluyorum.

TURCARET: [*Alçak sesle*] Karımın yüzüne bakmaya cesaret edemiyorum, bütün kötülüğümü anlayacakmış gibi geliyor.

BAYAN TURCARET: [*Alçak sesle*] Kocamın yüzüne bakmıyorum, tüylerim diken diken oluyor.

MARKİ: Kendinizi tutmayın, mesut karı koca, on senedir birbirinizden ayrı yaşamışsınız, bugün tekrar buluşuyorsunuz, bu mesut günde, içinizden gelen sevinci saklamak için kendinizi zorlamayın; nasıl isterseniz öylece gülün, oynayın.

BAYAN BARON: Burada Bayan Turcaret'ye rastlayacağımızı hiç beklemiyordunuz; duyduğunuz kederlerin derecesini pekâlâ anlıyorum; fakat niçin bana bir karınız olduğunu söylememiştiniz?

MARKİ: [*Bayan Baron'a*] Bir karısı olduğunu size söylemedi ha!

Olur şey değil! Karısı da tam aynı şeyi yaptı, kendisinin dul olduğunu söyledi. Demek ki ikisi de dulluktan hoşlanıyorlar.

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Söylesenize, niçin beni aldattınız?

TURCARET: [*Şaşkın bir halde Bayan Baron'a*] Zannettim ki, Madam... Sizi evli olmadığımı zannettiğime inandırmakla... Zannedeceksiniz ki... Bu zannettiğim şey... Sizin de zannettiğiniz gibi... [*Alçak sesle*] Offf, zihnim dolaştı; beceremedim.

BAYAN BARON: Düşüncenizi anlıyorum efendim, kendinizi kabul ettirmek için böyle bir hileye başvurmuş olmanızı da affediyorum; bunların hepsini geçelim, fakat artık Bayan Turcaret'ye fena sözler söylemeyeceksiniz, onunla barışmanızı istiyorum.

TURCARET: Kim? Ben mi, Madam? Ooo. Bu imkânsız. Siz onu tanımazsınız, bir beladır. Cengiz'in¹ karısıyla yaşayabilirim, bununla yaşayamam.

BAYAN TURCARET: [*Kocasına*] Yok, efendim, o kadar telaşlanmayın. Böyle bir şeye ben de razı olacak değilim zaten; siz keyfinize bakın; sözünüzün eri olup taşradaki pansiyonunun parasını vaktinde ödemiş olsaydınız Paris'e kadar gelip rahatınızı kaçırmazdım.

MARKİ: Taşradaki pansiyonu! Ah, Bay Turcaret, kabahatlisiniz; Madama ev kirasını her üç ayda bir peşin vermelisiniz.

BAYAN TURCARET: [*Marki'ye*] Beş taksit borcu var halbuki. Borcunu ödemezse gitmeyeceğim, boyuna rahatsız etmek için Paris'te oturacağım. Kapı kapı metreslerinin evlerini dolaşıp gürültü çıkaracağım; siftah da bu evden başlayacağım, haberiniz olsun.

TURCARET: Ah, melun kadın!

LISSETTE: [*Alçak sesle*] Münakaşanın sonu fena galiba.

BAYAN BARON: [*Bayan Turcaret'ye*] Bana tecavüz ediyorsunuz, Madam!

1 Moğol hükümdarı Cengiz Han kastediliyor.

BAYAN TURCARET: Gözüm kör değil, şükür Allah'a gözüm kör değil; bu evde neler olup bittiğini görüyorum. Kocam gibi Allah'ın bir aptalı...

TURCARET: Sus, saygısız! Hay, Allah'ın belası!! Hınzır musibet, hiç düşünür mü elâlemin içinde şerefimi... [*Karısına vurmak ister, şövalye onu tutar.*]

MARKİ: Hiçbirine üzülmeysin, Bay Turcaret, dostlarınızın arasındasınız; müsterih olun.

ŞÖVALYE: [*Turcaret'nin önünde durarak*] Mösyö...

BAYAN BARON: [*Turcaret'ye*] Düşünün ki benim evimdesiniz.

XI. SAHNE

BAYAN BARON, TURCARET, BAYAN TURCARET,
ŞÖVALYE, BAYAN JASMIN, LISETTE

JASMIN: [*Turcaret'ye*] Kapıda bir araba durdu, içinde iki efendi var. Sizin ortağınız olduklarını söylediler, mühim bir iş için görüşmek istiyorlarmış.

TURCARET: [*Jasmin'e*] Allah Allah! [*Karısına*] Ben şimdi geliyorum, küstah karı! Saygısızlık nasıl olurmuş göstereceğim. [*Çıkar.*]

XII. SAHNE

BAYAN BARON, ŞÖVALYE, MARKİ, LISETTE,
BAYAN TURCARET, BAYAN JACOB

ŞÖVALYE: [*Bayan Turcaret'ye*] Hiddetinizi biraz yatıştırın Madam, Bay Turcaret gelince sizi sakinleşmiş bulsun.

BAYAN TURCARET: [*Şövalyeye*] Bütün bu bağırıp çağırmalar bana vız gelir.

BAYAN BARON: [*Bayan Turcaret'ye*] Biz onu yumuşatırız.

BAYAN TURCARET: [*Bayan Baron'a*] Anlıyorum Madam, beni kocamla barıştırmak istiyorsunuz. Barıştıracaksınız, ben de size minnettar olacağım, sizinle düşüp kalkmakta devam etmesine de ses çıkarmayacağım.

BAYAN BARON: [*Hiddetten gözlerini duman бүрүмүш.*] Benim, sizin iyiliğinizden başka hiçbir düşündüğüm yok, size bırakıyorum Bay Turcaret'inizi; ömrüm oldukça da bir daha görmek istemiyorum.

BAYAN TURCARET: Büyük fedakârlık.

MARKİ: Mademki Madam mösyöden vazgeçiyorlar, ben de kahrısı üzerindeki hukukumdan vazgeçiyorum; haydi, şövalye, sen de vazgeç. İnsanın nefsine hâkim olması iyi bir şey.

XIII. SAHNE

*BAYAN BARON, ŞÖVALYE, MARKI, LISETTE,
BAYAN TURCARET, BAYAN JACOB, FRONTIN*

FRONTIN: Ah, aman, felaket, rezalet!

ŞÖVALYE: Ne oldu Frontin?

FRONTIN: Bay Turcaret'nin kefil olduğu bir veznedar iki yüz bin écus dolandırdığı için mösyönün ortakları evine haciz koydular. Alelacele buraya koştum; haber vereyim de başının bir çaresine baksın diye; ama geç kalmışım, alacaklılar Bay Turcaret'yi tevkif ettirdiler.

BAYAN JACOB: Eyvahlar olsun, kardeşim alacaklılarının eline mi düştü? Nedir bu başıma gelenler! Nedir bu alnımın kara yazısı? Gideyim de kurtarmak için elimden geleni yapayım bari. Ah, kardeş değil mi? [*Çıkar.*]

BAYAN TURCARET: Ben de gideyim, bir güzel yüzüne tükürüp oh olsun diyeyim; müstahaktır, koca milleti değil mi? [*Çıkar.*]

XIV. SAHNE

BAYAN BARON, ŞÖVALYE, MARKİ, FRONTIN, LISETTE

FRONTIN: Herifi mahvedelim de biraz sefasına sürelim diyoruz, kanun bize onu da çok gördü, bizden evvel kendisi yetiştirdi.

MARKİ: Korkma, korkma. Onda bu para var mı, yok mu; gene bir yolunu bulur, kurtarır yakayı.

FRONTIN: Pek ümidim yok, rivayete göre servetini har vurmuş, harman savurmuş. Ama şu ara benim canımı sıkan o değil. Üzüldüğüm nokta şu ki, ortaklar hacze geldikleri vakit ben de evde idim.

ŞÖVALYE: Bundan ne çıkar?

FRONTIN: Ne mi çıkar? Efendim, beni tuttular, her tarafımı aradılar; tesadüfen bir yerimde Bay Turcaret'ye ait bir şey saklamış olmayayım diye. Bula bula da o biraz evvel bana emanet ettiğiniz senedi, Madamın senedini buldular, aldılar.

ŞÖVALYE: Ne diyorsun? Eyvah.

FRONTIN: Ayrıca Mösyö Turcaret'nin katır senedi için Bay Furet'ye verip Bay Furet'nin de kaşla göz arasında benim elime sıkıştırdığı on bin frank vardı ya. O da yanımda idi, onu da aldılar.

ŞÖVALYE: Niçin benim hizmetimde olduğunu söylemedin, a eşek?

FRONTIN: Efendim söylemez olur muyum, söyledim. Dedim ki ben bir şövalyeye aitim. Söyledim, ama bir defa senedi gördükten sonra hiçbir dediğime inanmadılar ki.

ŞÖVALYE: [*Kendi kendine*] Aklım başımda değil artık, mahvoldum.

BAYAN BARON: [*Şövalyeye*] Benim de aklım yeni yeni başıma geliyor. Siz senet parasının evinizde olduğunu söylememiş miydiniz bana? Demek pırlantam da rehinde değilmiş; Frontin'in

bana, sizin dün akşamki halinize dair güzel güzel anlattığı masalın ne olduğunu da, şimdi anlıyorum. Ah, Şövalye, sizin böyle bir şey yapabileceğinizi aklımdan bile geçirmezdim. Marine'i sizin derdinizle alakadar olmadığı için kovmuştum, Lisette'i de sizin adamınız olduğu için kovuyorum. Allah'a ısmarladık; ömrümün sonuna kadar, adınızı bile duymak istemiyorum.

XV. SAHNE

MARKİ, ŞÖVALYE, FRONTIN, LISETTE

MARKİ: [*Gölerek*] Hah, hah, hah, vallahi şövalye, hiç güleceğim yoktu. Sen dertlendikçe ben keyifleniyorum. Haydi, gidelim de bizim sarrafın evinde bir yemek yiyelim, sonra da sabaha kadar içeriz.

FRONTIN: [*Şövalyeye*] Ben de geliyor muyum, efendim?

ŞÖVALYE: [*Frontin'e*] Hayır, sana yol veriyorum artık; bir daha gözüme gözükmeyin. [*Marki ile Şövalye çıkarlar.*]

XVI. SAHNE

LISETTE, FRONTIN

LISETTE: Ya biz, Frontin, bizim halimiz ne olacak?

FRONTIN: Fena olmayacak. Yaşasın akıl, yavrucuğum. Bu işin de altından kalktım. Üstümü falan arayan olmadı.

LISETTE: Senetler sende mi?

FRONTIN: Parasını bile aldım, o sağlam yerde; bugüne bugün kırk bin frank param var. Aç gözlülük etmez de bu para ile geçiniriz dersin herhalde biz de bir baltaya sap oluruz.

LISETTE: Kabul!

FRONTIN: Artık Turcaret'nin saltanatı bitti, şimdi benimki başlıyor.

Türk şiirinde tüm taşları yerinden oynatan ve sadece şiirleriyle değil, yazıları, hikâyeleri ve tüm çevirileriyle kendinden sonraki Türk edebiyatının bütününe etki etmiş bir isim Orhan Veli. Bütün eserleriyle Kırmızı Kedi'de.

Külliyatın bu cildi *Çeviri Tiyatrolar*, Orhan Veli'nin dilimize kazandırdığı tiyatro eserlerini içeriyor. Necati Tonga ve Tahsin Yıldırım'ın hazırladığı kitapta üçü Molière'den, ikisi Alfred de Musset'den, diğeri ise Lesage'dan çevirdiği altı tiyatro eseri yer alıyor ve bu kitapla birlikte Orhan Veli'nin tiyatro çevirileri, ilk defa toplu bir halde yayımlanıyor.

Artık Orhan Veli'yi eksiksiz okuyabileceksiniz.

kirmizikedi.com
[/kirmizikedyayinevi](https://www.facebook.com/kirmizikedyayinevi)
[/krmzkekitap](https://www.instagram.com/krmzkekitap)
[/kirmizikedyayinevi](https://www.instagram.com/kirmizikedyayinevi)

KDV muafiyeti uygulanmıştır

